EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENŢA SOCIETĂŢII S - PETEREURGSNPGO PSHPFSHGO ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL XII Sub redactia cărții S I Trubetskoy și L M Lopatin, cu participarea strânsă a lui V A Galtsev, V N Ivanovsky, N A Ivantsov, A Tokarskago, N A Umova Cartea a II-a ( ) ORT-APRILIE Moscova Litografia tip a parteneriatului I N · Kushnerev și Co , str Pimenovskaya, cu b casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " ! CONŢINUT Pagină Renan și Nietzsche Despre fiara din om -Vladimir Wagner Experiența doctrinei religioase și sociale științifico-filosofice (Urmează sfârşitul) -Iv Ivanova Problema morală în filosofia lui Kant -P I nov- Gorodtsev Filosofia dreptului a profesorului L I Petrazhitsky -Kn Evgheni Trubetskoi Teoria cunoașterii bazată pe empirism critic -F Sofronov Ideea de evoluție în filosofia modernă -M N Schwartz S Eseuri despre filosofia științelor naturale -A N Şciukareva Omisiuni în teoria emoțiilor a lui James -N Loeskago Despre oscilațiile individuale ale atenției -I N Hholcheva Critică și bibliografie I Recenzie de cărți G Tarantino Saggio sulle idee morali e politice di Tommaso Hobbes Napoli, -H K Waldenberg Si pe viraj Biblioteca "Runivers" IV Lohannes Volkelt Arthur Schopenhauer Seine Personlichkeit, Seine Lehre, sein Glaube Mit Bildnis Stuttgart, (Frommanns Klassiker der Philosophie) -Yu I Aichen-; walda IL Prospect bibliografic Știri și note de ani de la Activitățile academice și pedagogice ale profesorului ordinar onorat la Departamentul de Filosofie a Universității Imperiale Kazan A I Smirnova (Scrisoare din Kazan) Societatea psihologică (Rapoarte despre ședințe -) ' Rapoarte ale Secretarului și Trezorierului Societății pentru , lista membrilor Psih General, condiții pentru concursul premiului II al lui D A Stolypin ANUNTURI Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche Despre fiara din om CAPITOLUL I În acest articol, vreau să spun câteva cuvinte despre "reevaluarea" regulilor de conduită și încercările de a indica noi modalități de atingere a "noilor obiective ale vieții" care să înlocuiască pe cele "pierdute de umanitate" Aceste căi și obiective sunt la fel de diferite ca și punctele de vedere, conform cărora cele vechi se pierd Nu vom intra în evaluarea acestuia din urmă; În ceea ce privește noi căi și obiective, dintre acestea ne vom concentra doar pe cele pe care Renan și Nietzsche au încercat să le creeze din puncte de vedere biologice, material biologic și metodă "Biologia", ni se spune, "a spulberat erorile sentimentale ale idealiștilor din trecut, care credeau în echilibrul universal, în posibilitatea fraternității umane universale, în posibilitatea de a întemeia toate instituțiile umane pe un "principiu rezonabil" Darwinismul", ne asigurăm, "a dovedit inevitabilitatea distrugerii celor puternici de către cei slabi, nevoia exploatării unor ființe de către altele " "El a legitimat răul teribil al culturii moderne, care este o consecință a lupta pentru existență și care se numește în economia politică principiul diviziunii muncii" Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER "Doctrina eredității", ni se spune, "a arătat neputința instituțiilor față de voința rea a omului și a fundamentat științific inegalitatea naturală a oamenilor, realitatea raselor superioare și inferioare" În sfârșit, negarea liberului arbitru, din momentul în care biologia și-a prezentat argumentele în apărarea acestui principiu, a primit forța obligației, iar o persoană nu părea responsabilă nici față de sine, nici față de vecini pentru ceea ce face În toate aceste "concluzii din învățăturile lui Darwin" există mult neadevăr, multe greșeli, destul de evidente; cu asta, este imposibil să nu admitem, totuși, că cuvintele lui Nietzsche: "Pericolul tău nu este mic, liber cugetător și

rătăcitor: ți-ai pierdut țelul, iar drumul", s-a dovedit a fi nu atât o revelație formidabilă, cât o simplă declarație a Faptului Și dacă da, dacă vechile căi și scopuri sunt doar fantome ale trecutului, atunci trebuie puse altele noi în locul lor: dacă nu există Dumnezeu, a spus Voltaire, atunci trebuie să-l inventăm Există acum destul de mulți astfel de zei; aici ne preocupă doar cea pe care gândirea umană a încercat să o creeze din materialul care a zdrobit vechii idoli Aceste noi scopuri ale omenirii, acest nou Dumnezeu, conform gânditorilor pe care îi vom avea în minte, sunt "supraomenești, iar căile și mijloacele de a-l crea stau în căile naturii, care a creat fiara în om În ciuda degenerării omului, la căderea sa ca tip, Nietzsche își pune speranțele în lucrarea care o are înaintea omenirii pe drumul spre crearea unui supra-om asupra fiarei care încă supraviețuiește în el, "pentru fericirea oamenilor" , - fiara Acest "animal", după părerea lui, aproape absorbit de "om", iar sarcina viitorului este să-l elibereze și să-l refacă în om-fiară Un alt tip de supraom îi aparține lui Renan, potrivit căruia, dimpotrivă, omul modern, în ciuda culturii, rămâne încă Biblioteca "Runivers" P EHAH b SI NIETZSCHE în primul rând suntem o fiară, și abia apoi (în mică proporție) un om Sarcina viitorului, în opinia lui, este de a crea un supra-om, eliberând omul-fiară de fiară și întărind în el germenul omului În acest fel, Renan și Nietzsche - cei doi ai gânditorului Vaka, a căror pondere au fost atâtea atacuri pasionale și entuziasm pasional - chiar recunosc retragerea, la care omul modern este dat de plecarea Creterei de Viața și circul care de curând păreau a fi venele venelor Eu, superom, dar punctul de plecare al viitoarei lucrări li se pare foarte diferit Nietzsche regretă că omul aproape că a distrus fiara în sine, că este mult mai mult om decât fiară; în timp ce Renan, dimpotrivă, se plânge că în om există mult mai mult o fiară decât un om Viziunea lor asupra lucrării care le are înaintea omenirii este cu atât mai interesantă cu cât amândoi folosesc în întregul lor argument date biologice, care au fost atât de des folosite greșit și continuă să fie folosite greșit după publicarea celebrei cărți a lui Darwin Despre originea speciilor Nietzsche este poate cel mai îndrăzneț scriitor în a pune întrebări bolnave, un scriitor pe vremea bolnavilor Acesta este un scriitor-filosof, un scriitor-poet, care vorbește limbajul sentimentelor pasionale și nu se oprește în a lupta pentru ceea ce el consideră adevărul în acest moment și, prin urmare, fiind sub influența fie a lui Schopenhauer, fie a lui Renan, își exprimă idei în forma celor mai ascuțite și adesea aduse la ultimele limite ale extremelor În același timp, Nietzsche este unul dintre filozofii pesimismului care subordonează etica biologiei; principiul vieţii devine pentru el principiul moralităţii El este sigur că biologia dată ne obligă să recunoaștem: "binele" ca putere, "răul" ca slăbiciune, ceea ce avem nevoie: nu mulțumire, ci putere; nu pace, ci război; nu virtute, ci faptă ("Antihrist") Această forță, însă, nu trebuie căutată în știință, Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER căci cultura minții, numită iluminare, produce numai rezultate negative; nu în cunoaștere, căci "cel care se cunoaște pe sine este propriul său călău", spune Zarathustra lui; și încercările de a întemeia cultura pe cunoaștere s-au dovedit infructuoase, și nu în artă; deși, sub influența lui Renan, el a scris la un moment dat că " fiinţa şi lumea au o justificare eternă doar ca fenomen estetic "Totul este bun", spune el, este instinctiv și, în consecință, ușor, necesar, gratuit " "Cel mai bun din noi", citim în altă parte, "poate moștenit din senzațiile vremurilor trecute Este încă luminat de el, deși facem nu-l vezi/mai mult Așa este Nietzsche în termeni generali Forța, frumusețea și

figurativitatea limbajului său, certitudinea Formulelor Kilosofiei și pesimismului, legătura strânsă cu diversele direcții de gândire care au lucrat pe acest pământ, dorința de a urmări concluziile obținute de biologie, în cele din urmă, însăși absența de integritate și sistem în scrierile sale din diferite vremuri - toate acestea împreună au făcut predica lui fierbinte tentantă, interesantă O altă întrebare: în măsura în care este persuasivă? Nietzsche a pus la baza sa două tipuri de date: culturale și biologice În ceea ce îi privește pe cei dintâi, ele se rezumă la o selecție de Fapte care îi dau lui Nietzsche motive să afirme că cultura "ne conduce la un trib de pitici cu aceleași reguli și cerințe " decât doctrina egalității, deoarece este predicată, așa cum este au fost, în numele dreptății însăși, în timp ce aceasta este sfârșitul dreptății Egal este egal, inegal este inegal, așa trebuie să fie adevăratul principiu al dreptății " "Șablonul comunist (Dühring), care afirmă că fiecare voință trebuie să le considere egale pe orice altă voință, este un principiu ostil vieții" Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche umilirea omului Ar transforma oamenii în pitici cu aceleași drepturi și pretenții, iar sistemul social într-o "turmă autonomă" Și ceea ce este mai trist dintre toate este inutilitatea deplină a unor astfel de sacrificii ale individului, întrucât drepturile lui sunt sacrificate unor ficțiuni, minciuni, ceva care nu există cu adevărat Preceptele morale ar putea pretinde că sunt obligatorii dacă ar exista un scop superior al vieții universal recunoscut, de la care aceste precepte ar urma ca o consecință logică Dar nu există un astfel de obiectiv Ideea de compasiune, ca început al moralității altruismului, nu rezistă criticilor, deoarece compasiunea se bazează pe un sentiment de egoism și în niciun caz nu reprezintă uitarea de sine, așa cum susține în mod eronat Schopenhauer Morala altruismului, bazată pe simpatie, compasiune față de aproapele, pe tăgăduire de sine, sacrificiu de sine și subordonarea personalității cuiva față de interesele societății sau umanității, este moralitatea unui mediu cu vitalitate redusă, moralitatea chiar turma căreia Nietzsche îi adăpostește un dezgust atât de profund Că culturile date diferă cel mai hotărât de el, acest lucru nu trebuie dovedit din nou, deoarece a fost deja dovedit de multe ori cu suficientă convingere În ceea ce privește biologia, deși Nietzsche i se acordă un merit deosebit pentru încercările sale de a introduce acest element de cunoaștere în filosofie, nu se poate decât să spună că aceste încercări nu sunt altceva decât o serie de erori și mărturisesc doar diletantismul extrem al Filosofului în domeniul acestei ştiinţe / Darwin a exprimat pentru prima dată o idee fundamentată științific că există o fiară în om și că el este un vestigiu al istoriei sale îndepărtate, cu care cultura sa a purtat un război aprig Această vedere a devenit în curând proprietate publică și nu o întâlnim Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER numai printre naturaliști, dar și printre scriitori precum Maupassant, Zola; îl avem pe Cehov, Gorki Că această fiară din om constă din instinctele sale, care sunt străine de natura sa spirituală rațională, aproape nimic substanțial nu poate fi obiectat Este de la sine înțeles că geniala caracterizare a lui Nietzsche a acestei fiare nu poate servi încă drept bază pentru a-l considera filozof-biolog Această bază este "legile biologiei" pe care le include în argumentația sa filozofică și care, în opinia sa, ne obligă să acționăm pentru a asigura omenirii nașterea supraoamenilor Ca atare "lege", așa cum am spus mai sus, Nietzsche o consideră pe aceea conform căreia scopul unei specii este trecerea ei la un tip de ordin superior Este necesar să se demonstreze că o astfel de "lege a biologiei" nu există și că ideea lui Nietzsche

este parțial o repetare a greșelii lui Renan, care credea că natura se străduiește să creeze un tip perfect, parțial pare a fi independentă, deoarece el adaugă greșelii făcute încă una care impune un "fel" de scopuri inexistente Biologia nu dă dreptul de a afirma ceva de genul Naturii nu-i pasă în niciun caz exclusiv de crearea unor tipuri perfecte, pretinzând că le sacrifică tipuri mai puțin perfecte Îi pasă în egală măsură sau, mai degrabă, este la fel de indiferentă atât față de geniu, cât și față de tenia, care poate parazita în el, lăsând pe fiecare să se așeze după cum poate în condițiile de viață: așezat, adaptat - fin, înflorește și se înmulțește la cele mai bune puteri și abilități; nu, du-te dracului Este necesar să se demonstreze, prin urmare, că biologia nu oferă nimic pentru fundamentul ipotezei supra-omului lui Nietzsche Filosoful, însă, pornind tocmai din ceea ce s-a spus "legea Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche pe", își construiește sistemul de viziune asupra lumii și ajunge la următoarele concluzii finale Societatea, în opinia sa, ar trebui să existe nu de dragul societății, ci ca un sol pe care s-ar putea dezvolta un supraom El invită să nu se lupte cu instincte în interesul viitorului; ci, dimpotrivă, omenirea trebuie să le dezvolte, să aibă grijă de ele, să le caute și să le crească, dacă dorește să obțină cea mai înaltă dezvoltare "Cruzimea, violența, sclavia, pericolele la adresa vieții și a spiritului - tot ce este teribil, despotic, prădător și serpentin în oameni, contribuie la fel de mult la înălțarea tipului uman, ca și opusul " "Înapoi la natură", în cuvintele sale, este echivalent cu "până la natură", pentru că până acum doar cele mai puternice și mai rele naturi au condus omenirea înainte, aprinzând din nou pasiuni adormite De dragul dezvoltării depline a acestei personalități strălucitoare, puternice și frumoase, masa este condamnată la soarta sclavilor și a uneltelor, asupra cărora totul este permis până la o cruzime inexorabilă inclusiv Omul zilelor noastre trebuie să fie implacabil și liber de toate lanțurile, căci totul, chiar și morala însăși, este pentru el Noile idealuri de viață trebuie să fie opuse celor dominante: nu societatea și interesele ei ar trebui să fie conducătorii și stăpânii individului, întrucât omenirea încă nu are un scop care să determine sensul existenței sale, ci cea mai înaltă personalitate ar trebui să fie stăpânul societății; individul trebuie să domnească fără a limita libertatea la aspirațiile sale, ghidat doar de pasiuni și dorințe Cel mai înalt scop al individului în acest caz, scopul care se află dincolo de limitele individualității, va fi ridicarea omului la supraom Conform acestui nou ideal, viața și calea spre atingerea ei trebuie să fie noi Aceste căi sunt chemate să slujească celor care fac Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER posibilă apariție a unui supraom Este necesar să "persecuți și chinui oamenii, să-i aducă la extreme, incită unii împotriva altora, oameni împotriva oamenilor, în speranța că în vremea când s-a aprins o energie puternică, aprinsă de pasiuni, apoi, poate, dintr-o scânteie zburând în în lateral, lumina geniului va aprinde " S-a născut un supraom! Curajul nebun, răzbunarea, viclenia, prădarea, pofta de putere, care sunt considerate periculoase pentru scopurile societății și ale statului, sunt la fel de necesare pentru umanitate acum, precum erau necesare înainte Istoria civilizației a înrobit fiara în om și ea este necesară pentru scopurile pe care filozoful și le stabilește omenirii, iar omenirea, din fericire, a păstrat-o încă în sine Nietzsche se bucură că oamenii care sunt atât de reținuți de obiceiuri, reverență, recunoștință și încă mai mult - spionarea unii pe alții, gelozia și suspiciunea reciprocă și care, pe de altă parte, în relațiile lor unii

cu alții sunt atât de inventivi în autocontrol , delicatețea, fidelitatea, mândria și prietenia, aceiași oameni, în raport cu ceea ce le este străin, nu sunt mai buni decât animalele sălbatice eliberate Se bucură de libertate de orice asuprire socială, se consideră adăpostiți în deșert de tensiunea pe care o lungă viață de închisoare și comuniune cu publicul o aduce cu ea; redobândesc inocența fiarelor de pradă, ca niște monștri triumfători Această concluzie ar fi valabilă dacă ar decurge din "legile biologiei" și nu dintr-o eroare pe care Nietzsche, ca lege, a luat-o ca bază a argumentului său Istoria și viața ne mărturisesc cu egală persuasiune că există în om o fiară "care nu a fost încă îmblânzită de cultură", și că această cultură este îndreptată spre îmblânzirea fiarei din om Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche Și dacă este așa, dacă o astfel de direcție de cultură nu interferează cu înflorirea speciei, atunci, urmând metoda biologiei, trebuie să recunoaștem naturalețea și normalitatea în spatele acestei tendințe, căci înflorirea unei specii este cel mai bun criteriu pentru normalitatea condiţiilor sale de viaţă ■ Omul este deja acum un om cu o fiară rudimentară; pentru a deveni ceea ce ar trebui să fie, nu trebuie decât să scape de vechea moștenire Exprimând această idee în limba lui Nietzsche, așa cum a scris el într-o perioadă anterioară a vieții sale (The Morning Dawn), noi să repetăm după el că să avem încredere în instincte și să le ascultăm vocea, adică instinctul, "înseamnă să ascultăm de bunicul tău, de bunica și de părinții lor mai mult decât de zeii ascunși în noi înșine, adică propria minte și experiență Este interesant că Renan, pornind de la aceeași "lege" a biologiei, în virtutea căreia natura se presupune că se străduiește să creeze un tip perfect, ajunge la ideea unui supraom, care posedă calități mult diferite de cele cu care Nietzsche și-a înzestrat supraom CAPITOLUL II În timp ce acesta din urmă consideră că este necesar ca omul-fiară să omoare întotdeauna mai întâi omul, dezvoltând fiara și, astfel, să obțină supra-omul lui Nietzsche, Renan consideră că este necesar ca omul-fiară să omoare fiara, dezvoltând geniul și astfel , ia-l pe superom Renan De aici rezultă clar de ce Nietzsche cere "începerea istoriei din nou": idealurile lui s-au "răvășit" și de ce Renan cere dezvoltarea vechii culturi, care a introdus elemente ale omului în fiară și care demonstrează astfel că poate să-l conducă de asemenea către scopul final al progresului Să presupunem, spune Renan, o firmă bancară Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER defilând de la vârstă Dacă ar avea cel mai mic defect la fundație, ar izbucni Dacă echilibrul universului și al umanității în special (căci este vorba de fapt despre el) nu s-ar fi încheiat cu un profit în favoarea acționarilor, ar fi încetat demult să mai existe Din marea circulație a binelui și a răului se obține un profit, o rămășiță favorabilă Acest surplus este rațiunea de a fi a lumii (adică umanitatea), baza pentru păstrarea (adică, cultura ei) ei"') Idee care corespunde pe deplin concluziei la care ne-au condus informația biologică despre "legea biologică" citată de Nietzsche Deci nu avem nici cel mai mic motiv să ne îndoim de adevărul ei și, plecând de la ea, vom urma mai departe calea considerațiilor lui Renan, care au fost conduse de Filosof și tipul său de supraom Tip pe care Renan îl stabilește, ca și Nietzsche, pe baza datelor istoriei și biologiei Aceste istorii îl conduc la concluzia că procesul mondial este un proces de dezvoltare inteligentă, având un scop definit, ideal, și că istoria acestui proces este lupta pentru un ideal, presupus chiar la temelia lui Această parte a vederii, împrumutată de la fizicienii germani, pare a fi foarte vagă și de puțin interes, drept urmare o trecem în tăcere Mult mai importantă este acea parte a viziunii asupra

subiectului din care putem, cu unele abrevieri, să obținem următoarea doctrină Istoria omenirii reprezintă un progres indubitabil al spiritului, rațiunii și cunoașterii, din care, potrivit lui Renan, este necesar să admitem voința lumii, sau sufletul lumii, care se dezvoltă treptat în Formele existenței lumii, își realizează scopurile în ele și se trezește la conștiință în om (Feuilles detachées p) Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche Limita supremă a evoluției lumii este realizarea perfectă a Divinității În acest sens, Dumnezeu va fi mai degrabă decât este, el este în proces de dezvoltare (En voie de se faire Dialogues p) Realizarea ideilor și idealurilor, realizarea rațiunii obiective în istoria lumii, i se pare lui Renan necondiționat de încredere; el crede profund în triumful suprem al culturii umane, în realizarea tuturor viselor omului în "organizarea lui Dumnezeu" Următoarele rânduri ale gânditorului sunt curioase O ființă atotștiutoare și atotputernică, orice ne imaginăm că este, ca o ființă care se bucură prin toată lumea și prin care toată lumea va fi încântată; sub forma unui individ care a atins cea mai înaltă putere; sau în sfârșit ca rezultată a miliardelor de ființe - această ființă va fi ultimul termen de evoluție "Universul va fi un polip nesfârșit, în care toate ființele care au existat vreodată vor crește împreună în temelia lor și vor trăi în același timp viața lor și viața întregului" (Dialogurile -) Consider această viziune interesantă pentru că coincide în unele dintre părțile sale [cu acele opinii care decurg din doctrina societății umane ca organism, sau mai degrabă, element izolat mai mult sau mai puțin brusc al unei uriașe individualități biologice - o imensă a organismului nostru, numită umanitate, care, asemenea plasmodiului cu cel mai înalt design, acoperă pământul, precum plasmodiul care acoperă părți din fundul oceanelor Deci, scopul ultim al omenirii, scopul spre care trebuie să se străduiască, pare a fi supra-omul, a cărui trăsătură principală va fi geniul său Adevărat, istoria ne oferă puțin pentru a recunoaște această propoziție ca fiind dovedită și nu indică modalitățile și mijloacele prin care sarcina stabilită de Renan Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER Aș putea obține decizia mea Prin urmare, filosoful caută dovezi ale adevărului și modalități de a rezolva problema în biologie El începe prin a sublinia că natura sacrifică specii întregi pentru ca alții să găsească condiții mai bune pentru viața lor (Dialoguri, p); si mai departe, ca una din legile fundamentale ale biologiei certifica ca natura, in toate etapele, se preocupa doar sa obtina rezultate mai inalte prin sacrificarea indivizilor inferiori) Din aceste "poziții ale biologiei" Renan trage o serie de concluzii, prin care demonstrează că supraomul său ipotetic își găsește nu numai justificarea în datele biologiei, ci că acestea din urmă indică și căile înseși către soluționarea problemei Iată cursul argumentării sale: Cultura și progresul ei, spune omul de știință, sunt necesare exact așa cum sunt, cu inegalitatea gravă a membrilor statului, cu stăpânirea unuia asupra celuilalt, cu durerea și suferința care decurg din aceasta, sunt necesare pentru că natura, în pentru a "obține tipul cel mai înalt, sacrifică cel de jos", și pentru că scopul ultim al umanității este supraom Inegalitatea, spune Renan, "este o condiție necesară" pentru progres, dacă vreți, chiar scopul ei, deoarece se străduiește să creeze forme superioare, căci aceste Forme superioare au nevoie de forme inferioare ca în condiția lor materială de existență și trebuie să le subjugă, înrobiți-i pe ei înșiși Munca materială este și trebuie să fie sclavul muncii mentale, spirituale; rasele inferioare trebuie să fie sclavele celor mai înalte; este permis chiar și să recurgeți la bici pentru a le obliga să construiască

piramide;) Deoarece o astfel de idee este legată de datele culturii și civilizației, aceasta este o întrebare specială; dar ce nu are in *) Cursivele noastre Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche nu există nicio justificare dată de biologie, acest lucru este dincolo de orice îndoială Pentru început, însăși problema proprietăților unei forme perfecte, spre deosebire de una inferioară, nu este deloc atât de simplă pe cât i se pare lui Renan, mai ales în acele cazuri când este vorba de determinarea înălțimii relative a unei forme organizare în reprezentanţi de diferite tipuri Aici, nici un criteriu, nicio "probă", chiar și cele mai "hotărâte", pe care Darwin le consideră pe bună dreptate victorie în lupta pentru existență, nu va ajuta cauza Adevărat, atunci când această întrebare poate fi redusă nu la diferite, ci la un singur tip de regn animal, atunci problema este mult facilitată; dar şi aici putem avea în vedere doar întrebări cu caracterul cel mai general, şi nicidecum pe cele particulare Cel mai bun dintre criteriile de rezolvare a problemei în aceste condiții, Darwin recunoaște gradul de izolare a orianas individuale în stare matură și adaptarea lor la plecările individuale Pornind, de exemplu, de la propunerea că toate vertebratele, echipate cu plămâni adevărați, descind dintr-un străvechi progenitor, care respira branhii, echipat cu o vezică natatoare, putem presupune forme de pești cu respirație dublă mai perfecte în comparație cu cei care respiră cu branhii Sau, de exemplu, ținând cont de faptul că scheletul scheletic este atât filogenetic cât și ontogenetic mai târziu decât cel cartilaginos, putem presupune că Formele sunt cu atât mai avansate cu cât cea mai mare parte a scheletului adult este supusă osificării Dar chiar și în aceste condiții, dificultățile rămân, de fapt, foarte semnificative *) Dacă, spune Darwin în altă parte, cu o climă aproximativ neschimbată, locuitorii eocenului dintr-o parte a lumii s-ar confrunta cu locuitorii de astăzi Darwin: "Originea speciilor", p io, Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER aceeași țară sau altă țară, atunci Fauna sau Flora Eocenului, desigur, ar fi învinsă și distrusă La fel ar fi cu Fauna secundară la întâlnirea cu Eocenul, cu Paleozoicul la întâlnirea cu secundarul Trecând de la datele paleontologiei la fauna modernă, vedem, de exemplu, următoarele: Organismele europene s-au răspândit în Noua Zeelandă și au preluat acolo locuri ocupate anterior de alte organisme Judecând după rapiditatea cu care a avut loc acest proces, Darwin crede pe bună dreptate că dacă toate animalele și plantele Marii Britanii ar fi aduse în Noua Zeelandă, multe forme britanice ar prinde rădăcini în ea și ar distruge mulți dintre locuitorii ei naturali Pe de altă parte, spune omul de știință, judecând după ceea ce se întâmplă acum în Noua Zeelandă (în timpul ciocnirii animalelor și plantelor aduse acolo cu formele locale), ne putem îndoi că atunci când toate formele de organisme din Noua Zeelandă au fost transferate în Marea Britanie, mulți dintre ei au reușit să preia locurile ocupate acum de plantele și animalele noastre naturale, deși în unele cazuri, așa cum demonstrează observațiile ulterioare, acest lucru este posibil Totalitatea datelor, în orice caz, ne oferă motive să considerăm fauna și flora Marii Britanii mai perfecte decât fauna și flora din Noua Zeelandă, dar, adaugă Darwin, cel mai priceput naturalist, luând în considerare punctele de vedere ale acestor două țări, ar putea nu prezice un astfel de rezultat, cu alte cuvinte, voi adăuga de la sine, nici un naturalist nu are un criteriu pentru a rezolva problema fie a perfecțiunii mai mari, fie a celei mai mici a organismelor, de îndată ce trecem de la o caracteristică generală la particularitate, sau despre ce anume o face fermă în lupta pentru existență în condiții date Transferând această

concluzie la ipoteza lui Renan, avem dreptul de a afirma că natura nu este dă exact Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche nimic care să rezolve problema supraomului său și nu avea nici cel mai mic motiv să facă apel la biologie, sugerând ca supraomul să fie considerat tocmai tipul care posedă calitatea, în opinia savantului, singurul perfect Astfel de calități pot fi nu una, ci mai multe, într-o combinație certă și armonioasă, care poate fi prezentată unuia într-una, altuia într-o altă combinație Dar chiar dacă am admite că tipul pe care Renan îl înțelege prin el ar trebui să fie într-adevăr considerat un supraom, el nu are temei să afirme că natura se presupune că este preocupată doar de obținerea de rezultate mai înalte prin sacrificarea indivizilor inferiori Darwin a subliniat în mod repetat că învățătura sa nu are nimic de-a face cu teoria îmbunătățirii continue Cititorii neatenți ai cărții sale au fost induși în eroare de întrebarea originii speciilor de la formele inferioare la cele superioare; selecția naturală este aici, parcă, un instrument de îmbunătățire Acest lucru este valabil până atunci însă, atâta timp cât înțelegem prin perfecțiune perfecțiunea conformității organizației la condițiile de viață, și nu perfecțiune în sensul dezvoltării exclusiv progresive a organismelor Din acest punct de vedere, peștele nu este mai puțin perfect decât maimuța, deși organizarea sa este inferioară celei din urmă din punctul de vedere al dezvoltării progresive a organismelor Greșeala lui Renan este repetată de mulți până în zilele noastre, în ciuda faptului că biologia a subliniat de multă vreme marea importanță a dezvoltării regresive ca una dintre armele luptei pentru existență Dacă progresul crește puterea unui organism care se perfecționează, atunci regresia, adică o scădere generală a organizaţiei şi a întregului nivel de trai, măreşte foarte mult (şi, mai mult, adesea într-o măsură enormă) şansele în lupta pentru existenţă Diversitate infinită, număr copleșitor de indivizi, Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER uimitoarea vitalitate a paraziților este o dovadă incontestabilă în acest sens Dar se poate ca Renan, care este puțin familiarizat cu biologia și, prin urmare, a făcut referiri incorecte la ea, să nu se înșele în totalitate în ideea lui despre un supraom și în posibilitatea de a-și aduce apariția pe pământ Dacă această idee nu își găsește susținere în fenomenele selecției naturale, atunci poate că se va dovedi a fi fezabilă prin selecția artificială, care în cele din urmă va înlocui complet, poate, selecția naturală Pe această bază, chestiunea perfecțiunii capătă un sens condiționat și nimic nu împiedică pe cineva să se îngrijească de lucru prin selectarea unei persoane geniale, sacrificând acestui scop, în același sens al selecției artificiale, tipuri de organizare condiționat inferioare Se știe că selecția artificială, adică selecția susținută de om, poate duce la crearea de Forme cu trăsături nu numai nesatisfăcătoare cu cerințele selecției naturale, ci chiar contrare acestor cerințe Problema perfecțiunii aici este deja decisă nu de natură, ci de om, care în acest fel poate elabora Forme din punctul de vedere al selecției naturale, complet urâte, cum ar fi, de exemplu, varza de Bruxelles, porcul Yorkshire etc Cu toate acestea, în acest caz, natura își dă uneori vocea decisivă În ceea ce privește supraomul lui Renan, această voce pare să fie mai degrabă împotriva lui decât pentru el Cert este că există abateri a căror imperfecțiune internă, din punct de vedere al structurii armonioase a organizației, este de așa natură încât nicio selecție artificială nu o poate reține Această imperfecțiune este indicată de natură în două moduri, la fel de evidentă și ascuțită Prima dintre ele se numește suprimare, a doua extincție Prin suprimare se înțelege moartea Formelor în sine

Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche începutul apariției lor ("decolorat - nu are timp să înflorească"); selecția mărturisește acest lucru că abaterea manifestată în această formă nu numai că nu este în armonie cu mediul înconjurător, dar este în mod clar dăunătoare condițiilor date de timp și loc Prin dispariție se înțelege moartea Formelor care, în condițiile anterioare, posedau semne destul de favorabile dezvoltării și prosperității lor, dar odată cu apariția altora noi, în lupta pentru viața organismelor care s-au dovedit a nu fi la înălțime Aceste Forme "invocate, dar nu alese" scad inițial în număr - vestigitorul obișnuit al dispariției - și apoi dispar cu totul, deoarece - și acest lucru este inevitabil - descendenții "îmbunătățiți" se vor strădui constant să-și alunge predecesorii "imperfecți" din viața câmpului Trecând de la aceste date ale biologiei la ipoteza unui supraom, și ținând cont de faptul că geniul nu este ereditar, după cum mărturisesc acest lucru multe fapte incontestabile, noi, având în vedere considerațiile de abateri nocive ale selecției artificiale și naturale, marcate de natură prin suprimare în posteritate, avem dreptul să credem că abaterea, care este cunoscută sub termenul de geniu, în condițiile timpului și locului nu poate fi recunoscută ca abatere armonioasă și oportună Aici ar fi potrivit să reamintim opinia lui Legrain, conform căreia un degenerat poate fi un geniu, mărturia lui Lombroso, care evidențiază o serie de genii ale omenirii, care sunt în același timp matoizi, afirmația francezilor omul de știință Lassegue că geniul este o tulburare nervoasă etc , etc Într-adevăr, se știe cu siguranță că un creier dezechilibrat poate fi adesea capabil de gânduri strălucitoare Geniul apare împreună cu diverse boli ale minții, iar geniile din toate ramurile cunoașterii au fost nemăsurat mai des neurastenici și psihopați decât oamenii normali Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER Nu fără motiv, așadar, Moreau afirmă că geniul este nevroză Cel mai adesea nevroza hipocondrială Camões, Byron, Huygens, Moliere, Jean-Jacques Rousseau, Swift și mulți alții mărturisesc acest lucru cu suficientă elocvență Nu putem deloc să fim de acord cu dl Nordau că oamenii de geniu aduc numai rău omenirii, că ei doar orbesc și că influența profundă pe care ei, din păcate, o au, este întotdeauna dăunătoare, întrucât scopul lor final este întotdeauna prăpastia, sau deșertul, iar rolul lor este rolul focurilor rătăcitoare, care conduc omenirea într-o mlaștină Dimpotrivă, credem că oamenii de geniu sunt un factor puternic în progresul uman și considerăm că considerațiile lui Nordau sunt eronate deoarece se bazează pe opinia exagerată a criticului despre semnificația gândirii unui individ în viața societăților umane : aceste gânduri, chiar dacă sunt geniale, sunt doar unul dintre Factorii din viață, foarte importanți, desigur, dar totuși doar unul dintre foarte, foarte mulți care îl compun Suma acestor Factori este nemăsurat mai puternică decât orice gând genial și o serie întreagă de oameni străluciți Corectitudinea acestei concluzii rezultă cel mai clar din faptul că, dacă gândurile strălucitoare au avut un impact direct asupra vieții, adică asupra acestor forme de relații cotidiene: internaționale, politice, sociale, familiale, atunci această influență s-a produs extrem de lent, cu întârzieri periodice și suspensii Dimpotrivă, această Formă a relațiilor de viață cu o viteză extremă întoarce rezultatele gândirii strălucite în favoarea ei și le asimilează, dacă o astfel de asimilare este oportună și oportună Nordau, ca persoană ocupată profesional cu "gândurile" oamenilor, face așadar greșeala obișnuită a unui profesionist, exagerând, înmulțind înzecit importanța chestiunii cu care este special angajat Gândurile,

prin ele însele, nu pot aduce viață sfârșitul dorit și nici ei nu pot merge în deșert Biblioteca "Runivers" Renan și Nietzsche Gândurile de geniu pot servi omenirii ca surse de lumină, iar viața le va folosi în măsura în care este necesar și posibil pentru cultură la un moment istoric dat Rezumând învățătura lui Renan despre supraom ca scop al civilizației umane și mijloacele de atingere a acestui scop prin selectarea anumitor abateri, trebuie să afirmăm categoric că biologia dată, la care autorul se referă în cursul raționamentului său, nu numai că nu dau nimic pentru fundamentele lor, ci cu mai mult sau mai putina certitudine, intra in contradictie cu aceste rationamente Biologia, în stabilirea legii transformării organismelor, nu se îndoiește o clipă de posibilitatea dezvoltării unui tip de om mai perfect decât cel al generației noastre; dar nu oferă niciun criteriu pentru determinarea unei astfel de perfecțiuni; aceleași date, chiar și cu caracter negativ, pe care le putem extrage din știința noastră, ne dau dreptul să credem că acest tip, acest supraom, nu va fi un geniu, în sensul în care îl întâlnim în viața noastră Acesta din urmă nu are nevoie nici de supraomul lui Renan, a cărui minte, bolnăvicioasă, dar receptivă și puternică, înrobește orice altceva, cu atât mai puțin supraomul lui Nietzsche, întrucât diminuarea fiarei în om, pe care o plânge Nietzsche, nu numai că nu împiedică colosala firmă bancară a umanitatea de a face rost, dar și de a înflori, arătând astfel că reducerea conturilor pentru acest articol este un lucru normal și promite acționarilor doar profit Ceea ce este nevoie, așadar, nu este un supraom și trebuie să te străduiești să nu restabilim fiara din om-fiară, ci să-l ucizi pe omul din omul-fiară, împreună cu fiara, - ai nevoie de o persoană normală și pentru asta, in primul rand, ai nevoie de conditii normale de viata Vladimir Wagner * Biblioteca "Runivers" Experiența doctrinei religioase și sociale științifico-filosofice Intenționăm să vorbim despre personalitatea și ideile unui gânditor care ocupă un loc deosebit în istoria gândirii europene Acest nume nu poate fi numit obscur Nici o singură istorie a doctrinelor sociale nu se poate lipsi de el; este adesea menționat chiar și în jurnalism, iar termenul de Saint-Simonism poate fi plasat lângă ismele populare Și totuși, nu este faimă, nici măcar rezultatul unei idei mai mult sau mai puțin exacte despre filozoful însuși Până de curând, judecățile despre Saint-Simon fluctuează între două propoziții: una îi aparține lui Michel, care l-a proclamat pe Saint-Simon "cel mai curajos gânditor al secolului al XIX-lea", cealaltă lui Comte, un elev al lui Saint-Simon, și are în vedere a condamna la uitare atât persoana, cât și ideile profesorului, ca persoană extrem de condamnabilă și scriitor, cel puțin, mediocru Judecătorii cu nume mai puțin mari nu sunt atât de decisivi, dar, pe de altă parte, sunt mai puțin definitori Desigur, nimeni nu are curajul să-l lovească pe Saint-Simon din mișcarea mentală a Europei de Vest, dar adevărata apreciere a filosofului nu beneficiază prea mult de faptul că i se atribuie un loc în galeria istorică a marilor și micilor portrete Saint-Simon nu poate fi numit doar de dragul completitătții unei imagini de ansamblu asupra ordinii cunoscute a fenomenelor Ocupând unul dintre locurile de frunte în trecut, ideile Filosofului sunt pline de Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE sens, modern pentru noi, oameni de la începutul secolului al XX-lea O cunoaștere mai atentă a învățăturilor lui Saint-Simon ar fi salvat ultima jurnalism de multe rătăciri și neînțelegeri și ar fi dat acest bine în special gândirii noastre sociale rusești Generațiile se succed una după alta, angajându-se necontenit în lupte intestine; între timp, acest gând continuă să

poarte toate semnele acelei etape mentale, pe care Saint-Simon l-a caracterizat prin denumirea de "metafizic" Oau înflorește un fel de artă acrobatică, un meșteșug polemic pe baza raționamentului calomnios stereotip și a Formulelor retorice, bazate pe pe o exploatare eroică pretențioasă dezinteresată tatsiyu- pe un caz de gânduri și Fapte sechestrate, sau - ca un cavaler pentru o oră - este stabilit cultul unei teorii elementare, care, în ochii admiratorilor săi romantici, are capacitatea de a lega și rezolvă toate întrebările de filozofie și viață modul în care narcisiștii lui Molière au devenit virtuozi la chitară, face loc unui "marxism" simplificat, una dintre cele mai frumoase variații studențești pe motivul materialist decrepit Desigur, în luptă cu alchimia și o astfel de etapă de dezvoltare mentală oportună și victorioasă: este la fel - muncă mentală sinceră; dar existența sa este, fără îndoială, limitată de vârsta sigură a adepților săi, iar marxiștii ruși, pe măsură ce cresc, cad în mod natural în dispoziții de pocăință În numele a ce? Probabil în numele căutării unui nou adevăr Și pe această cale, Saint-Simon este un însoțitor eminamente instructiv Din câte știm, numele său nici nu a fost menționat în ultimele procese între subiectiști și obiectiviști, materialiști) Devenir Social, , mai , într-o trecere în revistă a lucrării domnului N Mikhailov-sky asupra progresului Biblioteca "Runivers" IV IVANOV și idealiști - și, între timp, nimeni mai chibzuit decât Saint-Simon și adepții săi nu a încercat să rezolve marea problemă a mișcării civilizației, a celei mai bune organizări sociale, nimeni nu a înțeles mai atent Factorii culturali - ideali și economici, și nimeni, în opinia noastră, nu este mai aproape de soluția corectă a întrebării sau cel puțin nu a indicat o cale mai fiabilă către această soluție eu Identitatea lui Saint-Simon este dezvăluită din confesiunile sale autobiografice Potrivit lui, o minte strălucită trebuie cu siguranță să se înțeleagă cu o natură exaltată "Sufletul este mai accesibil patimilor decât înălțat, iar cel mai înalt grad de exaltare este necesar pentru a rezolva o mare chestiune științifică în întregime " Iar filozoful a insistat de-a lungul vieții asupra nevoii unui entuziasm pasional, a unui exaltat stare -" În acest spirit l-a învățat pe nepotul său și cu același adevăr pe buze a murit Evident, această natură este cel mai puțin filozofică în sensul folosit în mod obișnuit Comte a negat tocmai acest merit profesorului său Aici Comte a găsit numeroși oameni cu gânduri asemănătoare A devenit un lucru obișnuit în literatura despre Saint-Simon să-i reproșeze confuzia de gândire, starea exuberante a capului său, dezordinea extremă a scrierilor sale Nu a fost niciodată în stare să scrie o carte, a compus doar planuri și programe, a oferit publicului fragmente - vagi și incoerente Așadar, gândiți-vă nu numai la studenții lui Comte, ca familia Littre, ci și la adversarii lor; editorul cenzorului european este de acord cu ele ·, istoricii de mai târziu se exprimă în același sens *) !) Littré, So, ; Pellarin, Essai critique sur la philpos t p ; Janet-Revue des deux Mondes, august , - ; Dunoyer Notices de l'économie sociale (Ouvres II) Levasseur Histoire des classes ouvrieres P I, Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Saint-Simon însuși nu a fost deloc înșelat în privința meritelor - nu a ideilor sale, ci a scrierilor sale - el a recunoscut sincer că "a învățat să gândească cu greu" și nu i-a recunoscut pe cei pentru care gândirea a devenit mai ușoară odată cu vârsta Astfel de oameni, potrivit lui Saint-Simon, sunt angajați doar în fleacuri, iar munca lor este mai capabilă să întocească mintea umană decât să o avanseze *) De asemenea, studenții din Saint-Simon nu au putut nega dificultatea de a înțelege

ideile profesorului lor Și această împrejurare a servit nu puțin ambelor tabere opuse ale convingerii Saint-Simoniste Comte putea să aplice cu brio mintea sa sistematizantă la gândurile schițate ale profesorului, iar Anfenten le putea completa și explica după propriul gust De fapt, filosofia lui Saint-Simon suferă nu atât de obscuritatea și confuzia ideilor sale, cât de amestecul principalei facultăți ilogice a gânditorului - imaginația, înclinată în fiecare minut spre exaltare Principalele prevederi ale Saint-Simonismului lui Saint-Simon sunt precise și definite, dar calea dezvoltării lor este constant întreruptă și deviată în lateral sub influența patosului, a sentimentelor, uneori pur și simplu a dispoziției capricioase Saint-Simon, prin naștere, un mare signor și prin fire un om al secolului al XVIII-lea; din aceste date se formează toate trăsăturile negative ale activităţii sale literare În ceea ce privește unele dintre încălcările sale asupra descoperirilor din domeniul științelor experimentale, a fost rostit în repetate rânduri crudul cuvânt "șarlamăni" * Și, fără îndoială, episoade precum, de exemplu, polemica cu Laplace pe baza astronomiei, ar putea provoacă o impresie asemănătoare Laplace Saint-Simon, liber de exalt *) Oeuvres XL, io-ii) Dunoyer Janet Biblioteca "Runivers" IV IVANOV tsii, a fost exprimat cu cel mai mare respect, iar același Saint-Simon a abandonat în cele din urmă complet excursiile în Sferele puțin cunoscute de el Acțiunile sale nu au fost, în esență, șarlamăni, ci rodul înclinațiilor și obiceiurilor sale aristocratice În Molière, printre multele trăsături amuzante ale marelui domn, este indicată una, mai ales strălucitoare Caricaturatul aristocrat își spune: "Les gens de qualité savent tout sans avoir jamais rien appris " Așa că Saint-Simon a crezut adesea că este posibil să surprindă esența științei dintr-un atac eroic la "ultimul cuvânt", adică, pe generalizări și teorii noi Acest eroism nepotrivit a fost mult ajutat de spiritul filozofic al vremurilor Știm cât de ușor au fost rezolvate cele mai dificile probleme științifice și morale pentru scriitorii secolului al XVIII-lea Adesea, un "Fapt ciudat" sau o descoperire imaginară, dar foarte intrigantă a fost suficientă pentru a crea cea mai îndrăzneață ipoteză și a trage un amplu program de concluzii Nu trebuie să uităm nici măcar un minut compoziția psihologică și culturală cunoscută nouă - esprit philosophique - pentru o idee corectă a personalității lui Saint-Simon, - indiferent de modul în care lucrările sale, în special cele timpurii, ne amintesc constant de dezvoltarea ideologică a acestui "spirit" Saint-Simon s-a născut la octombrie x), aparținea aceluiași nume de familie din care provine ducele și egalul, autorul celebrelor Note Într-una dintre adresele sale către Napoleon, el se autointitulează "vărul său" *), în autobiografia sa spune că ar fi trebuit să moștenească de la duce: cinci sute de mii de anuități, regatul, titlul de duce francez și spaniol Dar tatăl său s-a certat cu Duke și "eu", spune Saint-Simon, "am pierdut titlurile și bogăția Germaniei !·) Indicație eronată - aprilie în Expoziția de la doctrinei, repetată în toate cele trei ediții (a -a, p)) Oeuvres* XV, Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE dar a moștenit pasiunea sa pentru glorie "* Ducele Saint-Simon și-a urmărit descendența până la Carol cel Mare, iar filozoful a adoptat această tradiție cu toată rapiditatea exaltației sale Tatăl său se remarca printr-un caracter sever și despotic *), era un adevărat catolic, dar intenționa să-i dea fiului său o creștere în spiritul vremii Mai exact, acest spirit a apărut independent de voința bătrânului conte, împreună cu d'Alembert, căruia i s-a încredințat direcția generală a educației viitorilor filozofi Programul a fost

realizat de mulți profesori "Am fost bombardat cu profesori", spune Saint-Simon, "fără să-mi dau timp să mă gândesc la ceea ce m-au învățat Ca urmare, semințele științei, percepute de mintea mea, au putut încolți doar mulți ani de la semănat ") un fapt important nu s-a putut strecura Acest lucru, aparent, trebuie să însemne că d'Alembert a obișnuit mintea tânără cu înțelegerea sistematică și filozofică a fenomenelor, și-a atașat ideile de un adevărat teren experimental Este o expresie ciudată - un filet métaphysique - în sens pozitiv - ciudată în gura principalului dușman al metafizicii Dar tocmai aici a avut efect amintirea lecţiilor lui d'Alembert Matematicianul, ca și alți filozofi ai secolului al XVIII-lea, *) Saint-Simon se înșeală: nu tatăl său s-a certat cu ducele, ci bunicul său, căsătorindu-se fără permisiunea ducelui Povestește despre asta în Mémoires de Saint-Simon mier Weill, eu L Stein îl numește pe tatăl filozofului fiul "famosului duce" - printr-o stranie neglijență: autorul a folosit scrierile lui Saint-Simon în ediția lui Rodrigues și, în consecință, pasaje autobiografice Gescbichte der socialen Bewegung in Franbreich Leipzig I) "Dur et violent(r)", exprimă Michelet, care a folosit informații orale despre Saint-Simon Hi st al secolului XIX eu,) În Gübbar, io- Biblioteca "Runivers" iv- Ivanov de exemplu, Voltaire, sub denumirea de metafizică, însemna psihologie, fără a o priva de sensul ei obișnuit Dalembert numește metafizica "baza cunoștințelor noastre ": numai în ea ar trebui să se caute "desemnări stricte și precise * ale lucrurilor O astfel de metaofizică nu este altceva decât "fizica experimentală a sufletului" *) În consecință, d'Alembert l-a introdus pe Saint-Simon în legile de bază ale gândirii, în cerințele logice ale adevărului, în metodele științifice de cercetare Toate acestea le putea auzi ucenicul; dar nici vârsta și nici temperamentul nu i-au permis să rămână în limitele gândirii chibzuite, strict circumspecte, ale enciclopedului Saint-Simon a înclinat în mod firesc mai mult spre direcția extremă a filosofiei moderne, deschis militant și materialist Acest lucru este dezvăluit clar în primele sale lucrări Până acum, la vârsta de treisprezece ani, refuză să se împărtășească, declarând tatălui său că nu are deplină credință pentru această ceremonie) Ca răspuns, tatăl își închide fiul într-una dintre cele mai severe închisori pariziene - St Lazăr Saint-Simon a încercat mai întâi să-l convingă pe gardian să-l lase afară, apoi, după ce a fost refuzat, a intrat în luptă unică cu el, l-a rănit, a luat cheile și a fugit la mătușa lui Ea a încercat să restabilească pacea familiei) La vârsta de șaisprezece ani, Saint-Simon, ca aristocrat, a intrat în serviciul militar) În , plictisit de serviciul de garnizoană și, fără îndoială, dus de idee x) Disc, pretini B Nat ıoo- *) N hist II,) Hubbart a mai povestit două cazuri care dovedesc puterea de voință a tânărului Saint-Simon: mușcat de un câine turbat, a decis să se împuște la primul semn de rabie; în timpul jocului său, l-a obligat pe trecător să oprească poteca, întins peste drum Faptele, fără îndoială, provin de la Rodrigue și prezintă un anumit interes, având în vedere informațiile extrem de limitate despre viața lui Saint-Simon, în special despre tinerețea sa) "În , spune el, în registrul de serviciu din ianuarie , este trecut ca sublocotenent în regimentul de infanterie Touraine" mier Weill Gyubbar acceptă și în începutul slujbei lui Saint-Simon O s Și mier Oeuvres, ed Rodrigue, XV Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG ȘI SCUZE DOCTRINE mi libertate și egalitate, merge în America, participă aici la cinci campanii, printre altele sub comanda Washingtonului Americanii îi acordă Ordinul Cincinnatus; de fapt, dă dovadă de un curaj strălucit, participă la asediul New York-ului, la capitularea generalului

Cornwallis, primește două răni, suferă chiar și o scurtă captivitate, acționează în general cu atâta energie încât are într-adevăr dreptul de a se numi ulterior unul dintre principal American Freedom J) Din această perioadă avem două scrisori de la Sen - Simon către tatăl său *) Prima scrisoare este datată februarie Reflectă în mod viu sentimentele tandre de familie ale autorului; este tulburat de tăcerea prelungită a rudelor sale; el însuşi nu ratează nici măcar o ocazie de a-i informa despre sine El este preocupat și de durerea, pe care i-a provocat-o tatălui său "în tinerețe", acum încearcă din toate puterile să-și întoarcă "prietenia" și promite că va face același lucru în viitor Se pocăiește de timpul pierdut și cu siguranță îl va recupera Cunoscând frugalitatea tatălui său și amintindu-și că este cel mai mare dintre cei opt copii ai săi, Saint-Simon dă socoteală despre cheltuielile sale, îl asigură pe tatăl său că nu-și permite "fără fantezie", trece din nou la "rogări" - nu fă-i asta cu severitate, scrie-i mai des Își întreabă frații și surorile despre același lucru Scrisoarea se încheie astfel: "Te implor, întoarce-te la fiul tău, care te iubește atât de mult, respectul și prietenia ta și îl vei face cel mai fericit dintre toți oamenii" Concomitent cu sentimentele, Saint-Simon nu uită !) Oeuvres, XVIII,) Tipărit în extrase în Noi hist I, - Le completăm conform manuscriselor Bibliotecii Arsenal Listele "sunt făcute, aparent, cu respectul pentru ortografia originalelor: într-o asemenea măsură este ciudat și aristocratic neglijent, de exemplu, astfel de fraze vous pouvez être sur que je ne negligerei! rien dorrenevenl pour la (l'amitié)) conserver et l'augmenter Biblioteca "Runivers" Y V IVANOV și întrebări practice Pe lângă atitudinea sa serioasă față de banii tatălui său, este foarte interesat de gândul la o carieră Într-o a doua scrisoare din noiembrie, se plânge cu ardoare de Favoritismul care domnește în armată, se plânge cu amărăciune de nedreptatea autorităților, care îl ocolesc cu premii pentru toate meritele sale Îi sugerează subtil tatălui său despre necesitatea de a mijloci pentru el Nu uită să dea sfaturi valoroase despre fratele său, care, datorită vârstei, este capabil să intre în serviciul militar Îl convinge pe tatăl său să-l trimită și în America, unde va primi ambele rânduri și va fi eliberat de nebunia obișnuită a tinerilor laici Din a doua scrisoare, noi, de altfel, aflăm că, în general, Sen - Simon - tatăl a văzut puțină consolare în copiii săi Sora Louise a scris Americii regretând că comportamentul ei îl supărase pe tatăl ei Scrisoarea era atât de emoționantă, încât Saint-Simon, după el, a plâns din cauza ei, i-a scris tatălui său despre ea și a sperat că sora lui va avea timp să-și repare greșelile Din interesul lui Saint-Simon pentru oficialitate nu rezultă că acesta a fost ocupat cu serviciul militar Complet opus Ulterior, Rodrigue a scris că în America au fost dezvăluite aspirațiile filosofice ale lui Saint-Simon și natura i-a sugerat adevărata sa activitate) Această concluzie poate fi trasă în mod firesc din declarațiile personale ale lui Saint-Simon și din scrierile sale "Războiul, spune el, nu m-a interesat în sine, dar scopul războiului a fost foarte interesant, iar acest interes m-a făcut să suport cu blândețe greutățile Mă străduiesc pentru obiectiv "Ma soeur Louise m'a écrit une lettre charmante c'est avec une efusion de coeur qui m'a arraché des larmes qu'elle me parle du regret qu'elle a de n'avoir pas toujours eu une conduite qui vous ait plut je suis persuadé qu ella a déjà, reparé ses torts et qu elle vous causera mil fois plus de plaisir qu elle n'a pu vous causer de chagrin a gândi ca un filozof, dar și a-și exprima gândurile ca un scriitor și un literat Francez) Producteur, , avril Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA

STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Mi-am spus deseori că ar trebui deci să cunoaștem mijloacele Dezgustul pentru artele războiului m-a stăpânit în întregime când pacea s-a apropiat Am simțit deja ce drum ar trebui să merg, calea spre care mă chemau gusturile mele, înclinațiile mele naturale A fi soldat nu era chemarea mea Am fost atras de un cu totul alt tip de activitate, s-ar putea spune chiar contrariul Saint-Simon a înțeles semnificația mondială a Revoluției americane și a prevăzut marile schimbări pe care aceasta le va aduce în ordinea socială a Europei Mai mult de un Saint-Simon a fost clar cu privire la aceste idei Fără îndoială, LaFayette a înțeles și influența inevitabilă a evenimentelor americane asupra conștiinței publice a Europei Și nu a fost greu de înțeles: influența a început din momentul în care reprezentanții aristocrației franceze au decis să plece peste ocean pentru a lupta pentru o nouă republică și când însuși guvernul francez, sub presiunea opiniei publice, s-a pronunțat în favoarea rebelilor Dar întreaga întrebare a fost, ce lecții au primit participanții și observatorii evenimentelor? Pentru LaFayette, sensul loviturii americane s-a redus la acea doctrină politică, pe care Saint-Simon o va numi mai târziu metafizică Saint-Simon va supune criticii severe dogma dreptului revoluționar natural chiar în eseul în care își pune propriile idei în legătură inseparabilă cu observațiile și experimentele americane Diferența de rezultate este extrem de izbitoare În timp ce pentru majoritatea evenimentelor franco-americane cu gândire liberă sunt o ilustrare a ideilor lui Rousseau și parțial ale lui Montesquieu, pentru Saint-Simon aceleași evenimente reprezintă implementare practică - nu atât o nouă formă politică, cât o nouă ordine socială Iar Saint-Simon nu vorbește despre republică, ci despre industrie, ca fiind cea mai instructivă cucerire a Statelor Unite "În America", scrie el, luptând pentru interesele pro- Biblioteca "Runivers" IV IVANOV libertate mentală, pentru prima dată am fost pătruns de dorința de a vedea această plantă a unei alte lumi să înflorească în propria mea țară; de atunci această dorință a dominat întregul meu gând " Saint-Simon a adoptat convingerea că întregul progres al civilizației se reduce la acest scop, în el constă bunăstarea publică *) Saint-Simon a ajuns la această concluzie observând condițiile vieții americane El a studiat cu atenție oamenii și activitățile lor, i-a comparat cu Europa, a găsit o diferență izbitoare și a decis că civilizația nu urmează aceeași cale în cele două emisfere Drumul americanilor este următorul: în țara lor, toleranța religioasă este adusă la cel mai înalt grad, nu există religie de stat, fiecare își poate inventa pe a lui și poate recruta prozeliți Atunci nu există nicio corporație privilegiată în America; toţi americanii reprezintă un corp politic omogen Nu - și postări ereditare În cele din urmă, întreaga națiune este predominant pașnică, industrială și economică Nu are deloc spirit militar, toate legile sale sunt menite să protejeze agricultura, comerțul și orice fel de industrie Conform acestei politici, americanii au opinii complet diferite despre oamenii de stat decât în Europa În lumea veche, cel mai priceput om de stat este cel care știe să găsească o modalitate de a crește taxele, în America, dimpotrivă, care găsește o modalitate de a le reduce cât mai mult În Europa, salariile mari ale funcționarilor sunt considerate necesare pentru binele public și pentru reprezentare; în America, dimpotrivă, simplitatea moravurilor capătă respect general pentru autorităţi) Nu trebuie să credem că toate aceste concluzii au luat o formă bine conturată la Saint-Simon încă de la început ei *) N iiist I, ii - , Oeuvres, XVIII, - L'Industrie >i Oeuvres, XVIII, , -

Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE s-a dezvoltat treptat, în concordanță cu alte observații ale Filosofului, iar acesta a fost nevoit să corecteze unele dintre concluziile sale Așa că într-o zi el declară că în America nu există rămășițe de feudalism, pentru că nu a existat deloc feudalism Saint-Simon înseamnă feudalism aristocratic, clasă, castă În pasajul - Note despre Statele Unite - America, pe de altă parte, este atribuit feudalismul și de data aceasta se înțelege feudalismul de clasă Legile civile din America, la fel ca și în Anglia, protejează neproducătorii, proprietarii de pământ inactiv și legaliștii, în timp ce ele ar trebui să protejeze doar interesele clasei productive, proprietarii mobili în detrimentul celor imobile, care nu își măresc capital prin muncă personală Drept urmare, muncitorii sunt sub controlul paraziților *) Cele două idei nu se contrazic deloc una pe cealaltă - doar una este mai largă și mai profundă decât cealaltă și ar fi putut apărea după alte observații nu mai puțin impresionante - după revoluție Dar America nu a încetat să atragă cea mai apropiată, chiar exaltată atenție a lui Saint-Simon Potrivit acestuia, ar fi imposibil de exprimat impresia pe care știrile de peste ocean i-au făcut-o în primii ani ai vieții naționale americane Tânăra țară a fost un exemplu pentru vechea Europă, atât de nevoie de întinerire Washington l-a încântat mai ales pe Saint-Simon și liniștea pe care națiunea o dobândise încă de la începutul noii sale vieți *) După război, Saint-Simon a părăsit America nu acum A vizitat Mexicul și a propus aici un proiect pentru un canal între oceane Guvernul a acceptat cu răceală proiectul, iar Saint-Simon s-a întors în Franța I s-a distins crucea Sf Louis si gradul de colonel) *) Oeuvres XVIII, Ed Instalație de rulare -) Opere XVIII, -i) Dosarul serviciului enumeră premiile care au urmat în iulie Biblioteca "Runivers" IV IVANOV Dar succesul militar nu l-a obligat pe Saint-Simon la serviciu Era insuportabil de obosit de îndatoririle pașnice ale unui soldat Abia aștepta o oportunitate de a porni din nou într-o călătorie În Olanda a izbucnit o revoluție: Stadtgalter a fost expulzat, se pregătea o campanie a flotei franco-olandeze împotriva Indiei engleze Saint-Simon a urmat mișcarea revoluționară, visa să ia parte la campanie; dar Franța a refuzat alianța; Stadthalter a fost restaurat de trupele prusace - În anul următor, Saint-Simon a plecat în Spania și a propus guvernului un proiect asemănător celui mexican Proiectul, trebuie presupus, a fost cu siguranță practic, din moment ce Saint-Semon a reușit să solicite ajutorul contelui de Cabarrus, directorul băncii și mai târziu ministrul de finanțe Count a oferit guvernului fondurile necesare pentru construirea unui canal de la Madrid la mare, cu condiția să folosească o taxă Saint-Simon a sfătuit să formeze o legiune de șase mii de străini, două mii pentru a păstra ordinea și patru pentru muncă Guvernul trebuia să cheltuiască bani doar pe îmbrăcăminte militară și spitale, iar pentru restul cheltuielilor, salariile erau suficiente Drept urmare, pentru bani moderati, regele spaniol ar avea un canal excelent și util; armata lui avea să crească cu șase mii și populației s-ar adăuga o clasă de oameni harnici Revoluția Franceză a împiedicat implementarea planului și în martie Saint-Simon, referitor la gradul de colonel, amintește că avea doar ani, adică producția a avut loc în , imediat după întoarcerea din America Lista indică detașarea în regiment în !) Într-o scrisoare către juriu, Saint-Simon spune că a rămas în Olanda pe parcursul întregii revoluții (O choisies II,) Dar, în același timp, spune că s-a întors în Franța în (ed Rodriga, XVII), iar revoluția, după cum se știe, s-a încheiat în octombrie Saint-Simon, așadar, a rămas în Olanda doar

câteva luni - , Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICI-FIALOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Saint-Simon atribuie toate aceste călătorii nevoii de a face cât mai multe observații pentru a "clarifica problema organizării sociale " La vârsta de șaisprezece ani, poruncea zilnic să se trezească cu cuvintele: "Ridică-te, numără, trebuie să faci lucruri mărețe") Dar ce tânăr ambițios nu și-a putut imagina clar La șaptesprezece ani a intrat în serviciul militar, înainte de a pleca în America, adică până la vârsta de nouăsprezece ani, a reușit să-și supere tatăl profund cu "étourderies" atât de impresionante, încât îi era teamă să stingă pentru totdeauna "sentimentele paterne" din inima lui; în America s-a luptat din greu și a urmărit mult, dar a privi nu înseamnă a stabili o sarcină socială Până acum, vedem doar proiecte economice extinse de un singur tip - construcția de canale De aici este încă foarte departe de "organizare socială" Saint-Simon s-a arătat interesat de un alt domeniu, de știință El nu spune nimic despre cunoștințele sale cu literatura filozofică modernă Dar chiar și în cele mai obișnuite condiții, ar putea fi destul de extins cu popularitatea enormă a noilor idei în cercurile seculare În măsura în care Saint-Simon s-a remarcat în acest sens deasupra nivelului viitor înainte de revoluție, nu avem date de judecat Există știri că în timpul rătăcirilor sale în Metz a ascultat prelegeri ale cunoscutului matematician Monge, a arătat o mare curiozitate în conversațiile private cu oamenii de știință, chiar și cu muncitori, uneori nedisprețuind să se schimbe în bluză) Toate acestea sunt destul de naturale în natura exaltată a unui tânăr, dar nu ar trebui în niciun caz exagerate Saint-Simon însuși a găsit ulterior necesarul !) Leti res aux jures Ib) Gyubbar, ') Ib - Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" IV IVANOV Urmează să "începem din nou educația" Acest lucru s-a întâmplat în și în același timp, potrivit lui Saint-Simon, "a făcut un plan pentru a deschide o nouă cale pentru rațiunea umană, calea Fizico-politicului" Până la această dată ar trebui datată ideea mai mult sau mai puțin definită a lui Saint-Simon despre "sarcina vieții sale" Până atunci, în el s-au putut forma numai idei fragmentare, ar putea apărea impulsuri private Cu structura generală entuziastă a personalitatea sa, impresiile individuale se puteau transforma instantaneu în proiecte în perspective și sugerează vise mai mult sau mai puțin largi și îndrăznețe ale viitorului Aici filosofia secolului al XVIII-lea și viața americană au fost forțele inspiratoare Filosofia l-a despărțit pe Saint-Simon de vechea credință, iar ordinele și eroii Statelor Unite au câștigat sentimentul și imaginația lui în numele unei viitoare ordini de lucruri mai perfecte decât ordinea politică a Franței În cereale, în consecință, deja au apărut aspirații filozofico-religioase și social-organizaționale, conceptele de adevăr științific în loc de sincer, și - sistem social industrial în loc de moșii - au fost conturate în mintea lui Saint-Simon sub influența directă a d "Metafizica" lui Alembert și experimentele americane Știm b,- filosofia lui d'Alembert a fost cea care a condus la "filozofie adevărată" prin "fizica sunetului" prin sistematizarea principiilor științelor experimentale, iar fenomenele sociale americane și libertatea economică au inspirat ideea de marea semnificație a muncii productive, industria Nu se știe cât timp ar fi petrecut Saint-Simon căutându-și sarcina, în ce altă țară ar fi apărut cu un nou proiect, dacă revoluția nu ar fi venit în ajutor Va continua să călătorească după ea, dar cu cu totul alte scopuri decât în Mexic, Olanda și Spania Va începe să caute indicații cu privire la domeniul "fizico-politic" pe care l-a conceput, va căuta un nou "sistem științific", un nou

"general" Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE științe", adică Principiul filozofic și științific al noului sistem social Din proiector, Saint-Simon devine reformator, din visător sensibil și iubitor de iluminare, cercetător; în măsura în care exaltarea naturală ar permite Și toate acestea se întâmplă după revoluție, și nu imediat, ci după numeroasele ei experimente filozofice, politice și sociale Revoluția, aplicând și testând moștenirea mentală a epocii sale, a desfășurat o muncă cu mai multe părți asupra minții discipolului lui d'Alembert și a arătat ce sarcini a fost capabil să stabilească și să rezolve II Comportamentul lui Saint-Simon în epoca revoluționară, potrivit unora dintre judecătorii săi, este poate cea mai condamnabilă perioadă din viața sa Robinet, un admirator fanatic al lui Comte, îi este greu să găsească cuvintele demne de a-l stigmatiza pe Saint-Simon, care a speculat "nenorocirile" Franței și s-a angajat în entuziasm în cele mai formidabile pericole ale patriei Robinet, nemulțumit de Faptele confirmate, cea mai liberă interpretare a acestora, a încercat să mai atribuie lui Saint-Simon câteva crime - destul de arbitrar ') Robinet îi atribuie lui Saint-Simon toate tranzacțiile financiare care au avut loc în timpul revoluției sub numele de Henri-Simon sau pur și simplu Simon Autorul nu are dovezi, dar și respingerea este dificilă Numai acuzația pare a fi eliminată cu o oarecare probabilitate Un anume Simon a fabricat cărți de joc republican la Paris - Robin îl vede pe Saint-Simon în acest speculator Extrase publicate recent din rapoartele secrete ale agenților contelui de Provence din Paris la consulat nu permit ca toate speculațiile cu numele de Simon să fie atribuite filozofului nostru În raportul agenților se spune unul dintre exemplele despotismului Bonaparte Soția fratelui primului consul a fost mulțumită de casa unui anume domn Simon, dobândită la o vânzare de proprietate națională la un preț neglijabil Bonaparte l-a forțat pe Sinion să-i vândă această casă Acest Simon a fost căsătorit cu actrița de teatru franceză Mlle Lange și nu poate fi în niciun caz identificat cu Saint-Simon Evident, un scalator cu fa- * funcționa la Paris Biblioteca "Runivers" IV IVANOV Saint-Simon nu ar fi putut să prevadă o asemenea răzbunare pentru Comte, altfel, poate, ar fi povestit mai detaliat despre acțiunile sale din timpul revoluției În autobiografia sa, el declară că nu sa amestecat în revoluție din două motive: pe de o parte, era convins de moartea vechii ordini, pe de altă parte, simțea dezgust pentru distrugere și ambele părți - instanța și naţionale - au căutat să se distrugă reciproc "Activitatea mea, continuă Saint-Simon, s-a îndreptat către speculația financiară, adică cumpărarea de proprietăți naționale" În Scrisorile către juriu și în Catehismele industriașilor, Saint-Simon nu mai menționează speculațiile sale, ci pur și simplu declară că "în timpul întregii revoluții a jucat invariabil și exclusiv rolul de spectator și observator", nu a ocupat niciun fel poziție și nu aparținea niciunui partid *) Toate aceste afirmații nu sunt corecte Saint-Simon a jucat un rol activ în revoluție și a aparținut partidului celui de-al treilea stat, mai mult extrem decât moderat La sfârşitul anului , bt¡, comuna strămoşească Falvi, a fost aleasă preşedinte al adunării, care urma să numească un nou consiliu municipal Saint-Simon a ținut un discurs cu această ocazie El le-a mulțumit compatrioților săi pentru onoare și și-a exprimat teama că alegerea lor nu a avut loc din respect pentru el ca domn și nu de dragul meritelor sale personale - Nu mai sunt domni, domnilor, continuă Saint-Simon; toti suntem perfect egali aici, ■ si pentru ca titlul de conte sa nu te induca in eroare si nu crezi ca eu am mai mare decat tine milie Simon, iar Robineau, dacă

și-ar fi scris cartea după "documentul inedit" publicat, ar fi trebuit să facă cercetări exacte despre speculațiile lui M Simon și ale comtelui Saint-Simon Un document editat Revue des deux Mondes, , or CLIII, - ■ i) Ed Rodrigues I, XVIII-XIX) O choisies II, Ceuvrcs XXXVII , Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE corect, renunț pentru totdeauna la titlul de conte și îl consider mult mai mic decât numele unui cetățean " Și Saint-Simon a cerut ca refuzul său să fie trecut în protocol Pe lângă discursul din ședința electorală, Saint-Simon a ținut mai multe discursuri în biserica comunității, inspirând compatrioților săi "cea mai puternică dragoste pentru libertate și egalitate " Probabil, sub influența acestor predici, comunitatea a trimis o adresă către adunarea națională simpatizantă cu activitățile sale, s-a impus unui voluntar dar patriotic special taxat și a refuzat o scutire de impozit atunci când privilegiați au fost impozitați la sfârșitul anului Comunitatea i-a oferit lui Saint-Simon funcția de primar, acesta a refuzat, avertizând poporul , să nu numească nobili și preoți în niciun loc până la sfârșitul revoluției În cele din urmă, în mai , Saint-Simon, la o întâlnire cantonală, a convins alegătorii să trimită o cerere adunării naționale pentru distrugerea titlurilor de nobilime La începutul discursului, se exprimă admirație pentru activitatea legislativă a adunării, se precizează că alegătorii cantonului au hotărât în unanimitate "să consacre primele momente ale existenței politice pe care le-a dăruit adunarea, pentru a felicita această adunare pe cea mai excelentă utilizare a puterii supreme, voința generală, al cărei organ este " Această felicitare din suna prematură, în mod republican, apoi se simțea spiritul care trecea granițele liberalismului politic "Vă exprimăm cel mai profund dispreț față de acești ipocriți seculari care îndrăznesc să-L cheme pe Dumnezeu în apărarea bogăției lor, dând dovadă de frică prefăcută de religie, chiar în momentul în care de milioane de oameni dau marele exemplu al universului - să ne amintim că Eternul a creat tot ceea ce oamenii sunt indiferenti Hubbart - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV propria lor imagine și încetează să jignească măreția Celui Atotputernic cu distincții nelegiuite de naștere și dorind de acum înainte să se supună numai celor care se apropie de perfecțiunile Sale divine mai mult decât alții, ei să declare că toți cetățenii sunt eligibili în mod egal pentru toate gradele, funcțiile și locurile publice - după abilitățile lor și fără nicio altă distincție, cu excepția virtuții și talentelor Să nu-și imagineze Adunarea Națională că sentimentul înflăcărat pe care îl trezește în noi principiul religios al egalității și al drepturilor omului ne face să vedem cu mâhnire că Adunarea a lăsat până acum neatinse titlurile care ne amintesc de ordinea ierarhică a tiraniei Dimpotrivă, i-am admirat prudența: adunarea, distrugând toate privilegiile asociate titlurilor, ne-a păstrat cu grijă o cale ușoară - de a distinge între noi pe cei pe care interesul personal i-a separat de cauza comună "Dar acum, conchide Saint-Simon , puterea justiţiei este suficient de întărită duşmanii nu mai temători, "legiuitorii din august" nu vor găsi de cuviinţă să distrugă chiar şi memoria vechiului regim? *) Saint-Simon, evident, a fost complet dus de prima epocă a revoluției și ar putea fi clasat printre cei mai înflăcărați distrugători În alocuție, el vorbește despre o "epocă fericită" și calculează că revoluția va triumfa în sfârșit cu ideile ei metafizice de libertate și egalitate, iar Saint-Simon în discurs reproduce cu acuratețe expresiile Declarației Drepturilor Este clar cât de departe era în de cât de mult Este remarcabil că după aceea nu și-a amintit niciodată nici discursurile

sale, nici adresa sa: fără îndoială - a considerat aceste acțiuni nedemne de concepția sa de mai târziu asupra lumii politice !) b - N hist Í, - Nobilimea și titlurile au fost desființate prin lege la J iunie Helie - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE viziune, iar aceste amintiri ar fi o contradicţie ireconciliabilă cu critica lui la adresa mişcării revoluţionare Rămâne să certificăm cel puțin două direcții ale ideilor lui Saint-Simon în epoca revoluției: una este ireproșabil de revoluționară, cealaltă este critică în raport cu revoluția și organizatorică în comparație cu activitatea acesteia Saint-Simon la un moment dat a devenit dezamăgit de revoluția care s-a deschis cu Declarația Drepturilor și s-a oprit, uitându-se cu atenție la oameni și evenimente și punându-și întrebarea despre sensul și sfârșitul întregii mișcări Când s-a întâmplat acest lucru, nu avem date Există doar o indicație indirectă Saint-Simon a adoptat o viziune extrem de dură asupra puterii politice a mafiei, a declarat-o chiar în primul său eseu și a rămas cu el până la sfârșit Se poate crede că în momentul în care mulțimea a câștigat importanță la evenimentele revoluționare și și-a dezvăluit participarea prin violență, Saint-Simon s-a îndepărtat de ideile "religioase" de egalitate și libertate și a început involuntar să lege metafizica revoluționară cu Faptele curentul politic și s-a pus pe treabă în finanțe Ce motive l-au ghidat? În primul rând, fără îndoială, pasiunea primordială pentru antreprenoriat, pentru proiectarea aventurieră în direcția industrială, a jucat un rol important Și în ceea ce privește obiectivul, acesta a constat în realitatea înconjurătoare Saint-Simon ar putea începe să cumpere proprietăți naționale nu mai devreme de sfârșitul anului În luna noiembrie a anului precedent, o lege privind naționalizarea proprietății clerului a urmat, în septembrie a următorului, o lege uniformă a proprietății coroanei, iar în august, Mirabeau propunea deja vânzarea proprietății naționale pentru acoperirea datoriei publice Helie , după Laferrière * Biblioteca "Runivers" IV IVANOV două miliarde și jumătate, ar trebui urmau să servească drept garanție pentru bancnote Eliberarea lor a însemnat, parcă, o înstrăinare preliminară a proprietății naționale Creditorii de stat și-au plătit datoriile în bancnote și au fost acceptați ca plată privilegiată pentru cumpărarea proprietății naționale La întoarcerea la vistierie, bancnotele urmau să fie arse Eliberarea lor nu putea, prin lege, să depășească valoarea proprietății Guvernul a avut grijă să furnizeze vânzarea proprietăților cu tot felul de avantaje și facilități, cu intenția de a le transforma într-o marfă posibil vânzabilă, potrivit Mirabeau În același timp, bancnotele trebuiau să înlocuiască metalele prețioase și să reprezinte bogăția națională Calculele nu s-au concretizat Banii metalici au dispărut înaintea monedei de hârtie, a fost necesar să se recurgă la un curs de schimb forțat și totuși bancnotele au fost schimbate fără tragere de inimă și au scăzut rapid cu % din valoarea lor nominală Scăderea cursului a obligat emisiunea să fie majorată, iar emisiunea, la rândul ei, a scăzut cursul, iar adunarea constituantă a adus deja suma bancnotelor la aproape două miliarde; legislativul a adăugat çoo milioane, iar bancnota a fost cotată la la , dar nu a încetat să reprezinte proprietatea națională și, în consecință, a scăzut și în preț Speculațiile au deschis un câmp strălucit Saint-Simon i s-a alăturat În toți acești ani, concomitent cu declinul creditului public, țara a fost supusă unor grave dezastre economice Știm ce rezultate au adus organelor guvernamentale și populației însăși Ordinea juridică a dispărut în stat O constituție a fost abolită, alta, abia creată, nu a

putut acționa Peste tot - în gânduri și acțiuni - a domnit un război nemiloasă al claselor, atingând nivelul de predicare teroristă și comunistă Ideile de libertate și dreptate păreau să fie îngropate pentru totdeauna în acea epocă când se aflau deschis pe străzi și Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-FINOS PEJiUr SI SOCIAL DOCTRINE În închisori au avut loc masacre, iar la Paris s-au stabilit adevărate bande de tâlhari, forțând locuitorii anumitor secții să se organizeze în societăți de autoapărare Era posibil să credem în apariția vremurilor barbariei ') Era nevoie de un curaj extraordinar pentru a te angaja în tranzacții monetare în astfel de condiții Saint-Simon a plătit prețul pentru ei: a fost închis ca fiind suspect, poate pentru o alianță cu Redernul prusac În , asta însemna începerea drumului către ghilotină; Saint-Simon avea la ce să se gândească cu exaltarea neliniștită a sentimentelor și a imaginației sale Fără îndoială, din punct de vedere moral, a trăit multe, mai întâi în cazemata sumbră din Sainte-Pélagie, apoi în închisoarea seculară din Luxenburg Ulterior, a scris că Carol cel Mare i s-a arătat noaptea la Luxenburg și i-a prezis marea glorie a filozofului) Michelet este gata să creadă în autenticitatea stării extatice a Sfântului Simon: s-au trăit momente extraordinare, viața a fost ca un vis, fiecare clipă care amenința cu moartea a transformat o persoană într-un clarvăzător) Oricum ar fi, gândul prizonierului a funcționat extrem de nervos și nu fără un amestec de vis mistic În aceste zile aparent pe moarte, Saint-Simon a trebuit să regândească evenimentele care se întâmplaseră înaintea lui cu o adâncime deosebită de sentiment și fervoare a imaginației Vom vedea că psihologia lui ca gânditor în general este foarte asemănătoare cu organizarea spirituală a inventatorului inspirat de idei și imagini Principalul punct forte al filozofiilor noastre constă în iluminarea conceptelor ingenioase, analiza de avertizare și combinațiile logice precedente din ') Levasseur I,) Scrisoare către nepot - Oeuvres XX, ioi) Michelet se referă la o altă apariție a lui Saint-Simon - în Lettres d'un habitant de Genève, aici Saint-Simon nu menționează închisoarea și nici nu vorbește despre timpul apariției - și "unea apariție" în Scrisorile ar fi putut fi doar o oratorie potrivită pentru profeție Michellet Hist al secolului XIX , - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV gânduri bune și fapte: Saint-Simon este o natură filozofică creativă, nu o minte ideologică de cercetare În timpul procesului de scriere, el cade, cutare sau cutare idee îl umbrește, iar el, fără nicio milă pentru dezvoltarea consecventă a setului de sarcini, se străduiește pentru această idee și revine la punctul de plecare, doar după ce o epuizează și uneori își cere scuze cititorului pentru entuziasmul său *) În aceste inspirații se află momentele cele mai înalte ale vieții spirituale a lui Saint-Simon și este greu de evaluat toate beneficiile pe care, de exemplu, mintea analitică a lui Comte le-ar putea deriva din intuițiile unui astfel de interlocutor Iar șederea în închisoare a fost una dintre perioadele deosebit de bogate în aceste inspirații, cu o stare generală de spirit ridicată și cu impresii neobișnuit de impresionante care tocmai fuseseră trăite Saint-Simon ar fi trebuit să prezinte cu toată claritatea sensul general al mișcării revoluționare Începând cu răsturnarea vechii ordini deja pe jumătate ruinate, a căutat în zadar să organizeze una nouă Și această dorință a fost exprimată în căutarea unei noi doctrine - conținut social și religios Prima linie în care se aștepta să se oprească revoluția, proclamarea unei biserici civile și a egalității universale, s-a dovedit a fi fragilă în temeiul ei: doctrina catolică a scos la iveală o inconsecvență internă cu noile cerințe ale

minții umane și cu nou-creatul social ordine, iar Declarația Drepturilor a dus imediat la contradicții și a dat dovadă de inutilitate creativitate pozitivă direct în spatele distrugerii privilegiilor nobiliare Realitatea însăși, așadar, a indicat inevitabilitatea unei noi doctrine moral-filosofice și introducerea în ea a problemei claselor, adică despre proprietate, despre justiția socială Că noua doctrină trebuia să fie religioasă Exemple deosebit de caracteristice sunt Oeuvres XL, , , ; XX, , Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE caracter, a reieșit clar din aceleași Fapte ale Revoluției, din numeroasele încercări ale noilor reformatori de a crea o biserică de stat și un crez comun În acest efort, ei au continuat tradiția Iluminismului, iar referirile lor neîncetate la ideile sale nu puteau să nu-l convingă pe Saint-Simon de constanța curentului cultural, care poate fi numit setea umană universală pentru o viziune pozitivă asupra lumii Caracterul religios-dogmatic al noii mișcări Saint-Simon este gata de văzut chiar de la început El este înclinat să echivaleze Declarația Drepturilor cu un crez, numind adevărurile sale religioase și numind vechile fundații ale societății impie În aceste expresii nu se poate vedea sugestia sentimentului religios în sens convențional; dar sunt rodul unei dispoziții dogmatice care organizează pozitiv mintea Din punct de vedere al dogmatismului și al organizării, Saint-Simon a privit manifestele revoluționare și a devenit deziluzionat de ele după ce neputința lor a fost dezvăluită pentru a întări ordinea socială și a stabili o nouă doctrină Absența ei a stat într-o legătură firească cu tulburările politice și mai ales sociale Oamenii, după ce s-au retras de la catolicism, au rămas fără nicio îndrumare morală și s-au predat sugestiilor instinctelor primitive Necesitatea subordonării acestor instincte doctrinei a fost recunoscută de toate partidele, iar această conștiință a stat la baza cultelor revoluționare Saint-Simon putea să vadă îndeaproape noile religii ale Rațiunii și Ființei Supreme, să fie convins de lipsa lor de temei și să vadă cauza acesteia în același sens general al noilor doctrine religioase, care condamnau doctrina politică a Declarației la sterilitate socială, adică, în natura metafizică a sursei lor şi a poziţiilor lor Catehismele Rațiunii și Ființei Supreme s-au bazat pe aceeași categorie de idei filozofice care au inspirat politica distructivă revoluționară, adică la anti-teologie Caracterul excepţional de critic al acestei categorii ar fi trebuit să devină evident pentru mintea lui Saint-Simon după ce Biblioteca Runiverse Y V IVANOVЂ experimente fructuoase de creativitate în domeniul ordinii sociale și morale A rămas de găsit un alt teren pentru creație, o altă sursă de idei organizaționale Și a fost găsit simplu, prin metoda reziduurilor Metafizica lui Rousseau si Voltaire era epuizata, rolul ei jucat in momentul in care societatea se afla intr-o stare de dezorganizare politica extrema Ce fundație mai solidă a ordinii ar putea fi decât o metafizică catolică învechită și o filozofie neputincioasă? Doar solul științelor exacte și experimentale Știm că gândirea secolului al XVIII-lea a urmat aceste două căi, iar profesorul lui Saint-Simon aparținea științificului Elevul îşi putea aminti acum lecţiile lui d'Alembert cu un sentiment aparte În acelaşi timp, nu m-am putut abţine să nu amintesc raportul citit de Condorcet în adunarea legislativă din aprilie , despre învăţământul public Cu tot entuziasmul său metafizic, Condorcet - ca un adevărat om de știință - a insistat pe cea mai largă răspândire a științelor experimentale și a cerut alături de acestea și predarea moralității, evident fără a pune la îndoială compoziția ei științifică Condorcet visa la răspândirea continuă a

cunoștințelor și a opiniilor morale în rândul oamenilor; chiar și adulții trebuiau să asculte prelegeri o dată pe săptămână sau pe lună Și știm că ideea de doctrină de stat, predată prin lecții și lecturi publice, este una dintre cele mai populare sarcini ale mișcării revoluționare Saint-Simon nu a putut decât să se alăture acesteia și și-a propus primul scop practic al activității sale: o instituție științifică extinsă pentru perfecționarea și diseminarea științelor Un alt scop a fost, de asemenea, nu numai conturat de revoluție, ci chiar realizat, deși extrem de fără succes Pe lângă educație, oamenii din viitorul apropiat trebuiau să li se ofere de lucru Revoluția a inventat atelierul național Saint-Simon întocmește și un plan pentru o "așezare industrială" și chiar începe construcția Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Astfel, în termeni generali, Saint-Simon primește un drum filosofic și social din secolul al XVIII-lea și de la revoluție O nouă doctrină științifică și morală și o îmbunătățire a poziției sociale a maselor: o idee este însoțită de marea semnificație pe care științele experimentale o dobândesc în timpul revoluției chiar și în soarta statului, iar cealaltă, de un rol extrem de important care a fost moștenit de neproprietari în frământările revoluționare Saint-Simon nu putea decât să simtă profund sensul general al evenimentelor contemporane Exaltarea obișnuită a umbrit imediat toate considerațiile pur materiale în fața ochilor Filosofului și el a hotărât să-și cheltuiască veniturile cu generozitate nelimitată pentru îmbunătățirea științei și industriei Știm că încasările au aparținut mai multor Saint-Simon Încă în Madrid, a cunoscut un diplomat german, de către mama sa de origine franceză, contele Redern Contele ia dat lui Saint-Simon bbo ooh livres Saint-Simon însuși, probabil, nu avea mulți bani Tatăl său a murit în , iar această moarte nu a avut niciun efect asupra situației financiare a fiului său Mama a adus bogăție familiei, dar a fost distrusă de revoluție') Prin urmare, Saint-Simon a participat la compania cu Redern în principal, și poate exclusiv prin muncă personală: el însuși a susținut mai târziu că și-a câștigat toate mijloacele și nu a moștenit Nu era nevoie de artă specială, ci doar curaj Saint-Simon intenționa, pentru o sumă relativ mică, să dobândească proprietăți naționale în valoare de zece milioane și a cumpărat, de altfel, toate proprietățile din întregul departament În ianuarie , Redern a părăsit Parisul, iar Saint-Simon a rămas singurul administrator Bancnotele nu au încetat să cadă, iar până în ultimele zile ale convenției, o liră de pâine valora de livre, o liră Mesaj de la însuși Saint-Simon, Ed Rodrigues XXVI Histoire Fiers- λ', frisi , , Biblioteca "Runivers" IV IVANOV carne - , iar din momentul execuției lui Robespierre și până la închiderea convenției, au fost emise bancnote în valoare de aproape treizeci de miliarde Și în tot acest timp, Saint-Simon a folosit bancnote pentru a-și plăti achizițiile, iar Raedern, ca străin, nu a putut veni la Paris Pe lângă muncă, Saint-Simon a avut și un risc foarte serios: o ședere de unsprezece luni în închisoare era direct legată de tranzacții financiare cu participarea unui capitalist străin Doar moartea lui Robespierre l-a salvat pe Saint-Simon Redern nu s-a putut prezenta la Paris până în septembrie și a decis imediat să se rupă de Saint-Simon Pe lângă cumpărarea de proprietăți naționale, Saint-Simon s-a aventurat și în alte întreprinderi, foarte diverse și nu toate, probabil, raportate de sursele noastre A deschis un comerț cu ață și lenjerie, a intrat într-o companie cu unul dintre prietenii săi și a înființat o afacere industrială în provincie; la Paris a început diligențele de viteză crescută sub denumirea de fulger *) Despre Saint-Simon al

acestei epoci, Michelet, conform unui martor ocular, spune așa: "Era un bărbat frumos, foarte vesel, cu o înfățișare deschisă, fără griji, cu ochi uimitori, cu un frumos nas lung de Quijote A trăit în și în jurul Palais Royal, în mijlocul libertății cinice a unui mare domn sans-culotte S-a îmbrăcat în spiritul lui Anaxagoras Chaumette - fără cravată deloc, sau cu o haină foarte joasă și cumva legată, într-o haină de ploaie la modă Mereu printre femei și în afaceri, nu a fost mai puțin devotat mai ales unei idei Și până și faptele și femeile, evident, erau pentru el un obiect de observație, de experimente curajoase Era uimitor, monstruos de curios: mereu căuta, studia, risipa ceea ce învăța și le transmitea altora Nu puteai să scapi de el " Același martor ocular admiră spiritul și darul Biographie des hommes vivants P V Hubbart Michelet Hisl deFiers Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE de cuvinte ale lui Saint-Simon Conversația lui se îndrepta adesea spre subiecte destul de sincere, dar "știa să vorbească serios despre lucruri serioase" Conversațiile sale se învârteau de obicei în jurul deficiențelor ordinii sociale moderne Saint-Simon intenționa să-l transforme Naratorul nu-și amintește ca Saint-Simon să fi vorbit vreodată despre poziția femeilor în viitoarea sa organizație Naratorul știe doar că Saint-Simon nu a fost indiferent față de "această jumătate a rasei umane" și a apreciat în mod deosebit demnitatea inimii "Cea mai frumoasă femeie", a spus el, "nu are nicio atracție pentru mine dacă aspectul ei nu are nu exprima bunătate " Saint-Simon a tratat banii cu cu indiferență desăvârșită și era gata să le împartă în dreapta și în stânga Încurajându-i pe ceilalți la întreprindere folositoare, el și-a oferit aici propriile mijloace Mintea originală și personalitatea strălucitoare au atras mulți prieteni și observatori admiratori la Saint-Simon Printre ei s-au numărat și binecunoscuții de noi Clouet și Koesen, același neobosit căutător al adevărului și al armoniei, la început sceptic, apoi mistic Fără îndoială, în astfel de mâini banii erau în cel mai mare pericol de a dispărea pentru totdeauna, iar Redern a aranjat o diviziune Saint-Simon a înaintat întrebarea numai lui Redern și, ca urmare, a primit doar de livre, în timp ce Redern a primit o anuitate de Nu există nicio modalitate de a înțelege conturile partenerilor; se poate determina doar dreptul moral al lui Saint-Simon de a împărtăși bogăția dobândită exclusiv prin munca sa Acest drept este incontestabil: toate moșiile din Redern se aflau în același departament al Ornei, unde funcționa Saint-Simon și printre ele și castelul Flers Reden natural- *) Potrivit lui Fourcy, în tinerețe dus de Saint-Simon la adorație Un extras din Însemnările sale inedite la VVEIIII, - Cf micli-let - Biblioteca "Runivers" IV, IVANOV a fost numit în Franța și s-a angajat în agricultura îmbunătățită, iar apoi în fabricarea produselor chimice, speculația cu fier; în general, a dezvoltat în Franţa o activitate antreprenorială extinsă Și toate acestea pe baza bogăției funciare create de Redernu Saint-Simon Doar cariera politică a lui Redern a eșuat: a fost nominalizat pentru un deputat, iar acest eșec l-a obligat să părăsească castelul în Până atunci, potrivit istoricului local, a trăit cu mare strălucire Toate aceste date, fără îndoială, nu servesc la justificarea lui Raedern, care a refuzat să-l ajute pe Saint-Simon și chiar și-a oprit indemnizația lunară de de livre, care a fost eliberată de ceva timp *) Strălucirea vieții domnișoare a lui Redern, atât de opusă privațiunilor Sfântului Simon, trebuie să fi trezit sentimente extrem de puternice în întemeietorul acestei străluciri, iar toate amenințările lui Saint-Simon, care nu au adus nici cel mai mic prejudiciu lui Redern, găsesc

un explicație suficientă în acest simplu Fap · Dar în timp ce Saint-Simon nu se gândește la răzbunare El se mulțumește cu partea lui și continuă să-și ducă la îndeplinire planul Este necesar să se pună capăt revoluției - acesta este programul pe care l-a împărtășit cu alți observatori atenți ai evenimentelor Am vorbit despre eseul doamnei Stahl pe acest subiect Manuscrisul a apărut în și s-a răzvrătit împotriva ideologiei metafizice, cerând o disciplină morală puternică pentru o societate șocată Aceeași sarcină a fost clară nu numai pentru scriitorul suprem al epocii, ci chiar și pentru agenții fără nume ai contelui de Provence Câțiva ani mai târziu, în rapoartele lor, ei au dezvoltat aceeași idee despre necesitatea de a sistematiza opiniile și obiectivele pentru liniștirea Franței) ') Hisl Je Fiers) b i o an M-te Siaci ci ia Ker eu Revue des deux Mondes, I nov , Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Iar Saint-Simon procedează să rezolve problema cu atâta consecvență pe care se poate cere de la un reformator convins În , decide să deschidă câmpul "Fizico-Politic" minții umane Această expresie constă, în primul rând, dintr-un anumit program general - de a pune întrebări politice pe baza cercetărilor experimentale utilizate în științele naturii - și apoi direcția generală filosofică a minții lui Saint-Simon la începutul activității sale, o dependență la analiza exclusiv fiziologică, o fermă convingere de a reduce toate fenomenele morale la procese materiale și de a da concluziilor unei asemenea analize Forma unei noi doctrine religioase Opoziția hotărâtă față de metafizica ideologică l-a îndreptat pe Saint-Simon către tărâmul Faptelor direct tangibile Idealismul gândirii revoluționare - politică și filozofico-religioasă - și-a găsit contrabalansarea în contrast - în fizicism, iar Saint Simon folosește acest termen nou inventat pentru a exprima un proces de cercetare și inferență, opus jocului fără temei și subiectiv al teologicului și minte critică Până acum, structura socială s-a ocupat exclusiv de scriitori și politicieni amatori, acum chestiunea trebuie să treacă în mâinile unor oameni care sunt singurii capabili să posede adevăruri incontestabile, iar cu cât această capacitate este mai înaltă și mai convingătoare, cu atât mai preferenţială și mai convingătoare legitimă este activitatea politico-organizatoare a reprezentanţilor săi Și matematicienii sunt, fără îndoială, înzestrați cu o astfel de facultate, iar în spatele lor sunt toate talentele în domeniul cunoașterii experimentale Iar Saint-Simon intenționează să rupă de spiritul literar, jurnalistic și abstract-filosofic al mișcării iluministe, să treacă de partea naturaliștilor Dezvoltarea ideilor de bun simț și prevederile dreptului natural au condus doar la abolirea vechii ordini; numai mintea poate crea una nouă - Questions of Philosophy, Vol , Biblioteca "Runivers" IV IVANOV legile noastre ale naturii asupra fenomenelor sale, începând cu cele mai simple și terminând cu cele mai complexe După lucrările lui Gall, Bish, Cabanis, Saint-Simon nu are nicio îndoială că metafizica este un produs al imaginației, fizica este o știință cuprinzătoare Saint-Simon intră în relații personale cu acești oameni de știință și de la aceștia aude o explicație și mai amănunțită a relației dintre fenomenele fizice și cele morale Talentul literar al lui Cabanis, mintea sistematică a lui Gall, marea asceză științifică a lui Bish trezesc sentimentele profund entuziaste ale lui Saint-Simon și ar trebui să primească o stabilitate deosebită după numeroase conversații cu Blainville Acest om de știință, prin caracterul său personal, prin înclinațiile dogmatice ale firii sale puternice și directe, prin informațiile enciclopedice din domeniul științelor naturii, trebuie să înalțe de multe ori pe căutătorul

sistemului O trăsătură în special în vederile din Blainville ar putea produce un efect impresionant asupra capului fierbinte al lui Saint-Simon Blainville a fost sincer religios, nu numai că a înțeles, dar a simțit și semnificația culturală și morală a credinței religioase și, în același timp, a considerat cea mai mare sarcină a omenirii să sistematizeze cunoștințele științifice, să le aducă la unitate Din acest punct de vedere, știm, Blainville a apreciat foarte mult activitatea lui Gall, deși nu putea simpatiza cu concluziile materialiste ale principiului său de bază Această sistematizare nu putea fi limitată la un interes teoretic Blainville se bazează pe înalta vocație a științei și a oamenilor de știință Rareori cineva a vorbit cu un asemenea dispreț despre amestecul oamenilor de știință în frământările politice moderne și rareori cineva, cu o asemenea insistență precum Blainville, a subliniat incompatibilitatea urmăririi oricărei idei științifico-filosofice cu participarea la "turbulențe politice" *) e politică) Blainville III, , Biblioteca "Runivers" EXPERIENȚA FILOSULUI ȘTIINȚIFIC RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Unificarea filozofică a științelor a făcut, fără îndoială, o impresie profundă asupra lui Saint-Simon, precum și noțiunea logică a numirii nemăsurat de superioare a oamenilor de știință în comparație cu politicienii de tip modern A existat un singur punct în care Saint-Simon nu și-a putut urmări interlocutorul - în sentimentele sale catolice Blainville, ca credincios sincer, trebuia să mizeze pe armonia viitorului sistem științific cu învățătura bisericească-religioasă - Saint-Simon nu putea renunța la tradițiile filozofiei iluminatoare în așa măsură încât să rămână în sânul catolicismului S-a îndreptat treptat către o viziune istorică asupra doctrinei catolice, la fel de departe de venerația lui Blainville față de tradiție și de negarea metafizică filosofică Dobândirea acestui punct de vedere este unul dintre cele mai importante momente în dezvoltarea filosofică a lui Saint-Simon, precum și în soarta noii filozofii pozitive în general Autorul discursului adresat adunării naționale cunoscut de noi, în general, nu putea avea o atitudine istorică față de fenomenele culturale, în general, de la un politician care privea Declarația Drepturilor ca pe o sursă autosuficientă, primară de organizare socială Răpirea înaintea unui singur moment, ca punct culminant al conștiinței mentale și al construcției politice, este o dispoziție pur metafizică, demnă de Condorcet, autorul însăși operei pe care o va întâlni ulterior în fața lui Saint-Simon ca critic sever Evident, istoricismul, ca să spunem așa, a fost dobândit de Saint-Simon în timpul revoluției, când se formase în mintea lui termenul de ia carrière, fizico-politică Termenul vorbea despre experimente și concluzii științifice, i e despre rezultatele spontane ale datelor Factuale anterioare cunoscute Iar calificarea fizică a mărturisit schimbarea decisivă a gândirii de la politica eroică la politica evolutivă * Biblioteca "Runivers" IV IVANOV Întorsătura a avut loc în jurul anului Cam în această perioadă, Saint-Simon a avut o conversație minunată cu doctorul Burdain Saint-Simon a raportat-o abia cincisprezece ani mai târziu, în Mémoire sur la science de l'homme Mesajul s-a dovedit a fi atât de semnificativ încât i-a împuternicit pe unii critici să-l sacrifice în cele din urmă pe Saint-Simon lui Burdain, să-i atribuie interlocutorului său toate ideile sale filosofice mai mult sau mai puțin valoroase, să-l declare pe Burdain "primul fondator al pozitivismului" apărător al acestei idei este celebrul francez Sky Novokontianets-Renouvier "Dar de unde cunoaşte Renouvier învăţătura lui Burdain? Exclusiv din opera lui Saint-Simon *) În plus, filosoful se referă şi la un articol dintr-un ziar din anii

şaizeci complet de prisos să se refere Articolul pur și simplu pe baza aceluiași mesaj al lui Saint-Simon îl numește pe "uitatul" Burdain "adevăratul succesor al lui Condorcet", exprimând tot ce este mai bun în lucrările lui Saint-Simon și Comte * * * * * * * *) t) Renouvier U Année, philosophique, P -) V Avenir National, , août, Jê , de Fred Morin , editorii Oeuvres de SS et d'Enf a protestat împotriva articolului, autorul a răspuns, fiind de acord că Saint-Simon aparține doar redacției textului, iar ideile, în general, aparțineau oamenilor de știință sub director și sub prima republică și, prin urmare, nu numai Burdain (ib août, nr) În primul articol, autorul a enumerat oamenii de știință (Monge, Laplace, Cuvier, Steel) din Sen- Simon și nu le-a atribuit nicio participare la pozitivism Trebuie presupusă - și participarea lui Burdain nu a fost absolut convingătoare pentru autor, cel puțin - o participare cuprinzătoare În același ziar, a fost publicat puțin mai devreme un articol, unde, de altfel, toate lucrările istorice și sociale din prima jumătate a secolului al XIX-lea au fost atribuite la două surse kam - ideile lui Constant și Steel și filozofiile lui Sen - Simon; în continuare gânditoare, aparent, laude ale filozoficului original la opera lui Saint-Simon: "il n'y a qu'une intelligence vraiment supérieure qui poate imprima une direction durable à des âmes vraiment libres Doué d'une puissance rare de création intellectuelle, merveilleusement habile à tirer de deux ou trois faits une theorie ingénieuse În cele din urmă, potrivit autorului, Saint-Si- mon a fost primul la începutul secolului al XIX-lea care a înțeles în toată semnificația ideea lui Condorcet despre progres, iar el singur a făcut din această idee principala legătură a cunoașterii, în ea Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Valoare filosofică, printr-un accident ciudat, care nu a lăsat alte urme puternice în istoria gândirii noi, cu excepția câtorva pagini din Saint-Simon Cine a fost Burdain? Renouvier și articolul din ziar nu au informații despre el Littre spune că Burdain este autorul Cours d'études medicales, publicat în Adversarul lui Littre, Fourierist Pellaren, a făcut cercetări de arhivă și a constatat că în armata franceză existau doi doctori de Burden și unul dintre ei, fără îndoială, interlocutorul lui Saint-Simon: numele său, ca medic militar, apare în lista de persoane cărora Saint-Simon le-a trimis Travail sur la gravitation universelle și, în plus, Saint-Simon vorbește despre ocupațiile sale în spitalele militare *) Pe lângă instrucțiunile de arhivă, există și cele tipărite contemporane cu Burdain; ei raportează că a fost angajat în experimente privind galvanizarea și îmbunătățirea tratamentului aerului; în cele din urmă, Kabanis * se referă la acesta Așa sunt toate datele obținute până acum de literatura despre Burdain Cel mai original fapt remarcat de Pellaren: Burdain a supraviețuit lui Saint-Simon cu treizeci de ani și nici măcar nu a încercat să folosească ideile puse în gura lui de Saint-Simon Dar Pellarin, împreună cu alți cercetători, se pare că greșește când îi atribuie lui Burdain o singură lucrare, numită mai sus În fața noastră se află traducerea germană a cărții franceze Despre om, publicată la Tübingen în Autorul lucrării este Burden și, în opinia noastră, Saint-Simonovsky, pentru următoarele motive Saint-Simon își începe raportul despre Burdain cu a căutat o explicație vie a fenomenelor trecutului și viitorului - în felul acesta a dobândit nemurirea (juillet, nr) - Despre Burdain nu este menționat un cuvânt în întregul articol *) Litri Pellarin Oeuvres XV, , XL, Littré numără volume în opera lui Burden - de fapt sunt cinci) Oeuvres des Vicg-d'Ațyr P , I Cp Picavet Les Ideologues, " Biblioteca "Runivers" IV

IVANOV fenomenul că Burden "i-a lămurit sensul fiziologiei" Cartea despre care vorbim dovedește tocmai semnificația cunoștințelor fiziologice pentru dezvoltarea unei viziuni cu adevărat științifice asupra omului și a vieții sale organice *) Lucrarea are un conținut pur special, nu există indicii ale unei idei cultural-istorice filozofice în ea Adevărat, autorul insistă asupra unui studiu istoric al organelor la diferite animale: numai astfel se poate clarifica semnificația fiecărui organ și se poate obține o imagine completă a dezvoltării organismului) Această idee, fără îndoială, poate fi conectată în general cu o perspectivă istorică asupra fenomenelor de toate categoriile, dar Burdain se referă aici la Cuvier ca fiind liderul său în sarcina în cauză Drept urmare, forța filosofică a lui Burdain ne rămâne complet necunoscută, indiferent de redarea cuvintelor sale de către Saint-Simon Dar această sursă, nu numai în acest caz, ci, în general, întotdeauna, atunci când vine vorba de repovestirea gândurilor altora, nu este în niciun caz Faptică Saint-Simon are propriul său mod special de a exprima nu numai gândurile altor oameni, ci chiar de a cita din lucrările altora El înțelege că această metodă poate "deruta" cititorul, îi poate părea "ridicol", dar pentru Saint-Simon, legătura și completitudinea ideii, întregul scop al raționamentului logic și nu apartenența legăturilor sale individuale la indivizi autorii, este important Metoda lui este următoarea Întrucât opera ideologică îi aparține atât lui, cât și altui gânditor, trei ediții par posibile: prima este de a atribui toate ideile altuia, a doua este de a enunța toate ideile în propria persoană, a treia este de a împărți ideile între autorii) Vom Mcnsclien Beschreibung seines organisclieii Baues, verglichen mitdem Bau der Thiere; Geschichte seiner Krankheiten, Erklarung seiner organischen Lebens Aus dem franzosischen des Herrn Burdin überzetzt Tübingen Vorbericht II-III) Porbericht VII Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Saint-Simon consideră că prima ediție este cea mai convenabilă, recunoscând ediția în general ca o problemă "secundară", principala fiind "esența a ideilor Regula generală pentru Saint-Simon este să pună ideile în gura acelora , "de către cine ar trebui să fie cel mai bine acceptați", cei în gura unui gânditor care a stabilit principii sau primele verigi ale unei serii ideologice Iată ce îi face Saint-Simon lui Vic d'Azyr, îl face să expună întregul drum al evoluţiei naturale a omului şi a omenirii, pentru că Vic d'Azyr, ca anatomist comparat, ţine de elucidarea primelor etape ale dezvoltării organice Chiar mai mult Citând un extras din Prefața Anatomiei comparate a lui Vic d'Azyr, Saint-Simon nu consideră necesar să se țină de textul original, să introducă idei inspirate din raționamentul omului de știință sau conversații orale cu acesta Singura condiție este ca aceste idei să nu contrazică principiul de bază, punctul de plecare al raționamentului După aceasta, Socrate poate fi autorizat să expună toate etapele dezvoltării mentale a omenirii, deoarece cultura intelectuală europeană se învecinează cu activitatea filozofică a profesorului Platon și Aristotel') Este ușor acum să ne imaginăm ce înseamnă, în limbajul lui Saint-Simon, ideile unui gânditor: aceasta este o întreagă viziune asupra lumii asociată acestor idei, inspirată de ele, în opinia Filosofului, bazată pe ele Desigur, pot exista mai multe cazuri când inițiatorul "primilor termeni ai seriei", în cuvintele lui Saint-Simon, nu se recunoaște ca autor al acestuia din urmă sau nu se gândește el însuși la ei Vic d'Azire, acest lucru este fără îndoială Celebrul medic și anatomist nu și-a putut veni în minte să studieze perioadele de dezvoltare mentală și socială a omenirii În natura sa nu existau

înclinații sociologice; el nu putea doar să observe și să înțeleagă tulburări moderne, dar chiar și-a pierdut mințile și a murit) Opere XL, , , , , Biblioteca "Runivers" IV IVANOV sub presiunea evenimentelor Și Saint-Simon, pe baza faptului că Vic d'Azyr a clasificat regnul animal în funcție de complicația structurii lor organice, l-a subordonat inspirației și clasificării societăților umane, în funcție de îmbunătățirea structurii lor Vic d'Azyr a fost succesorul lui Haller și predecesorul lui Gall pe calea clarificării dependenței lumii morale de structura organică, iar Saint-Simon a fost purtat de perspectiva sistematizării corpurilor anorganice și organice în rânduri ordonate, supus unui singur principiu de dezvoltare progresivă Cum, după aceasta, să distingem între gândurile filosofului nostru și acei autori care l-au captivat cu ideile lor? Saint-Simon, evident, s-a ținut de alți scriitori - o politică direct opusă celei a lui Comte, care considera chiar și o explicație directă și adăugarea ideii altcuiva drept originalitate necondiționată și inviolabilă S-ar putea întreba , de ce Saint-Simon avea neapărat nevoie să pună idei în gura cuiva? Și din acest motiv, filozofii au o viziune deosebită În opinia sa, despre corpurile organice ar trebui să se vorbească altfel decât despre cele anorganice: trebuie să "dai mai multă viață gândurilor" și să eviți frazele reci, impersonale - le froid on, și este pe cât posibil să înmulțim numărul interlocutori *) să ţină cont de astfel de considerente? Dar, desigur, ele trebuie ținute în minte atunci când se hotărăște chestiunea împrumuturilor lui Saint-Simon și, mai ales, în cazul lui Burdain Fără îndoială, în pasajul care se intitulează și Burdin în Mémoire sur la science de l'homme, aceleași completări și clarificări ale principiilor despre care vorbește Saint-Simon *) Mier Blainville III, - Oeuvres i!e V d'Ațyr Discours, sur la -vie et les oeuvres de G ddAțyr) Opere XL, - Biblioteca "Runivers" EXPERIENȚI PHILOS ȘTIINȚIFIC RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Vic d'Azira Drept urmare, raționamentul a luat o formă care a asigurat cu adevărat dezvoltarea ulterioară a pozitivismului III Principiul general este că istoria omenirii în toate domeniile activității umane este explicată prin istoria minții umane Există două etape de dezvoltare: divinatorie și pozitivă Toate științele au trecut succesiv prin aceste etape, în funcție de natura mai mult sau mai puțin complexă a subiectelor de studiat Până acum, astronomia și chimia au ajuns într-un stadiu pozitiv, fiziologia, după lucrările lui Vic d'Azire, Cabanis, Bish și - adaugă autorul - Condorcet mai are de făcut un singur pas spre pozitivism, psihologie, pe care autorul îl consideră o știință separată, începe să se bazeze pe fiziologie Cel mai mare moment va fi transformarea definitivă a filosofiei într-o știință pozitivă, apoi se vor dezvălui treptat următoarele rezultate: fiziologia va deveni subiect de predare publică; morala va deveni o știință pozitivă: doar un fiziolog poate dovedi că căile virtuții și ale fericirii coincid; politica va fi, de asemenea, o știință pozitivă; problemele politice vor fi soluționate ca și problemele de igienă; filosofia va dobândi un caracter pozitiv, deoarece alcătuirea ei este formată din datele științelor individuale; sistemul religios este în curs de îmbunătățire Dupuis a dovedit că toate religiile au la bază un sistem științific, iar fiecare transformare a sistemului științific a presupus o reorganizare a celui religios Deoarece religia este formată din două părți - teoretice, adică principii și practice, de ex clerul - evident, organizarea principiilor trebuie urmată de o reformă a clerului Va fi o corporație științifică, deoarece întreaga putere a clerului constă în avantajul științific față de mulțime Autorul propune în prealabil un

plan de organizare Cunoaștem revoluția, indiferent de filozofie personală Biblioteca "Runivers" IV IVANOV teorii, au creat instituții care trebuiau să îmbunătățească științele, să le sistematizeze și să se pregătească pentru apariția doctrinei de stat Saint-Simon nu a reușit să aprecieze semnificația institutului, dar de la bun început a văzut un neajuns în organizarea acestuia, care a constat în obstacole în calea formării rapide a unei "științe generale", a unei teorii generale Nu a existat o unitate necesară în lucrările institutului și nu toate au fost îndreptate decisiv către același scop De fapt, institutul ar trebui să fie împărțit în două secțiuni - pentru studiul corpurilor anorganice și organice Deasupra acestor secțiuni trebuie să existe o a treia filozofie superioară Se va intocmi conform alegerilor in adunarea generala a primilor doi, i e fizicienilor și fiziologilor și se angajează într-o combinație de teorii speciale oferite de clasele secundare ale institutului, iar CV-urile și apersurile filosofilor le vor fi, de asemenea, prezentate Burdain sau Saint-Simon nu spun în numele său pe ce temei o parte din fizicieni și fiziologi vor fi destinate să dezvolte teorii generale, dar discursul lui Burdain, citat de Saint-Simon la cincisprezece ani după eveniment, conține date care confirmă arbitrariul lui Saint-Simon -Simon în transmiterea cuvintelor altora Burden a vorbit în ; cinci ani mai târziu, Saint-Simon a scris prima sa lucrare Lettres d'un hadilanl de Genève Vom vedea că aici, printre oamenii de știință, matematicienii ocupă primul loc, iar întreaga organizație propusă de autor este grupată în cinstea geniului lui Newton și sub autoritatea sa supremă De atunci, viziunea lui Saint-Simon despre matematicieni s-a schimbat, iar în îi consideră pe matematicieni principalul obstacol în calea organizării doctrinei filozofice Care a fost părerea lui Burdain și ce părere a avut Saint-Simon în legătură cu această opinie? În Scrisorile filistenului genevan întâlnim aceeași evoluție i) Ib - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE de științe și aceeași clasificare a acestora; trebuie presupus că semnificația matematicienilor, ca cei mai pozitivi oameni de știință, a fost determinată din punctul de vedere al acestei evoluții II dacă mai târziu sunt lipsiţi de avantaje, aceasta este părerea numai a lui Saint-Simon, şi nu a Filosofului, care l-a informat încă înainte de Scrisori despre principiile pozitivismului Și totuși, nu mai puțin, privirea își găsește un loc în presupusul discurs al lui Burdain Și de ce Saint-Simon și-a schimbat atitudinea față de matematicieni, știm din confesiunile sale autobiografice: matematicienii nu au acordat nici cea mai mică atenție apelurilor sale pentru activitate organizațională filozofică Iar în , Saint-Simon, din nou în numele lui Burdain, declară că "sângele îi fierbe" și "mânia îl apucă" împotriva "micilor contoare", indiferente la studiul omului și la reorganizarea societății prin intermediul unor noi principii Ele trebuie extrase din lucrările fiziologului și ale istoricului, adică că mărimea puterii mentale a fiecărui corp organizat este proporțională cu gradul de perfecțiune al structurii sale organice Mai departe, conform programului autorului, începe rolul Filosofului El va trebui să urmărească dezvoltarea omului și a altor animale în epoci diferite și să arate că doar mintea omului s-a dezvoltat, în timp ce mintea altor animale a scăzut, deși ar trebui considerat o "prejudecată filosofică" că numai omul are capacitatea de a se perfecționa;de fapt, dacă omul ar dispărea de pe fața pământului, animalul cel mai bine organizat ar începe să se perfecționeze În sfârșit, filosoful trebuie să stabilească "o serie de progrese ale minții umane", începând cu dezvoltarea minții sale , datorită direct

avantajelor organizării fizice a omului Biblioteca "Runivers" IV IVANOV pescuitul și se termină cu viitorul, când omul se ridică la înțelegerea singurei legi care guvernează universul Așa este programul propus, după Saint-Simon, de Burdain, iar Burdain și-a încheiat discursul cu aceste cuvinte: "fii filozof în această lucrare, voi fi fiziolog" *) , De atunci, Sfântul Simon și-a început cariera filozofică A trebuit să treacă fără ajutorul lui Burdeep, deoarece nu avem informații că Burdain i-a răspuns lui Saint-Simon la trimiterea Notei despre știința omului și că el însuși a făcut ceva pe calea indicată Saint-Simon a lucrat singur, fără a uita totuși "obligația" lui față de Burdain Dar Burdain nu a fost singur în postura de profesor - Saint-Simon mai numește doi cărturari - doctorul Buton și istoricul Elsner *) scriitorii se referă la epoca ulterioară, dar indisolubil legată de ideile pozitiviste ale lui Saint-Simon Bouton și Elsner, potrivit lui Saint-Simon, și-au rezolvat nedumeririle în seria Fiziologică și ISTORIC-FILOZOFICĂ Și anume, Saint-Simon era conștient că organizarea castorului este perfectă s : castorul are un mușchi care controlează degetul mare, maimuța nu Că acesta este un semn de organizare superioară, Saint-Simon a aflat probabil din scrierile lui Vic d'Azire Acest om de știință a subliniat că maimuțelor le lipsește capacitatea de a combina degetul mare cu alte degete ale mâinii și fără aceste combinații nu se poate realiza nicio operație de cel mai mic grad, iar fără ele nu ar exista întreaga industrie a omului Mâna maimuței este adaptată doar la prinderea obiectelor, și numai mâna omului putea crea meșteșuguri și arte*) De ce, atunci, direct în spatele persoanei) Ih - ,) Bougon-Ib - ; Oelsntr -) Citat în Blainville, III, Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-FILOS RELIG ȘI SCUZE DOCTRINE Este obișnuit ca o maimuță să facă vânt? Buton "după multă gândire și cercetare" a explicat că fiziologii se înșală într-adevăr, iar eroarea a fost rezultatul unei concepții teologice: omul este creat după chipul lui Dumnezeu, iar maimuța este mai aproape decât toate animalele de înfățișarea omului și prin urmare a ocupat locul cel mai înalt Saint-Simon nu ar fi putut auzi aceste considerații înainte de călătoria sa la Alençon, despre cearta cu Raedern; aici la sfarsitul lui l i al primului an l-a cunoscut pe Bougon *) Dar însăși cunoștințele și epoca sa pot fi considerate probleme secundare în istoria dezvoltării filosofice a lui Saint-Simon, cu atât mai mult cu cât Bougon a rezolvat dificultatea lui Saint-Simon într-un mod lipsit de semnificație științifică, iar dificultatea în sine nu putea avea un impact semnificativ asupra gândirii istorice și culturale a Saint-Simon Mult mai semnificativă, aparent, este lecția învățată de la Elsner În Iδιο, el, fostul reprezentant al Frankfurtului la directorat, a publicat cartea Les effets de la religion de Mohammed, încununată de institut Cartea a fost scrisă pe tema propusă de institut: studierea influenței mahomedanismului în primele trei secole ale Gejrei asupra minții, obiceiurilor și guvernării popoarelor mahomedane Elsner a prezentat cartea pentru prima dată în și a primit doar o mențiune de onoare, apoi a revizuit eseul și a câștigat un premiu la al doilea concurs Saint-Simon a învățat ideea de care avea nevoie nu dintr-o carte, ci dintr-o conversație cu Elsner, adică până la vârsta de ani Ideea l-a salvat pe Saint-Simon de nedumerirea provocată în el de filozofii secolului al XVIII-lea D'Alembert și Condorcet au reprezentat Evul Mediu ca o eră retrogradă Saint-Simon, după el, a încercat în zadar să infirme această idee, să stabilească o serie de perioade continuu progresive Elsner a rezolvat pur și simplu problema, x) Histoire de Fiers - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV explicând meritele științifice ale arabilor:

arabii au stat în fruntea dezvoltării mentale a europenilor până în secolul al XV-lea Saint-Simon îi exprimă recunoștința lui Elsner cu "plăcere din inimă" Indicația este într-adevăr foarte importantă; ar trebui să se acorde atenție doar faptului că însuși principiul pentru Saint-Simon nu a fost supus îndoielii nici înainte de Elsner: Saint-Simon era sigur de eroarea filozofică a secolului al XVIII-lea și numai că nu a găsit o infirmare Factuală Se poate împărtăși uimirea editorilor de scrieri ale lui Saint-Simon față de rara lui loialitate ca autor și să remarcăm că foarte multe dintre ideile atribuite de filosof diverșilor scriitori au devenit cunoscute numai datorită lui *) În toate modurile indicate, Saint-Simon a ajuns la principiul călăuzitor al noii doctrine - baza ei științifică Știința trebuie să creeze un nou sistem religios, oamenii de știință trebuie să devină liderii spirituali ai societății, să oprească starea de spirit revoluționară și să stabilească pacea internațională Saint-Simon a decis să adune personal elementele pentru doctrină și să încerce să le sistematizeze și să fie predicatorul unei noi "științe generale" Saint-Simon începe să studieze, urmând în studiile sale clasificarea filozofică a științelor, i e începe mai întâi la Fizică și Matematică, apoi trece la fiziologie, urmând mai întâi o școală politehnică, mai târziu una de medicină, și chiar locuind alternativ în vecinătatea acestor instituții Prelegerile către Saint-Sim păreau să nu fie suficiente A făcut cunoştinţă personal cu profesorii El a dorit să studieze nu numai științele, ci și oamenii de știință înșiși, pentru a vedea ce influență au avut studiile lor în științe asupra pasiunilor lor, minții lor, asupra întregii lor naturi morale În cele din urmă, a plecat să călătorească pentru a afla ce s-a făcut printre alte popoare în scopul său, adică O Oelsner, Avis préliminaire adressé à mes juges- O e V-X) Opere XL, Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE pentru câmpul fizico-politic al minții umane Din Anglia și Germania, nu a luat nimic instructiv: britanicii nu și-au îndreptat deloc munca științifică spre un scop fizico-politic, adică nu se așteptau să transforme ordinea existentă pe baza filozofiei pozitive; printre germani, Saint-Simon a găsit și "știința generală" într-o stare copilărească, deși cu un viitor neîndoielnic mare În Germania, Saint-Simon a fost lovit exclusiv de misticism, iar acest lucru i-a fost suficient pentru a nu se mai implica în gândirea germană Concluzia nu se distingea prin minuțiozitate și corespundea vitezei de studiu a subiectului Saint-Simon a plecat într-o călătorie, după el, după încheierea Păcii de la Amiens, i e după martie ; mai întâi a vizitat Anglia, apoi a mers la Geneva și pe parcurs "a trecut prin o parte a Germaniei" La Geneva, a scris Scrisori de la un filistean, iar revista a anunțat publicarea lor la Paris deja în octombrie Dacă comparăm aceste date, va mai rămâne foarte puțin timp pentru o ședere în Germania, poate puțin mai mult decât era necesar călătorii prin țară, cu mesajele vechi de mijloace Pe lângă datele indicate, mai există unul, deși foarte confuz Saint-Simon spune că la întoarcerea din călătorie s-a căsătorit A făcut asta cu scopul de a organiza un salon științific-literar-artistic și de a studia oamenii de știință în libertate Când a avut loc această căsătorie? Potrivit lui Rodrigues, în : o neînțelegere evidentă, deoarece pacea de la Amiens a avut loc un an mai târziu Saint-Simon a divorțat curând de soția sa din cauza caracterului diferit Gyubbar referă divorțul la iulie ; informații incredibile pe aceeași bază ca raportul lui Rodrigues Oeuvres Publishers Time Divorce) Journal typographique et bibliographique, vendémiaire an XII acestea oct Cp Oeuvres XV, Biblioteca "Runivers" IV

IVANOV până în iulie și numără anul vieții de familie a lui Saint-Simon, prin urmare, se dovedește că s-a căsătorit în vara anului Dar în același timp este cert că la Geneva Saint-Simon i-a oferit mâna doamnei Stael; potrivit lui Gubbard, după divorțul său de soția sa, deși, conform declarației exacte a lui Saint-Simon, acesta se afla la Geneva în timpul călătoriei și înainte de căsătorie *) Rămâne de presupus că Saint-Simon se afla deja la Paris la sfârşitul anului - cu manuscrisul Literelor filistene, sa căsătorit foarte curând şi a locuit cu soţia sa doar câteva luni Atunci toată călătoria nu durează un an Se făcea ca după obiceiul general acceptat - educația se termină cu o călătorie Saint-Simon a fost cu greu în stare să facă observații personale prea instructive Poate că șederea la Coppe, în compania doamnei Stael, a fost cel mai fructuos moment al întregii călătorii și, fără îndoială, călătoria la Geneva a fost determinată de dorința de a-l vedea pe celebrul scriitor proaspăt văduv Doar o astfel de rapiditate a călătoriei poate explica viziunea extrem de superficială a filosofiei germane a lui Saint-Simon Își putea face o idee despre ea fără să părăsească Parisul Cu toată ignoranța francezilor din secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea în literatura germană și mai ales în filozofie, Kant era cunoscut din articolele de jurnal din , iar în și Germania, a scris două studii despre filosofia lui Kant și despre metafizica germană Aceste lucrări erau cunoscute de doamna Stael, dar ele au rămas, evident, necunoscute lui Saint-Simon *) O privare și mai mare pentru Filosof a fost nefamiliaritatea lui cu Idee țu einer allgemeineii Geschïhte in weltbiirgerliclier Ahsicht a lui Kant Ha- *) Ed Rodrigues XXIII; Fierbinte hi st· I, ; Hubbart, de ani) Virgil Rossel Istoria relațiilor literare dintre Franța și VAlleinayic p Îndepărtați "Păstorul" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE scris în , a apărut în traducerea franceză în anul !) Potrivit surselor franceze, Saint-Simon nu a putut afla despre tratatul Educație al lui Lessing al rasei umane, scris în Francezii au auzit despre ea pentru prima dată de la doamna Stael în , iar traducerea sa a apărut mulți ani mai târziu În ce măsură tratatul a fost important tocmai pentru "știința generală" își arată popularitatea printre admiratorii lui Saint-Simon Doamna Stahl a determinat sensul tratatului printr-o reproducere exactă a ideii istorico-religioase a lui Saint-Simon: Lessing dovedește că "revelațiile religioase au corespuns întotdeauna iluminării epocii moderne) Am văzut că Saint-Simon a primit această idee de la Dupuy; Lessing ar fi putut să-l comunice mult mai devreme Filosofia istorică a lui Kant nu i-ar fi fost mai puțin utilă lui Saint-Simon Filosoful Königsberg s-a bucurat de o reputație nemăgulitoare și extrem de perversă în Franța La Harpe l-a declarat mistic și l-a plasat lângă Swedenborg, numindu-i pe amândoi "o rușine pentru rasa umană" Kant a apărut minții franceze, crescut în scrierile lui Condillac, ca un scolastic medieval și, între timp, a aparținut celor mai insistenți apărători ai filozofiei istoriei ca știință riguroasă, a fost un critic plin de spirit al lui Swedenborg și, ceea ce este mai ales instructiv pentru Saint-Simon, un student devotat al lui Newton În teoria newtoniană, Kant a descoperit că *) Această traducere este necunoscută și lui RossePio și Littre, care citează aproape în întregime opera lui Kant, văzând în ea germenii filozofiei pozitive a lui O s (-) Nu cunoșteam traducerea timpurie a lui Ideen și Kont, care au primit textul francez de la Eichtal în Referirea la Conservateur este făcută de Eugene Rodrigo în prefața traducerii sale a tratatului lui Lessing Die Ertiebung des Menschengeschlechts din anexa la Lettres sur la Religion et la Politique P - În același Conservator a

fost tradusă și o altă lucrare a lui Kant, care anunță, după Rodrigue, "o renaștere religioasă" la câțiva ani după Lessing {Théorie de la pure religion morale Scrisori -)) De G Allemagne IV p cap eu) Rossel Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" IV IVANOV ce principiu filozofic inspirator, ca Saint-Simon Kant era gata să extindă ideea mecanismului ca principală lege motrice a evoluției nu numai la întreaga zonă a universului fizic, ci și la viața corpurilor organizate "Inspirației constante a ideii newtoniene, spune un cercetător modern al filozofiei kantiene, ar trebui să se atribuie tot ce a scris Kant despre istoria naturii și a omenirii " întreaga "filozofie a lui Dumnezeu și metoda lui Kant în rezolvarea întrebărilor metafizice nu este nimic ci analiza newtoniană Pe baza acestei metode, aplicată psihologiei, Kant respinge ideile lui Swedenborg despre lumea suprasensibilă a spiritelor și proprietățile lor supranaturale: principiul newtonian al determinismului mecanic, legea cauzalității, ideea abilităților, independent de natura fizică, nu este sfătuit de ideea abilităților Această ucidere este, de asemenea, efectuată conform învățării filosofice și istorice a lui Kant Pentru aceasta, progresul este producerea proprietăților și abilităților inițiale ale naturii umane conform legii natura planului b departamente de istorie naturală Soarta omenirii în întregimea sa este împlinirea scopului ascuns al naturii - de a produce o formă de stat - perfectă în interior și în exterior, adică, Weltbürg&rlicher Zustand Kant a anticipat evident *) Idee țu einer aTlgemeinen Gescli íιι veltbürgcrlicher AbsicJit "Einzelne Menschen und selbst ganze Võlker denken wenig daran dass, indem sie, ein jedes nach seinem Sinne und Einer oft wider den Andero, ilare eigene Absicht verfolgen, sie unbemerkt an der Naturansicht, die ihnen selbst an der Naturansicht, die ihnen selbst selbst e alsit be alstbe eigene Absicht verfolgen gehen , und an derselben Beforderung arbeiten, an welcher, selbst wenn sie ihnen bekannt würde, innen doch wenig gelegen sein würde Kant a contat să găsească un fir călăuzitor pentru o istorie obișnuită, în mod natural consistentă; iar pentru a crea o astfel de istorie a fost lăsată în seama geniului viitorului, un fel de Newton al științei istorice SüimntcUche Werke Leipzig , Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE până la programul de mai târziu Saint-Simonist de extindere a asociaţiei civice la întreaga omenire prin progresul educaţional treptat al generaţiilor, prin perfecţionare continuă Fără îndoială, Kant are rezerve foarte puternice cu privire la amploarea posibilului progres: filozoful nu crede în acumularea de forță morală în mintea omenirii, ci doar în dezvoltarea legalității, îngustând cercul violenței celor puternici asupra celor slabi) Există, de asemenea, multă filozofie germană și "misticism" din punctul de vedere al bunului simț francez și al filosofiei critice Kant decide să interpreteze istoria biblică a omului din punct de vedere filozofic și în interesul tradiției, de exemplu, explică Căderea prin Fapte culturale și istorice pozitive, i e în trecerea unei persoane de la viața instinctivă la viața conștientă, el vede pentru individ o pierdere, declin moral și apariția de noi boli) Acesta este parțial un ecou al opiniilor lui Rousseau, uneori foarte apropiate de Kant și, într-o perspectivă pozitivă, omogenă cu ideile teologice În cele din urmă, Kant neagă posibilitatea, prin observații și experimente istorice, de a rezolva problema sensului istoriei VII, i mier - , ; "Ein philosophisclier Versucli die allgemeine Welt-geschichte nach einem Piane der Natur, der auf die vollkommene bürgerliclie Vereinigung in derMenschengattung abziele, zu bearbeiten, muss alinoglieli und selbst fur diese an

Naturabdersicht bef Coincidența sarcinilor istorice rezolvate spontan de anumite forțe culturale, cu progrese oportune, este una dintre ideile principale din filosofia istoriei lui Saint-Simon, care a explicat-o, printre altele, prin evoluția libertății comunale și a industriei S-ar putea găsi deplină simpatie în învățătura lui Saint-Simon și Kant despre religie ca "teologie morală" mier nolen Les maîtres de Kant Revue philosophique Aoyt , , - Dietench Koiit u Rousseau Tübingen, Korwort v) Litigiul F acuiteti eu ( ) Lucrările X, : din modul eudanioiiistic de a descrie istoria umană\ : ce fel de randament Va arunca progresul lucruri mai bune de la ființele umane? - nu o cantitate în creștere interioară de moralitate în dispoziție, ci o creștere a produselor lor lega-litâi în acte cuvenite) Început probabil al istoriei omenirii ( ) VII - * Biblioteca "Runivers" ИВ ИВАНОВЪ rii şi progresul: a judeca manifestările liberului arbitru înseamnă a revendica rolul providenţei) Evident, Kant, ca filozof al istoriei, nu a îndrăznit să facă distincția definitivă între conceptul științific al dreptului natural și viziunea religios-teleologică Gândul care a încercat să armonizeze ideile lui Rousseau - autorul Discursurilor și autorul lui Emile și contractul social - și, în interesul egalității politice, așa cum l-a înțeles Rousseau, care a creat conceptul de două culturi - în mod planificat și în curs de dezvoltare neplanificat - un astfel de gând nu putea intra în lumea pozitivismului) Dar nu l-a împiedicat pe Kant să exprime destul de multe gânduri esențiale pentru "știința generală" În cele din urmă, al treilea filozof german Herder i-ar fi putut comunica lui Saint-Simon ideea unei serii fiziologice și istorice cu mult înainte de conversația sa cu Burdain El înfățișează foarte pitoresc unitatea organismelor, dovedită de anatomia comparată Herder a asimilat în întregime ideea lui Bonnet, cunoscutul autor al termenului de palingenesis, despre unitatea inseparabilă a tot ceea ce există în lumea reală și chiar în cea ideală De la corpuri anorganice fără formă până la om și intermediarii ideali dintre el și Divin, tot ceea ce există este o scară Herder se exprimă și mai energic: toate ființele disjecti membra poëtae și animalele sunt numite frații mai mari ai omului, profesorii săi, "scântei vii ale minții divine", ale căror raze omul le-a concentrat în sine Dezvoltarea lui spirituală depindea de întâlnirile sale cu animalele și de ceea ce era mai rezonabil !) Streit der Facilitateti Werke X, - "durch Erfahrung unmittelbar ist die Aufgabe des Fortsclireitens nicht aufzulòsen" cp Dietrich IV Abschnit Nolen greșește când consideră scrierile lui Kant din anii ca o opoziție cu teoriile lui Rousseau în general: în doctrina lui Kant despre progres, soarta "genului" (Gattung) și a "individuului" diferă puternic și, în contrast cu aceste destine, filozoful caută să justifice concepţiile anticulturale ale lui Rousseau nolen ? pliil martie -) Muthm ca s Anfang -) Cp Cuveir, IV, - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA SCIENTIFIC-FIPOO RELIG SI SOCIAL DOCTRINE duşmanii sau prietenii săi, cu cât "educaţia" lui a câştigat mai mult Istoria culturii umane, conchide Herder, este în mare măsură zoologică şi geografică Omul îşi datorează cultura organizaţiei sale, iar istoria perfecţionării sale mentale reprezintă aceeaşi serie de verigi ce cuprinde viata organica a planetelor noastre Saint-Simon, a fost adoptat cu entuziasm de filozoful-poet In el, Saint-Simon, la fel ca la Kant, ar fi gasit multa "misticism" si "metafizica" - aceeași reflectare a părerilor lui Rousseau, lirismul religios în direcția tradițională, în sensul deplin al speranței mistice pentru înflorirea omului perfect dincolo de limitele pământești Dar toate aceste vise și delicii alternează cu influențele autentice ale gândirii naturale-

filosofice moderne, iar Herder își trage ideile evolutive din aceeași sursă ca și Saint-Simon Fără îndoială, dacă francezul căutător de elemente pentru filozofia pozitivă ar face cunoștință cu cartea lui Herder, l-ar plasa deasupra lui Bougon și Elsner Drept urmare, domeniul pentru doamna Stael, care trebuie să deschidă gândirea germană către Franța, a fost cu greu atins și nu celor cărora această idee le-ar putea oferi mari servicii Saint-Simon a trebuit să se întoarcă din nou către oamenii de știință parizieni Nu numai că le-a strâns în mod activ acasă, ci și-a susținut cu generozitate munca, nu a cruțat bani pentru publicarea cărților, pentru asistență personală Fără îndoială, în asemenea condiții, Saint-Simon a trecut *) Păstor Ideențur philosophie der Geschichie der MensMeit ( ) Sammtlichc Werke Stuttgart și Tübingen , XXVIII, , , , - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV o mulțime de idei și fapte științifice Ele nu au fost obținute în nici un caz printr-un studiu amănunțit și harnic al subiectului, ci chiar prin felul în care Helvetius inspirase anterior o amplă lucrare filosofică Exista o singură diferență: Saint-Simon poseda o capacitate de inspirații originale, combinații de Fapte și generalizări dincolo de mintea profesorilor înșiși Prima lucrare a lui Saint-Simon arată în mod clar procesul de lucru și, în acest sens, Scrisorile filistenului genevan sunt deosebit de importante Știm că Saint-Simon a încercat să uite de această lucrare, iar acest efort, fără îndoială, a stat în legătură cu ideea principală a Scrisorilor, care a rezolvat problema organizării sociale În exaltată deziluzie față de metafizica revoluționară, Saint-Simon s-a năpustit asupra sursei adevărurilor științifice exacte și a ajuns la apoteoza socială a matematicii · Întreaga lucrare prezintă o serie de reflecții extrem de vii a ceea ce a fost experimentat personal și tocmai a fost observat În frunte se află o scrisoare către primul consul Se spune aici că autorul îl consideră pe Bonaparte singurul dintre contemporanii săi capabil să-i judece opera Ulterior, copia trimisă lui Bonaparte a fost vândută împreună cu o scrisoare de la Saint-Simon în propria sa mână: coletul se pare că nu a ajuns la primul consul, care a devenit împărat câteva luni mai târziu Ce l-a făcut pe scriitor să se întoarcă cu o astfel de scrisoare către Bonaparte? El va urma aceeași cale din nou și din nou mai târziu și, am văzut, va scoate dovezi nemiloase în servilitate și lingușire Problema relației morale a literaturii cu Napoleon este mult mai complicată decât le părea judecătorilor de la Saint-Simon Știm că Chateaubriand l-a salutat cu entuziasm pe Bonaparte cu ocazia concordatului Doamna Stael, fără îndoială nevinovată de linguşiri, l-a admirat pe erou nu mai puţin chiar în epoca în care el se îndrepta clar spre monarhie mai ales profundă Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Doamna Stael a fost mișcată de intrarea lui Bonaparte în rândurile Institutului lui C În ceea ce îl privește pe Constant, a găsit în sine suficientă încredere în Napoleon în timpul celor sute de zile Am numit forțele mentale supreme ale epocii, în general independente - și în persoana lui Stahl și Constant - care posedă adevărate talente politice și demnitate civică Saint-Simon, așadar, nu a făcut excepție în sentimentele sale pozitive față de Napoleon În perioada tristului său entuziasm filosofic, el putea conta cu sinceritate pe participarea unei persoane puternice la orice plan mai mult sau mai puțin amănunțit de organizare socială, punând capăt perioadei revoluționare, cu atât mai mult încât un filosof înalt, vom vedea, interpretat Activitatea organizatorică a lui Napoleon în felul său și i-a atribuit propriile sarcini și nu și-a însușit-o pentru tine Compoziția în sine, în primul rând, cu Forma ei, starea ei de

spirit, ne poartă în secolul al XVIII-lea Aici se spune despre "o ființă sensibilă și gândindu-se la "idei filantropice", se rostesc exclamații lirice în stilul poeților sensibili ai iluminismului: "Dragostea pentru umanitate poate face o persoană să facă minuni"; "Ce lucru minunat este să lucrezi pentru binele umanității! Ce obiectiv sacru! Are o persoană alte mijloace - să se apropie de Divin?" Ideile preferate ale trecutului secolului despre triumful "iluminismului", volumul omului public, controlat de reprezentanți ai minții, sunt exprimate printr-o silabă de dramă sensibilă, în forma metaforică elevată În fine, chiar și exprimarea paginilor oricăror filozofii sunt re- ușurate, paginile oricăror filosofii: propagarea fierbinte împotriva conservatorismului și intoleranța "spiritului academic" este în paralel cu paralela o sută batjocoritor pe Diderot) M-ts de Siaci cl la repithl O c Biblioteca "Runivers" IV IVANOV asupra aceluiași subiect); o atitudine serioasă față de "povara plictiselii" care îi deprimă pe cei bogați este ideea binecunoscută a lui Helvetius, care a provocat criticile severe ale lui Diderot; expresia tăios fiziologică "energie cerebrală" ne aduce mai aproape de aceeași sursă Acestea sunt ecouri ale Iluminismului și, cel mai important, noțiunea că "sceptrul opiniei publice" se află în mâinile științei și literaturii Revoluția, după Saint-Simon, a stabilit în cele din urmă acest Fapt și este punctul de plecare pentru filozofi Trenul de gândire este următorul Prima mișcare populară a fost entuziasmată în tăcere de oameni de știință și artiști Când răscoala, datorită succesului, a căpătat un caracter legitim, oamenii de știință și artiștii au ajuns în fruntea revoluției și, cu scopul de a distruge instituțiile ofensatoare pentru stima lor de sine, au inflamat mințile ignoranților și pasiunile neproprietăților din ce în ce mai mult, aflându-se în deplină libertate, au răsturnat cu adevărat instituțiile urate, chiar și-au ucis câțiva conducători și au câștigat bătălia împotriva proprietarilor Adevărat, victoria i-a costat scump pe învingători Aproape toți neproprietarii au fost supuși foametei cauzate de propriile lor acțiuni Populația Franței, animată de dorința de ordine, nu putea fi organizată social decât de un om de geniu, adică Bonaparte) Așa reprezintă Saint-Simon evenimentele revoluționare: ele sunt în întregime cauzate de idei, de unirea oamenilor de știință și artiștilor cu neproprietari Autorul nu face distincție între perioadele de mișcare în funcție de personajele principale; în tabloul său nu este loc pentru activitatea sa revoluționară proprie) De exemplu, Oeuvres complètes, П,) O choisies Ι, - Expresiile lui Saint-Simon les savants et les artistes înseamnă să îmbrățișeze întregul tărâm al activității spirituale, i e mentală și creativă Prin urmare, conceptul de artist include talentele unui scriitor, pictor, muzician, în general, conceptul oricărui talent artistic, bazat nu pe rațiune sau cercetare, ci pe inspirație și imaginație Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE de porecle, ca eroi și privațiuni ale claselor superioare, ca victime Întreaga revoluție este epuizată pentru el de perioada de dominație nu de democrație, ci de gloate, de perioada de teroare: Saint-Simon a lăsat o impresie atât de adâncă de atunci! Această impresie subjugă întregul plan al Filosofului, îi sugerează o alianță defensivă împotriva neproprietăților Există trei forțe - oameni de știință și artiști, proprietari și neproprietari Revoluția a scos la iveală consecințele dezastruoase ale îmbinării primului și ultimului element și, mai mult, a dovedit deplina incompetență politică a neproprietăților Fostul admirator al "principiului religios al egalității" a ajuns acum la concluzia că "aplicarea acestui principiu"

a provocat în mod firesc cruzimi teribile și a dus la o Formă politică complet neviabilă În consecință, puterea nu ar trebui să cadă niciodată în mâinile ignoranților, ci "distribuită în conformitate cu iluminarea" Atât proprietarii, cât și neproprietarii trebuie să ajungă la această convingere Concluzia practică este clară pot rămâne învingători, nu pentru că sunt mai numeroși , sunt mult mai puțini decât neproprietari, și nu pentru că dețin proprietăți, ci pentru că sunt mai luminați, au inteligența și talentul de partea lor Dacă distribuția ar fi diferită, iar rezultatul luptei de clasă s-ar schimba Și pentru ca forța morală să rămână pentru totdeauna în tabăra proprietarilor, ei trebuie să intre în strânsă unitate cu oamenii de știință și artiștii, să-i aleagă din mijlocul societății în număr de douăzeci și unu de oameni: trei matematicieni, un fizician, un chimist , un fiziolog, un scriitor, un pictor și un muzician, le înmânează autoritatea spirituală și le asigură existența printr-un abonament anual, alegerile fiind repetate anual Acești savanți și artiști nu vor fi academicieni, ascultători Biblioteca "Runivers" IV IVANOV prin cutare sau cutare putere oficială, ci de către aleșii omenirii, complet independenți, devotați doar entuziasmului de a muta neamul uman pe calea progresului Saint-Simon explică cu mare entuziasm prejudiciul poziției dependente a agentului mental față de opera sa: autorul are experiența elocventă a lui Richelieu cu Academia Franceză, printre alte considerații generale umane Dar cât de originală și vitală este propria sa idee? Fără îndoială, este o sugestie directă a condițiilor culturale din secolul al XVII-lea, când reprezentanții rațiunii și talentului au format o Biserică filosofică liberă, influentă în societate și, în sfârșit, formidabilă pentru vechile instituții Ideile transformatoare și distructive au venit din această biserică, iar Saint-Simon a văzut cum au fost întruchipate în mișcarea revoluționară Ideologia iacobinilor i-a făcut o impresie deosebit de profundă, ducându-l aproape la ghilotina însuși Evident, evenimentele au stabilit irevocabil forța irezistibilă a științei și a geniului artistic, extraguvernamental și real din punct de vedere politic și social Era firesc să vedem în această nouă forță potențialul muncii nu distructive, ci creative și să o transformăm dintr-un fenomen temporar și dezordonat într-unul permanent și organizat Revoluția, neîncetat, știm, conferind instituțiilor științifice apărarea patriei împotriva dușmanilor externi și găsind un mare ajutor în geniul științific al Franței, a umbrit și mai puternic în ochii observatorului semnificația culturală și politică a cunoașterii si talent Drept urmare, proiectul Saint-Simon nu este altceva decât o variantă a unei instituții naționale, ci doar îmbrăcat cu o influență morală directă, firească, asupra politicii țării Și, adresându-se neproprietătorilor cu un discurs, Saint-Simon, în apărarea planului său, citează binecunoscutele Fapte Ele îl ajută pe autor să explice cititorilor acest lucru Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Ce este un adevărat om de știință și la ce ar trebui să se aștepte de la știință și de la societatea propusă? Fiecare francez din viața de zi cu zi cunoaște succesele practice ale chimiei, adică indicații ale chimiștilor de la care se poate obține var de piatră, câtă cenușă și din ce lenjerie de copac se poate curăța, din combinația dintre ce elemente ce produs se va obține Chimiștii nu se înșală în aceste predicții La fel sunt și astronomii care, prin predicțiile lor, au făcut posibile cele mai îndepărtate călătorii Prin urmare, un om de știință în general este o persoană care prevede Dar până acum, nu toți oamenii de știință au această capacitate în același grad, iar Saint-Simon explică de ce,

aduce această abilitate în legătură cu complexitatea mai mare sau mai mică a materialului studiat și stabilește clasificarea științelor cunoscute de noi Punctul său culminant este eliberarea moralității de metafizică Până acum, filosoful rămâne în limitele conturate de predecesorii și contemporanii săi, până la introducerea moralității în domeniul fiziologiei Dar pentru Saint-Simon, toate aceste idei sunt doar o prefață, premise, iar concluzia constă într-un nou sistem organizațional Am văzut că o societate investită cu autoritate spirituală ar trebui să fie formată din reprezentanți ai științelor fizice și matematice, fiziologiei și creativității artistice Societatea va primi numele de Consiliu Newtonian El va împărți omenirea în patru departamente, engleză, franceză, germană, italiană, iar în fiecare se va înființa un consiliu după modelul șefului În toate consiliile va prezida matematicianul; consiliile sunt împărțite în două secțiuni, într-una - reprezentanți ai științelor, în cealaltă - artele, iar aici va prezida un scriitor La fiecare consiliu va fi construit un templu cu un mausoleu în cinstea lui Newton; în templu sunt două ramuri; unul decorat cu toată ingeniozitatea artiștilor, celălalt aranjat în așa fel încât publicul să-și imagineze viitoare pedepse pentru cei care dăunează Biblioteca "Runivers" SI V IVANOV stiinte si arte vitiyu Prima ramură a consiliului va fi responsabilă de mausoleul intern, a doua externă, care ar trebui să prezinte un spectacol maiestuos și strălucit Va include onoruri pentru fapte mari "Fiecare credincios care nu trăiește mai mult de o zi de călătorie de la mausoleu are obligația de a-l vizita o dată pe an De asemenea, copiii ar trebui să fie aduși de părinți la mausoleu cât mai curând posibil după naștere "Oricine nu respectă această poruncă va fi considerat credincios pentru dușmanul religiei În apropierea templului vor fi construite laboratoare, ateliere și un colegiu Biblioteca nu ar trebui să aibă niciodată mai mult de cinci sute de volume În cele din urmă, este prescrisă numirea unui "cleric" un ministre du culte Aceasta este organizarea autorităţii spirituale; secularul este încredințat proprietarilor, iar dreptul de a alege persoane destinate îndeplinirii îndatoririlor "marilor conducători ai omenirii" aparține tuturor Care este legătura dintre această "viziune", aceste cuvinte auzite de Saint-Simon noaptea, și discuțiile istorice și filosofice anterioare? Ca filosof, Saint-Simon a ajuns la concluzia că numai astronomia și chimia pot fi considerate științe; " fiziologia este încă într-o poziție proastă "prin urmare, fiziologii sunt incapabili să prezică și să-și certifice predicțiile, de neatins - nici predicții, nici verificări Nici în Fizică nu există un principiu mai cuprinzător, deși, potrivit lui Saint-Simon, nu ar trebui să se piardă speranța de a potrivi Teoriile Fizice cu legea gravitației universale în timp Dar oricum ar fi, aceasta este doar o speranță pentru fizică, și nu pentru fenomenele fiziologice și sociale De îndată ce adevărul filosofic este stabilit, Saint-Simon recurge imediat la "revelație", începând cu afirmația că el consideră relațiile sociale drept fenomene fiziologice Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE nu ia în considerare deloc și din raționamentul critic, dintr-o infirmare hotărâtă a principiului politicii revoluționare metafizice, trece direct la principiul filosofiei din aceeași sursă, adică, vorbește despre "întemeietorul religiei", învestit cu "mare putere" Visătorul genevan ia locul unui student al matematicienilor și fiziologilor, ia ca bază a sistemului său o știință inexistentă, făcând ca clasificarea științifică și filosofică să fie superfluă și opțională pentru el însuși Consiliului newtonian i se încredințează nu numai funcții religioase, ci și ordinea

socială În fruntea principiului: "toți oamenii vor lucra", iar scopul lucrării este foarte înalt: "aduceți mintea omenească mai aproape de prevederea divină" Lucrarea va fi condusă de Consiliul Newtonian Se pune întrebarea, care este baza unei astfel de puteri sociale a unei instituții formată din reprezentanți ai științelor speciale și ai talentelor artistice? Fără îndoială, în sarcinile sociale ale unei societăți culturale există date care nu sunt supuse rezoluției chimiștilor și fiziologilor, dintr-un motiv foarte simplu: organismul social este ceva complet diferit de cel fizic, iar puterea spirituală asupra lui necesită alte științifice fundatii Dar ele, potrivit autorului însuși, încă nu există Autorul declară că interpretează relațiile sociale ca fenomene fiziologice și își construiește proiectul pe această bază Dar nu vedem nici cel mai mic indiciu al unui proces de cercetare a relațiilor În treacăt, într-o notă de subsol, se exprimă un singur gând care are legătură cu un astfel de studiu, și anume despre lipsa de scop a luptei moraliștilor cu egoismul, proprietate naturală a naturii organizate Dimpotrivă, ar trebui să încercăm prin toate mijloacele să îmbine interesele Aceasta este singura idee de natură socială Toate cercetările posibile ulterioare sunt înlocuite sau chiar eliminate de afirmația că fenomenele morale și omogenitatea fizică Biblioteca "Runivers" IV IVANOV suntem supuși aceleiași legi a gravitației Evident, gândirea filozofilor nu a avut timp să sistematizeze elementele unei științe, care în complexitatea ei este mai înaltă decât fiziologia, iar lipsa lucrărilor pregătitoare s-a reflectat în chiar proiectul de organizare Toate discuțiile despre cult și religie, chiar și atunci când sunt amenințate, sunt rodul acelorași vechi influențe ale secolului al XVIII-lea și ale revoluției În ceea ce privește cea mai importantă problemă a organizării sociale, în soluționarea ei chiar și adepții lui Saint-Simon au găsit "erori esențiale", și cel mai important, fără îndoială, predicarea unei alianțe între capital și intelectualitate pentru a menține ordine plebea ignorantă și săracă Așa că am înțeles gândul lui Sen - Simone editor al lucrărilor sale alese, de data aceasta destul de unanim cu Robinet *) De fapt, ideea de Saint-Simon nu poartă deloc un caracter atât de exclusivist militant În a treia Scrisoare, el spune: "Fiecare are obligația de a-și îndrepta forțele în folosul omenirii; mâinile săracului îi vor hrăni pe cei bogați, dar bogatului i se poruncește să lucreze cu creierul său, iar dacă creierul lui nu este capabil să lucreze, bogatul va fi obligat să lucreze cu mâinile sale "Nimeni nu trebuie să rămână inutil în atelierul comun) În consecință, Saint-Simon nu este deloc nedorit să legitimeze puterea bogaților asupra săracilor în numele proprietății Nici nu are în vedere înlocuirea aristocrației de origine cu aristocrația științei Se adresează neproprietăților cu următorul sfat: "fă-i pe cei bogați să te lumineze și să te educă personal fă-și capul să lucreze pentru tine " Și în viitor, Saint-Simon prevede limitarea puterii bogaților asupra În conformitate cu dezvoltarea științelor, studiul lor devine mai ușor și *) O choisies I, XXL) Ib) Ib , Biblioteca "Runiverse" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE clerul, devenind mai educat, va reduce "partea stăpânirii asupra lor de către bogați "* Evident, Saint-Simon nu a văzut pentru totdeauna unirea proprietarilor de proprietăți cu intelectualitatea ca pe o amenințare armată constantă a capitalului asupra sărăciei Ideile filantropice au predominat, fără îndoială, la autor, dar ca rezultat totuși rezultatul a fost o organizație complet dezordonată din punct de vedere logic și bogată în neînțelegeri în practică, dacă ar fi trebuit să fie realizată Se

bazează pe proprietate și pe iluminare, iar iluminarea, aparent, este plasată deasupra proprietății: puterea spirituală este construită pe ea De fapt: deținerea proprietății condamnă un cetățean la cetățenia veșnică, cu excepția cazului în care este un om de știință sau un artist eminent, i e incapabil să intre într-unul din consiliile newtoniene El nu poate deveni membru al puterii seculare, condiționat de proprietate În consecință, răspândirea iluminismului nu promite să reducă puterea unei clase asupra alteia, cu atât mai mult cu cât proprietarii cu talente științifice și artistice supreme se pot dovedi a fi și privarea lor de participarea la puterea spirituală se va dovedi a fi nedreaptă și greu fezabil având în vedere dependența materială a sovieticilor de abonamentele între proprietari și sub puterea guvernamentală exclusiv de la unii proprietari Saint-Simon, recunoscând naturalețea egoismului personal, nu putea nega nici egoismul de clasă; în consecință, combinarea ei nu numai că nu a oprit lupta de clasă, ci doar a complicat-o și a creat pentru ea un nou material combustibil și noi motive Ne este clar din ce date istorice de bază s-a format sistemul lui Saint-Simon: puterea cunoașterii și a ideilor, moștenirea Iluminismului; rolul central al proprietății este rezultatul influențelor, avantajelor revoluționare oct - Biblioteca "Runivers" • IV IVANOV cu adevărat teroare Dar autorul nu a reușit să creeze o combinație coerentă, viabilă, din aceste date și, la prima vedere, statul său poate fi confundat într-adevăr cu o societate defensivă împotriva proletariatului, în ciuda unei dispoziții filantropice sincere Dar eșecul combinației generale nu lipsește prima lucrare a lui Saint-Simon de o valoare pozitivă esențială Problema socială este pusă aspru în primul rând - în detrimentul metafizicii politice; este subliniat unul dintre principiile principale ale filosofiei lui Saint-Simon: separarea puterii spirituale și guvernamentale - idei care organizează societatea și forțele, implementează idei și protejează organizația și, în cele din urmă, este stabilită ideea muncii productive ca unica sursa de autoritate civila Toate aceste gânduri sunt încă membrana disjecta a întregului sistem; de a le aduna și de a le uni, va reprezenta sarcina întregii filozofii ulterioare a lui Saint-Simon, înrădăcinată în solul activității istorice moderne IV Ivanov Biblioteca "Runivers" Problema morală în filosofia lui Kant -X In einer praktischen Philosophie ist es jk nicht darum zu thun, Gründe anzuneh- men, von dem was gescbiehl, sondern Gesetze von dem, was ^cscheben sol J, ob es gleich nîemals geschîeht Kant Grundlegung zur Metaphysik der Sitten De fiecare dată, după o lungă căutare, se apelează din nou la vechile sisteme pentru instruire, acest lucru este la fel de caracteristic atât pentru aceste căutări, cât și pentru acele sisteme cu care se caută să le satisfacă O astfel de renaștere a doctrinelor, deși confirmă valoarea lor durabilă, aruncă adesea o lumină nouă asupra însăși esenței lor, asupra acelor elemente ale acestora a căror semnificație profundă devine cu atât mai clară cu cât sunt analizate și discutate mai mult În această poziție ne aflăm acum față de Kant A trecut destul timp de la faimosul apel: "zurück zu Kant!" Într-adevăr, o serie de noi construcții au fost deja create pe bazele filozofiei lui Kant Direct sau indirect, spiritul ei critic s-a reflectat în cele mai diverse domenii, de la teoria cunoașterii până la filosofia socială Desigur, nu a înlocuit alte tendințe, dar influența sa a devenit una Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" I NOVGOROTSEV este unul dintre cele mai mari Fapte ale mișcării filosofice moderne Acest spirit critic, în toate domeniile în care pătrunde, duce în primul rând la problema limitelor și condițiilor

cunoașterii Acesta este primul și principalul rezultat al criticii lui Kant Dar la fel cum pentru Kant acest rezultat teoretic era încă asociat cu practic sau etic, tot așa, în timpul nostru, restrângerea științei, realizată în spiritul lui Kant, este urmată de restabilirea eticii în drepturile și sarcinile sale speciale Acest rezultat practic al kantianismului nu a fost nicăieri exprimat atât de vizibil ca în domeniul filosofiei sociale, unde se poate vorbi de o întreagă tendință pe care eul și-a ales pentru sine, ca slogan, independența principiului etic ' Toate acestea ar trebui să ne reînvie interesul pentru însăși sursa acestor construcții, în filosofia lui Kant În lumina noilor ei pasiuni, meritele ei nemuritoare ies și mai clar în evidență Nu este scopul meu să prezint aici filosofia teoretică a lui Kant, dar nu ne putem lipsi de a aminti principalele sale concluzii Este necesar să se stabilească acel punct din care să fie vizibile toate detaliile sistemului și pentru aceasta este necesar să se atingă sensul general al acestuia I Rezultate generale ale filozofiei lui Kant Teoria cunoașterii și fundamentele moralității Pentru a indica imediat cele mai importante și fundamentale, trebuie să reamintim distincția dintre rațiunea teoretică și cea practică stabilită de Kant După cum știți, trăsătura fundamentală a lui Kant este că domeniul cunoașterii experimentale în care predomină legea cauzalității, cu mijloace auxiliare ale percepțiilor senzoriale, a fost separat de el de sfera aspirațiilor și speranțelor, postulatelor și imperativelor Fiecare domeniu, atât teoretic cât și practic, a fost separat Biblioteca "Runivers" Decalaj moral în filosofia lui Kant â sunt atrași în sferele autosuficiente și independente ale vieții spirituale a unei persoane Această izolare chiar și acum provoacă uneori reproșuri pentru contradicția dintre cele două părți indicate ale filozofiei lui Kant Dar un studiu aprofundat al sistemului său a clarificat de mult adevăratul sens al acestei contradicții, care a fost scopul conștient și piatra de temelie a filosofiei critice În antagonismul rațiunii teoretice și practice, este reprodusă ideea în esență eternă și simplă a dualității naturii umane Constrâns de lanțurile lumii exterioare, omul este conștient de eforturi și impulsuri nesfârșite în interiorul său În adâncul conștiinței sale trăiește nevoia de libertate morală, dorința de bine și setea de adevăr superior; dar toate aceste eforturi sunt cuprinse în lanțul limitărilor pământești și al condiționărilor exterioare Simțul moral îl sprijină în lupta lui pentru libertate; analiza științifică întărește ideea de dependență și dezvăluie legile neschimbate la care este supus totul în natură Moralitatea inspiră o persoană cu datoria de a realiza și de a lupta, îl învață să creadă în propria sa forță și să spere în viitor Știința constată inevitabilitatea fatală a tot ceea ce se întâmplă și își asumă necesitatea viitorului predeterminat în distanța infinită a trecutului Această dualitate a conștiinței umane este reprodusă în sistemul lui Kant Filosofia critică este expresia gândită a acelor contradicții care sunt inerente naturii umane și care, într-o formă sau alta, au ocupat de multă vreme gândirea filozofică La Kant, centrul acestor contradicții este relația dintre necesitate și libertate; iar soluţia pe care o dă acestei probleme constă în faptul că în spatele fiecăruia dintre aceste principii recunoaşte un sens independent ') Fenomene Kant însuși spune că conceptul de libertate morală a fost începutul filosofiei critice În ce sens trebuie înțeleasă această afirmație, vezi Paulsen, I Kant, S ft (* Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV lume experimentată, senzuală, aceasta este zona de necesitate, accesibilă minții cunoscătoare; dar în spatele acestei lumi de fenomene, cuprinsă

într-un lanț inextricabil de condiționări temporale și cauzale, se află lumea fundamentelor inteligibile, tărâmul libertății, revelându-se doar aspirațiilor conștiinței morale ■ Iată principalul rezultat al filozofiei lui Kant Care sunt fundamentele și consecințele sale? Câteva explicații pe acest subiect ne vor ajuta să prezentăm mai clar acest rezultat Calea către rațiunea practică trece prin critica rațiunii teoretice Numai prin stabilirea limitelor cunoașterii teoretice, experimentale, Kant a deschis accesul activității rațiunii practice Idealismul moral este ridicat pe baza criticii teoretice Acestea sunt două părți inseparabile ale unui singur întreg și, pentru a ajunge la a doua, trebuie să începem cu prima · ■ " · Știința și rațiunea au fost criticate cu mult înaintea lui Kant Vechiul merit al filosofiei a fost acela de a distruge realismul credul al conștiinței obișnuite și de a explica că gândirea noastră, în concepțiile sale despre lumea exterioară, este legată de proprietăți și limite subiective Kant a făcut mai mult decât atât: a distrus credința naivă că în fața minții noastre cunoscătoare se află un fel de lume independentă de ea, cu care cunoașterea trebuie să se conformeze, așa cum un artist se conformează cu originalul său O astfel de realitate independentă, Noi nu cunoaștem așa ceva un exterior, în afara noastră, original Cunoașterea noastră nu este, așa cum s-a spus adesea înainte, o reflectare a lumii, iar spiritul nostru nu este o oglindă în care se obține această reflectare Aceste comparații vechi ar fi adevărate numai dacă spiritul și lumea ar fi opuse unul altuia, așa cum o oglindă se opune ceea ce se reflectă în vreun subiect Dar în realitate nu este așa: lumea aceea, pe care, ne înșelim luată ca exterioară nouă și supusă reflecției - în a noastra spirit, există Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT deja o construcție a rațiunii, un produs, a activității sale Kant nu crede că în spatele acestei construcții, în realitate, nu existau obiecte reale: ele există; dar pentru cunoștințele noastre, care este întotdeauna percepută numai prin relația lor cu noi, ele rămân în sine (an sich) complet inaccesibile Astfel, în filosofia lui Kant, realitatea obiectivă este ascunsă în misterul impenetrabil al "lucrului în sine"; dar pe de altă parte, este luminată de lumina rațiunii și în acest sens devine apropiată și accesibilă nouă Ce este adevărul , din acest punct de vedere?Acesta nu mai este acordul ideilor cu lucrurile, așa cum credeau ei înainte, ci doar acordul rațiunii cu ea însăși Nu ne putem ghida în căutarea adevărului de dorința de a ne conforma unui lucru în însuși, pe care nu îl cunoaștem și nu îl vom cunoaște niciodată Putem doar să comparăm și să armonizăm o idee cu alta, produsele inferioare ale rațiunii cu cele mai înalte și să ne străduim spre idealul unității interioare a cunoașterii Rațiunea, menținând în același timp unitatea și referindu-se la sine toate percepțiile private și fragmentare, astfel le leagă și le armonizează între ele: aceasta este unitatea firului care leagă individul - legături într-un lanț comun, sau mai bine, unitatea luminii, cu o uniformitate uniformă și uniformă strălucirea, luminând tabloul și dezvăluind privirii toate părțile ei deodată Lumina rațiunii este sursa adevărului; unitatea activității perceptive a spiritului - aceasta este cheia noastră) Până acum, învățătura lui Kant este uneori înțeleasă în așa fel încât pentru el lucrurile în sine se dezvăluie în fenomenele în spatele cărora se află, așa cum o sursă invizibilă de lumină se află în spatele razelor sale De fapt, Kant crede că pentru concepția noastră, în afară de fenomene, nimic nu există Îndepărtați mintea gânditoare și nu va rămâne absolut nimic din această lume a manifestării Acesta era punctul lui de vedere de bază, nu străin, însă, unor contradicții Acest punct este

clarificat cu o pricepere inimitabilă de Kuno Fischer, Gesch der neucr Phil Jubilâumsausgabe IV Bd * Heidelberg, , vezi mai ales SS - Mă voi referi și la Windelband în Gesch-ul său der neuer Phil iar în articolul despre Kant, publicat în colecția "Praludien" S v   cunoştinţe Astfel vechea poruncă: "cunoaște-te pe tine însuți" primește de la Kant un sens neașteptat și universal al unei legi universale care ne dirijează toată cunoașterea, toată activitatea noastră, toată existența noastră Acest rezultat de bază al filozofiei teoretice a lui Kant a fost combinat cu o serie întreagă de concluzii de profundă importanță Dintre acestea, le vom menționa doar pe cele care au importanță în contextul general al prezentării noastre Critica lui Kant are ca scop imediat determinarea limitelor cunoașterii noastre El subliniază că toate concluziile noastre teoretice sunt limitate de facultatea subiectivă a percepției, de care nu putem scăpa Așa-zisa obiectivitate a cunoașterii nu este altceva decât subiectivitate universală: este rezultatul anumitor forme generale de gândire, cu aceeași necesitate inerentă tuturor oamenilor Adevărul științific se obține din aplicarea acestor Forme la materialul percepțiilor senzoriale și aici constă o nouă limitare pentru subiect El nu poate trage concluzii după concluzii și să afirme că toate acestea sunt necesare pentru că rezultă din motive logice Rațiunea este lumină, dar numai lumină; fără materialul dat de reprezentările senzuale, ea ar lumina doar spațiul gol Cunoașterea necesită ambele: lumina rațiunii și ceea ce luminează, forma cunoașterii și conținutul ei Trecând dincolo de aceste limite, mintea se desprinde de terenul solid al experienței și se îmbarcă, după cuvintele lui Kant, în oceanul vast și furtunos al cunoașterii iluzorii Dar în sfera în care rațiunea este combinată cu experiența senzorială, ea servește drept suport neschimbător și sigur pentru știință Legile sale servesc drept bază pe care se construiesc toate cunoștințele experimentale; de aceea ni se par inevitabile şi de neclintit Este imposibil să distrugi Fundația fără a expune pericolul fatal asupra întregii clădiri, ceea ce se afirmă pe ea Cum poate legea să sufere vreun rău în lumea experienței?   cauzalității sau vreo altă lege a rațiunii, dacă acestea sunt condiții necesare ale experienței? Spunem că întreaga lume cognoscibilă este guvernată de legi imuabile, pentru că fără aceste legi nu am putea ști nimic Iată un punct de vedere, pentru care regularitatea de nezdruncinat și cauzalitatea continuă se contopesc cu lumea fenomenelor cognoscibile într-o legătură internă și inseparabilă Legea aspră a necesității domnește în această lume și nu este loc pentru surpriză și libertate aici Totul este legat, totul este condiționat în acest lanț de cauze și efecte A o rupe înseamnă a distruge însăși fundamentele cunoașterii și a pune la îndoială însăși esența rațiunii Acesta este domeniul de aplicare al cunoștințelor teoretice Mintea umană în această sferă este legată și limitată; el introduce aici legea și ordinea, iar în acest sens are o semnificație suverană, dar în limitele înguste ale lumii senzuale și ale fenomenelor percepute subiectiv Dar ceea ce stabilește granița teoriei deschide perspective nemărginite pentru practică Legându-ne într-o direcție, filosofia critică ne eliberează într-o altă direcție Acest dublu sens al criticii sale - limitativ și eliberator - a fost subliniat de Kant însuși în prefața celei de-a doua ediții a operei sale Acest punct este deosebit de important pentru noi și necesită o explicație mai detaliată ■ Critica rațiunii teoretice se încheie cu o afirmare în mintea noastră a unor idealuri și aspirații care nu pot fi satisfăcute în domeniul teoretic Cea mai profundă nevoie a spiritului este nevoia de a părăsi

pământul experienței și al cunoașterii de încredere și a merge în tărâmul misteriosului și nedefinit Cunoașterea se termină aici, dar începe o nouă activitate a rațiunii Acele aspirații pe care mintea teoretică nu le poate satisface sunt generate de alte cerințe ale spiritului, iar sfera de aplicare a acestora este diferită, nu teoretică, ci practică, nu științifică, ci morală Știința este doar una Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV din manifestări private ale spiritului nostru; indicându-și limitele și descoperind efortul spiritului de a depăși aceste limite, afirmăm prin aceasta că viața spiritului este mai largă și mai deplină decât cunoștințele științifice "Teoria gri" se dovedește a fi săracă și insuficientă în comparație cu "arborele verde al vieții" Trebuie să recunoaștem această limitare a științei pentru a renunța la ea mai liber De aceea Kant scrie o critică a rațiunii practice, după ce a scris o critică a rațiunii teoretice Crede ferm în puterea originară a conștiinței morale, după ce a arătat inaccesibilitatea acestui domeniu pentru cercetarea teoretică În conștiința acestei puteri, el spune în "Fundamentul metaoismului moravurilor": filosofia ajunge aici în punctul în care trebuie afirmată "indiferent de orice sprijin în cer sau pe pământ, unde trebuie să-și descopere adevărata esență, ca autocratică purtătoarea propriilor legi, și nu ca mesager al prescripțiilor inspirate de ea din latura "x) Desigur, că în aceste condiții, critica rațiunii practice se transformă în apologia și apoteoza ei și devine un simbol al libertății morale · Printre rezultatele de mai sus ale filozofiei critice, care indică limitele cunoștințelor noastre, a existat una care a avut o importanță deosebită pentru afirmarea acestei forțe originale și eliberatoare din spatele rațiunii practice Mă refer aici la concluzia lui Kant despre absența, pentru cunoașterea unei realități independente de el, cu care ar trebui să se conformeze Când alți filozofi au susținut că adevărul constă în acordul minții cu lumea exterioară ei, credeau împreună cu faptul că criteriul moralității se obține prin cunoașterea acestei lumi Fără această cunoaștere, rațiunea nu este nimic; întregul său sens se rezumă la faptul că !) Grundlegung zur Metaphysik der Sitien S Paginile Operelor lui Kant sunt indicate de mine conform ediţiei lui Kirchmann, care este o retipărire a celei mai corecte ediţii a lui Hartensteitz Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT ' reflectă obiectele externe Dar când ajungem la concluzia că măsura adevărului constă în însăși rațiunea, în acordul ei cu propriile sale legi, atunci este firesc să presupunem că și criteriul moral are un caracter similar de legitimitate internă de sine Într-un astfel de caz, devine perfect clar că conștiința morală își poate găsi adevărul în ea însăși, în loc să-l caute în lumea exterioară De asemenea, devine clar că acest criteriu intern al moralității, care decurge din propria natură a minții, este independent de cunoașterea fenomenelor externe și că servește drept sursă de norme morale speciale care există împreună cu legile lumii cognoscibile si din legatura cu ei *) Această independență a criteriului moral față de cunoașterea empirică și această posibilitate a unui sentiment moral interior, ne explică în cele din urmă cum ajungem, în general, la cerințele morale și la ideea a ceea ce se datorează Oricât de mult am căuta această idee în sfera experienței, nu o vom găsi acolo; are o altă origine, și tocmai în lumea interioară a subiectului Kant își confirmă ideea analizând ideea a ceea ce ar trebui să fie, care este centrul conștiinței morale Iată punctele sale principale Obligația morală exprimă un asemenea fel de necesitate și o astfel de legătură cu rațiuni care nu pot fi găsite în restul naturii, în afară de conștiința interioară a omului Raţiunea nu poate cunoaşte

în natura exterioară decât ceea ce este, a fost sau va fi; este imposibil ca ceva aici să fie altfel decât ceea ce este cu adevărat în aspectul său temporal Datoria își pierde orice sens dacă cineva are în vedere doar cursul naturii Nu ne putem întreba ce ar trebui făcut în natură, pentru că nu putem *) Acest rezultat al criticii kantiene este frumos formulat de Windelband, în articolul său "Immanuel Kant" (în Prãludien, S și urm) Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV vrem să întrebăm ce proprietăți ar trebui să aibă cercul; întrebarea poate fi doar despre ce se întâmplă în natură sau ce proprietăți are cercul Dar ce este această datorie, care nu are nicio aplicație naturii exterioare? Este clar că acesta este un produs al lumii interioare a omului Datoria exprimă o acțiune posibilă sau imaginabilă, a cărei bază este un concept pur Rațiunea, cu deplină spontaneitate, își creează propria sa ordine, o lume a ideilor, la care încearcă să aproximeze condițiile actuale și conform căreia declară necesare astfel de acțiuni care nu s-au întâmplat niciodată și s-ar putea să nu se întâmple niciodată În crearea acestei ordini, el nu urmează dictatele naturii exterioare și cursul real al lucrurilor; de aceea el ajunge aici la concluzii diferite Și poate că, în conformitate cu această ordine ideală specială, tot ceea ce s-a întâmplat în cursul naturii și, conform fundamentelor ei empirice, inevitabil, nu ar fi trebuit să se întâmple!) Era imposibil să enunț ideea de obligație mai pur și mai clar decât a făcut-o Kant Dar de îndată ce este plasat pe acest teren și înțeles în acest fel, devine clar că părăsește sfera cunoașterii științifice și își formează propria sa zonă specială de manifestări ale minții Este greșit să credem că în concluziile morale Kant vede un fel de cunoștințe care ne lipsesc dacă ne limităm la o singură știință Cunoașterea este exclusă aici; activitatea rațiunii practice este o Funcţie cu totul specială Acolo - în cunoaștere - suntem legați de experiență; înaintea noastră se află lumea sensibilă, supusă legilor necesității, ceva dat nouă, deși modelat de noi Aici - în zona practică - creăm pentru noi înșine prin rațiune) Kritik der reinen Vernunft ȘS - Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT legea la care sunt supuse toate regulile noastre, ca și cum din voința noastră ar trebui să apară și ordinea naturii Acolo obiectele sunt cauza reprezentărilor; ele determină cunoștințele și voința; aici voința însăși își creează obiectul Este evident că această ultimă sarcină nu are nimic de-a face cu cunoașterea Ideea aici este doar de a stabili reguli pentru voință, și nu de rezultatele acesteia Dacă aceste reguli sunt implementate efectiv, nu are importanță Critica examinează facultatea pură a rațiunii, indiferent de aplicarea ei în lumea reală *) Ea pleacă de la o astfel de fundație, care nu depinde de condițiile lumii sensibile Căci legea morală din care pornește este, așa cum ar fi, un Fapt al rațiunii pure, de care suntem conștienți în noi înșine a priori și care este necondiționat sigur pentru noi, chiar și în ipoteza că nici un exemplu nu poate fi găsit în experiență unde s-ar implini exact Realitatea obiectivă a legii morale nu poate fi dovedită prin nicio deducție sau prin nici un efort al rațiunii teoretice, fie speculativă, fie întemeiată empiric Este ceva dat imediat minții În aceeași direcție, independent de experiență și teorie, în general, se fac toate concluziile rațiunii practice: ea evaluează realitatea în conformitate cu principiile sale; o condamnă și o respinge, în ciuda faptului că este produsul necesității, rezultatul inevitabil al cauzelor naturale Astfel, putem spune că judecățile morale sunt exprimate nu în legătură cu cele teoretice, ci împreună cu și în paralel cu acestea Ideea lui Kant este de a ridica conștiința morală

deasupra lanțului cauzelor și efectelor, deasupra trecerii timpului, deasupra lumii fenomenelor experimentale *) Kritik der Prakt Vernunft SS - USD) ibid S Biblioteca "Runivers" I NOVGOROTSEV De aceea el susține că rațiunea nu poate recunoaște nicio diferență de timp când vine vorba de legile existenței noastre morale Este lipsit de importanță pentru rațiunea practică dacă acțiunea este făcută acum sau cu mult timp în urmă; el întreabă numai dacă această acțiune aparține persoanei, ca acțiunea sa, și își pronunță sentința în consecință Așa sunt tocmai judecățile conștiinței O persoană poate folosi atâta viclenie cât îi place pentru a justifica un act imoral pe care l-a săvârșit, prezentându-l fie ca o neglijență involuntară, fie ca o simplă neglijență și, în general, ca o consecință a necesității naturale, cu curgerea căreia a fost dus - dar va constata mereu că aceasta Apărarea nu poate înăbuși vocea acuzației în ea, numai dacă își dă seama că în săvârșirea unei fapte nedrepte a posedat înțelegere și libertate El își poate explica greșeala ca urmare naturală a unui anumit obicei, dar prin aceasta nu se salvează deloc de reproșurile interne De aici vine pocăința pentru o faptă demult făcută la fiecare amintire a ei Acest sentiment dureros, produs de o dispoziție morală, este practic inutil, deoarece ajută la realizarea sau nu a ceea ce s-a realizat; ■ ar fi chiar lipsit de sens dacă nu ar fi justificat, precum durerea care izvorăşte dintr-o conştiinţă morală care nu face distincţie în timp şi nu recunoaşte necesitatea naturală *) Înainte de a vorbi despre explicația pe care Kant o dă acestui paralelism al judecăților morale și teoretice, să observăm că Faptul este indicat de el cu o subtilitate și o putere uimitoare Secțiunea Criticii rațiunii dramatice, care se ocupă de aceasta, este unul dintre cele mai remarcabile locuri din J) Kritik der prakt Vemunft SS ıı - Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT de comenzi Nu există nicio îndoială că evaluarea morală, acolo unde este aplicată, merge tot timpul independent și în paralel cu explicația teoretică Unitatea conștiinței morale este contrazisă de abateri de la ea la fel în trecut ca și în realitatea actuală Dacă aceste contradicții aparțin lumii interioare a unei persoane, ele sunt resimțite de acesta ca o discordie dureroasă cu sine însuși; dacă se raportează la realitatea exterioară, la evenimentele sau stările ei, îl împovărează ca neconform cu așteptările sale morale Condamnarea trecutului, care a venit cu necesitate naturală, poate fi practic inutilă, dar este un Fapt ineradicabil al vieții morale Este un adevăr incontestabil că gândul la necesitatea trecutului nu are nicio putere asupra conștiinței morale Regularitatea cauzală a Faptelor realizate nu ne poate seduce să pretindem inevitabilitatea lor Simțul moral este înarmat împotriva lor dacă îl contrazic; și să fie un protest neputincios al unui spirit îndrăzneț, o revoltă fără speranță a gândirii împotriva răului triumfător - ca manifestare a vieții interioare a omului, toate acestea au o semnificație profundă Dar cum să explicăm această independență a conștiinței morale? - O putem stabili ca un Fapt psihologic; "putem apoi acorda acestui Fapt suport epistemologic, indicând puterea originară și legislativă a rațiunii, care găsește în sine criteriile binelui și răul, la fel ca și adevărurile și minciunile; în sfârşit, putem deduce din aceasta un rezultat metodologic care necesită o distincţie între judecăţile teoretice şi cele morale Dar curiozitatea filozofică merge dincolo de aceasta: ea urmărește să rezolve problema cauzei finale a acestei contradicții între morală și cunoaștere și să ofere întregii probleme o interpretare metafizică Este exact ceea ce găsim la Kant: pentru a explica cele indicate Biblioteca "Runivers" P

NOVGOROTSEV contradicții, el oferă doctrina sa despre diferența dintre fenomene și lucruri în sine Esența acestei învățături este următoarea Lucrul în sine, inaccesibil cunoaşterii teoretice, este absolut necesar pentru justificarea aspiraţiilor morale De îndată ce îi permitem existența, ne devine clară contradicția dintre teorie și morală, dintre necesitate și libertate morală Necesitatea naturală aparține lumii fenomenelor: subiectul care acționează i se supune numai ca fenomen Dar același subiect este conștient de sine, pe de altă parte, ca un lucru în sine și consideră existența sa în măsura în care nu stă sub condiția timpului, ca fiind determinată numai de legile rațiunii În conștiința acestei ființe inteligibile, fiecare acțiune a subiectului nu este un fundament pentru el, ci o consecință a esenței sale inteligibile În acest sens, o ființă rațională poate spune pe bună dreptate despre fiecare act imoral pe care îl comite, că, deși acest act a fost necesar, ca fenomen, s-ar putea să nu se fi produs, deoarece este doar o consecință privată a caracterului său, creat de el însuși, Cum?" puterea originală *) Astfel, din punctul de vedere al lui Kant, fiecare acțiune în același timp este necesară și liberă: necesară, dacă o luăm într-o serie de cauze și efecte temporare; liber, dacă, renunţând la această serie, ne urcăm la baza ei inteligibilă, la subiect, ca lucruri în sine În acest sens, am putea recunoaște libertatea unei persoane chiar și atunci, dacă am deveni conștienți de toate motivele sale, chiar și de cele mai nesemnificative, și de toate influențele exterioare asupra sa, astfel încât să putem prezice comportamentul său viitor cu aceeași certitudine ca lunar sau eclipsa de soare Dacă am fi capabili !) K'rit der prak Vern SS - Biblioteca "Runivers" O PROBLEMĂ YEAVSTVENNY ÎN FILOZOFIA LUI KANT la contemplarea intelectuală interioară a subiectului, atunci am vedea că tot acest lanț de fenomene, în raport cu legea morală, depinde de activitatea de sine a subiectului, ca un lucru în sine J) Aceasta este explicația lui Kant Oricare ar fi atitudinea noastră față de această explicație în esență, dar în orice caz trebuie să separăm discuția ei de luarea în considerare a acelui Fapt psihologic, căreia îi este destinată interpretarea Acest Fapt, precum și afirmațiile epistemologice și metodologice asociate cu acesta, pot fi explicate cu ajutorul altor puncte de vedere De aceea, numeroasele și adesea justificate obiecții care s-au făcut împotriva "lucrui în sine" lui Kant nu afectează câtuși de puțin afirmația sa principală despre dualitatea morală și cunoaștere Se poate spune chiar că ideea "lucului în sine" i-a făcut lui Kant, apropo, serviciul bun pe care l-a ajutat să facă distincția între aceste zone cu o claritate deosebită Și mai presus de toate, i-a oferit ocazia să pună la prima vedere o întrebare cu totul paradoxală: cum se pot îmbina libertatea și necesitatea în raport cu una și aceeași acțiune! Cum spunem că o anumită acțiune a avut loc sau va avea loc cu o necesitate naturală și, în același timp, afirmăm că o persoană nu ar trebui să o îndeplinească? Dacă întrebarea este pusă în această formă, atunci răspunsul nu poate fi decât o astfel de teorie, conform căreia ideile de libertate și necesitate se află în două planuri care nu coincid unul cu celălalt Acestea sunt două puncte de vedere diferite asupra aceluiași subiect Pe pământul științei pure nu există loc pentru cerințe și judecăți morale Știința ne spune că, în orice moment dat, suntem definiți de trecutul nostru,) Ibid S II) Vezi formularea întrebării în Krit der rein, S S* şi în multe!, locuri Kr dpV Biblioteca "Runivers" ■' p novgorodtsev ·■ care nu mai este în puterea noastră, că nu putem decât să continuăm o anumită ordine, și să nu o reîncepem "Dacă totuși* exprimăm cerințe morale, dacă condamnăm

evenimentele care au avut loc deja, atunci, evident", acestea cerințele și judecățile au un sens independent, alături de concluzii teoretice despre necesitatea trecutului și a viitorului Iată gândul pe care Kant l-a exprimat cu forță și claritate clasică Fundamentul pe care a dorit să o pună sub această afirmație poate fi considerată nefondă; și totuși Filosofia sa va păstra pentru totdeauna meritul că, ridicând problema libertății, ne-a învățat să ne bazăm pe vocea sentimentului moral și a arătat convenționalitatea acelor concluzii care pot fi trase în această întrebare din datele cunoașterii Aceasta a fost o consecință a aceleiași concepții fundamentale asupra teoriei sale pe care am subliniat-o mai sus; si aici simtim inca o data rolul dublu al Criticii sale: limitarea si eliberarea, limitarea fortelor stiintei, pentru a arata puterea moralei, care determina conditionalitatea cunoasterii, pentru a proclama libertatea vointei morale desigur, împotriva lui Kant va exista întotdeauna reproșul este puternic că nu elimină atât de mult contradicția dintre libertate și necesitate, cât ne împacă cu ea Dar această reconciliere se adresează nevoilor cele mai profunde ale spiritului uman, care își afirmă semnificația independent de cursul naturii și în ciuda puterii copleșitoare a evenimentelor Acestea sunt nevoi morale Filozofia lui Kant este filosofia morală prin excelență, primatul rațiunii practice este ultima ei tigaie Reamintim involuntar aici finalul poetic al Criticii rațiunii practice , în care se exprimă convingerea fundamentală a filosofiei "Două lucruri", spune Kant, "umplu sufletul cu uimire și reverență din ce în ce mai nouă și crescândă, care Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT reflecția este mai des și mai mult timp angajată în ele: acesta este cerul înstelat deasupra noastră și legea morală din noi Nu le pot căuta pe amândouă și, parcă, doar presupun, ca ceva ascuns în întuneric sau în infinit și care se află în afara orizontului meu; Îi văd în fața mea și le conectez direct cu conștiința existenței mele Prima privire asupra acestei nenumărate multitudini de lumi, așa cum spune, îmi distruge semnificația de creatură animală forțată să se întoarcă pe planeta sa (acest punct a universului) materia din care provine și care pentru o scurtă perioadă, și nu se știe cum, a fost alimentată cu vitalitate A doua contemplare, dimpotrivă, înalță la infinit demnitatea mea de putere înzestrată cu rațiune, de persoană în care legea morală dezvăluie o viață independentă de existența animală și chiar de întreaga lume sensibilă; asa este, cel putin, dovada acestei legi care imi determina viata: cerintele ei nu se limiteaza la limitele acestei existente, ci se extind pana la infinit" *) Am expus până acum ideile inițiale ale eticii lui Kant, fără a întrerupe integritatea expunerii cu comparații și aproximări explicative Dar toate aceste gânduri ne vor deveni și mai clare, în sensul lor adevărat și profund, dacă le comparăm cu unele curente moderne Expunerea tuturor experimentelor de corectare și continuare a lui Kant este complet în afara domeniului temei mele Aș dori doar să dau câteva referințe scurte care ar putea clarifica și sublinia trăsăturile lui Kant însuși Și în primul rând, ar fi potrivit să ne oprim asupra învățăturii sale despre prioritatea conștiinței morale Filosofia modernă, urmând principiile lui Kant, ca și el afirmă că criteriul moral este *) Crit der practice Vernunft Beschius S Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV o cerinţă a priori a raţiunii care nu poate fi dedusă din experienţă Dar ce vor să spună prin asta? Nu ne spune psihologia empirică despre efectul puternic pe care mediul îl are asupra unei persoane în formarea concepțiilor sale morale? Nu este necesar, așadar, înainte de a afirma prioritatea principiilor morale, să se verifice

legătura lor reală cu lumea înconjurătoare? Tocmai această cerere îl atrage pe Kant Fulier "O critică reală și completă", spune el, "va include: (i) o critică istorică a ideilor morale nu numai la individ, ci și la specie, așa cum au făcut Darwin și Spencer;) o critică psihologică și fiziologică a idei morale, adică -reducerea lor la elemente psihologice și, în caz de nevoie, fiziologice,) o critică morală și sociologică a acelorași principii morale și sociale, adică luarea în considerare a necesității lor adevărate sau imaginare pentru comportamentul individual și social ar începe să caute un studiu asemănător la Kant și adepții săi "*) În această remarcă, ca și în alte reproșuri adresate lui Kant, Fulier pierde din vedere sarcina criticii lui Kant Scopul său este de a defini principiul moral în expresia sa pură și necondiționată și de a arăta presupunerile necesare la care duce recunoașterea acestui principiu de către rațiune Atât principiul, cât și presupunerile sunt luate într-o formă ideală și imaginabilă - nu ca date ale experienței, ci ca cerințe ale conștiinței morale*) Este clar că pentru Kant condițiile empirice de formare a voinței morale sunt indiferente !) Fulier, Critica celor mai noi sisteme de moralitate SPb , (traducere de Ma-ksimova și Conradi), p) Conform definiției "Grundlegung zur Metaphysik der Sitten", sarcina metafizicii moravurilor este "de a investiga ideea și principiile unei posibile voințe pure, și nu acțiunile și condițiile voinței umane, care sunt în mare parte desenate din psihologie" Vezi S Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT noi: pentru afirmarea priorităţii conştiinţei morale nu au nicio semnificaţie Căci această afirmație nu spune deloc că conținutul normelor morale se formează în afara experienței Prioritatea se referă la criteriul însuși al moralității, la ideea de datorie și la presupunerile sale de bază Nicio experiență nu poate justifica imperativul moral al acțiunii Datoria morală este o idee dată direct conștiinței noastre și nu poate fi descompusă în alte elemente Nu o putem deriva din experiența legată de tărâmul existentului Experiența nu poate decât să ne asigure de necesitatea firească a acțiunii La întrebările dacă ar trebui și de ce ar trebui, nu există alte răspunsuri decât indicii de sentiment moral Prin urmare, pentru știința experimentală, problema morală este insolubilă Știința poate analiza esența sentimentului moral și o poate reduce la ideea de datorie; dar aici se oprește analiza: așa cum spune Kant, legea morală este, parcă, un Fapt al rațiunii pure, de care suntem conștienți în noi înșine a priori și care este absolut sigur pentru noi O analiză a sentimentului moral poate fi realizată și în direcția despre care vorbește Fulier; în acest caz, cu ajutorul cercetărilor istorice și psihologice, ni se va arăta procesul de dezvoltare și acumulare a sentimentului moral Dar asta nu clarifică deloc întrebarea de bază a eticii: de ce ar trebui noi? Înainte de această întrebare, analiza științifică trebuie să se oprească Nu este surprinzător dacă, la Kant, "critica trece aici în cult și totul se termină cu un nobil panegiric al moralității absolute și dominatoare" Aceste cuvinte ale lui Fulier trebuie să conţină ironie; de fapt, ele marchează una dintre acele trăsături ale lui Kant, care sunt meritul lui *) Cititorul va găsi o explicație populară și în același timp amănunțită a priorității principiilor morale în articolele lui Windelband: "Normen und * Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV Un alt punct foarte important asupra căruia am dori să ne oprim se referă la distincția stabilită de Kant între câmpul teoretic și cel practic Aceia dintre adepții contemporani ai lui Kant care stau mai aproape de fundamentele lui reproduc această distincție cu mare rigoare Aspirația călăuzitoare a

primului domeniu este descoperirea legilor existenței; scopul principal al celui de-al doilea domeniu este stabilirea normelor de îndatorire De aici rezultă diferența dintre explicația științifică și evaluarea morală Norma propriu-zis nu poate deveni niciodată un principiu de explicație sau o lege a naturii, baza evaluării De aceea, nu se poate înlocui în niciun fel o activitate a minții cu alta și este la fel de imposibil să le confundăm cu fiecare altele, aplicând, de exemplu, o evaluare conform normelor în care să se facă o explicație conform legilor Studiul teoretic și explicația știe un singur lucru - o serie neîntreruptă de cauze și efecte, iar cine vrea să rămână pe terenul teoriei nu poate întreba care ar trebui să fie fenomenele studiate Pe de altă parte, cel care face o evaluare morală a fenomenelor nu intră în explicarea cauzelor lor: răul rămâne rău, oricare ar fi cauzele lui Oricât de simplă și oricât de veche ar fi această distincție între etică și știință, ea este încă obscură pentru unele școli și doctrine Și în timpul nostru există tendințe precum sociologia subiectivă sau școala istorico-etică a economiei politice, care amestecă cele două domenii pe care Kant le-a distins cu atâta succes Aceste tendințe, care introduc un element de evaluare etică în cercetarea teoretică, au fost suficient obiectate de către adepții regularității științifice; Nu Naturgesetze", "Kritische oder genetische Methode?" "Vom Princip der Moral", inclus în colecția "Preludien" i) Vezi în același "Preludien" articolul "Normen tind Naturgesetze" S I și urm Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT â există mai puține motive să-i atacăm pe ei și pe susținătorii eticii normative Atât sociologia subiectivă, cât și școala istorico-etică au simțit în mod egal că studiul teoretic nu poate epuiza interesul nostru pentru realitate, că nevoia de evaluare este la fel de inerentă în conștiința noastră ca și nevoia de explicație științifică Dar în loc să recunoască aceste două nevoi ale rațiunii, arătându-și diferența și independența, ele au fost îmbinate împreună, în același detriment pentru știință și etică Într-o formă mai subtilă și mai atentă, acest amestec de elemente practice și teoretice este reprodus în acele sisteme care doresc să stabilească validitatea eticii asupra insuficienței teoriei Confuzia se referă aici mai mult la cauze decât la efecte, deși nu rămâne fără influență asupra acestora din urmă În asemenea condiții, etica primește, ca să spunem așa, iluminare indirectă și reflectată, în loc să strălucească cu o lumină proprie și independentă Un exemplu tipic de astfel de confuzie este binecunoscuta doctrină a lui Stammler despre relația dintre cauzalitate și oportunitate Aceste lacune au un loc în raport cu actele viitoare ale voinței, a căror apariție regulată este necunoscută sau nedeterminată Acolo unde rezultatul nu poate fi prevăzut, ca o consecință necesară a condițiilor antecedente, sau, altfel spus, acolo unde legătura cauzală rămâne inaccesibilă cunoașterii, "regularitatea voinței" devine proprie Etica vine în ajutorul științei *)· Această schemă i s-a reproşat ceea ce însuşeşte eticii *) statnmler Wirtschaft și Recht Leipzig, § : Kausalitüt und Te-los Scurtă formulare la pp bd, - Biblioteca "Runivers" p NOVGOROTSEV sens științific (sau, așa cum este exprimat incorect, epistemologic) Suntem mai degrabă înclinați să-l acuzăm pe Stammler de degradarea eticii, făcând-o un instrument auxiliar al științei, la care recurge atunci când propriile căi sunt insuficiente După cum am văzut, din punctul de vedere al lui Kant, relația dintre etică și știință este concepută în termeni de paralelism, nu de interacțiune sau completare; iar aceasta este mult mai potrivită cu indicaţiile simţului moral Din punct de vedere al datoriei, evaluăm nu doar viitorul, ci și trecutul și prezentul

Conceptul de libertate morală și responsabilitate morală este mai larg decât Sfera, care este determinată de incertitudinea viitorului Să ne amintim remarca lui Kant că, chiar dacă am putea calcula acțiunea viitoare a unei persoane cu exactitatea unei eclipse de Lună, am afirma totuși că este liber! "Regularitatea voinței" este paralelă cu regularitatea cunoașterii și este o funcție cu totul specială a minții Înscenarea pe care Stammler o dă acestei "regularităţi a voinţei" este suficient explicată prin scopul său special - de a arăta condiţiile formării idealurilor care urmează să fie realizate şi legate de viitor Era important pentru el să precizeze că astfel de idealuri nu pot fi rezultatul unor concluzii conform legii cauzalității; și asta a explicat destul de potrivit În domeniul acțiunii umane și al fenomenelor sociale, știința este neputincioasă să prezică viitorul cu aceeași acuratețe posibilă în raport cu fenomenele naturale Aici rămâne să recurgem la alte concluzii, nu bazate pe cunoașterea unei legături cauzale Dar care vor fi aceste concluzii? Cei care se străduiesc pentru construirea științifică a idealurilor lor i-ar putea observa lui Stammler că, în absența datelor exacte, există încă o posibilitate Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT Dacă se dorește să se justifice o discuție etică specială a fenomenelor, alături de cea științifică, atunci, evident, trebuie indicată pentru aceasta, pe lângă acele probleme care sunt inerente științei, această bază a evidențiat-o în sine -legalitatea rațiunii practice; deci ideea propriu-zisă urmează acele concluzii independente de teorie care îi sunt asociate Din acest punct de vedere, este destul de clar că acele construcții ipotetice pe care știința le poate oferi pentru concluzii despre viitor sunt în sine Experiența trecutului și a stării de fapt prezente pot da naștere la așteptarea unui rezultat etic nedorit, iar când este vorba de un ideal, un lucru moral adecvat, aici, evident, se manifestă o altă activitate a minții , și este tocmai funcția sa practică, alături de așteptările ipotetice Dedusă de teorie, judecata etică își ridică adesea vocea în apărarea altor speranțe și ne determină să dorim alte perspective Vagul asupra acestui punct principal l-a determinat pe Stammler mai târziu la alte neînțelegeri În general, adept fidel al lui Kant, el declară cu insistență că "regularitatea voinței" nu dă nicio cunoaștere științifică, că este imposibil să se obțină o explicație științifică a fenomenelor în acest fel *) în sensul că oportunitatea poate servi drept bază pentru coordonarea ideilor și a modului de înțelegere (Einsicht) * Același gând îl face să insiste în continuare asupra egalității felurilor de legi ale voinței și cunoașterii stabilite de el; !) Vezi caracteristicile SS , -) Vezi nota SS - La p se afirmă direct despre valoarea cognitivă (Erkenntnisswert) a concluziilor privind oportunitatea Biblioteca "Runivers" ti Novgorodtsev chiar o paralelă între ele, parcă s-ar dori să introducă în copia obligației morale Formele și metodele cunoașterii științifice Dar această achiziție imaginară ar amenința etica doar cu o pierdere serioasă: prin limitarea perspectivelor ei, care sunt în esență infinite și nelimitate Unul dintre cele mai esențiale merite ale lui Kant este că, prin înțelegerea sa formală a datoriei morale, el a deschis un spațiu nelimitat pentru aspirațiile morale El a subliniat că ideea de libertate este limita experienței științifice: activitatea metodică și legată a rațiunii se termină aici pentru a lăsa loc aspirațiilor și așteptărilor nesfârșite A transfera categoriile de experiență științifică pe tărâmul libertății morale înseamnă a încălca însăși esența acestui tărâm, trăsătura sa cea mai de preț Din aceasta nu rezultă că în domeniul moral nu ar trebui să

existe distincție între subiectiv și obiectiv, particular și general Kant a exprimat această diferență cu suficientă claritate atunci când a spus că regulile voinței sunt subiective atunci când sunt considerate ca fiind valabile numai pentru voința unei persoane date și obiective când sunt recunoscute ca fiind valabile pentru fiecare ființă rațională De aici derivă imperativul său categoric ca lege a datoriei universale Obiectivitatea acestei legi este doar o consecință a universalității și absolutității ei; este o expresie diferită pentru aceleași concepte Dar la Kant această obligaţie obiectivă rămâne un principiu pur formal şi lasă voinţei morale toată infinitatea aspiraţiilor sale Dreptul de a folosi termenii "obiectiv" și "lege" în aplicarea cerințelor morale este cu atât mai clar din partea lui Kant, că acesta transferă criteriul obiectivității și regularității în zona conștiinței subiective Am vorbit deja despre asta mai sus *) ') Vezi, p h Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT M-am oprit în detaliu asupra învățăturii lui Stammler, deoarece reprezintă o încercare interesantă a timpului nostru de a reveni la dualismul conștiinței teoretice și practice stabilit de Kant Această încercare este cu atât mai importantă cu cât nu este singura de acest fel Din diferite unghiuri și sub diferite Forme, au existat încercări recente de a apăra o considerație etică deosebită a fenomenelor, alături de cea teoretică, sau, așa cum se numește mai aproape și mai precis, cauzală, genetică, istorică Din acest punct de vedere, se opune și unilateralitatea materialismului economic, care - ca să spună în cuvintele unuia dintre adepții săi - își transformă idealul într-un prea științific, "uitând linia care se află între știință și ideal" *) Mi se pare că succesul noilor construcții este direct proporțional cu cât de clar și decisiv trag o linie de demarcație între cele două Funcții ale minții O distincție clară va beneficia în egală măsură atât eticii, cât și științei: pentru prima, nemărginirea perspectivelor sale va fi păstrată, pentru cea din urmă, acuratețea concluziilor sale *) Va fi la fel de important pentru ambele domenii că știința va refuza să stabilească idealuri exacte și "științifice", lăsând aici loc eticii, în toată puterea cercetărilor sale morale și a aspirațiilor sale critice) Cuvintele domnului Struve, "Vopr Phil și Psih " iad , p) În articolul Vorlânder, Kant und der Socialismus Berlin, (inițial în Kantstudien), cititorul va găsi un scurt eseu despre natura și scopurile acestei noi mișcări care încearcă să revendice drepturile eticii Tot la pr A Lange poate nota începuturile acestei mișcări (vezi capitolul său: Standpunkt des Ideais in Gesch des Materialismus Bd II) El este urmat de Cohen, Natorp, Stammler, Staudinger, Woltmann și alții, toți abordând aceeași contemplație dualistă fundamentală din unghiuri diferite Nu enumerez aici mai detaliat numele și compozițiile - toate acestea pot fi găsite în rezumatul lui Vorlander Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV unii încearcă să arate insuficienţa datelor ştiinţifice în construirea idealurilor viitorului şi pe aceasta se bazează drepturile eticii După cum am observat deja mai sus, aceasta nu dovedește încă independența filosofiei morale, dar recunoașterea limitelor necesare ale științei urmează de aici!) II Formalismul și individualismul eticii kantiene Până acum am caracterizat etica lui Kant ca o doctrină a libertăţii morale În această înțelegere sublimă a esenței moralității, ca libertate morală necondiționată, stă meritul moralității lui Kant, dar aceasta este și limita ei Este necesar să înțelegem clar această graniță pentru a nu face pretenții nedrepte la învățătura lui Kant și, în același timp, pentru a vedea golurile ei reale Ce înseamnă această morală înaltă? După cum am văzut, aceasta

este o facultate pură a voinței, un ideal pur al moralității, independent de realizarea lui în lumea exterioară - Gesetze von dem, was geschehen soli, ob es gleich niemals geschieht Ce presupune această morală ca condiție necesară? Independență deplină față de legile externe, legitimitatea de sine a voinței ca esență inteligibilă Într-un cuvânt, este moralitatea în determinarea ei pură și necondiționată, în care nu se realizează niciodată în realitate Acesta nu este un instantaneu fotografic, nu o copie a conștiinței morale cu varietatea destul de vie a motivelor sale, cu treptat lentă a dezvoltării ei; este un desen schematic, o formulă algebrică a voinței morale Aceasta explică severitatea sublimă a contururilor sale în etica lui Kant; voinţa este luată aici din punctul de vedere al libertăţii ei depline, al legitimităţii de sine necondiţionate, al purităţii inteligibile) Încheind acest paragraf, mi se pare că nu este nevoie să explic că termenul "paralelism" îl folosesc tot timpul nu în sensul de comparație sau analogie, ci în sensul de a contrasta și de a distinge două zone care există lateral alături și independent Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT Este imposibil să nu simți o anumită profunzime atractivă în această formulare a întrebării Pentru această morală strictă și pură, nu are nicio diferență în ce măsură legea ei este implementată în viață Chiar dacă realitatea ar fi o încălcare completă a imperativului categoric, el se adresează totuși persoanei cu cererea: "trebuie"!Nu cunoaște exemple scuzatoare, condiții grele, slăbiciuni umane în nicio condiție O astfel de definiție a moralității în expresia ei pură și necondiționată este o sarcină importantă și necesară a eticii; dar aceasta nu este singura ei sarcină Căci este la fel de important ca etica să definească un ideal moral necondiționat ca și să definească norme specifice pentru implementarea lui Oricât de sublimă ar fi viața interioară a spiritului, ea nu epuizează posibilele definiții ale voinței morale În mod obișnuit, voința morală își caută realizarea în lume, stabilirea armoniei între ideal și realitate În această interacțiune vie cu lumea, ea însăși devine mai puternică și crește, își dezvoltă aspirațiile și idealurile Există cazuri când o persoană trebuie să renunțe la legăturile morale cu lumea, arătându-și libertatea în singurătate morală; și în aceste cazuri, poate, forțele interioare ale spiritului sunt resimțite cel mai puternic, ridicându-l deasupra cursului natural al evenimentelor Dar această manifestare cea mai înaltă a forțelor morale este întotdeauna o dovadă a imperfecțiunii extreme a condițiilor externe Și deși este indiferent pentru conștiința ideală dacă legea morală se realizează undeva, puterea voinței morale se dezvăluie și în căutarea manifestării ei în lume: aceasta este doar o confirmare a acelei particularități a ei, potrivit căreia, potrivit pentru Kant, parcă s-ar strădui să creeze o nouă ordine a lucrurilor din sine Legea morală de care suntem conștienți Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV în sine, trebuie realizat în lumea exterioară - iată o scurtă expresie pentru această serie de propoziții Aceasta este trecerea necesară de la etica subiectivă la etica obiectivă, care încearcă să rezolve problema implementării normelor morale în condițiile actuale de viață Etica lui Kant nu își pune această problemă: ea se preocupă exclusiv de determinarea voinței morale subiective Desigur, nu ar exista niciun rău în această limitare a problemei dacă, în același timp, cealaltă parte a întrebării nu ar fi pierdută din vedere Lui Kant nu i se poate reproșa că nu a dat un instantaneu viu al moralității atunci când a vrut să ofere doar un desen schematic Cu toate acestea, este de așteptat ca desenul să nu contrazică fotografia și ca rezolvarea unei probleme să

nu închidă posibilitatea de a pune și rezolva alta Cum sta cu Kant? Pentru a clarifica această întrebare, trebuie să ne referim în primul rând la formalismul eticii lui Kant Se presupune adesea că aceasta este tocmai sursa unilateralității sale și trebuie să ne oprim aici Să remarcăm dinainte că formularea lui Kant a problemei etice l-a condus la acest formalism cu inevitabilitate logică; și dacă etica subiectivă a rămas cu el pur formală, asta era destul de corect și legitim Până la urmă, el căuta doar o Formulă generală pentru voința morală, iar o astfel de Formulă, cu variabilitatea prescripțiilor morale particulare, nu poate fi decât Formală Ideea lui Kant este că legile morale, schimbându-se în conținut, păstrează aceeași formă de legi universale și necesare Oricare ar fi prescripțiile cuprinse în acestea, ele au întotdeauna caracterul unei obligații necondiționate Dacă ele sunt rostite și executate cu conștiința semnificației lor morale, atunci această conștiință constă tocmai în faptul că acesta ar trebui să fie comportamentul normal al oricărei ființe raționale Imperativ categoric ca normă obligația universală, este așadar Formula la care se poate reduce orice lege morală Toate acestea erau perfect corecte; dar pasul următor a fost greșit, transformarea acestei Formule logice în singurul motiv posibil pentru împlinirea morală Pentru Kant nu este suficient ca imperativul categoric să fie doar o formulă generală a preceptelor morale Consideră necesar ca respectarea acestei legi abstracte să fie recunoscută ca singura motivație normală pentru acțiunile cu adevărat morale, "ca întreaga morală a acțiunilor să se bazeze pe necesitatea lor, care decurge dintr-un simț al datoriei și devotamentului față de lege, și nu din dragoste și înclinație pentru consecințele acestor acțiuni " Ca urmare, formalismul etica kantiană a primit o asemenea expresie, încât a devenit complet de neînțeles modul în care a fost posibilă armonizarea unei conștiințe morale vie cu ea Cum poate fi legată legea morală de înclinațiile și scopurile naturale? Cum să găsim în ea o sancțiune încurajatoare pentru sentimentele și aspirațiile bune? Imperativul categoric ne vorbește doar despre autosatisfacerea interioară a voinței necondiționat pure, care este ruptă de lumea exterioară și chiar de impulsurile naturale ale omului însuși Este așezat pe o înălțime atât de logică încât nici de la ea, nici la el nu există acces pentru aspirațiile naturale În același timp, această autosatisfacție interioară a voinței nu pare să necesite legături morale cu ceilalți Nevoia de comunicare, acel domeniu al scopurilor despre care vorbește însuși Kant, este insuficient fundamentat Astfel, formalismul său este în același timp individualism și, în plus, un astfel de individualism, pentru care ieșirea în etica obiectivă este asociată cu Kr der practice Vernunft, capitolul: Von den Triebfedern der reinen prak tischen Vernunft dificultăți de netrecut Imperativul categoric, după cum vom vedea, cere această ieșire și nu o poate face Conține o indicație implicită a comunicării persoanelor și nu poate dezvolta această indicație în totalitatea ei de definiții Motivele care au determinat acest rezultat al filozofiei lui Kant sunt înrădăcinate adânc în însăși esența sistemului său Voi nota aici în special explicația metafizică pe care el a legat-o cu explicația diferenței dintre moralitate și cunoaștere Opoziţia fenomenelor şi a lucrurilor în sine a subliniat şi a accentuat această diferenţă Aspirația lui Kant a fost de a smulge libertatea morală din lanțurile necesității și de a o plasa în afara oricărei conexiuni cu motive empirice Drept urmare, întregul câmp al moralității a fost rupt din lumea realității și transformat într-o idee pură Dar

morala nu poate fi doar o normă abstractă: pentru o conștiință morală vie ea apare împreună cu aceasta și ca lege a vieții în curs de realizare Ceea ce ar trebui să fie este tocmai ceea ce trebuie realizat; nici ceea ce este absolut imposibil și irealizabil nu poate fi nici ar trebui*) Dar întorcându-ne la această parte a sarcinii morale - la implementarea ei efectivă - prezentăm un standard ideal în combinație cu experiența Paralelismul moralității și cunoașterii în sine sugerează în ce direcție ar trebui să aibă loc această combinație Nu putem pune propoziții morale și teoretice în același rând fără a-i încălca omogenitatea metodologică Dacă transferăm cerințele moralității pe tărâmul experienței, aceasta înseamnă că le introducem în lanțul cauzelor naturale Pe de altă parte, transferând datele experienței pe tărâmul moralității, le transformăm în cerințe morale Cog- "Was soli ist nie'" aber soli doch sein, soli wirklich werden", cum se spune Natorp Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT Da, consideram legea morala din punctul de vedere al implinirii ei in realitate, ne referim ca aceasta implinire se realizeaza pe baza cursului natural al naturii Când luăm cutare sau cutare fenomen real din punctul de vedere al acordului său cu legea morală, îl ridicăm la valoarea de cerință morală Deci, vorbim despre o dispoziție normală, care este imputată unei persoane ca o datorie, despre o societate sau un stat normal, care este stabilit ca ideal de dezvoltare morală Filosofia morală trebuie să cuprindă în domeniul său definiţiile adecvate ca cerinţe şi norme pentru viaţa personală şi socială După cum vom vedea mai târziu, nici măcar Kant nu s-ar putea lipsi de astfel de definiții: în Doctrina dreptului , el încearcă să definească legea și statul în baza lor morală, așa cum ar trebui să fie pe baza legilor pure ale rațiunii Dar aceasta a fost o extensie a gândirii originale care a stat la baza eticii sale Legea și statul sunt deja viață și realitate, și nu un ideal abstract al voinței personale Normele ideale aferente acestora sunt stabilite tocmai în vederea punerii în aplicare a legii morale Iar în etica lui Kant citim că realizarea voinţei morale este supusă unei consideraţii în întregime teoretice şi nu intră deloc în sarcina practică ca moment component: voinţa are o semnificaţie legislativă numai pentru raţiune pură; capacitatea sa de a o pune în aplicare pentru o sarcină practică este complet indiferentă Astfel, Critica Rațiunii Practice spune direct că latura vitală a legii morale depășește sfera ei Moralitatea este luată ca o lege pură a rațiunii, nu numai că nu cere, dar, de asemenea, să nu permită niciuna combinată cu experiența și să rămână la nivelul unui început abstract Aceasta este legea voinței, ca un lucru în sine, care este în esență rupt de lume i) Kr der practică Vernunft SS - Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV fenomene În acest punct, adepții moderni ai lui Kant încearcă să-și corecteze unilateralitatea și să restabilească legătura dintre legea morală și lumea experimentală Să remarcăm însă că, cu toată unilateralitatea ei, filosofia morală a lui Kant a deschis posibilitatea unei formulări noi și fructuoase tocmai a acelei probleme care se află la granița dintre etica subiectivă și cea obiectivă și servește drept prag pentru filosofia lege Am în vedere problema relației individului cu societatea După cum s-a subliniat în repetate rânduri, moralitatea subiectivă a lui Kant conduce de la sine la determinări obiective În primul rând, însăși ideea unei obligații universale presupune mulți actori; daca regula activitatii mele trebuie sa fie universala, atunci evident trebuie sa existe si alti agenti pentru care aceasta regula trebuie sa aiba valoarea indicata) Pe de altă parte, în această regulă, mi se stabilește un anumit standard mai

înalt, care se află deasupra voinței mele Imperativul categoric se adresează individului, dar îi impune astfel de cerințe care provin din ideea unei ordini obiective superioare Acest caracter dublu al imperativului categoric este frumos exprimat în principiul autonomiei voinței, care unește momentul subiectiv cu obiectivul De aceea acest principiu este atât de important pentru problema relației individului cu societatea Filosofia perioadei precedente oscila între două viziuni asupra societății, care era văzută în ea fie ca limita exterioară a libertății personale, inevitabilă în conviețuirea cu ceilalți, fie ca un principiu atotcuprinzător care absoarbe toate celelalte principii În consecință, după un punct de vedere sau altul, vechea filozofie a dreptului se distingea prin două defecte opuse: că *) Nota Vl Solovieva, Justificarea binelui, p (Sankt Petersburg,) Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT ea a dedus comunicarea din discreția arbitrară a persoanelor și a negat valoarea ei internă și independentă, apoi, dimpotrivă, negând demnitatea și semnificația independentă a indivizilor, a proclamat societatea drept autoritatea finală și necondiționată care stă deasupra omului În acest sens, doctrina lui Kant despre autonomia voinței a fost o adevărată revelație A eliminat imediat ambele deficiențe opuse Kant considera că voința este baza eticii, dar nu în exprimarea ei întâmplătoare și temporară în indivizi, ci în baza sa generală rațională și morală Voința este cea care poartă în sine legea ființei sale morale și, în această autoconstrângere autonomă, își pune atât libertatea cea mai înaltă, cât și semnificația ei necondiționată Această viziune a eliminat în același timp atât extremele fostului individualism, cât și posibilitatea de absorbție completă a individului de către societate Gândirea lui Kant a fost extraordinar de fructuoasă și în sine ar putea servi drept bază pentru o nouă teorie social-filosofică Și mai presus de toate, era extrem de importantă în sensul că indica un punct de sprijin ferm pentru aspirațiile adevăratului individualism Conceptul de libertate a fost asociat cu conceptul de autodeterminare internă sau cu legea internă a voinței, care protejează însăși esența libertății - armonia ei cu ea însăși, constanța sa rezonabilă, independența sa de fluctuațiile aleatorii ale arbitrarului nelegat Din acest punct de vedere, acea libertate naturală, pe care foștii filozofi ai dreptului au recunoscut-o uneori ca ideală, nu este altceva decât o supunere sclavă la impulsuri aleatorii, lipsită de orice principiu călăuzitor Adevăratul individualism nu poate fi mulțumit cu asta; el trebuie să treacă la o înțelegere mai înaltă a libertății ca auto-legalitate Dar, ajungând la această înțelegere, el dobândește în același timp o fortăreață împotriva tuturor învățăturilor despre predominanța necondiționată a publicului asupra individului Autonomy Questions of Philosophy, carte , Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV voinţa protejează în egală măsură individul atât de propriul său arbitrar, cât şi de absolutismul social Wolff a considerat posibil ca o persoană liberă, în virtutea libertății sale, să se predea în sclavie și, pe de altă parte, a permis dominarea completă asupra persoanei de către supravegherea gardiană a societății Ideea de auto-legalitate morală neagă atât una, cât și cealaltă posibilitate și pune relația individului cu societatea pe terenul ferm al recunoașterii reciproce Dar pentru dezvoltarea deplină a acestei idei în aplicarea ei la relațiile sociale, este necesar să se determine ce constituie legea morală a voinței, ca normă de comunicare între persoane Este un element care este același în toate ființele raționale și le unește cu această unitate proprie, cu negația acelor deosebiri în care ele sunt diferite

între ele? sau este un principiu care îi leagă prin prisma diferenţelor lor şi în numele unităţii lor superioare? Prima înțelegere, în esență, menține gândirea în limitele eticii subiective Eliminând extremele individualismului, afirmând conceptul de libertate pe baza auto-legalității, stabilind o graniță adecvată între individ și societate, totuși, nu dă o idee despre legătura lor unul cu celălalt Și asta pentru că, în esență, își limitează analiza la natura morală a individului; în timp ce legătura indivizilor între ei și cu societatea nu poate fi dedusă decât dintr-o considerație colectivă a indivizilor în cea mai înaltă unitate a lor Cu această ultimă considerație, legea morală nu mai este înțeleasă ca normă a unei persoane izolate, ci ca bază pentru o viață morală comună, care leagă pe toți împreună printr-un scop comun În acest caz, legea autonomă a voinței personale trece prin ea însăși în norma morală a comunicării, iar aceasta din urmă devine baza vieții personale, nodul de la care diverg diferențele individuale Aceste diferențe sunt astfel împăcate printr-o conexiune superioară, care, ca și cu Biblioteca "Runivers" PROBLEMA MORALĂ ÎN FILOZOFIA LUI KANT citirea contrariilor, ca unitate morală, are și mai multă semnificație pentru comunicarea persoanelor decât asemănarea nevoilor și scopurilor lor La această viziune, dezvoltată ulterior atât de atent de Hegel, vom reveni într-o expunere ulterioară Acum să observăm că pentru etica lui Kant ea a rămas complet străină Viziunea lui păstrează un caracter individualist în sensul pe care l-am explicat mai sus Ca urmare, legătura dintre indivizi a rămas neclară, iar toate definițiile referitoare la societate și la stat au primit o acoperire insuficientă Deci, în urma analizei noastre, ajungem la concluzia că etica lui Kant, luată din partea formalismului și individualismului său, conține în același timp atât un defect grav, cât și un merit major Problema cu ea nu este deloc că era formală și a priori: aceasta decurgea neapărat din însăși esența și sarcina ei, ca etică subiectivă Formalismul și apriorismul eticii subiective nu împiedică deloc o afirmație paralelă despre semnificația condițiilor empirice și a prescripțiilor heteronome pentru educația morală Conștiința morală să fie dezvoltată prin astfel de procese ale evoluției sociale, dar datoria morală în fiecare caz individual nu decurge din aceste procese, ci din cerințele rațiunii Lăsați mediul social să educe personalitatea, dar această educație obține rezultate morale numai atunci când legămintele inspirate de el devin legile proprii ale persoanei și se transformă în voința sa autonomă Toate acestea sunt adevărate, iar problema lui Kant nu este că, în timp ce stabilește principiile a priori ale conștiinței morale, el nu spune nimic despre condițiile empirice ale dezvoltării acesteia Acest decalaj, așa cum am stabilit în acest paragraf, trebuie văzut doar în forma specială de apriorism moral pe care o întâlnim cu el A fost un apriorism care a închis lumea pentru etică Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV motive naturale și aspirații de viață și a eliminat posibilitatea unei înțelegeri clare a laturii publice a moralității Drept urmare, morala lui Kant dă impresia, deloc indisolubil legată de principiul autonomiei morale, că persoana individuală trebuie să determine întreaga viaţă morală de la sine, întâmpinând în mediul social doar limita exterioară a libertăţii sale Și de aici un pas direct către concluzia că moralitatea nu poate fi decât subiectivă, având un început și un sfârșit în conștiința subiectivă a indivizilor și fiind în întregime o ispravă internă a unei persoane individuale x) Semnificația morală a comunicării rămâne neclară Etica lui Kant s-a rătăcit într-o contemplare individualistă a trecutului, iar acesta a fost deficiența ei Dar am remarcat, împreună

cu asta, marele ei merit Există o întreagă prăpastie între individualismul lui Kant și predecesorii săi Acest abis este format de principiul autonomiei morale Pentru cei care au acceptat acest punct de vedere, nici subiectivismul lipsit de principii al lui Poofendorff și nici despotismul moral al lui Wolff nu mai erau posibile De atunci, s-a afirmat conștiința că "baza morală a publicului constă în recunoașterea unei demnități necondiționate și a unui drept necondiționat / la libera dezvoltare a forțelor lor pozitive J (P Novgorodtsev) Aceste posibile concluzii din etica kantiană, care sunt concluzii unilaterale din principiul autonomiei morale, sunt formulate excelent de Vl Solovyov și i-a desemnat sub numele de subiectivism moral Vezi "Justificarea binelui" cap IX mai întâi ed SPb) Cuvintele lui Vl Solovyov Biblioteca "Runivers" Filosofia dreptului profesorului L I Petrazhitsky În ultimii ani, o renaștere extraordinară a dominat literatura filozofică și juridică rusă O serie de cercetători mai mult sau mai puțin marcanți au făcut încercări de a determina esența dreptului, de a afla diferența acestuia față de morală La scurt timp după broșura profesorului Shershenevici la Definiția conceptului de drept, publicată în , a apărut cartea lui V S Solovyov Law and Morality Nu mai târziu de anul trecut, B N Chicherin și-a publicat Filosofia dreptului, iar profesorii Gambarov și Novgorodtsev au vorbit despre problema esenței dreptului și a relației sale cu moralitatea în Colecția de cunoștințe juridice În cele din urmă, evenimentul din anul trecut este apariția primului număr al "Eseuri despre filosofia dreptului" al profesorului L I Petrazhitsky Între cercetătorii care scriu despre lege, acum, ca înainte, nu există nici un acord Fiecare definește în felul său conceptele juridice de bază și fiecare simte într-un fel sau altul insuficiența definițiilor existente G Petrazhitsky își amintește foarte potrivit zicala lui Kant: "juriștii încă caută definiții pentru conceptul lor de drept" Acest dezacord al juriștilor cu privire la ceea ce constituie obiectul și conținutul științei lor, această multiplicitate de definiții contradictorii pe care le dau, arată că ceva este în neregulă în știința dreptului În ciuda eforturilor de secole ale celor mai străluciți reprezentanți ai gândirii umane - marii filozofi și luminați ai jurisprudenței - științei dreptului îi lipsește încă un singur fir călăuzitor În cuvintele domnului Petrazhitsky, "sfinxul esenței legii a rămas sfinxul Întrebări de filosofie, carte O Biblioteca "Runivers" KN EVGENY TRUBETSKOY xom Niciuna dintre nenumăratele definiții ale dreptului propuse nu a primit sancțiunea științei și nu este recunoscută ca fundație comună pentru ridicarea unei clădiri științifice Nici unul dintre ei nu a devenit nici măcar opinia dominantă Starea științei, care nu și-a lămurit în mod corespunzător ceea ce face de fapt, desigur, nu poate fi recunoscută ca normală, iar discordanta de opinii care se întărește în fiecare an servește drept simptom al bolii grave * trăite de jurisprudență În cartea tocmai publicată mai sus, profesorul Petrazhitsky încearcă să pună un diagnostic al acestei boli și propune un tratament energetic, care ar trebui exprimat sub forma unei transformări radicale a întregii științe a dreptului Spre deosebire de celelalte lucrări menționate mai sus, cartea domnului Petrazhitsky nu se alătură cu niciunul dintre curentele care există sau au existat până acum în jurisprudență Nu apără niciuna dintre definițiile exprimate până acum ale esenței dreptului, nu încearcă să introducă modificări sau completări parțiale la opiniile tradiționale; Domnul Petrazhitsky este nemulțumit de toate metodele jurisprudenței moderne; vrea să se rupă de tradițiile ei vechi și să-și reconstruiască întregul edificiu științific pe noi baze Această

încercare pare deosebit de interesantă pentru că vine de la un om de știință care și-a dobândit faimă onorabilă nu numai în Rusia, ci și în Europa de Vest prin cercetări științifice valoroase Strălucitele sale talente științifice, mărturisite chiar și de astfel de oponenți literari precum Zom și B N Chicherin, obligă cineva să țină cont de opiniile sale Fie că suntem de acord sau nu cu concluziile domnului Petrazhitsky, în orice caz trebuie să admitem că cartea sa merită o analiză critică atentă, pe care vom încerca să o oferim în acest articol eu "Eșecul unei mase de încercări de a determina esența dreptului", spune domnul Petrazhitsky, "a dat naștere în ultimul timp la îndoieli cu privire la posibilitatea de a rezolva această problemă, la mulțumire cu definiții evident nesatisfăcătoare, la străduință

lenea de a ocoli problema definirii dreptului etc , prin automulțumirea" (pp - } Într-adevăr, îndoielile cu privire la posibilitatea definirii satisfăcătoare a dreptului au fost exprimate de mai multe ori de către oameni de știință foarte autorizați (suficient) pentru a numi Savigny, Merkel, Yergbaum) și este imposibil să nu fii de acord cu indicațiile domnului Petrazhitsky că astfel de îndoieli sunt neștiințifice, bazate pe o concluzie non-logică a non esse ad non posse că datele pentru permisiunea sa sunt inaccesibile pentru mintea umană O astfel de dovadă nu a fost încă prezentată de nimeni și nu poate fi prezentată: dimpotrivă, analizând conștiința umană se poate dovedi că avem "material destul de sigur pentru cunoașterea esenței legii" Un astfel de material, spune domnul Petrazhitsky, este, în primul rând, actele noastre mentale interioare "Adevărul este că legea este (nimeni nu neagă acest lucru) un fenomen nu al lumii exterioare, materiale, cum ar fi, de exemplu, o piatră, un copac, ci un fenomen al lumii spirituale, un fenomen mental, un fenomen al nostru suflet"; prin urmare, putem ajunge să-i cunoaștem natura direct și sigur "în sufletul nostru, adică observând, comparând, analizând propriile stări spirituale" În al doilea rând, întrucât stările noastre mentale interne sunt exprimate în exterior, în cuvinte și acțiuni umane, materialul pentru cunoașterea legii poate fi obținut prin studierea vorbirii și acțiunilor umane În cele din urmă, în al treilea rând, "tot felul de mesaje, narațiuni și alte surse de informații despre acțiuni, discursuri ale altora, monumente istorice, scrisori ale călătorilor etc " pot servi ca atare material Analizând conștiința de sine umană, domnul Petrazhitsky afirmă în primul rând prezența în ea a unor norme care ne reglementează cu autoritate comportamentul Gândindu-ne în diferite cazuri ale vieții noastre cum să acționăm, ce să decidem, ne simțim complet liberi în a alege cutare sau cutare comportament: fie că vorbim despre alegerea cutare sau acela loc pentru o plimbare, cutare sau cutare distribuție a activităților noastre, v *

În magazinul de unde vrem să cumpărăm lucrul de care avem nevoie, voința noastră nu este legată de nimic: alegem cursul de acțiune care ni se pare cel mai plăcut și mai oportun "În alte cazuri, dimpotrivă, simțim legarea voinței noastre, simțim nevoia să acționăm într-un fel sau altul, indiferent de considerentele de plăcere și de beneficiu egoist "O voce interioară prescrie cu autoritate, predetermina comportamentul nostru; conștiința noastră ne "comandă" cutare sau cutare; cu alte cuvinte, avem astfel de convingeri care ne normalizează cu putere și autoritate comportamentul Aceste norme imperative care ne guvernează conștiința le atribuim cea mai înaltă autoritate, nu numai în raport cu noi înșine, ci și în raport cu ceilalți oameni: suntem convinși că nu suntem singuri, dar toți cei din

locul nostru ar fi trebuit să facă asta, ceea ce ne spune vocea interioară a conștiinței noastre "Sentimentul menționat mai sus al limitei voinței noastre", continuă domnul Petrazhitsky, "conștientizarea necesității de a o subordona unui anumit impuls autoritar (un impuls autoritar la un astfel de comportament sau altul) îl exprimăm în cuvintele: obligație , datoria, obligația, obligația și acele convingeri care dau naștere unor astfel de obligații sau altora, adică cele care ne reglementează cu autoritate comportamentul (convingerile autoritar-impulsive), le numim norme, imperative Sentimentul limitării voinței noastre este diferit în diferite cazuri de viață și, în consecință, natura acelor norme imperative care ne guvernează comportamentul nu este aceeași Atitudinea noastră mentală față de bietul Ivan, căruia ne considerăm obligați să-i dăm zece ruble drept datorie de filantropie, nu este deloc aceeași cu atitudinea noastră mentală față de șoferul de taxi Peter, căruia ne-am angajat să plătim zece ruble pentru călătorie a făcut cu noi "Nu îi datorăm nimic lui Ivan; nimic nu este "datorat" lui de către noi, nimic nu este "datorat"*, dacă primește de ruble, atunci aceasta este o chestiune de "bună voință" În ciuda sclaviei noastre în raport cu propriile convingeri, cu "conștiința" noastră, în raport cu Ivan ne considerăm liberi, nu legați și așteptăm de la el recunoașterea acestei libertăți, recunoaștere Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L I PETRAZHYTSKY din "bună-voința" noastră, a dărui sau a nu dărui și în orice caz nu ne așteptăm la atitudinea opusă Dacă Ivan ar începe să ceară de la noi plata a ruble, ca ceva datorat lui, atunci, evident, am considera o astfel de cerere "nepotrivită, obrăzătoare" Într-un cuvânt, obligația noastră morală de a da io ruble nu îi este atribuită lui Ivan: "simțim în relație cu el libertatea de a îndepărta de la el polul pozitiv al intenției noastre, de exemplu direcționează-l către altcineva care are mai multă nevoie "Conștiința noastră ne spune cu totul altceva, direct opus, despre atitudinea noastră față de Petru, care a câștigat de ruble de la noi ducându-ne în oraș, sau față de care am pierdut de ruble Îi datorăm de ruble, ar trebui, de la noi trebuie să primim de ruble În raport cu el suntem legați, lipsiți de libertatea de a da sau de a nu dărui Declarația către taximetrist, care ne cere plata convenită, că nu vrem să plătim, că depinde de bunăvoința noastră, ni se pare absolut inacceptabilă, nerușinată, obrăzătoare Într-un cuvânt, dacă în raport cu Ivan ne simțeam liberi, atunci în raport cu Petru suntem legați; "Recunoaștem obligația noastră de a-i plăti de ruble fix pentru el ca ceva dobândit de el (câștigat, câștigat etc), astfel încât să nu ne simțim liberi să îndepărtăm de la el polul pozitiv al obligației noastre, să-l lipsim de a-l primi " Într-un cuvânt, îndatoririle noastre sunt de două feluri: în unele cazuri, îndatorirea unei persoane este recunoscută ca fiind atribuită altuia sau altor persoane, "aparținând altuia ca bun al său (alii attributum, acquisitum)", în alte cazuri, datoria unei persoane pare a fi obligatorie unilateral, nu este atașată cuiva sau altora În aceasta vede dl Petrazhitsky acea trăsătură caracteristică care deosebește obligațiile legale de cele morale Îndatoririle "în raport cu ceilalți sunt libere (obligatorii unilateral)", el consideră morale, îndatoririle "în raport cu în raport cu ceilalți nu liberi (atribuiți activ altora și formând astfel o legătură bidirecțională) "recunoaște obligații legale, legale Diferența de îndatoriri corespunde diferenței suveranului Biblioteca "Runivers" KN EVGENIA TRUBETSKOY nyh norme care ne guvernează comportamentul Esenţa uneia dintre aceste norme (morale) "constă exclusiv în predestinarea cu autoritate a comportamentului

nostru; prescriindu-ne cutare sau cutare (de exemplu, pentru a mângâia suferinții, pentru a ne iubi aproapele), aceste norme nu fixează nimic pentru ceilalți oameni, nu le atribuie nimic așa cum ni se datorează, urmate Esența altor norme legale (de exemplu, ceea ce a fost pierdut în carduri trebuie plătit partenerului, banii împrumutați trebuie returnați celor care s-au împrumutat) "constă în două funcții: pe de o parte, ele ne determină în mod autoritar comportamentul, pe pe de altă parte, ei dau cu autoritate altuia, atribuie drept cuvenit ceea ce cer de la noi Normele morale doar comandă și deci pot fi numite imperative, în timp ce normele juridice nu doar comandă persoanei obligate, ci prescriu, asigură altor persoane (autorizate) ceea ce ar trebui, de aceea pot fi numite atribute sau, mai precis, norme imperativ-atributive Normele morale normalizează poziția doar a persoanei obligate și în această măsură au un caracter unilateral; dimpotrivă, normele juridice sunt, în esență, norme cu două laturi, deoarece ele normalizează simultan poziția a două persoane, obligată și autorizată, cea care este urmată și cea care urmează Acestea sunt principalele trăsături ale dreptului, în contrast cu moralitatea, care, în opinia domnului Petrazhitsky, ar trebui să constituie "baza construcției sintetice a științei dreptului" Pentru a examina critic opiniile autorului, trebuie să examinăm gradul de forță al acestei baze II În primul rând, nu este greu să te convingi de o oarecare vagitate și ambiguitate în gândirea de bază a domnului Petrazhitsky, care se datorează confuziei punctului de vedere psihologic cu cel etic În observațiile sale introductive la cercetarea sa, domnul Petrazhitsky propune un criteriu pur psihologic pentru a distinge binele de rău Singurul material pentru cunoașterea legii sunt actele noastre mentale, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L PETRAZIȚKI tone stări ale conștiinței noastre și manifestările lor exterioare - vorbirea și acțiunea umană (p - io) S-ar părea că aici vorbim despre astfel de stări mentale pe care fiecare om în general le poate observa în conștiința sa Totuși, în expunerea sa ulterioară, mergând la definirea "esenței dreptului", domnul Petrazhitsky ia ca punct de plecare nu deloc psihologia umanității generale, ci psihologia unei persoane normale, care posedă o morală și o morală dezvoltată corespunzător sens juridic Aceasta este psihologia acelor oameni care recunosc sau "simt" că sunt legați de aceste sau alte norme a ceea ce se cuvine în raport cu aproapele lor, cei, de exemplu, care consideră că este "nerușinat și obrăzător" să nu-și plătească partenerul ce au pierdut în carduri și să nu dea taximetristului care le-a livrat în oraș, recompensa convenită Este clar că acel pur punct de vedere din care autorul a procedat inițial, imperceptibil pentru el însuși, este înlocuit cu un PUNT DE VEDERE Este puțin probabil ca domnul Petrazhitsky să înceapă să conteste posibilitatea idiotului moral și juridic, este puțin probabil să nege existența unor astfel de oameni care nu numai că nu se consideră obligați să respecte binele altora, dar nu se recunosc ca fiind legat de orice "îndatoriri atribuite aproapelui lor" Întrebarea este, ce material pot furniza "stările mentale" acestor oameni pentru a determina esența dreptului? Evident, niciuna, și dacă în urma analizei domnului Petrazhitsky s-a obținut una sau alta definiție a dreptului, a fost doar pentru că el, fără să-și dea seama, a limitat sfera observațiilor sale: materialul pentru analiza sa a servit de fapt drept starea ta acei oameni care gândesc și simt în conformitate cu aceste și alte idei despre bine, cu alte cuvinte, o astfel de conștiință care conține deja norme morale și legale G Petrazhitsky vrea să rămână pe baza psihologiei empirice, dar

acest lucru se dovedește imposibil: psihologia empirică studiază toate stările în general trăite de sufletul uman în realitate, fără nicio preferință pentru una sau alta; din ea putem învăța, de exemplu, că unii oameni se consideră legați, ghidați în comportamentul lor de norme care le limitează egoismul, alții   rie sunt guvernate numai de motive egoiste Dar întrebarea după ce ar trebui să se ghideze este complet în afara domeniului de aplicare al ei Prin ea însăși, psihologia empirică este neputincioasă să rezolve problema esenței dreptului, deoarece aceasta este o întrebare nu numai despre ceea ce există, ci și despre ceea ce ar trebui să fie De aceea cercetarea domnului Petrazhitsky nu este deloc psihologie pură, ci psihologie susținută de etică În sine, atragerea eticii pentru rezolvarea problemelor filozofice și juridice nu este un dezavantaj, ci o virtute prin prisma legăturii neîndoielnice dintre drept și morală, indicată de nenumărate ori de cercetători savanți, avocați și filozofi Dar etica, care nu-și amintește de rudenie și se ia drept psihologie, poate deveni o sursă de iluzii periculoase, deoarece nu își dă socoteală clară despre presupunerile sale logice și despre îndatoririle sale logice Întrucât materialul pentru cercetarea domnului Petrazhitsky nu este psihologia umană universală, ci conștiința care este normală din punct de vedere juridic, atunci ar trebui în primul rând să se întrebe ce fel de conștiință ar trebui recunoscută ca normală? Care este criteriul de deosebire a normalului de anormal în domeniul conștiinței juridice? Dar dacă domnul Petrazhitsky ar fi pus întrebarea în acest fel, ar fi văzut imediat că întrebarea pe care a pus-o depășea competența psihologiei empirice Evident, doar conștiința acelor persoane care recunosc aceste sau alte obligații în raport cu vecinii lor, adică poate fi recunoscută ca normală din punct de vedere juridic au sens juridic și se consideră legați de norme juridice Psihologia poate servi, fără îndoială, ca un instrument valoros pentru studiul dreptului, dar pentru a înțelege materialul pe care îl oferă și pentru a distinge în el ceea ce este potrivit de ceea ce nu este potrivit pentru jurisprudență, trebuie mai întâi să înțelegeți ce sunt normele juridice, ce ar trebui în general, să fie recunoscut drept legal și ceea ce nu este legal Cu alte cuvinte, înainte de a trece la materialul psihologic, este necesar să se definească conceptul de drept, Domnul Petrazhitsky face exact invers: începe cu psihologia Drept urmare, el nu reușește să evite eroarea pe care a introdus-o atât de bine   reproș pentru mulți dintre predecesorii lor Raționamentul său conține un cerc logic: de fapt, a deduce definiția dreptului din observațiile stărilor mentale ale oamenilor "experimentând normele juridice în mintea lor", înseamnă a defini legea prin lege, necunoscutul prin necunoscut Această eroare logică este relevată în mod clar în definiția autorului a conceptului de "datorie" în sens juridic Am văzut că, din punctul de vedere al domnului Petrazhitsky, aceasta este o astfel de îndatorire a unei persoane, care "este recunoscută ca atribuită altuia, aparținându-i ca proprietate" (p) Nu este greu să ne imaginăm binele, dobândit prădător, atribuit tâlharului-proprietar de teama că îi inspiră pe alții; este evident că domnul Petrazhitsky nu înțelege aici un astfel de bine, ci bunul dobândit în mod corect, atribuit proprietarului conștiinței juridice a vecinilor săi Evident, prin cuvântul "bun" din definiția de mai sus ar trebui să se înțeleagă "corect"; cercul logic de aici este acoperit de o simplă înlocuire a unui cuvânt cu altul Ceva mai târziu, domnul Petrazhitsky definește obligațiile legale ca fiind "datorii față de ceilalți, nu libere,

atribuite în mod activ altora și formând astfel o legătură bidirecțională" Din nou, întrebarea este, ce se înțelege aici prin "obligații stabilite în mod activ"? În Sardinia, briganții impun un anumit tribut populației rurale, amenințând cu moartea tuturor proprietarilor de pământ care refuză să-l plătească și tuturor muncitorilor care lucrează pe moșiile lor; în acest exemplu există atât o "legătură bidirecțională", cât și "datoria atribuită în mod activ" a proprietarilor de teren față de tâlhari - pentru a plăti un anumit tribut, în plus, legătura este, fără îndoială, psihică, susținută de un sentiment de teamă; Cu toate acestea, este puțin probabil ca această legătură să fie recunoscută de proprietarii terenurilor și chiar de tâlharii înșiși, este puțin probabil ca domnul Petrazhitsky să îndrăznească să afirme aici existența unei obligații legale Este clar, așadar, că în definiția de mai sus, "îndatoriri fixate în mod activ" ar trebui să însemne nu orice obligație în general, nu "datorii" cauzate doar de frică sau interes, ci îndatoriri stabilite în mod corect", cu alte cuvinte, această definiție ascunde și identitatea de mai sus Biblioteca "Runivers" KN EVGENY TRUBETSKOY III Definițiile bazate pe identitate, desigur, nu definesc nimic și, prin urmare, definițiile date de domnul Petrazhit-kim nu fac posibilă distingerea dreptului de morală, pe de o parte, de convingerile legale și halucinațiile legale, pe de altă parte mână Normele morale, spune el, sunt norme obligatorii unilateral - imperative, în timp ce normele juridice stabilesc întotdeauna o legătură bidirecțională, iar esența normelor este imperativ-atributivă Nu mă îndoiesc că normele juridice sunt, de fapt, norme imperativ-atributive Fiind familiarizat cu punctele de vedere ale domnului Petrazhitsky nu numai din lucrarea analizată, sunt sigur că se poate dovedi în mod convingător analizând funcțiile normelor juridice că fiecare dintre ele, pe de o parte, "comandă", pe de altă parte pe de altă parte, "oferă" Dar aceasta exprimă diferența dintre normele juridice față de toate celelalte și mai ales dintre cele morale? De fapt, este greu să găsești măcar o normă morală care să nu fie "imperativ-atributivă", care să nu stabilească "psihic" îndatoririle unor persoane față de altele (pentru vecini și pentru Dumnezeu pentru cei care cred în el) Cea mai înaltă expresie a moralității este porunca iubirii și milei, atunci când ne guvernează conștiința, ne leagă fără îndoială voința în raport cu aproapele nostru, fixează fără îndoială în spatele lui un întreg set complex de îndatoriri morale; exemplele citate de domnul Petrazhitsky nu dovedesc contrariul Discută de bietul Ivan, căruia ne considerăm obligați moral să dăm zece ruble, domnul Petrazhitsky spune: "Nu îi datorăm nimic lui Ivan; nimic nu i se datorează de la noi; dacă primește zece ruble, atunci aceasta este o chestiune de bunăvoință Bineînțeles că nu îi datorăm nimic din punctul de vedere al cutare sau cutare normă legală care impune o recompensă pentru serviciile care ni le-au făcut, pentru că vorbim de o persoană care nu ne-a prestat niciun serviciu; dar din datoria umanității, datorăm totul, datorăm totul, iar dacă Ivan este într-o poziție mai nefericită decât alții, atunci în raport cu el apar pentru noi Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L I PETRAZHYTSKY îndatoriri speciale care i-au fost atribuite, spre deosebire de toate celelalte persoane Desigur, îndatoririle de acest fel sunt atașate vecinilor noștri nu de vreun dictat de autoritate externă, de o autoritate exterioară nouă, ci de vocea interioară a conștiinței noastre; legătura dintre noi și bietul Ivan este o legătură psihică Dar domnul Petrazhitsky nu identifică deloc normele juridice cu dictaturile unei autorități externe: el recunoaște drept legale toate acele norme

care fixează mental datoria unei persoane față de alta și , în consecință, diferența pe care a indicat-o între normele legale și cele morale se dovedește a fi imaginară Atât normele legale, cât și cele morale ne leagă voința în raport cu ceilalți Dacă bietul Ivan nu are dreptul să ne ceară asistență materială, atunci asta nu înseamnă că suntem "liberi" în raport cu el, nelegați de nimic; și asta înseamnă doar că datoria filantropiei care ne leagă nu trebuie neapărat exprimată sub forma plății unei anumite sume de bani și, în general, în asistență materială pentru fiecare sărac, ca atare, ci în acea formă care este determinată printr-o serie de condiții specifice - mijloacele noastre, poziția unei persoane pe care o ajutăm și, în sfârșit, starea sa de spirit Dacă un om sărac începe cu obrăznicie să ceară zece ruble de la un binefăcător, atunci acesta din urmă îl va refuza probabil, așa cum observă cu atenție domnul Petrazhitsky; dar aceasta va fi determinată nu de faptul că binefăcătorul nu este legat de nimic în raport cu cei săraci, ci de faptul că, fiind legat de legea iubirii, el nu este legat de motive străine iubirii, de exemplu, printr-un sentiment de frică Domnul Petrazhit, care rămâne să spună că și aici există un "drept", și anume, dreptul aproapelui la iubirea și mila noastră; dar este puțin probabil ca chiar și prin aceasta să-și salveze teoria, deoarece făcând asta va șterge toate granițele dintre drept și morală În mod similar, în teoria domnului Petrazhitsky nu există granițe între drept și convingere legală "Din punctul de vedere al conceptului nostru de drept", spune el, "un fenomen juridic, un act psihic juridic, trebuie să recunoaștem, de exemplu, o astfel de normă atributivă sau o astfel de conștiință a datoriei sau a apartenenței la o creanță juridică care există numai în sufletul unei persoane și nu îndeplinește recunoașterea și acordul unei autorități publice, instanțe sau Biblioteca "Runivers" KN EVGENIA TRUBETSKOY în general, oricine altcineva, cu excepția celui care experimentează aceste stări mentale" (p i) Dacă aici am vorbi doar despre fenomenele conștiinței juridice, atunci, desigur, nu ar fi nimic de discutat: prin fenomene ale conștiinței juridice putem înțelege tot ceea ce suntem conștienți, sau chiar ne imaginăm drept lege Dar domnul Petrazhitsky merge mai departe: "pentru existența unui fenomen juridic în sensul nostru", spune el, "atât normele de drept, cât și raporturile juridice x), nu este necesar doar ca norma noastră, dreptul sau obligația noastră să fie recunoscut de oricine a existat altul, dar chiar și existența în sensul realității exterioare, realitatea lumii exterioare, a oricărei ființe, cu excepția celui care experimentează statul de drept sau raportul juridic Dacă, de exemplu, o persoană superstițioasă sau nebună încheie o înțelegere cu diavolul (somn, hipnoză, idee fixă, halucinație, iluzie etc), de exemplu, un acord de vânzare a sufletului, un acord de căsătorie (un femeie care se consideră vrăjitoare), atunci aici există o regulă de drept care prescrie executarea unui contract, există un raport juridic, drepturi și obligații, obiecte de drepturi și obligații, doi subiecți etc , deși diavolul, căruia subiectul superstițios din exemplul nostru îi atribuie drepturi și obligații, nu există ca realitate exterioară "(pag) Absența unui raport juridic între vrăjitoare și diavol, desigur, nu poate fi dovedită nu numai din punctul de vedere al teoriei domnului Petrazhitsky, ci și din punctul de vedere al oricărei teorii științifice, întrucât în acest domeniu știința este hotărât incompetent Dar iată necazul: un nebun face aceste sau alte pretenții legale nu demonilor sau nimfelor imaginari, ci oamenilor adevărați; nebunul care se închipuie a fi regele Spaniei pretinde nu unor supuși imaginari, ci reali Dacă luăm ca punct de plecare teoria domnului Petrazhitsky,

atunci este absolut imposibil să dovedim că un nebun nu are dreptul la tronul Spaniei Pretențiile unui astfel de "rege spaniol" nu sunt, desigur, recunoscute nici de autoritățile spaniole, nici de niciunul dintre cetățenii spanioli; dar pentru existența unui raport juridic, din punctul de vedere al domnului Petrazhitsky, o astfel de recunoaștere nu este deloc necesară !" Cursivele sunt ale mele Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L I PETRAZHYTSKY va fi Pe de altă parte, în exemplul citat există o normă juridică "experimentată" de un nebun și "fixând" obligațiile supușilor săi, cu alte cuvinte, sunt toate acele elemente pe care domnul Petrazhitsky le consideră semne de drept, raporturi juridice Dificultățile, desigur, vor crește doar dacă ținem cont de faptul că cetățenii spanioli se confruntă cu norme diferite, asigurând drepturile la tronul spaniol nu pentru nebuni, ci pentru o altă persoană Unde este criteriul prin care am putea decide disputa dintre supușii spanioli și suveranul lor imaginar? Prin ce semne, în general, putem distinge un drept real de o convingere legală sau halucinație *)? Psihologia empirică este neputincioasă să dea cutare sau cutare răspuns la această întrebare și, prin urmare, dacă luăm punctul de vedere al domnului Petrazhitsky, atunci va trebui să recunoaștem ca insolubile toate acele dispute juridice, în care ambele părți sunt în mod egal convinse de corectitudinea cazului lor: experiența normelor legale care le asigură unul sau altul lucru sau obligație disputată; conform teoriei domnului Petrazhitsky, această convingere este esența dreptului; E G Petrazhitsky, probabil, va spune că subiectul dreptului din exemplul dat nu este o persoană anume - nebunul Ivan Petrov, care își imaginează un rege, ci o persoană ideală - un "rege", ca idee (în ceea ce privește "relația juridică" dintre cei doi, el spune cu adevărat că subiectul dreptului de aici nu este o persoană reală care se imaginează a fi Cel Mai puțin, ci persoana ideală, cea mai mică) Cu toate acestea, este puțin probabil ca chiar și o astfel de interpretare să-l ajute pe domnul Petrazhitsky să facă față dificultăților insolubile pentru teoria sa În primul rând, cu siguranță nu va corespunde conștiinței juridice a unui nebun care este convins că nu este un "rege" ideal, ci el, Ivan Petrov, acel conducător spaniol de drept, căruia spaniolii sunt obligați să-l supună În al doilea rând, dacă luăm acest punct de vedere, atunci disputa dintre Ivan Petrov și cetățenii spanioli va deveni și mai insolubilă: căci atunci vom fi siliți să aplicăm același criteriu conștiinței juridice a spaniolilor și, în consecință, să admitem că adevăratul lor conducător nu este o persoană istorică anume, ci "regele este ca o idee" Dacă da, din ce motive ar trebui să fie preferat dreptul unui Alphonse sau Ferdinand dreptului lui Ivan Petrov? Cum putem deduce din raporturile juridice dintre persoane ideale orice drept și obligație pentru persoane reale? Biblioteca "Runivers" KN EVGENY TRUBETSKOY este clar că din acest punct de vedere nu există niciun motiv pentru a prefera dreptul unuia dintre litiganți dreptului celuilalt și însăși întrebarea despre care parte are dreptate devine irelevantă: dacă criteriul dreptului este stările psihice subiective , atunci fiecare este un judecător infailibil de propriul său drept: conștiința individului este singura măsură a ceea ce este adevărat și fals în lege, iar ceea ce este adevărat pentru unul poate să nu fie adevărat pentru altul Cutare sau cutare rezolvare a litigiilor juridice este posibilă numai cu condiția ca să recunoaștem că psihicul individual nu este un criteriu suficient pentru a distinge binele de rău, că există o scară obiectivă, un criteriu obiectiv al adevărului în drept - care se ridică deasupra stări empirice de conștiință ale

individului Afirmând contrariul, va trebui inevitabil să ajungem la concluzia că nu există norme juridice în general care să poată fi obiectiv obligatorii și că normele juridice în general au doar obligații subiective, pentru acesta sau pentru acei subiecți care le experimentează Dar a lua un asemenea punct de vedere înseamnă a nega însăși existența dreptului, însăși existența normelor juridice: căci prin norme juridice se pot înțelege doar acele reguli care au un sens obiectiv, care nu guvernează doar conștiința cutare sau cutare individuale, dar reglementează relațiile reciproce ale oamenilor Punctul de vedere dezvoltat în mod consecvent al domnului Petrazhitsky trebuie să degenereze într-un fel de scepticism care trebuie să submineze orice convingere juridică: fiecare convingere juridică pretinde invariabil un sens obiectiv; ea, după cum notează însuși domnul Petrazhitsky, se bazează pe presupunerea că norma juridică care guvernează mintea persoanei convinse este obligatorie nu numai pentru el, ci și pentru alte persoane; pe această bază, o persoană care se consideră obligată își îndeplinește obligațiile, iar o persoană care se consideră îndreptățită, cere altora să își îndeplinească obligațiile Pe această bază, o persoană, convinsă de dreptul său, este gata să intre într-o ceartă cu oricine îi ia în cap să nege: el presupune că există un criteriu obiectiv mai înalt care se ridică deasupra convingerii individului și Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L I PETRAZHYTSKY el poate certifica adevărul concepţiei sale juridice şi poate expune falsitatea concepţiei adversarului Și acum, din punctul de vedere al lui G Petrazhitsky, trebuie să spunem că toată această convingere juridică se bazează pe o iluzie: fiind singurul criteriu de adevăr în domeniul dreptului, o condamnare juridică este lipsită de temeiuri obiective și de suport obiectiv Dezvoltată în toate consecințele sale, învățătura domnului Petrazhitsky trebuie să ajungă la autodistrugere; căci dacă admitem împreună cu autorul că nu există alt criteriu în drept decât "mental individual", atunci singura concluzie consistentă din aceasta va fi că orice convingere legală este o minciună IV În ciuda erorii gândirii de bază a domnului Petrazhitsky, opera sa este departe de a fi lipsită de semnificație științifică: așa este privilegiul rar al oamenilor talentați, încât ei rămân interesanți și instructivi în erorile lor; chiar și acolo unde nu convin, trezesc gândul și îl forțează să caute Erorile domnului Petrazhitsky sunt instructive pentru că nu sunt deloc înrădăcinate în efortul de originalitate subiectivă, cu orice preț, ci sunt condiționate de dificultăți reale, serioase în știința dreptului, în plus, asemenea dificultăți pe care până acum nimeni nu le-a făcut față cu şi cu care, nu mai puţin, fiecare jurist învăţat şi filosof al dreptului trebuie să socotească Cu toată imposibilitatea de a fi de acord cu concluziile domnului Petrazhitsky, nu se poate să nu admită că cercetările sale ne pun în fața o sarcină care necesită cea mai serioasă atenție Nu este greu să te convingi, împreună cu autorul, de caracterul unilateral al înțelegerii strict pozitive a dreptului care predomină în jurisprudența modernă; nu este greu să te convingi, împreună cu el, de falsitatea tuturor acelor doctrine care identifică dreptul în general doar cu dreptul oficial (recunoscut de puterea de stat) sau doar cu dreptul pozitiv (cuprinzând în sine, pe lângă normele recunoscute de statul, o serie de astfel de norme care există și funcționează indiferent de recunoașterea sau nerecunoașterea statului lor Biblioteca "Runivers" KN EVGENIA TRUBETSKOY putere) Pe lângă alte neajunsuri semnalate de domnul Petrazhitsky, nu există nicio îndoială că aceste învățături conțin un cerc logic: în cuvintele domnului Petrazhitsky, "eroarea logică a

teoriilor care pornesc din conceptul de stat constă în faptul că ele conțin o definiție per idem, definiți X făcând referire la x De fapt, statul este în primul rând o uniune juridică și, în consecință, conceptul de stat presupune deja conceptul de drept Actul de recunoaștere sau de nerecunoaștere de către puterea de stat a acelor sau altor norme de drept, evident, nu poate servi drept criteriu de deosebire a binelui de rău, deoarece acest act, la rândul său, se sprijină pe dreptul atribuit puterii de stat Nu este nevoie să reproduc aici toate remarcile frumoase și pline de spirit ale domnului Petrazhitsky despre "teoriile dreptului oficial", întrucât o obiecție deja citată este suficientă pentru a dezvălui totala inconsecvență a acestora Această obiecție nu este nouă, iar meritul domnului Petrazhitsky constă, desigur, nu în reproducerea ei, ci în faptul că a trasat teoria "dreptului oficial" într-o serie de ramificații ale acesteia, subliniind în toate aceste ramificații o serie de neajunsuri generale Bineînțeles că cel mai ușor este pentru autor să obiecteze acelor teorii "mergătoare" din vremea noastră, care introduc direct statul în definiția dreptului sau consideră că statul este singurul izvor al dreptului *) Sarcina criticului devine mai dificilă atunci când are de a face cu astfel de definiții în care însuși termenul "stat" nu este menționat, dar în care, totuși, concepte precum "stat" sau "putere" apar ca presupuneri ascunse Așa sunt definițiile la modă ale dreptului astăzi, bazate pe conceptul de constrângere, teoria care definește dreptul drept "coerciție organizată" sau ca "un set de norme coercitive" Aceste teorii au în prezent multe) Destul de tipice sunt spusele lui Iering (Zweck im Recht, IP Aufl, IB , S) citate de domnul Petrazhitsky: "Definiția actuală a dreptului spune: legea este totalitatea normelor coercitive în vigoare în stat Și această definiție, în opinia mea, este destul de corectă Mai departe pe aceeași pagină, definiția de mai sus este explicată de Yehring în sensul că "statul este singurul izvor al dreptului" Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L I PETRAZHYTSKY de ramificații, prin care cuvântul "coerciție" este înțeles de teoreticieni fie în sensul literal al violenței fizice, fie în sensul unui efect înfricoșător asupra psihicului uman (coerciție mentală) Dar, oricare ar fi aceste sau alte nuanțe de gândire asociate cu termenul "coerciție", este evident că teoreticienii consideră drept semn de drept nu orice constrângere în general, fizică sau psihică, ci doar o astfel de constrângere, care nu pare a fi un act de arbitrar Constrângerea, la rândul ei, poate fi legitimă dacă provine de la o autoritate recunoscută de lege, care nu depășește sfera competenței sale; dar poate fi și ilegală dacă este aplicată de persoane nechemate la ea, de autorități autoproclamate sau dacă autoritatea, oricât de legitimă, încalcă limitele puterilor sale Teoriile care consideră constrângerea un semn al legii conțin, evident, un cerc logic, deoarece atunci când vorbesc despre constrângere, înseamnă de la bun început constrângere legală În cuvintele domnului Petrazhitsky, aceste teorii, "pentru că pornesc de la asumarea unei puteri executive organizate și nu înseamnă violență arbitrară din partea nimănui, ci folosirea constrângerii din partea celor chemați la aceasta de către ordine juridică, stabilită prin lege și acționând în ordinea prevăzută de legea organelor, atunci ele conțin aceeași definiție multiplă per idem, care este cuprinsă în teoriile pornind de la definirea dreptului din conceptul de stat Nici un "stat" și nicio "putere" nu este izvorul inițial al dreptului, pentru că fiecare stat, la fel ca orice putere, este condiționat de lege Este clar, așadar, că principalele semne ale dreptului trebuie

căutate în ceva mai înalt decât "recunoașterea oficială" și "coerciția organizată" Insuficiența definițiilor care pornesc de la conceptul de stat se reflectă și în faptul că acestea nu îmbrățișează o serie de forme de drept care există indiferent de recunoașterea sau nerecunoașterea lor de către acel sau alt stat: dreptul canonic, dreptul internațional și, în sfârșit, o serie întreagă de obiceiuri juridice, dintre care multe preced însăși apariția statului Într-un cuvânt, există un set nemărginit de norme de drept pozitiv, Questions of Philosophy, Vol , Biblioteca "Runivers" KN EVGENIA TRUBETSKOY a căror obligativitate este determinată nu de recunoașterea lor de către stat, ci de alte fapte exterioare, de exemplu, faptul că așa era obiceiul printre părinți și bunici ca cutare sau cutare consiliu de pastori ai bisericii, cutare sau cutare conferință internațională asa a decis Acesta este punctul de plecare al unui număr de teorii, pe care domnul Petrazhitsky le numește în mod potrivit "teorii ale dreptului pozitiv (sau pozitiv)" Aceste teorii caută o astfel de definiție a dreptului, în care să se încadreze nu doar normele juridice recunoscute oficial ca atare de către stat, ci toate normele de drept pozitiv în general Așa sunt învățăturile care definesc dreptul drept o convingere generală, voința generală, așa este, în sfârșit, învățătura lui Birling, care identifică dreptul cu normele și regulile comunității, care se bucură ca atare de recunoașterea reciprocă generală a membrilor acestei comunități Cu privire la aceste învățături, domnul Petrazhitsky face și o serie de remarci critice valoroase, printre care până și vechiul sună ca nou, datorită acelei forme remarcabil de duh în care autorul este capabil să le îmbrace Desigur, nu-i este greu să arate nedefinitul și obscuritatea extremă a unor expresii precum "voința generală" și "convingerea generală" "Convingerea comună" nu poate fi un criteriu de distincție între bine și rău, deoarece subiectul "convingerii generale" poate fi adevăruri precum doi-doi-patru, în general, axiome pur teoretice care nu au nimic în comun cu legea Ambiguitatea expresiei "voință generală" este clară și din faptul că voința generală poate fi îndreptată către scopuri care nu au semnificație juridică Dacă toți membrii acestei sau acelei comunități își doresc să fie fericiți și sănătoși, atunci este evident că o asemenea expresie a "voinței generale" nu are nimic în comun cu legea; prin urmare, este imposibil, fără alte rezerve, să se definească dreptul drept "voință generală"; această definiție capătă un sens cert doar într-o formă semnificativ restrânsă, în cazul în care, de exemplu, înțelegem dreptul ca o voință generală îndreptată către reguli de conduită obligatorii Dar chiar și sub această formă, teoria "voinței generale" întâmpină dificultăți insurmontabile: nu există o astfel de normă juridică care să fie o expresie a voinței tuturor membrilor uneia sau altei comunități Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L I PETRAZHYTSKY viața (inclusiv copii, slabi de minte), și deci teoreticieni) care definesc dreptul drept "voință generală", se trezesc forțați să recurgă la ficțiune, distingând "voința generală" de "voința tuturor" Exprimările de voință generală sunt de obicei înțelese ca rezoluții și declarații ale acelor sau altor reprezentanți ai organelor sau persoanelor competente să o exprime, autorizate să vorbească în numele hostelului în ansamblu Deci, în prezența unei organizații de stat, reprezentanții competenți ai voinței generale vor fi legislativul, adunările alegătorilor care aleg reprezentanții poporului la adunările legislative; în lipsa unei organizații de stat, cu un stat exclusiv de cutumă juridică moștenită de la părinți și bunici, experți în vamă, bătrânii, vor fi purtătorii de cuvânt ai

"voinței generale" Într-un cuvânt, voința generală nu poate fi exprimată decât sub condiția existenței uneia sau alteia organizații juridice Oamenii pot ajunge la un acord cu privire la ceea ce este obiectul voinței lor comune doar atunci când sunt deja legați de una sau alta legătură legală A devenit clar că voința generală în manifestările ei este deja condiționată de lege și, prin urmare, nu poate fi înțeleasă nici ca esență a dreptului, nici ca izvor inițial al acesteia Nu este mai consistentă cea mai nouă variantă a teoriei "voinței generale", învățătura lui Birling, care înțelege dreptul în sensul normelor și regulilor vieții comunitare, care, ca atare, se bucură de recunoașterea reciprocă generală a membrilor comunității viaţă Nu pot exista norme recunoscute direct de toți membrii cutare sau cutare pensiune, deoarece există astfel de membri ai căminului (cei slabi de minte, copii) care nu cunosc deloc normele care predomină în el și nu există nici măcar un membru al căminului care ar cunoaște aceste norme Prin urmare, recunoașterea directă în Birling este înlocuită cu recunoașterea indirectă: o persoană care recunoaște puterea legislativă care funcționează într-o țară dată, ar trebui, din punctul de vedere al lui Birling, să fie considerată a fi recunoscut toate legile acestei țări; la fel, un om care apelează la cutare sau cutare lege specială a uneia sau aceleia țări trebuie considerat că și-a recunoscut puterea legislativă și, în consecință, toată legislația acesteia În cuvintele domnului Petrazhitsky, "mărturisirea" din gura lui Birling nu exprimă un fapt real, Biblioteca "Runivers" KN EVGENIA TRUBETSKOY ci doar "ce s-ar întâmpla dacă fiecare ar respecta regulile succesiunii logice în comportamentul său", adică dacă toți oamenii ar fi cu adevărat conștienți și ar fi recunoscut concluziile inevitabile care decurg logic din premisele lor Erorile acestei teorii sunt evidente și nu au scăpat de adevăratul ochi critic al domnului Petrazhitsky: în primul rând, "nu este în măsură să stabilească un criteriu de distincție a normelor de drept de alte reguli de conduită care funcționează într-un anumit mediu social" și în al doilea rând, este imposibil să nu fim de acord cu domnul Petrazhitsky că teoria lui Birling, ca multe altele, conține un cerc logic, definitio per idem De fapt, "recunoașterea" directă sau indirectă a acelor sau altor norme predominante în viața comunitară presupune existența vieții comunitare, iar orice viață comunitară, la rândul ei, presupune drept G Petrazhitsky ar putea, mi se pare, să reducă o parte semnificativă și, în plus, cea mai semnificativă parte a obiecțiilor sale față de teoriile dreptului oficial și pozitiv la următoarea formulă generalizată: fiecare drept oficial și pozitiv se bazează pe unul sau altul uman extern autoritate; dar întrucât toată autoritatea umană este, la rândul ei, condiționată de lege, toate doctrinele care identifică dreptul în general doar cu drept pozitiv sau numai cu drept oficial alcătuiesc un cerc logic inevitabil: reduc legea la autoritate externă, care la rândul ei pare a fi un fel de lege De fapt, dreptul "oficial" este condiționat de autoritatea puterii de stat, dreptul bisericesc de autoritatea bisericii, dreptul internațional de autoritatea unuia sau altuia grup de state legate prin legături de comunicare internațională; o serie de obiceiuri legale se datorează autorităţii taţilor şi bunicilor; în sfârșit, orice lege oficială și pozitivă în general este condiționată de o formă supremă de autoritate, autoritatea acestei sau aceleia societăți umane, în numele căreia anumite organe sau reprezentanți sunt autorizate să vorbească și să acționeze - puterea de stat, consiliile bisericești, conferințe internaționale , bătrâni etc Dar autoritatea societății nu este altceva

decât dreptul ei de a prescrie, dreptul de a-și lega membrii prin reguli obligatorii Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L O PETRAZIȚKI comportament Este clar că orice drept pozitiv ca atare este prezentat ca nu mai mult decât unul dintre tipurile de drept; dreptul instituit de o autoritate externă este condiționat de o altă formă superioară de drept, din care decurg puterile tuturor puterilor umane; fiind el însuşi izvorul şi condiţia oricărei autorităţi externe, a oricărei drepturi pozitive, acest drept superior originar nu este condiţionat de nicio autoritate externă: este autoritar în sine; conţine în sine sursa forţei sale de legare v Studiul domnului Petrazhitsky dezvăluie cât mai clar posibil dilema fatală cu care se confruntă filosofia modernă a dreptului; ea trebuie fie să renunțe la încercările ulterioare de definire a dreptului, cu alte cuvinte, să renunțe la sine, recunoscându-și sarcina principală ca insolubilă, fie să caute criterii de diferențiere a dreptului din rău în afară și deasupra dreptului pozitiv În clarificarea acestei dileme constă principalul și, fără îndoială, marele merit al cărții luate în considerare Întreaga carte este un protest pasional și pasionat împotriva pozitivismului îngust care predomină în jurisprudența modernă și, în această măsură, reprezintă o reacție firească și legitimă G Petrazhitsky a arătat clar că baza tuturor definițiilor care identifică dreptul în general cu dreptul oficial și cu dreptul pozitiv este o simplă identitate: "legea este lege" Dar de ce însuși domnul Petrazhitsky nu a reușit să iasă din acest cerc vicios în care se învârte jurisprudența modernă? De ce el, care s-a răzvrătit împotriva înțelegerii strict pozitive a dreptului, a căzut totuși în aceeași eroare pe care o observase atât de intens la predecesorii săi? Ideea este că însuși domnul Petrazhitsky nu s-a eliberat complet de punctul de vedere împotriva căruia polemizează: ruptura cu pozitivismul nu a fost suficient de profundă și radicală în viziunea sa asupra lumii: rupând cu pozitivismul juridic, nu a fost încă complet a renuntat la pozitivismul filozofic Există o teamă de metafizică în cercetările sale; Biblioteca "Runivers" treizeci KN EVGENIA TRUBETSKOY el identifică metafizicul cu "transcendent cunoaşterii noastre" (p); el își construiește filosofia dreptului nu pe un studiu metafizic al presupunerilor speculative ale conștiinței juridice, ci pe observații empirice ale stărilor conștiinței noastre În loc să caute cheia rezolvării principalei probleme a filozofiei dreptului în etica speculativă, a apelat la psihologia empirică Aceasta este sursa iluziilor lui Atâta timp cât rămânem pe baza observației empirice, avem de-a face cu fapte; din fapte nu se poate deduce ar trebui: doar din observațiile despre ceea ce este, nu se pot trage concluzii despre ceea ce ar trebui să fie Concepte precum "datorie", "datorie", "drept" - conceptele de bază ale științei dreptului - sunt prin însăși esența lor speculative, depășind realitatea, așa cum ne apare din experiența noastră, deoarece în realitate comportamentul oamenilor nu își îndeplinește niciodată în totalitate îndatoririle; faptele sunt departe de a fi corecte Acesta este motivul eșecului tuturor încercărilor de a construi o etică și o filozofie a dreptului doar pe datele experienței; acesta este motivul greşelii domnului Petrazhitsky Păcatul principal al unui număr de teoreticieni împotriva cărora dl Petrazhitsky argumentează constă în confundarea dreptului cu fapta, în identificarea ordinii efective stabilite de cutare sau cutare autoritate externă în numele dreptului cu dreptul în general Principalul păcat al domnului Petrazhitsky constă în identificarea dreptului cu anumite stări ale sufletului uman, cu faptele psihologiei individuale Desigur, fiecare

teoretician al dreptului trebuie să țină seama atât de acele fapte psihologice din care pleacă domnul Petrazhitsky, cât și de acele fapte sociale care au servit drept punct de plecare pentru predecesorii săi; dar pentru a înțelege esența dreptului, este necesar să ne ridicăm deasupra faptelor în sfera muntoasă a speculației De fapt, nu este greu de demonstrat că atât ordinea juridică existentă, cât și faptele psihologiei juridice se bazează pe presupuneri metafizice inamovibile, care determină atât posibilitatea oricărui Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L I PETRAZHYTSKY din legea noastră, la fel este și posibilitatea însuși simțului dreptății La baza oricărui drept pozitiv, așa cum am văzut, stă dreptul originar - dreptul societății de a domina individul, de a-și lega voința de prescripțiile sale; la baza oricărei obligații pozitiv-juridice stă o obligație inițială - obligația individului de a-și subordona scopurile scopurilor vieții comunitare, de a-și limita voința de dragul acesteia prin aceste sau alte norme Pentru eliminarea acelui drept originar, asupra căruia legiuitorii își afirmă puterile, în numele căruia comandă fiecare autoritate externă, orice ordine juridică trebuie să se prăbușească Nimeni nu va nega că puterea și interesul sunt factori puternici în formarea dreptului pozitiv; dar nu este greu de observat că nicio ordine juridică anume nu poate fi redusă la o singură forță sau un singur interes, deoarece nici forța, nici interesul nu creează obligații Ordinea juridică nu poate fi stabilită pe o forță externă a uneia sau aceleia autorități, căci acolo unde oamenii nu se consideră obligați să se supună autorității, autoritatea nu poate poseda forță: forța oricărei autorități se reduce la forța colectivă a unuia sau aceluia grup social ; fiecare forță socială presupune una sau alta organizare juridică care leagă oamenii în societate și, în consecință, este condiționată de lege Din același motiv, dreptul nu poate fi redus la interes: simplul interes în sine nu poate servi drept bază a ordinii juridice, căci acolo unde fiecare își urmărește doar propriul interes personal, nerecunoscând nicio datorie față de societate, nu poate exista societate, nici dreapta; interesul poate servi ca factor în formarea dreptului numai în măsura în care este limitat de datorie, limitat de lege, deci, numai în măsura în care a încetat să mai fie exclusiv personal și a dobândit un caracter public; orice interes public presupune deja o organizare juridică care leagă oamenii în societate și, prin urmare, este condiționată de lege La baza oricărei legi pozitive stă asumarea metafizică a unei asemenea îndatoriri, și a unui asemenea drept, care precede în mod logic orice ordine juridică concretă Acest drept inițial nu este un fapt, ci un postulat, o idee de rațiune, care Biblioteca "Runivers" KN EVGENY TRUBETSKOY Pe de o parte, determină toate faptele juridice concrete, iar pe de altă parte, depășește întotdeauna realitatea reală, nu este niciodată acoperită de ea Această idee este supraexperienţială, suprasensibilă şi, în consecinţă, în esenţa sa, metafizică Același lucru poate fi demonstrat prin analizarea faptelor de conștiință juridică În primul rând, așa cum sa arătat deja mai sus împotriva domnului Petrazhitsky, faptele psihologiei individuale nu sunt capabile să susțină drepturile Din faptul că în aceste sau alte cazuri de viață mă simt sau nu mă simt legat de îndatoririle aproapelui, nu rezultă deloc prezența sau absența îndatoririlor mele reale sau a drepturilor reale ale aproapelui meu Pe de altă parte, așa cum s-a arătat deja, orice convingere juridică se bazează pe credința într-un asemenea criteriu obiectiv al dreptului, care se ridică mai presus de sine, prin care poate fi recunoscută adevărul și falsitatea oricărei convingeri juridice subiective

Întrebarea este, care este acest criteriu legal obiectiv? Evident, nu constă în cutare sau cutare stabilire pozitivă, nu în cutare sau cutare comandă a unei autorități externe, căci orice autoritate externă poate greși și se dovedi greșită în fața instanței de judecată; orice autoritate, pe de o parte, este condiționată de lege, iar pe de altă parte, poate încălca legea O convingere legală este condiționată de credința într-un asemenea drept, care nu are rădăcini în ceva exterior minții, ci în mintea însăși, într-un asemenea criteriu juridic, care nu este determinat de stările subiective ale conștiinței, ci este un legea obiectivă a minții: sentimentele noastre, stările conștiinței noastre au un caracter pur individual, subiectiv și, prin urmare, "starea mentală" a altcuiva nu obligă pe nimeni; numai legea rațiunii are o valoare universală, obligatorie pentru toți; și de aceea rămâne de presupus că ordinea juridică este într-un fel sau altul afirmată de această lege: altfel va fi necesar să admitem că legea în întregime nu este obligatorie pentru nimeni, cu alte cuvinte, că nu există lege deloc Într-un fel sau altul, întrebarea esenței legii ne duce la problema "dreptului rațiunii", sau așa-numita lege naturală Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI PROFESORUL L I PETRAZHYTSKY din legea noastră Pentru a răspunde la întrebarea ce este legea, trebuie să începem prin a clarifica acel criteriu juridic după care trebuie să se ghideze rațiunea noastră, acea lege originară pe care se sprijină toată autoritatea externă și toată legislația externă Eșecul încercărilor anterioare de a rezolva această problemă, desigur, nu elimină problema în sine, pentru că legea naturală este o presupunere necesară a oricărei conștiințe juridice Prăbușirea doctrinelor dreptului natural, care a dominat cândva știința dreptului, nu ne pune decât o sarcină nouă: trebuie să aflăm motivele acestui colaps și să eliminăm acele vechi erori care întunecau esența dreptului natural Filosofia dreptului viitorului, desigur, nu poate fi o simplă reproducere a acelor doctrine acum învechite, care confundau temporalul cu eternul și reprezentau legea naturală sub forma unui cod de reguli imobile și neschimbate, care ar trebui să înlocuiască legislația pozitivă : dar aceasta nu-i elimină datoria de a analiza aceste învățături și de a separa grânele de pleava din ele Cu asta pot termina Rezolvarea problemei esenței dreptului nu este inclusă în sarcina acestui articol, care este dedicat analizei critice a lucrării domnului Petrazhitsky Dacă a trebuit să vorbesc aici despre problema dreptului natural, este doar pentru că această problemă este ea însăși prezentată prin studiul ei Pentru a răspunde la întrebarea pusă de domnul Petrazhitsky cu privire la esența dreptului, trebuie început cu clarificarea bazei inițiale a oricărei ordini juridice, cu studiul presupunerilor metafizice necesare oricărui simț al dreptății Pentru a găsi o definiție științifică a dreptului, trebuie în primul rând renunțarea la acele prejudecăți pozitive care constituie motivul principal al nesatisfăcătoarei unei serii întregi de definiții moderne Întrucât "filozofia dreptului" a domnului Petrazhitsky constituie un pas în această direcție, este un fenomen foarte încurajator Nu putem decât să dorim ca autorul să parcurgă drumul pe care l-a început până la capăt și ca în lupta împotriva pozitivismului antifilosofic în drept să nu fie ultimul pas Carte Evgheni Trubetskoy Biblioteca "Runivers" Teoria cunoașterii bazată pe empirism critic Articolul doi Aici trebuie să dezvoltăm câteva prevederi, doar subliniate în primul articol Am stabilit acolo o distincție între experiența generală, în care subiectul și obiectul sunt date într-o unitate sintetică directă, și experiența particulară, în care aceste două momente sunt separate, și am subliniat, de

asemenea, că fiecare experiență particulară poate fi împărțită în din ce în ce mai particulare forme S-a stabilit că criteriile experienței particulare de orice grad se bazează în întregime pe un singur criteriu general al experienței celei mai generale, pe care o numim integrală, și se dezvoltă din acesta numai în măsura în care în fiecare experiență particulară se remarcă, ca determinanți independenți , acele specificități care sunt mai general da noi au fost în sinteză directă cu altele În mod corespunzător, de exemplu, în special experiența, există criterii pentru adevărul gândirii și realitatea ființei, care derivă ambele dintr-un singur criteriu al experienței întregi, al coerenței interioare și al întregii reprezentări și își împrumută toată forța numai din acesta Dar fiecare experiență particulară nu este doar o simplă dezintegrare a experienței sale generale, ea conține întotdeauna în sine conștiința conexiunii acestor momente care s-au dezintegrat în ea, deși această legătură este în ea doar o reproducere artificială a acelei sinteze directe care este efectuate numai în cele mai înalte) "Întrebări de filosofie și psihologie", cartea , Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC Shem, o experiență mai generală și întreagă În consecință, un al treilea moment intermediar apare întotdeauna într-o anumită experiență și în el experiența particulară încearcă să exprime legătura imediată care există între cele două momente extreme ale întregii experiențe, prezentând-o acum ca ceva separat de aceste momente, în timp ce în fapt ce a cuprins în ele Astfel, alături de categoriile de gândire și ființă, se naște și categoria de cunoaștere a uneia prin altele, iar categoriile adevărului gândirii și realitatea ființei, separate în experiența privată, încearcă să-și găsească unitatea în criteriul adevărata cunoaștere Primul subiect al acestui articol va fi tocmai derivarea acestui criteriu de cunoaștere în relația sa cu criteriile pentru adevărul gândirii și realitatea ființei A doua temă va fi studiul acelor relaţii de valoare în care cunoştinţele din diverse sfere experimentale se află între ele Aici va trebui să stabilim sensul final al lui "adevărat" în contrastul său cu "fals", în funcție de importanța relativă a diferitelor grade de experiență eu Criteriul adevărului gândirii și criteriul realității ființei par a fi absolut opuse doar din punctul de vedere al acelui concept dualist, conform căruia legătura dintre gândire și realitate este de natură complet exterioară, iar realitatea, cel puţin supraexperimentat, are nevoie pentru fundamentarea sa de un alt criteriu decât epistemologic Căci sfera experimentală, chiar și dualismul, doar printr- o neînțelegere, se poate strădui să se opună acestor criterii și deja prin gura lui Descartes să proclame unitatea lor: clara et distincta percepito este singura bază a adevărului și a recunoașterii realității Inutil să spun despre acea perioadă naivă a gândirii antice, când nu se îndreptase încă spre distincția dintre interior și exterior Dar poate părea că din vremea când acest gând era îndreptat spre autoanaliză și autocunoaștere, când logica nou creată era organul unei astfel de cunoașteri de sine, că chiar din acel moment criteriul adevărului a trebuit să se opună criteriul realităţii Biblioteca Runiverse F SOFRONOVA Nu poate fi argumentat împotriva faptului că o astfel de opoziție a avut loc în mod constant La Aristotel (Analytica posteriora, I,) o găsim deja, deși într-o formă foarte vagă De atunci, principiul bazei reale a ființei, ca principiu al cauzei, a fost întotdeauna interpretat separat de baza cognitivă, care a fost formulată de Wolff în distincția sa între principium cognoscendi din principium fienài și principimi!, essendi Și totuși, nu a fost mai puțin decât o

neînțelegere că ambele principii au fost tratate ca independente Însăși existența logicii ca organ al gândirii generale și dezvoltarea ulterioară din aceasta a metodologiei științelor individuale, dovedește că nici un singur pas în cunoașterea reală nu putea fi recunoscut până când nu a fost sancționat de necesitatea interioară a gândirii, a ei propria regularitate; și invers, dezvoltarea acestei metodologii a cunoașterii doar în legătură cu conținutul real al științelor confirmă fără îndoială că acest tipar intern de gândire în sine nu este ceva independent de realitatea externă Iar concepția dualistă luată în considerare a recunoscut, fără îndoială, întotdeauna acest lucru în practică, indiferent de modul în care încearcă să rezolve problema altfel în teorie Prin orice mijloace externe se stabilește dependența dintre aceste două principii, adevăr și realitate, dar această dependență a fost întotdeauna recunoscută ca necesară și necondiționată Nici o minte filozofică sau metafizică, oricât de revoluționară, nu a îndrăznit să recunoască dreptul realității de a se răzvrăti împotriva adevărului Credo, quia absurdum, este strigătul simplu al unui suflet care disperă de adevărul obișnuit și face apel la unul nou, mai perfect În consecință, teoria dualistă a cunoașterii caută un criteriu într-o anumită realitate, care ne este totuși dat în cele mai exhaustive reprezentări ale experienței sau în conștiința imediată Teoriile psihologice îl caută direct în conformitate cu conținutul diferitelor stări ale experienței mentale, de exemplu, stări reproduse cu starea experienței existente etc x) În fine, monism unilateral) Toate celelalte definiții psihologice, mai rafinate, ascund același gând Deci H Cornelius (Psychologie ais Erfahrun'gswissens-chaft,), recunoscând că orice reproducere este doar un simbol al experienței anterioare, definește criteriul adevărului ca o posibilitate Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC este ascunsă stabilirea unităţii ambelor criterii, fie prin reducerea realităţii la adevăr simplu, fie prin reducerea adevărului la simplu acord cu o realitate absolut existentă Adevărata concepție monistă insistă în mod egal și chiar într-o măsură mai mare asupra unității acestor criterii, precum și asupra unității înseși categoriilor de gândire și realitate, dar înțelege această unitate nu ca o legătură artificială a lucrurilor în sine (transcendentale) dualism), nu ca o reflectare de neînțeles a unei categorii în alta (dualism experiențial), nu ca o descompunere misterioasă a unei categorii în alta (monism unilateral), și nici măcar ca o simplă identitate a acestor categorii, în care specificul lor specific trăsăturile dispar (pellingismul), dar ca sinteza lor vie în cea mai înaltă categorie, ideile, unde fiecare dintre aceste categorii se păstrează ca atare, dar în același timp se află în legătură directă cu cealaltă și din care nu poate fi remarcată decât prin reflecţie Nu este necesar să înțelegem această idee ca un fel de ființă transcendentă, dimpotrivă, ea este dată inevitabil în fiecare experiență; este tocmai această experiență, în măsura în care este luată în întreaga ei formă Fiecare dintre reprezentările noastre, oricât de fragmentară ar fi din partea granițelor sale exterioare, în integritatea ei interioară se află tocmai această idee, în care gândirea și conținutul, cunoașterea și realitatea sunt conectate viu, - singura sursă din care se dezvoltă reflecția aceste categorii în viitor, ca independent Întreaga experiență - ideea - ne este dată ca ceva viu, fluid (ca să folosim termenul lui Trendelenburg), continuu Cea mai mare greșeală a fost să considerăm cunoștințele noastre experimentale ca fiind esențial fracționate, atomiste, formate din senzații individuale În această înțelegere, ordinea cunoașterii noastre

a fost pervertită și niciun efort al minții nu a putut construi un întreg din această fragmentare dată, motiv pentru care a fost necesar să se caute unificări pentru acest conținut fie în suprasensibil, fie în epistemologic , în orice caz, început extern pentru ca subiectul, prin experiența reală, să reproducă construcția simbolurilor care este dată în reprezentarea mentală care necesită verificare Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV Eleipurile extreme au folosit excelent această incapacitate a minții de a construi un continuum din elemente experimentale fragmentate pentru paradoxurile lor Continuitatea trebuie dată; este originalul, nu finitul Fiecare idee, fiecare idee ne oferă acest continuum în structura sa internă Adevărat, așa cum am menționat mai sus, în limitele sale exterioare, ea este în sine doar un fragment, doar o parte din ceva mare Dar tocmai pentru că această continuitate vie a conexiunii sale cu acest mai mare nu ne este dată și tocmai pentru că nu este dată, nu o putem concepe într-o astfel de legătură directă altfel decât printr-o percepție nouă, mai largă a experienței; toate legăturile pe care le formăm reflectiv rămân artificiale și nu țin locul acelei continuități care este dată doar de experiență, în măsura în care aceasta din urmă va putea înțelege acea parte mai mare în care ideea dată este inclusă ca parte vie Experiența în sine este limitată; dar în această limitare el ne oferă continuitate În orice astfel de idee integrală, forma și conținutul sunt îmbinate în mod indisolubil, iar forma este această continuitate, fluiditatea conținutului, care nu este ceva exterior conținutului, ci este ea însăși în imediata sa Doar reflecția, o concentrare deosebită a atenției pe o parte a acestui proces viu, poate rupe forma, punându-l în fața noastră ca ceva independent și lăsând pe cealaltă parte un conținut fragmentat, fluid Dar dacă, chiar și în această reflecție, dorim să înțelegem ce este această formă, vom vedea că această înțelegere este imposibilă fără a ne referi la conținut, că această fluiditate și continuitate vie este tocmai conținutul însuși, considerat unilateral În același mod, conținutul în sine nu poate fi conceput de noi decât în reflecție în afara formei sale, ca ceva fragmentat și lipsit de unitate vie, iar dacă vrem să-i înțelegem esența, trebuie inevitabil să ne gândim la el în acea integritate vie în care este dat în idee şi care în abstractizare este forma ei Aparent, reprezentarea nu este acel dat primar al experienței din care poate fi dezvoltat întregul conținut al acesteia din urmă El însuși este, parcă, un fapt particular al experienței, un element al vieții noastre spirituale Dar astfel de psihologi Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC Înțelegerea logică a reprezentării este deja un fapt reflectiv, secundar Trebuie recunoscută legitimitatea acestui punct de vedere; dar chiar punctul de vedere trebuie înțeles ca derivat Întregul conținut al psihicului nostru și al întregii experiențe exterioare este dat în primul rând ca reprezentare Prin această recunoaștere a unui fapt simplu, nu ajungem deloc la intelectualism în psihologie și la fenomenalismul lumii exterioare, căci reprezentarea în sensul indicat nu este o simplă formă, ci este o legătură vie a formei cu conținutul, de ce continutul este in acest fapt la fel de mult un factor determinant^ ca si forma Pe de altă parte, nu se poate accepta formularea dată de Schopenhauer: lumea este ideea mea Într-o astfel de formulare, conștiința de sine este, așa cum ar fi, o presupoziție a reprezentării, în timp ce de fapt este ea însăși îmbrățișată de ea, există și ca reprezentare Faptul de bază, primar al oricărei experiențe este pur și simplu un întreg, reprezentare vie, experiența este identică cu reprezentarea Putem numi

indiferent această reprezentare vie idee, dându-i astfel conceptului din urmă un sens complet empiric Întreaga idee vie, așa cum am spus mai sus, nu vom aplica predicatul nici al adevărului, nici al realității *) Îi vom aplica doar predicatul integrității interne, unității directe, vii - și acest predicat nu îi este extern , dar este o expresie complet identică creaturile ei Ideea este tocmai această unitate vie cu un conținut determinat, altfel este chiar acest conținut ca unitate Întregitatea sau unitatea conținutului specific este aceeași cu pur și simplu unitatea specifică, pentru că această unitate nu este ceva străin conținutului, ci este tocmai acel conținut însuși în forma sa vie, necompusă prin reflecție Dar experiența ne este dată nu numai în această formă Cealaltă latură a ei este sub forma unei experiențe particulare în care are loc o anumită diviziune a întregului Capacitatea unei astfel de diviziuni, o astfel de percepție în întreaga experiență a aspectelor sale individuale și a le stabili ca independente unele de altele, o numim reflecție Nam Cu alte cuvinte, aici ambele predicate nu sunt încă separate, date ca întreaga lor sinteză, din care apoi se dezvoltă Biblioteca "Runivers" F SOFRONOVA nu este nevoie aici să luăm în considerare de unde provine această abilitate sau altfel, deoarece în întreaga experiență este dată această posibilitate a originii particularului din ea Deoarece ne păstrăm experiența, menționăm doar prezența unei astfel de diviziuni și indicăm trăsăturile caracteristice ale acestui proces În virtutea acestui proces, se evidențiază acea latură a lui din întreaga idee, care este tocmai această totalitate, care este ca o sinteză a conținutului, se evidențiază acea specificitate care unește acest conținut Știm, totuși, că această specificitate este întruchipată în conținutul însuși și, prin urmare, orice astfel de distincție rămâne artificială Această separare nu este, așadar, altceva decât o separare a conexiunii generale care leagă elementele de conținut într-o specificitate vie dată, de conexiunile mai particulare care există între diferite elemente ale aceluiași conținut După o astfel de izolare, rămâne, pe de o parte, un concept gol, abstract, specificitate vid, imaginabilă într-o formă divorțată de conținut, pe de altă parte, rămâne un conținut lipsit de legătura sa generală, care reprezintă acum un simplu conglomerat de particularități specificitatilor Conceptul abstract își găsește justificarea doar în vivificarea acestui conglomerat, iar acest conglomerat își găsește viața doar în pătrunderea acestui specific În primul rând, acest tip de gândire se manifestă prin selectarea din fiecare idee a acelei forme a acesteia, care este comună tuturor ideilor întregi Această formă este gândirea ca atare, luată pe cât posibil independent de conținutul ei Dar forma nu este ceva independent de conținut, este doar conținutul cel mai general Deci, această formă a tuturor reprezentărilor-idei, acesta este conținutul lor cel mai comun, care, după cum știm, este tocmai fluiditatea, integritatea, unitatea reprezentării, este abstractizată de noi și opus conținutului, ca gândire Dacă ne uităm la esența ideii ca atare, vom vedea că trăsătura ei caracteristică neîndoielnică, care o deosebește de ceea ce numim ființă exterioară, este tocmai această fluiditate și continuitate a conținutului său; reflecția deturnează această trăsătură și o plasează, parcă, deja independent de conținut, ca ceva separat de acesta, ca categorie de gândire pură După evidențierea acestei caracteristici, rămâne Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC ţinând, iarăşi acum deja ca ceva autosuficient, ceva opus gândirii, lipsit de acea unitate vie care i-a fost dată prin gândire Dar reflecția este doar punctul de plecare pentru formarea experienței

particulare, această experiență constă în dezmembrarea ideii, necesită o anumită independență a părților dezmembrate Dar știm că gândirea nu poate fi dată fără conținut, conținut fără gândire Și în abstracție, ca primă etapă în formarea experienței particulare, ambele momente, gândirea și conținutul, încă nu își pierd legătura, iar toată diferența lor constă doar în a aduce în prim-plan unul sau altul Întărindu-se cantitativ, această distincție poate, totuși, să conducă la faptul că două moduri de gândire, de la care primul punct este prezentat într-unul, iar al doilea în celălalt, sunt parcă independente; modul de formare a acestora din întreaga experiență este pierdut de conștiință și fiecare dintre aceste două moduri de gândire apare înaintea conștiinței ca un fapt de o ordine diferită de întreaga experiență Dar tocmai pentru că gândirea nu există fără conținut și conținut fără gândire - în această împărțire un moment nu este separat de altul -, amândoi rămân în fapte noi, dar în relații diferite de subordonare reciprocă: într-una, centrul de greutate este concentrat pe primul moment - gândirea, în altul asupra celui de-al doilea - conținut Acum se formează ceea ce am numit experiență privată În abstractizare înaintea conștiinței este simpla posibilitate de a avea unul și același fapt în două moduri Acum, din moment ce relația cu întreaga experiență s-a pierdut, în fața conștiinței stau două fapte diferite, ambele distincte de întreaga experiență, pentru că nu este concepută nicio legătură directă între întreaga experiență și derivatele ei Forma, gândirea, apare în acest caz nu ca gândire pură, cuprinsă într-o experiență întreagă și stabilită numai condiționat independent, ci ca gândire a unui anumit conținut, dat în sine în mod independent, mai mult, acest conținut nu mai este același cu care este gândit in alt) În mod logic, pentru reflecția și formarea experienței private sunt în mod propriu două laturi ale aceluiași moment, iar cele mai înalte forme de reflecție nu pot preceda primii pași ai experienței private Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV, parte a diviziunii, dar există doar ceva în legătură cu ea, ca și cum ar fi într-o dependență funcțională de ea Pe de altă parte, conținutul unei idei întregi, din nou, nu este în același timp un conglomerat disparat, lipsit de orice integritate și numai condiționat, ca în reflecție, concepebil ca independent, stând în afara formei; ea este acum concepută ca ceva cu adevărat independent de această formă, concepută ca o realitate, dar în același timp poartă în sine o anumită unitate care stă doar într-o anumită relație cu această formă, dar în sine este ceva diferit, inerent realității în sine, luată independent Numai prin faptul că unul și același conținut, dat într-o idee întreagă, este acum conceput ca două momente diferite: acum ca conținut simplu, acum ca realitate pură, în funcție de partea diviziunii în care este conceput și că În mod similar, una și aceeași formă, dată în aceeași idee, este și ea concepută ca două momente diferite: acum ca gândire la un anumit conținut, când ca unitate a unei realități cunoscute, în funcție de partea în care este concepută - - Numai prin această scindare a unuia și aceluiași moment în două devine posibil să se opună ambele părți ale diviziunii ca independente și doar într-o anumită dependență funcțională una de cealaltă Această din urmă conștiință nu poate nega; căci, deși a uitat că momentele pe care le distinge sunt în esență una și aceeași, nu poate decât să ia în considerare faptul real al identității acestor momente în conținut și acum se confruntă cu o nouă sarcină creată de ea însăși - de a explica această identitate două momente esențial diferite; pierzându-şi unitatea imediată a acestor momente, acum o înlocuieşte în mod necesar doar cu o legătură

exterioară, instituind între ele o anumită dependenţă funcţională *)) Aici poate apărea următoarea neînțelegere În articolul precedent am protestat împotriva interpretării exclusiv psihologice a termenului "reprezentare" în teoria cunoaşterii Între timp, acum obținem o experiență specială din experiența totală în termeni psihologici Cu toate acestea, această concluzie nu poate fi altfel, deoarece nu poate fi trasă Orice distincție între gândire și conținut apare deja în experiența privată, Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC Deci, întreaga experiență este acum neapărat împărțită în trei momente Al treilea moment trebuie să apară ca o legătură între cele două extreme În timp ce în experiența totală această legătură este imediată, căci acolo ambele momente extreme există doar în pătrunderea vie reciprocă, acum, din moment ce aceste momente au fost separate, această legătură nu mai poate fi concepută nici în unul, nici în celălalt, dar în același timp trebuie conectați unul și celălalt; prin urmare, poate fi conceput doar ca o treime independentă, situată între cele două extreme Pentru a îndeplini funcția de comunicare, ea trebuie să aibă ceva în comun cu acesta și acel moment Știm că unul dintre momentele care sunt acum independente este myimnul unui conținut, al cărui conținut în același timp nu este realitate, este conceput ca stând în afara lui, ca un inerent în gândirea însăși; un alt moment este realitatea, adică ceea ce înainte era conținutul întregii experiențe, dar acum este conceput ca ceva care stă în afara gândirii și, în același timp, posedă o anumită unitate, care, totuși, nu mai este unitatea gândirii, ci este ceva inerent conținutului în sine Pentru ca aceste două momente să se contopească într-un întreg, diferența dintre gândirea primului moment și unitatea celui de-al doilea, pe de o parte, și între conținutul primului moment și realitatea celui de-al doilea, pe de o parte altele, trebuie să dispară În toată experiența, o astfel de distincție chiar dispare, în consecință în sfera psihică, mai precis, în sfera relației dualiste dintre gândire și realitate Din punctul de vedere al experienței întregi, relația dintre ea și particular este doar o percepție imediată, doar conținutul real al tuturor varietăților de experiență particulară în întreg Orice derivare a acestei relații este doar o expresie a unui astfel de fapt dat imediat nouă în termeni de experiență privată Dependența dintre experiența întreagă și cea particulară nu este clarificată prin nimic altceva decât prin constatarea ei dată în experiența fiecăruia, iar o astfel de afirmație nu poate face fără termenii experienței particulare, a cărei realizare este realizarea acestei dependențe Important este că toate elementele relației care ia naștere în special experiența dintre gândire și conținut sunt deja date în întregime Când spunem că conștiința a "uitat", "a pierdut" unitatea acestor momente, aceasta indică însă un fapt psihologic; prin urmare, acest fapt psihologic este doar o expresie privat-experimentală a faptului întregii experiențe că aceasta din urmă este o sinteză a gândirii și conținutului, care poate conține diviziunea lor Realizarea acestui potențial este tocmai o experiență privată * Biblioteca Runiverse F SOFRONOVA și vedem clar că aceste părți diferite coincid acolo Dar în special experiența, în măsura în care există, această diferență nu poate dispărea și, pentru a menține legătura dintre momentele separate, rămâne doar să se afirme în mod artificial ambiguitatea acestor laturi cu care se ating, în ciuda faptului că aceste laturi sunt în esenţă diferite, rămâne de afirmat adecvarea lor în ciuda diferenţei de natură Atunci numai conținutul gândirii, nefiind prin natură realitatea însăși, este capabil să o

reproducă și atunci numai unitatea realității, nefiind gândită prin natură, este capabilă să se repete în gândire Acest act de restabilire, oricât de artificială, a conexiunii care este dată în întreaga experiență, este un act de cunoaștere, însăși legătura pe care o stabilește este cognitivă, iar în cunoaștere în acest fel nu trebuie să vedem nimic altceva decât o reflectare a acelei imediate, întrepătrunzătoare conexiune, a acelei sinteze vii în care forma și conținutul, gândirea și realitatea sunt date acolo Cunoașterea este astfel acel moment de mijloc care, în special experiența, ține locul sintezei imediate a întregului Acest moment trebuie în mod necesar să fie compus în mod artificial, deoarece stabilește adecvarea a ceea ce experiența particulară însăși a postulat ca fiind diferit și, prin urmare, acest moment este în esență combinația a ceea ce este incompatibil din punctul de vedere al experienței particulare în sine; dar, ca orice experiență particulară în general, acest moment își găsește justificarea în unitatea vie a întregului și este semnificativ pentru cunoaștere ca expresie particular-experiențială a acestei unități Astfel, într-o anumită experiență, întreaga experiență pare a fi, parcă, polarizată Gândirea se află la un pol, realitatea la celălalt, iar ca parte interpolară care le leagă, care trebuie să reușească să combine atât diferența, cât și identitatea acestor poli, este cunoașterea Prin urmare, fiecare experiență particulară trebuie să constea dintr-o teză, o antiteză și o sinteză; dar aceasta din urmă este în special experiența doar o legătură artificială și numai experiența întreagă servește ca sinteză directă și vie pentru teza și antiteza particularului Exact aceleași relații se repetă în descompunerea fiecărei experiențe particulare în mai multe Biblioteca "Runivers" Teoria anchetei bazată pe empirism critic privat, în raport cu care cel mai general joacă rolul întregului *) Deci, valoarea intensivă a întregii experiențe în particular se transformă într-una extinsă; continuumul se dezintegrează mai întâi într-un conglomerat de elemente conectate în exterior; fiecare dintre aceste elemente este doar limita unui nou continuum și așa mai departe la infinit O astfel de gândire prin limite - și orice gândire particular-experimentală operează tocmai cu limite, transformând fluidul și continuul în definit *) - poartă, fără îndoială, caracterul convenției Dar trebuie să înțelegeți exact în ce constă această condiționalitate Ceea ce numim gândire, cunoaștere și realitate sunt categorii condiționate numai în raport cu punctul de vedere în care se află întreaga experiență Semnificația pe care o acordăm acestor categorii este preluată de noi din experiența particulară corespunzătoare și această semnificație în sfera aceleiași experiențe este de neclintit Experiența privată nu poate fi critică în sine și, prin urmare, prezența tuturor categoriilor numite, ca atare, în experiența privată nu poate fi pusă la îndoială și considerată condiționată în propria sa sferă Gândirea este un fapt și, în măsura în care ea însăși își face din formele sale separate propriul conținut, este o realitate particular-experiențială; acelaşi lucru este valabil şi pentru actul cunoaşterii şi pentru existenţa realităţii Un punct de vedere superior, pe care îl oferă întreaga experiență, nu desființează legitimitatea particularului-experimental; acesta din urmă a fost refuzat doar *) Din cele de mai sus, se poate vedea motivul pentru care mă opun experienței private nu generală, ci integrală Diferențele specifice ale experienței particulare nu sunt adăugate din exterior, ci deja incluse în general, din care particularul provine în modul descris mai sus Dar conceptul de general este legat de noțiunea greșită că tot ceea ce constituie proprietatea specifică a

particularului cade în el De aceea evit să numesc experiența totală generală, termenul total exprimă mai mult esența experienței generale; este necesar doar să raportăm această proprietate a integrității la compoziția internă a experienței, și nu la granițele sale externe: integritatea experienței înseamnă doar contopirea în ea a formei și conținutului, gândirii și conținutului, cunoașterii și realității) Acest fapt își găsește recunoaștere în doctrina matematică a infinitezimalelor, care este tocmai ceea ce încearcă să facă o punte între intensitatea reprezentării unui întreg, intuitiv și extensivitatea produselor de reflecție Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV pretențiile ei de a se ridica deasupra propriei sfere Cel care, în categoria realului, caută ceva care există, stând în afara gândirii, tocmai încearcă să ridice punctul de vedere particular-experimental la nivelul general-experimental, de altfel, la gradul de transcendent Dar transcendența este o ficțiune pentru acel punct de vedere cel mai înalt care ne este oferit în mod unic, punctul de vedere al experienței totale Punctul de vedere general-experimental este tocmai această întreaga experiență, care nu conține nici gândirea, ca atare, nici realitatea, ca atare, ci conține doar sinteza lor În sfera experienței private, realitatea, realitatea în care trăim, acționăm, care este valoroasă pentru noi, își păstrează întreaga semnificație Dar nici în raport cu întreaga experiență nu dispare ca o ficțiune, nu se dizolvă în gândire; nu este dat acolo izolat, ci constituie un element absolut egal al acestuia Dacă, în experiența noastră privată, înțelegem realitatea într-un mod inadecvat în ceea ce privește modul în care ar trebui să fie înțeleasă ca un întreg, atunci această inadecvare se referă doar la evidențierea realității ca moment autosuficient și deloc la faptul că însăşi existenţa ei Realitatea are ființă; dar în această ființă se contopește cu gândirea, iar această sinteză este o idee Singura ființă, singura ființă, este o idee - și această ființă nu poate fi concepută în termenii categoriei realității, care este o categorie privată, subordonată Un gând cu drepturi depline, care îmbrățișează realitatea, este ființa care ne este dată ca fapt general al experienței Acesta nu este transcendentul pe care îl urmărește metafizica, este complet empiric, critic-empiric, dat Dar dacă fiecare experiență particulară este numai condiționat adecvată întregului, atunci în propria sa sferă, pentru a fi o experiență critică, trebuie să fie strict adecvată Este sarcina teoriei cunoașterii să stabilească criteriile pentru această adecvare, după ce a stabilit relația dintre experiența particulară și întregul definit mai sus - și această atitudine, după cum vom vedea, decurge în întregime din această relație Întrucât o anumită experiență este doar o descompunere a întregului, întregul ei adevăr trebuie să se bazeze pe reducerea ei la acest întreg, pe luarea în considerare în ea a acelor proprietăți care decurg direct din descompunerea întregului Sarcina, prin urmare, Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC este de așa natură încât, în raport cu experiența particulară, trebuie stabilite acele predicate ale acesteia care decurg direct din predicatele întregului, modificate numai în măsura în care reprezintă o descompunere a acestora, dar, în afară de această descompunere, rămânând adecvate lor Prezența acestor predicate este criteriul experienței particulare, care atestă adecvarea ei internă și, în consecință, adecvarea ei condiționată la întreaga experiență și, în consecință, posibilitatea de a aduce această experiență particulară la o adevărată sinteză în întreg Categoria de adecvare nu este aplicabilă întregii experiențe, pentru că ea însăși este un derivat al

predicatului principal al acestei experiențe, integritatea ei interioară Întreaga experiență nu are alt criteriu pentru ea însăși decât această integritate interioară proprie Verificarea unei concepții de către alta nu este altceva decât un test pentru a vedea dacă ambele idei se contopesc într-un întreg viu Reprezentarea nu trebuie să-și demonstreze realitatea - pentru ea această realitate este dată imediat - dar trebuie să-și demonstreze unitatea Cu alte cuvinte, pentru o idee, pentru o reprezentare, în predicatul ei de bază - integritatea și unitatea - există criterii atât pentru adevărul ei, cât și pentru realitatea ei - pentru că ambele criterii nu au divergit încă, așa cum se va întâmpla în viitor O reprezentare totală, mai precis, nu i se poate cere să-și dovedească adevărul, căci numai gândirea este adevărată, care a fost deja separată de o reprezentare întreagă, așa cum nu i se poate cere să-și dovedească realitatea, căci realitatea se referă doar la conținut, și nu la întreaga prezentare O idee întreagă nu trebuie decât să-și dovedească integritatea, dar aceasta o dovedește prin însuși faptul existenței ei, căci, din moment ce această integritate interioară îi lipsește, ea se destramă, încetează să mai fie o singură idee Dar în măsura în care gândirea și realitatea sunt separate în experiența particulară ca categorii independente, tot așa este divizat obiectul unic al întregii experiențe Integritatea gândirii, unitatea sa interioară, este acum înțeleasă ca adevăr simplu, care nu are nimic de-a face cu realitatea; integritatea realității, este acum gândită ca un fel de unitate internă Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV realitatea în sine, care nu are nimic de-a face cu gândirea Criteriul adevărului gândirii și criteriul realității conținutului diferă acum Se presupune că gândirea este adevărată nu în relația sa cu realitatea, ci în funcție de unele proprietăți interne și că conținutul este real nu pentru că este holistic în gândire, ci pentru că este holistic în sine Numai în exterior sunt aduse în corelare aceste două criterii, și tocmai în cunoaștere, care, în măsura în care unește două predicate separate, unește și două criterii separate, formând din ele unul, adecvarea gândirii și realității Deci, acum este clar ce înseamnă adecvarea interioară a fiecărei experiențe particulare Ea semnifică reconcilierea într-o singură sinteză a totalității interioare a tezei sale și a totalității interioare a antitezei sale În raport cu acea experiență particulară, care provine cel mai îndeaproape din întreaga experiență, în care este dată împărțirea întregii experiențe în gândire, realitate și cunoaștere, această adecvare înseamnă acordul adevărului interior al gândirii cu unitatea interioară a realității Aceasta este caracterul adecvat al tuturor cunoștințelor Orice încercare de a ridica această adecvare deasupra sensului particular-experimental al gândirii și al realității, de a înțelege cunoașterea, de exemplu, ca gândire la o realitate super-experimentală sau de a înțelege realitatea ca un simplu derivat al unei gândiri super-experiențiale, prin urmare, a face fie din gândire o funcție a realității, fie din realitate ca o funcție a gândirii, sunt complet ilegale Aceste încercări în sine nu sunt adecvate, pentru că vor să iasă din acea sferă a experienței private, în care doar nouă ni se dă gândirea și realitatea ca independente, vor să dea un criteriu super-experimental al cunoașterii experimentale Inadecvarea unei astfel de înțelegeri se dezvăluie tocmai în faptul că nu ne oferă posibilitatea de a ridica această sinteză de gândire și realitate pe care o produce la sinteza lor vie, dată în întreaga experiență Fiecare sinteză adecvată diferă de sinteza adevărată corespunzătoare numai prin aceea că momentele ei nu ajung la fuziunea completă în ea; dar relația lor

trebuie să fie prezentată în această sinteză a experienței private exact în același mod, în mod adecvat, cu acea relație care numai în vederea vie este dată într-o sinteză adevărată Dar Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC Orice înțelegere a relației dintre gândire și realitate, care produce unilateral un moment din altul, contrazice adevărata sinteză a gândirii și realității într-o experiență întreagă și, prin urmare, nu mai este adecvată Singura înțelegere adevărată a relației dintre gândire și realitate în cunoaștere pentru o anumită experiență dată este cea evidențiată mai sus, tocmai cea care recunoaște doar faptul coordonării gândirii interne cu realitatea integrală intern, fără nicio căutare a vreunei cauze cauzale și alte dependențe aici, recunoaște că gândirea care are integritate internă va exprima cu exactitate realitatea corespunzătoare și că acea realitate care are integritate internă va corespunde gândirii adevărate Căci numai acest fapt este dat în întreaga experiență și de la limitele acestui fapt experiența particulară nu poate ieși, deoarece ea decurge doar din întreg De îndată ce introducem ceva într-o anumită experiență, care nu este prezent în experiența integrală corespunzătoare, este imediat relevat de imposibilitatea de a exprima apoi această experiență particulară în general și, prin urmare, ea însăși chiar mai devreme este dezvăluită în contradicție cu criteriul a acestei experiențe particulare, întrucât acest criteriu se bazează tocmai pe posibilitatea unei astfel de expresii Astfel, pe de o parte, criteriul cunoașterii trece în criteriul adevărului, pe de altă parte, în criteriul realității și, așa cum cunoașterea însăși este o sinteză a gândirii și a realității, tot așa acest criteriu este doar o sinteză a criteriul adevărului și criteriul realității Toate aceste criterii, în esență, se pot substitui complet unul pe celălalt, pentru că sunt doar expresii diferite ale unui singur principiu, un singur predicat inerent întregii experiențe Criteriul adevărului (integritatea internă a gândirii) este același criteriu al realității (integritatea internă a realității) și același criteriu al cunoașterii (consimțământul gândirii cu realitatea) Prin urmare, este destul de legitim să considerăm drept criteriu al adevărului gândirii integritatea internă a realității la care se referă gândul, ca criteriu al realității - integritatea internă a gândirii, în care este dată această realitate, și ca criteriul cunoașterii - în mod egal, atât integritatea internă a gândirii, cât și integritatea internă a realității incluse în această cunoaștere De obicei, după cum am menționat mai sus, criteriul Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV " imaginabilitate, adică adevărul interior al gândirii, independent de raportul său cu realitatea, se distinge de criteriul realității sau, după cum se spune, de criteriul adevărului real al gândirii Dar această distincție corespunde unei înțelegeri adecvate a sferei date a experienței private numai în măsura în care natura acestor criterii diferă, iar coincidența lor nu este negata și, prin urmare, capacitatea lor de a se înlocui reciproc în aplicarea practică Această sferă a experienței private, așa cum tocmai s-a explicat, nu admite că adevărata gândire nu ar putea coincide cu adevărata realitate, căci altfel în aceeași sferă nu s-ar putea realiza acea sinteză a acestor momente, care este dată în cunoaștere Acest lucru, însă, nu neagă faptul că, întrucât natura acestor criterii este în cele din urmă diferită, fiecare dintre ele primește o dezvoltare independentă de celălalt în specificațiile ulterioare ale experienței particulare eu Aici, însă, am ajuns la un punct care poate da naștere la obiecții considerabile Criterii pentru categorii de privat experiența sunt

criteriile tezei, antitezei și sintezei sale Criteriile de teză și antiteză nu sunt criterii proprii de cunoaștere, dar ele există în măsura în care categoriile pentru care sunt criterii există și în experiența privată Dar criteriul este un mijloc de evaluare Care este evaluarea acestor categorii, în măsura în care sunt concepute ca neintrat încă în relația de cunoaștere, în starea de sinteză? După cum sa menționat deja, aici se evaluează integritatea internă și consistența acestor categorii, iar criteriul este tocmai respectarea acestei integrități Dar această totalitate a gândirii și totalitatea realității sunt tocmai predicatele esențiale ale acestor categorii, fără de care acestea din urmă nu există Prin urmare, așa cum am spus mai înainte, aceste criterii sunt pur și simplu o expresie a însăși esenței acestor categorii, așa cum sunt concepute într-o anumită experiență La fel, criteriul de sinteză, care poate fi desemnat cu drepturi egale ca sinteza celor două criterii anterioare, nu exprimă altceva decât un predicat esenţial al cunoaşterii, fără de care nu există cunoaştere El este integritatea interioară Biblioteca Runiverse TEORIA CUNOAȘTERII BAZATĂ PE EMPIRICISM CRITIC această categorie; și această integritate interioară a ei este tocmai adecvarea gândirii și a realității, mai precis, adecvarea integrității interioare a gândirii și integritatea interioară a realității Astfel, fiecare criteriu exprimă doar predicatul esențial al fiecărei categorii De aici concluzia directă că toată gândirea este intrinsec integrală, deci adevărată, că toată realitatea posedă în mod egal integritate internă și că, în sfârșit, toată cunoașterea este adecvată, cu alte cuvinte, că toată gândirea corespunde realității la care se referă Această concluzie poate provoca neînțelegeri și obiecții Și între timp, nu există nimic mai adevărat și mai corespunzător realității Dintre cele trei propoziții* cuprinse în concluzie, va apărea fără îndoială ca o simplă tautologie că fiecare realitate, prin însăși existența ei, garantează îndeplinirea criteriului său Realitatea există ca o unitate reală; contradicția internă nu poate fi tolerată în ea; atunci când există, realitatea se transformă în ficțiune Expresia acesteia este legea simplă a identității - A=A - recunoscută în general în lumea experienței private ca legea logică care o guvernează Dar faptul că toată gândirea este adevărată prin însăși natura sa, adică este totală în măsura în care există ca gândire - acest lucru poate deja să dea naștere la obiecții, deși se bazează pe neînțelegere Poate părea că gândirea, contrazicându-se, *) Nu trebuie uitat că această lege este dominată de o alta, care exprimă raportul dintre experiența întreagă și particularul: A = B + C, unde nici B, nici C, nici suma lor, nu este identică cu A Această lege exprimă tocmai inadecvarea experienței particulare de mai sus la ansamblu și neputința primului de a exprima elementele sau polii întregii experiențe B și C în relația vie în care sunt date în cel din urmă Deoarece A = A are o semnificație reală, A = B-|-C este întotdeauna ascuns sub el, unde nu poate exista o identificare adevărată între cele două părți ale egalității și unde o astfel de identificare este acceptată doar condiționat din punctul de vedere al întreaga experienţă şi devine necondiţionată numai din punctul de vedere al unei anumite experienţe Egalitatea poate fi păstrată în absența identității, căci egalitatea este identitate doar în anumite relații Astfel, ceea ce este legea identității din punctul de vedere al experienței particulare, din punctul de vedere al întregului este legea egalității, în măsura în care exprimă acum identitate condiționată, relativă Biblioteca Runiverse F Sofronovu, totuși nu încetează să fie gândit, cu alte cuvinte, că capacitatea de

gândire nu coincide cu consistența interioară, cu adevărul gândirii Până la urmă, vorbim de gândire contradictorie, de contradicții de gândire Dar această neînțelegere nu poate exista mult timp și devine imediat clar că o contradicție poate exista nu într-un singur gând, ci în diferite gânduri, fiecare dintre ele trebuie să fie întreg Dacă în cadrul unui singur gând apare doar o contradicție - încetează să mai fie una, se desparte în două sau mai multe - și, în consecință, încetează să existe, ca gând dat cu un anumit conținut, în locul lui apar alte gânduri Într-adevăr, realitatea, în măsura în care apare ca două *realități diferite, poate conține o contradicție în sine - nu poate exista o contradicție doar într-un singur gând și într-o singură realitate, deoarece apariția unei contradicții interne echivalează cu anihilarea unei gândire dată sau o realitate dată și apariția unor gânduri noi și realități noi Astfel, nu fără motiv, sofiştii susţineau că o contradicţie internă a gândirii este imposibilă; eroarea lor a fost doar că din aceasta au tras concluzia greșită cu privire la absența unei distincții între adevărat și fals; această diferență există, dar nu este dată în posibilitatea unei contradicții interne a unui singur gând Cea mai mare neînțelegere poate fi cauzată de a treia propoziție a concluziei noastre, conform căreia toată cunoașterea este adecvată, deși, după cum am văzut, această propoziție este doar o parafrază a primelor două Deja în raport cu primele două propoziții, s-ar putea obiecta că în asemenea condiții nu este nevoie de niciun criteriu, pentru fiecare gând, fiecare realitate se afirmă Dar acum această obiecție pare deosebit de semnificativă Într-adevăr, sub ipoteza unei astfel de adecvari constante a cunoașterii, prin urmare, adecvarea gândirii și a realității, trebuie să eliminăm posibilitatea atât a erorilor neintenționate de cunoaștere, cât și a tuturor tipurilor de ficțiuni condiționate, creații de fantezie etc - pentru toți gândibilitatea asigură astfel realitatea gândibilului Orice experiență va fi atunci adecvată; nu există nicio diferență între experiența critică și cea non-critică și nici măcar nu există acea inconsecvență, acea inadecvare pe care am stabilit-o Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC între experienţa totală şi cea particulară Concluzia noastră, care se bazează tocmai pe studiul acestui raport dintre experiența întreagă și cea particulară, și din același raport am determinat chiar criteriile experienței particulare, această concluzie învinge fundamentele noastre și face ca categoria criteriului să fie inutilă și lipsită de sens Și, pe de altă parte, simpla experiență nu ne demonstrează la fiecare pas posibilitatea erorilor de cunoaștere și posibilitatea unor astfel de imaginabile, care nu au corespondență în realitate? Ajungem astfel la întrebarea posibilității sau imposibilitatea cunoașterii false - iar răspunsul la această întrebare va conține rezolvarea celui de-al doilea subiect pe care ni l-am propus la începutul acestui articol Acest răspuns va consta din nou în clarificarea neînțelegerii cauzate de utilizarea necritică a termenilor Mai puțin de toate, din punctul nostru de vedere, scepticismul poate fi tolerat, negând posibilitatea cunoașterii adevărate Și totuși acest punct de vedere declară în mod decisiv că fiecare experiență este reprezentată în propria sa sferă de cunoașterea adevărată și că, în consecință, criteriul adevărului tuturor cunoașterii este dat chiar în prezența ei Nu ne vom teme de această poziție, ca ne incriminează, ci doar interpretăm sensul ei și măsura în care este recunoscută de noi Fiecărei unități de gândire îi corespunde în mod necesar o unitate de conținut, care este tocmai ceea ce afirmăm ca realitate Nu poate fi altfel, căci într-o experiență

întreagă ambele unități sunt date ca una, ca o sinteză vie a gândirii și conținutului În special experiența, această sinteză apare într-o formă mediată de cunoaștere și, prin urmare, în cea din urmă gândirea nu poate diverge de realitate Cum este posibilă cunoașterea falsă? Cum să rezolvi această contradictio in adjecto? Se rezolvă în așa fel încât ceea ce numim cunoaștere falsă este, în esență, nu cunoaștere, mai precis, ea încetează să mai existe ca cunoaștere, deoarece se crede că este falsă Știm că adevărata adecvare a cunoașterii constă nu în simpla adecvare a gândirii și a conținutului ei, ci în adecvarea unității gândirii la unitatea conținutului Deoarece nu există o unitate internă într-un act dat de gândire, ea încetează să existe ca gândire certă, definită și încetează să existe în Biblioteca Runiverse F SOFRONOVA gândirea este o anumită realitate care îi corespunde Gândirea reprezintă acum simpla prezență a elementelor de gândire care nu au legătură în interior și, în consecință, realitatea pe care o plasăm în afara gândirii se descompune pentru noi în elemente care nu au legătură în interior, deși se păstrează adecvarea dintre elementele individuale ale gândirii și elementele realității Dar aceasta nu mai este adecvarea cunoașterii, mai exact, adecvarea cunoașterii este dată aici doar în raport cu fiecare element al gândirii la fiecare element al realității Întrucât legătura dintre aceste elemente există, orfă este dată ca fiind externă acestora, prin urmare, se realizează prin alte elemente ale gândirii; prin ele însele, aceste elemente nu sunt suficiente pentru o astfel de conexiune Prin urmare, astfel de elemente nu pot fi deosebite din gândire ca ceva obiectiv, ceva integral în legătura lor reciprocă: aceasta din urmă, fiind o legătură externă în gândire, rămâne aceeași în raport cu realitatea și, în această măsură, în consecință, nu poate intra într-un intimă compoziția acestuia din urmă, este considerat a fi inventat din exterior, este considerat un element pur subiectiv, mental Cu alte cuvinte, dacă este dată orice unitate de gândire și unitatea de realitate care îi corespunde, atunci această unitate este strict condiționată de prezența și calitatea tuturor elementelor incluse în ea și, prin urmare, de adăugarea oricăror elemente noi, scăderea scoaterea sau schimbarea celor dintâi duce imediat la dezintegrarea unităţii la dispariţia cunoaşterii Cunoașterea, așadar, este falsă numai din punctul de vedere al unei experiențe mai înalte, mai ample decât cea care este exprimată în ea: toată cunoașterea din sfera propriei experiențe rămâne întotdeauna adevărată, căci însăși prezența ei este garanția acestui adevăr Cunoașterea nu conține niciodată mai mult sau mai puțin decât experiența care ține de ea Orice descoperire a non-adevărului, a neadecvării cunoștințelor este o simplă extindere a experienței Odată cu această expansiune, este distrusă acea unitate interioară, care a conectat pentru noi în formele inferioare ale cunoașterii elementele cunoscute ale gândirii și realității Elemente noi de experiență, invadând vechea lor legătură, ne fac să vedem artificialitatea acestei conexiuni și caracterul ei exterior Există o reconstrucție a experienței în sensul unei capturi din ce în ce mai mari a conținutului în sfera aceleia Biblioteca Runiverse TEORIA CUNOAȘTERII BAZATĂ PE EMPIRICISM CRITIC pe care o înțelegem ca realitate și în sensul unei schimbări corespunzătoare a sensului fiecăruia dintre fostele elemente ale acestui conținut Și acum, din punctul de vedere al acestei experiențe superioare, extinse, aceste elemente modificate ale vechiului conținut nu mai pot fi conectate în unitatea în care au apărut înainte de această schimbare; acum o astfel de legătură între ele este forțată, falsă, inexistentă pentru noi, nu poate fi dată decât

extern) Dar aceasta, după cum reiese clar din cele de mai sus, nu anulează în nici un fel adevărul cunoștințelor anterioare, deoarece a recunoscut unitatea și integritatea conexiunii dintre elementele anterioare, neschimbate; în măsura în care aceste elemente sunt concepute așa cum au fost concepute anterior, tot așa și cunoștințele referitoare la ele sunt adevărate; tocmai asta am vrut să spunem când am spus că toate cunoștințele din domeniul propriei experiențe sunt adevărate Orice cunoaștere falsă este pur și simplu o cunoaștere insuficientă, dar această deficiență nu poate fi recunoscută cât timp ne aflăm în sfera acestei cunoștințe; o astfel de cunoaștere insuficientă, prin urmare, pentru ea însăși, satisface singurul criteriu al adevărului, integralitatea interioară, este adevărată Deci, cunoștințele false sunt acelea în care integritatea naturală este înlocuită cu o conexiune externă Întrucât în sfera fiecărei experiențe întregul și, în consecință, adevărul unei reprezentări date sunt datele finale, nesupuse criticii până când experiența nu iese din limitele acestei sfere, se face descoperirea artificialității și falsității acestei conexiuni numai prin admiterea unei experiențe superioare, extinse Sarcina noastră acum este să investigăm esența acestui proces, în care reprezentarea experienței inferioare este declarată falsă în numele reprezentării celei superioare Singurul critic- !) În consecință, în fiecare reprezentare trebuie să distingem unitatea sa internă, organică, care este criteriul nostru al adevărului ei, de orice legătură externă care combină părțile individuale ale reprezentării doar psihologic: astfel, de exemplu, este simpla simultaneitate a reprezentării diverse elemente ale reprezentării în conștiință, pur verbale, legătura lor etică și estetică etc Deoarece aceste conexiuni nu se contopesc organic cu însuși conținutul elementelor reprezentării, ele nu se află în conștiință în sinteză directă cu aceste elemente, în măsura în care pe măsură ce reprezentarea, în ansamblu, se destramă, nu mai este o singură reprezentare Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV Ca criteriu de adevăr am declarat integritatea internă a reprezentării, între timp, aici criteriul este conținutul unei reprezentări superioare, și de aceea este imperativ să deducem acest ultim criteriu din cel principal Sperăm să arătăm că acest criteriu se dezvoltă din criteriul întregii interioare, în măsura în care particularul cu opoziția sa de realitate și gândire se dezvoltă din întreaga experiență Fără îndoială, în întreaga experiență, în care gândirea se îmbină cu conținutul, nu există o opoziție a falsului cu adevăratul Adevărul există acolo ca o sinteză directă a gândirii și, prin urmare, a conținutului Categoria totalității experienței ne vorbește doar despre forma ei, dar nu despre volumul ei Așadar, o experiență întreagă poate, ca și una anume, să aibă un conținut mai larg și mai restrâns, poate fi distinsă ca superioară și mai mică, tocmai în același sens al acestor termeni în care i-am aplicat particularului Dar experiența integrală inferioară nu poate fi niciodată opusă experienței integrale superioare, ca fals la adevărat Experiența inferioară intră întotdeauna în înțelegerea extinsă a superiorului ca element legitim, care se îmbină armonios cu ea Din punctul de vedere al întregii experiențe, orice dezvoltare, cunoașterea este în același timp și dezvoltarea realității, deoarece ambele categorii sunt contopite în ea într-o întreagă unitate și, prin urmare, cunoașterea și realitatea coincid mereu Fiecare element de realitate, de gândire, deci, și de cunoaștere, este în el ceva mobil, în continuă creștere și schimbare; în fiecare moment al dezvoltării sale el este egal cu sine, prin urmare, adevărat și real; în diferite stadii ale

dezvoltării sale este deci incomensurabilă, iar fiecare etapă își păstrează semnificația alături sau, mai precis, în cadrul celui mai înalt stadiu Legăturile care sunt date în această experiență nu pot fi niciodată declarate artificiale și false în sfera superioară a aceleiași experiențe, căci această sferă superioară le reproduce complet în sine și își păstrează semnificația, văzând în noile conexiuni doar dezvoltarea organică a acelorași foste cele, prin urmare, nu anulându-le, ci dezvoltându-le Întreaga experiență nu este familiarizată cu limitarea exterioară și imobilitatea elementelor conținutului său, cu amploarea ei; acest continut din el este fluid, continuu, intens Biblioteca Runiverse TEORIA CUNOAȘTERII BAZATĂ PE EMPIRICISM CRITIC Complet diferit în experiența privată Aici realitatea, izolată de gândire, pare să se întărească, să se cristalizeze în forme imobile; o asemenea realitate este ceva exterior, delimitat, care nu tolerează în sine elemente care nu ar fi ea însăși; atributele imanenței și continuității îi sunt străine; ea poartă în sine un principiu atomist: materialismul, prin urmare, ca formă crudă a realismului, este întotdeauna atomist Dar același caracter de extensie se reflectă dintr-o asemenea realitate asupra gândirii care se presupune că o reproduce Este destul de clar acum că, într-o asemenea formă exterioară, diferitele elemente ale realității - gândirea - cunoașterea nu pot exista decât una lângă alta sau în succesiune, dar nu imanent una în alta, așa cum există în întreaga experiență; și, prin urmare, nivelul superior îl exclude întotdeauna pe cel inferior ca fiind fals, deoarece experiența privată privește relația lor ca exterioară, de care este legată concluzia complet analitică că două atribute diferite nu pot exista în același timp în același loc - de ce unul dintre ele este declarat fals În virtutea aceleiași legi a contradicției, care predomină în lumea experienței private, conexiunile care au dus la cunoașterea experienței inferioare sunt declarate false, artificiale, subiective în cea superioară Aceasta exprimă tocmai faptul că realitatea dată în experiența inferioară nu poate intra ca o componentă organică în realitatea superiorului, la fel cum experiența integrală inferioară intră în integrala superioară Astfel, în experiența privată superioară, cunoștințele celor de jos sunt declarate false Experiența privată nu poate fi un judecător imparțial; nu vede că acele elemente care în sfera inferioară au fost incluse în adevărata sinteză aveau în esență un conținut diferit de cele a căror combinație acum o declară falsă El ia aceste elemente așa cum sunt deja date în el - și, desigur, fosta lor combinație se dovedește acum a fi doar artificială Sau cade în cealaltă extremă, și declară că elementele cunoașterii inferioare erau complet diferite, că nu există nimic în comun între aceste sfere ale cunoașterii, deoarece se referă la obiecte diferite Întreaga experiență, vs Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV aceasta, recunoaște diferența de unitate și este capabil să înțeleagă că un caracter diferit poate aparține aceluiași element în momente diferite ale dezvoltării sale Prin urmare, adevărul despre cunoașterea anterioară pentru el nu este încălcat de dezvoltarea cunoașterii Deci, în sfera experienței private, din criteriul principal al adevărului - integritatea interioară a reprezentării - se dezvoltă criteriul secundar, care devine conținutul experienței superioare El este necondiționat în propria sa sferă de experiență privată Dar din moment ce experiența particulară în sine este condiționată în raport cu întregul, la fel și criteriul ei este condiționat El înlocuiește integritatea internă a reprezentării, acordul ei intern cu ea însăși, prin acordul acestei reprezentări cu

acel complex de reprezentări, care pentru această experiență cea mai înaltă este o realitate Dar este evident că aceasta este doar o expresie particulară și condiționată a unui criteriu general, dezvoltat în măsura în care experiența particulară s-a dezvoltat din întreg Dar știm că fiecare experiență generală joacă același rol în raport cu cele particulare, precum întreaga experiență îl joacă față de particularul în general Prin urmare, tot ceea ce s-a spus despre relația întregii experiențe cu particularul este aplicabil și raportului fiecărui general cu particularitățile sale Tocmai, acea opoziție a adevăratului și a falsului, care în sfera experienței unui anume particular este ca o contradicție între nivelul cel mai înalt și cel mai de jos al acestei experiențe, nu mai devine o contradicție, ci o relație imanentă a momentelor individuale a acestei experiențe, în măsura în care este considerată o subspecie a generalului său Unitatea care este dată de experiența generală elementelor particularului face acum posibilă discernerea momentelor separate ale unui singur proces în diferența în înțelegerea lor Experiența integrală este doar etapa cea mai înaltă, la care toate nivelurile și tipurile de cunoaștere sunt unite ca momente ale unei singure idei Din punctul de vedere al experienței totale, conținutul adevărului - al realității - poate crește și se extinde - dar primul conținut nu devine astfel fals Progresul cunoaşterii umane nu înlocuieşte deloc falsul cu adevărat, ci doar extinde sfera adevăratului, realului Critica oricărei cunoștințe nu trebuie să constea în a-i aprecia adevărul în comparație cu Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC volumul cel mai mare de cunoștințe, dar în înțelegerea raportului său cu cel mai înalt, relația în care este un element imanent al acestuia din urmă Acesta a fost tocmai punctul de vedere al lui Hegel Îndeplinirea acestei sarcini este expunerea întregii realități din punctul de vedere al unei întregi experiențe, derivarea tuturor punctelor de vedere particulare din acest unic general, crearea unui întreg sistem de gândire, care în același timp, în virtutea integrității sale interne, este în conținutul său un întreg sistem de realitate, iar în sinteza sa de conținut și gândire, întregul sistem de ființă, această realizare este filozofie, care, în consecință, nu este doar gândire, ci și ființă în sine Din punctul de vedere al experienței private (care în propria sa sferă este necondiționată), descoperirea unui nou adevăr anulează vechea propoziție ca fiind falsă; Progresul cunoașterii umane constă în purificarea ei de eroare, iar critica oricărei cunoștințe constă în verificarea conținutului ei față de conținutul experienței superioare Acea relație specifică de imanență, în care experiența inferioară se află la cea mai înaltă în întreg, este înlocuită în particular de opoziția dintre fals și adevărat Astfel, relativitatea adevărului, care are un sens pentru experiența totală, dobândește altul pentru particular În primul caz, are sensul că nu cunoaștem întregul adevăr; în al doilea, ceea ce este adevărat astăzi poate fi declarat fals mâine Numai recunoașterea unei întregi experiențe, ca unic punct de plecare al tuturor cunoștințelor noastre, ne oferă o convingere fermă că cunoștințele noastre nu sunt un vis, nu un vis, ci un adevărat element al existenței lumii, al vieții lumii Adevărul, realitatea și cunoașterea sunt categoriile experienței private Dar fiecare categorie particular-experimentală poate fi interpretată din punctul de vedere al întregii experiențe, iar în această interpretare este dată cea mai înaltă înțelegere a ei, căci toate acele contradicții care sunt inevitabil inerente sferei experienței particulare sunt eliminate În felul acesta am interpretat și categoriile sus-menționate, care în

total* experiență sunt date ca o unitate sintetică, dar în special sunt separate și, întrucât realitatea este separată de gândire, dau naștere categoriei de fals *) i) Peste tot aici am vorbit despre gândire falsă, cunoaștere, judecată Dacă vorbim despre o propoziție falsă, atunci este evident că aceasta este Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV În mod similar, cu cunoștințe false, trebuie să luăm în considerare acele ficțiuni pe care le considerăm condiționat a fi adevăruri de dragul scopurilor metodologice În teoria cunoașterii, se obișnuiește să luăm în considerare aceste ficțiuni (totuși, nu numai ele, ci o serie întreagă de concepte auxiliare pe care le folosim inconștient, precum și simple erori de gândire) curățate funcții epistemologice, - opunându-le celor funcţii ale cunoaşterii care au de la uzură la realitate Dacă prin aceasta se dorește doar să spună că conținutul care este dat în aceste funcții ca realitate nu există de fapt ca atare, atunci această înțelegere în sfera experienței private, unde realitatea este deja separată de gândire, este perfect legitimă Dar prin funcții epistemologice pure se înțelege uneori o astfel de funcție a gândirii, care se presupune că nu are nimic de-a face cu realitatea, deși este introdusă de dragul unor scopuri epistemologice și metodologice sau, în general, constituie un anex al cunoștințelor noastre, obligatoriu pentru aceasta, dar complet fără legătură cu realitatea De fapt, asemenea funcții epistemologice pure nu pot exista Orice cunoaștere, așa cum reiese clar din întreaga expunere anterioară, se ocupă numai de realitate - și în special de experiență, putem distinge doar între cunoașterea adevărată, adecvată realității, cunoașterea falsă, neadecvată acesteia, așa cum este dovedit de experiența superioară și condiționat adevărata cunoaștere, a cărei adecvare în raport cu realitatea este doar temporar asumată de dragul unor scopuri metodologice, dar trebuie neapărat să cadă în rezultatul final al studiului Numai asumarea realității, în caz contrar, recunoașterea condiționată a experienței inferioare ca adecvată, poate fi un mijloc auxiliar al cunoașterii; asumarea condiționată a unora (ființă epistemologică), care nu este realitate, ci doar conceperea simplă, nu poate ajuta cunoașterea noastră în exact nimic; doar presupunând că o concepibilitate dată este realitate, putem opera cu această ficțiune în cunoașterea noastră Toate încercările de a stabilirea unei ființe epistemologice speciale - încercări care duc la ceva care nu conține deloc cunoștințe și ai cărui termeni nu sunt legați, este, prin urmare, o combinație pur verbală care nu conține o judecată se aplică toate cele de mai sus Biblioteca "Runivers" TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC provenind din Kant x), și astfel introduc în gândirea noastră o regularitate deosebită, independentă de relațiile reale, sunt fatalmente condamnate la impotență, fie că sunt construite pe baze metafizice sau psihologice În primul caz, adică în teoriile metafizice, este izbitoare lipsa evidentă de conținut și vid a acelei "gândibilitati" care este prezentată ca o pură funcție epistemologică și căreia i se încredințează sarcina de a organiza o anumită regularitate a gândirii, iar în cele mai multe cazuri o realitate transcendentală deosebită este a alunecat treptat la locul ei În al doilea caz, centrul de greutate este concentrat pe întrebarea - poate binecunoscuta "minte gândibilă", atunci când cea mai înaltă experiență a dezvăluit deja absența conținutului real în ea, poate rămâne un element indispensabil al cunoașterii noastre și o poate organiza într-o anumită regularitate? Evident că nu, și atunci semnificația acestei funcții epistemologice pure se reduce fie la o recunoaștere eronată, fie condiționată a realității din spatele conținutului ei Dar eroarea

este corectată prin experiență superioară, iar ficțiunea condiționată ar trebui să cadă din rezultatele cercetării, altfel ar trebui să fie recunoscută nu ca o formă epistemologică goală, ci ca o realitate Astfel, acest efort de a separa cunoașterea de realitate, de a-i crea o anumită sferă în care cunoașterea ca atare ar putea fi adevărată fără a exprima realitatea, ar putea fi obligatorie și obiectivă, deși nu reală, nu are alt temei sub ea, cu excepția unei greșeli majore)) Și anume, din partea aceea a învățăturii sale, care este caracterizată de Paulsen ca raționalism formal Trebuie să considerăm poziția lui Kant asupra acestui punct ca fiind progresivă în raport cu vechile concepte empiric-sceptice și dogmatic-metafizice, deoarece conținea deja un pas spre recunoașterea unității realității și gândirii Dar întrucât acest raționalism a rămas formal, gol, lipsit de legătura internă cu realitatea, trebuie să vedem în el o subdezvoltare a punctului de vedere principal, întrucât ideile de rațiune erau apoi legate, deși artificial, cu un conținut transcendent, o revenire la vechea dogmă, sub steag nou) Rudolf Stammler, de altfel, merge pe această cale în lucrarea sa "Wirthshaft und Recht nach der materialistischen Gescliichtsauffas-sung" - la fel ca criticii săi ruși, domnii Bulgakov și Struve, care Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV În concluzie, rămâne de explicat în ce relație se află între ele datele experienței întregi și particulare, precum și ale oricărui general și particularul său, și anume dacă le este aplicabilă relația dintre adevărat și fals Expunerea de mai sus oferă material suficient pentru rezolvarea acestei întrebări Adevărul, ca și realitatea, în sensul în care aceste categorii sunt elaborate în experiența particulară, nu sunt aplicabile întregului, de aceea experiența întreagă și particulară nu sunt proporționale în ceea ce privește adevărul și realitatea Dăruirea experienței totale - o idee - este o sinteză a gândirii și a realității - admite și o regularitate epistemologică pură De fapt, ceea ce este o lege obligatorie pentru noi, devine astfel realitate pentru noi și nu avem alt criteriu de realitate Acceptarea condiționată a unei anumite regularități este, din nou, nu mai mult decât acceptarea condiționată a unei anumite realități - și, în orice caz, trebuie să iasă din rezultatul final al gândirii și să nu rămână elementul ei necesar Fiecare element necesar al acestuia este realitate, empiric sau metafizic Cauzalitatea și oportunitatea nu pot fi privite ca un fel de necesitate epistemologică care nu are realitate Dacă prin regularitatea țintă înțelegem doar regularitatea evaluării, atunci toate acestea nu vor fi o evaluare conform relațiilor reale, mai exact, va exista doar genul acestor relații În limitele realității obiective, ambele categorii sunt doar succesiuni constante, serii constante de fapte și este la fel de inconsecvent cu realitatea să se atribuie o putere specială primului (cauzalitate) sau ultimului (expedient) membru al seriei Dar condiționat o astfel de forță poate fi admisă, totuși, astfel încât construcția seriei în sine să nu fie derivată din ea, ci, dimpotrivă, ea însăși ar formula doar construcția lor experimentală Prin urmare, oportunitatea la fel de mult ca cauzalitatea satisface explicarea fenomenelor, numai dacă stabilește o serie cu adevărat reală De exemplu, pot explica destul de precis o serie întreagă de acțiunile mele din scopul meu; dar această serie se pretează în egală măsură la explicația cauzală; într-un cuvânt, cauzalitatea și oportunitatea sunt doar două puncte de vedere condiționate asupra aceleiași serii reale, presupunerea în ea a unei forțe care acționează în primul sau ultimul membru al seriei; ambele presupuneri nu încalcă cursul real al seriei în sine Dar este la fel de ilegal să folosiți ambele puncte de vedere, atunci când uită de

semnificația lor convențională și doresc să construiască însăși seria dintr-o serie preconcepută, nerealistă, conținutul primului sau ultimului termen, în timp ce forța lor cauzală sau țintă este recunoscută ca adevărată realitate Ca și în chestiunea generală a cunoașterii, Kant începe aici prin a nega punctele de vedere metafizic și empiric doar pentru ca, admițând în lumea empirică doar semnificația epistemologică a oricărei regularități, să revină din nou în inteligibil la înțelegerea metafizică a poartă Biblioteca "Runivers " TEORIA CUNOAȘTERII PE BAZA EMPIRISMULUI CRITIC și se pretează analizei numai în sensul descoperirii acestor elemente în ea, și nu în sensul naturii însăși a sintezei lor, care este un dat imediat, primar Nu are sens să ne întrebăm cum există o idee și cum este gândită ea, pentru că înseși conceptele de existență și gândire ne sunt date tocmai în ideea însăși, extrasă de acolo, și prezența ideii, darul ei, așa cum ea este, este acel imediat, care în sine își găsește o explicație Are și mai puțin sens să ne imaginăm existența unei idei și gândirea ei în termenii acelor categorii de realitate și gândire care sunt dezvoltate de la sine Deși, astfel, găsim cel mai înalt criteriu al adevărului și realității unei anumite experiențe în întreaga experiență, acest criteriu nu este deloc adevărul și realitatea acestei întregi experiențe, ci este prezența ei direct sintetică, data sa specifică, care nu coincide deloc cu adevarul si realitatea experienta privata Pe această bază, experiența privată nu poate fi fals în raport cu întregul Categoriile de adevărat și fals ajung doar la granițele experienței totale și acolo dispar, sau mai bine zis, se contopesc într-o singură sinteză, într-o categorie superioară cu categoriile realului și irealului Ar fi o greșeală să vedem în experiența totală o realitate și un adevăr superior Dacă un astfel de mod de exprimare poate fi admis, este doar ca unul condiționat și trebuie să acordăm un sens diferit adevărului și realității unei întregi experiențe decât adevărului și realității unei anumite experiențe Prin urmare, experiența particulară este adevărată și reală, tocmai în sensul în care aceste categorii se dezvoltă în ea, iar relația ei cu întreaga experiență nu poate fi caracterizată altfel decât prin dezintegrarea predicatului esențial al întregii experiențe, limitarea acesteia din urmă la una latura celor două contopite în întreg ca sinteză directă Experiența particulară este o parte imanentă a întregului și nu coincide cu ea, nu pentru că în ea nu se realizează adevărul sau realitatea, ci pentru că sinteza cea mai înaltă a acestor categorii, sinteza directă a întregii experiențe, predicatul ei esențial, este nerealizat în ea Această relație poate fi caracterizată tocmai în așa fel încât experiența particulară să nu fie adecvată întregului, ci să îi fie imanentă Dacă întreabă despre realitate și adevăr Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV experiența privată, așadar, întrucât aceste categorii sunt limitate în aplicarea lor în domeniul experienței private, aceasta din urmă este destul de capabilă să reziste criticilor lor Ambele categorii s-au născut împreună cu o anumită experiență și sunt predicatele ei esențiale, destul de inaplicabile relației dintre întreaga experiență și o anumită experiență Același lucru trebuie spus despre relația oricărei experiențe generale cu cele particulare Criteriul adevărului și realității fiecărei sfere particulare este aplicabil numai în această sferă și este proporțional cu criteriul sferelor generale numai în raport cu generalitatea și particularitatea Relația dintre adevărat și fals se aplică numai experiențelor superioare și inferioare ale aceleiași sfere Dar experiența privată recunoaște o anumită existență independentă a realității și în aceasta pare să contrazică conceptul de

experiență totală De fapt, însă, nu există și nu poate exista o contradicție aici, deoarece existența ei ar da dreptul de a declara o experiență adevărată și cealaltă falsă Nu este greu de arătat că orice contradicție, în măsura în care este su- există, este totuși cuprinsă în limitele experienței private Descompunerea unei întregi experiențe într-una anume are întotdeauna ca rezultat că în ultimele două puncte de vedere extreme sunt în mod inevitabil prezentate, stând în contradicție reciprocă - dar poate fi prezentat și un punct de vedere de mijloc, formând într-un anumit sens o sinteză a acestor două margini * ei, cu ceea ce fiecare extremă izolată va sta din nou în contradicție cu această medie, va fi falsă în raport cu ea A spune că experiența privată recunoaște existența independentă a realității și consideră gândirea ca un derivat al acesteia ar fi inexact; trebuie adăugat că aceeași experiență privată recunoaște gândirea ca adevărată existență și consideră realitatea ca un derivat al acesteia din urmă; în sfârșit, aceeași experiență privată consideră gândirea și realitatea ca două funcții dependente reciproc Cutare sau cutare minte poate, desigur, să se oprească asupra unuia dintre aceste puncte de vedere, dar toate trei aparțin sferei experienței private, totalitatea lor formează-o Și este evident că toți se află în conflict reciproc În experiența privată, niciunul dintre ei nu poate prevala în cele din urmă și în mod egal

ele nu pot fi îmbinate complet între ele Acea reconciliere, pe care ambele puncte de vedere extreme o ajung la mijloc, este foarte imperfectă, dar este singura posibilă în sfera experienței private și servește ca prototip al acelei sinteze superioare pe care toate aceste puncte de vedere particulare o găsesc doar în ansamblu Acest punct de vedere de mijloc al experienței particulare, care tinde să respingă ambele tipuri de monism particular, precum și acel dualism, care totuși subordonează într-o anumită măsură un punct de vedere altuia și, în sfârșit, dualismul perfect - acest punct de vedere poate fi recunoscut de mințile cunoscute cel mai satisfăcător; cu toate acestea, ea poartă și o contradicție, deoarece nu exprimă o adevărată sinteză a unei întregi experiențe Pentru alte minți, punctul de vedere final este unul dintre cele enumerate mai sus și, în orice caz, punctele de vedere rămase în raport cu cel acceptat sunt declarate false Conform apariției mai sus explicate a categoriei de fals în experiența privată, această falsitate a unor astfel de puncte de vedere înseamnă imposibilitatea contopirii lor cu ceea ce este considerat adevărat, pentru noi - cu numita medie, luată drept adevărat tocmai pentru că în ea este cel mai realizat criteriul adevărului, integritatea internă Deci, nu experiența privată, ca atare, se dovedește a fi falsă; ci doar anumite tipuri de experiență particulară și ele sunt false nu în relație cu întreaga experiență, ci în raport cu alte tipuri, mai perfecte, de experiență particulară Pentru întreaga experiență, dimpotrivă, fiecare dintre aceste puncte de vedere este imanent, deși nu este adecvat Astfel, fiecare dintre ele este într-adevăr în contradicție cu celelalte, dar această contradicție durează doar în limitele experienței particulare Existența independentă a realității este falsă deoarece contrazice alte aspecte ale experienței private Pentru o întreagă experiență, însăși categoria independenței este valabilă numai în limitele unei anumite experiențe și, urcând la întreg, își pierde sensul, în care și-ar putea contrazice conceptul Criteriile de adevăr și realitate ale experienței particulare își au baza în sinteticitatea directă a întregului Fiecare dintre ele, în sfera experienței private, poate fi realizată; primul în unitatea gândirii, îmbrățișând realul

ness, al doilea - în unitatea realității, care servește ca conținut al gândirii Dar o sinteză reală a acestora, în care s-ar da raportul dintre gândire și realitate, evident că nu poate fi realizată nici după categoria gândirii, nici după categoria realității, ci doar după vreo categorie superioară care le unește pe amândouă O astfel de categorie superioară, în a cărei sinteză specifică se contopesc gândirea și ființa, este ideea, datul empiric de bază " elementele sale, dar conform categoriei acelei cele mai înalte sinteze a acestor elemente, care dă naștere relației lor Relația dintre gândire și realitate este accesibilă numai acelui gând care este conștient de sine nu ca gândire pură, formală îndreptată spre realitate, ci ca această realitate însăși sub forma gândirii F Sofronov Biblioteca "Runivers" Ideea de evoluție în filosofia modernă (Cari Stunipf: "Der Entwikelungsgedanke in der gegenwãrtigen Philosophie*) eu Ideea de evoluție este călăuzitoare pentru toată gândirea științifică a secolului al XIX-lea Adevărat, până și Heraclit din Efes a învățat că tot ceea ce există se schimbă continuu, dar celebra lui poziția πάντα ρει, învățătura lui filosofică, care a rezultat într-o formă aforistică, nu avea dovezi, și doar în era noastră științifică poziția "variabilitatii continue a toate lucrurile empirice" au primit o bază reală și au devenit un fapt general recunoscut și dovedit științific Mulți, chiar și acum sub influența lui Spencer, sunt înclinați să considere această "variabilitate continuă a tot ceea ce există" sau, cu alte cuvinte, evoluția continuă, ca "legea supremă și cea mai universală a naturii totale", în timp ce evoluția este doar un proces mondial, care este rezultatul acțiunilor acelor sau altor forțe ale naturii Remarcăm aici că Darwin, chiar mai mult decât Spencer, care a contribuit la succesul doctrinei evoluționiste, spre deosebire de aceasta din urmă, a considerat evoluția nu o "lege universală a naturii", ci doar rezultatul legilor Astfel, nu din evoluție, ca lege supremă, după părerea susținătorilor lui Spencer, totul trebuie explicat, ci dimpotrivă: tocmai, el însuși trebuie explicat Pornind din acest punct de vedere, Darwin a încercat în celebra sa lucrare (Originea speciilor) să găsească o explicație satisfăcătoare pentru un caz particular de evoluție: și anume, evoluția în lumea organică Inutil să spun despre toate rezultatele cunoscute Biblioteca "Runivers" M H SCHWARTS tatah de această încercare Cu toate acestea, dacă nu putem fi de acord cu Spencer că evoluția este "legea universală și supremă a naturii", atunci el are totuși meritul de a dovedi atât existența acesteia din urmă, cât și caracterul ei universal Ideea de evoluție, înțeleasă ca proces global, constând în schimbarea continuă a tot ceea ce există, a intrat ca un moment component esențial în gândirea științifică modernă Acum nu există aproape nicio ramură a științei în care doctrina evoluției să nu fi pătruns; se bucură de acelaşi drept de cetăţenie atât în ştiinţele naturii, cât şi în ştiinţele spiritului Dintre acestea din urmă, în special disciplinele filozofice au beneficiat foarte mult de aplicarea teoriei evoluționiste asupra lor A fost autorul pamfletului care ne interesează și și-a propus să afle ce rol a jucat doctrina evoluționistă* în filosofia modernă Printr-o serie de exemple interesante și destul de convingătoare, el încearcă să arate modul în care aplicarea acestei teorii la anumite discipline filosofice a contribuit la extinderea și aprofundarea gândirii filosofice, cum, sub influența acesteia, multe probleme au fost revizuite, ducând la rezultate destul de valoroase , și cum, în cele din urmă, , datorită influenței doctrinei evoluționiste, s-a născut o nouă și foarte particulară viziune asupra lumii Dar înainte de a trece la prezentarea conținutului broșurii,

considerăm că este util aici, deși puțin, să facem cunoștință pe cititor cu autorul acestuia, care este un gânditor foarte original și interesant, și cu poziția pe care o ocupă în domeniul filosofic cercurile Germaniei moderne Numele lui Karl Stumpf, relativ puțin cunoscut între noi, se bucură de o reputație onorabilă și binemeritată în Occident Venerabilul filozof-psiholog este unul dintre reprezentanții proeminenți ai acelui grup încă relativ restrâns de gânditori care au fost numiți destul de potrivit "psihologi" Cei din urmă, după cum se știe, văd psihologia ca baza tuturor disciplinelor filozofice, fără a exclude (spre deosebire de neo-kantieni) logica și teoria cunoașterii *) Înțeles în sensul de mai sus Din lipsă de spațiu, trebuie să renunțăm aici la caracterizarea "psihologismului", care reprezintă un curent foarte ciudat și interesant al gândirii filozofice germane Remarcăm doar că fondatorul și șeful "psihologiei" (germane) este considerat a fi Franz Brentano (autorul "Psychologie vom empirischen Standpunkte"), care în scurt timp a creat "școala"; cei din urmă, pe lângă Stumpf, includ reprezentanți proeminenți ai gândirii filozofice germane precum Lipps, Alexius Meinong ^ Ufues, Hillebrandt, Marty și mulți alții Karl Stumpf a lucrat în principal în domeniul psihologiei Dintre lucrările sale * cea mai cunoscută este "Psihologia sunetului" (Tonpsychologie), care reprezintă o contribuție valoroasă la domeniul psihologiei experimentale; Teoria cunoașterii și psihologiei, unde, sub influența puternică a lui Brentano Stumpf, încearcă să stabilească dependența teoriei cunoașterii de psihologie și, în sfârșit, Psychologischer Ursprung der Raumvorstel-lung este una dintre cele mai bune lucrări ale sale, reprezentând o exemplu strălucit de analiză pur psihologică În această lucrare, Stumpf încearcă să construiască o nouă teorie a percepției spațiului, care se distinge prin originalitatea atât a formulării, cât și a soluției acestei probleme complexe II După această introducere oarecum îndelungată, ne putem întoarce acum la pamfletul în sine Ideea evoluționistă a pătruns, potrivit lui Stumpf, în domeniul filosofiei nu din științele naturii, așa cum se crede de obicei, ci din științele concrete ale spiritului Aici, după cum știți, a fost folosit de mult Ideea evoluției (în timp) a statului, dreptului, limbii, obiceiurilor și artei, aparent, nu era străină lumii antice, pentru că deja în Lucretius găsim o înțelegere destul de clară a acesteia din urmă Încă din epoca descoperirilor geografice, datorită materialului etnografic din ce în ce mai mare, aplicarea ideii evolutive asupra fenomenelor sociale a devenit din ce în ce mai frecventă Și tocmai în științele concrete ale spiritului ideea de evoluție, mai devreme decât în altă parte, a primit, ca să spunem așa, dreptul de cetățenie Wilhelm Humboldt, Savigny și Grimm au fost primul care împinge în plan secund metoda abstract-raționalistă de cercetare folosită anterior în aceste științe și o înlocuiește cu un outsider bazat pe premisa că obiectele de cercetare cu care se ocupă aceste discipline, nu există nimic imobil, dar au, deci a vorbi, un început și un sfârșit, adică a trecut printr-un întreg ciclu de dezvoltare Este curios că până și Hegel, parcă împotriva voinței sale, a contribuit la introducerea momentului evolutiv în domeniul filosofiei Hegel, după cum se știe, era profund convins de existența "legilor eterne neschimbate, potrivit cărora cercul vieții noastre este completat", dar în același timp credea că este posibil a priori să prescriem aceste legi ale evoluției la realitate După cum se știe, această idee a lui Hegel a suferit o prăbușire, ceea ce a contribuit și mai mult la răspândirea cu succes a

viziunii istorico-empirice După acest scurt "prolog", Stumpf face excursii destul de superficiale în diferitele discipline filozofice (etică, estetică și pedagogie), intenționând să determine amploarea și influența doctrinei evoluționiste asupra cursului de succes al dezvoltării acesteia din urmă Dar tocmai având în vedere faptul că aceste excursii sunt foarte superficiale și eo ipso oarecum superficiale, vom trece imediat la acea secțiune a cercetării sale în care Stumpf, ca psiholog specialist, este, ca să spunem așa, acasă Această secțiune, cea mai detaliată și cea mai interesantă ca conținut, este dedicată elucidării influenței pe care a avut-o aplicarea teoriei evoluționiste în domeniul psihologiei Influența doctrinei evoluționiste s-a simțit cu o forță ceva mai mare în domeniul psihologiei decât în alte discipline filozofice Aplicarea lui la investigațiile referitoare la relația directă și interacțiunea dintre individ și lumea exterioară, adică, s-a dovedit a fi deosebit de benefică la cercetarea percepţiilor şi mişcărilor senzoriale În acest domeniu teoria evoluționistă a continuat cu succes munca începută de morfologie și fiziologie comparată De fapt, o discuție asupra problemelor fundamentale ale doctrinei sentimentelor externe (mai precis, inferioare) (Sinneslehre), cum ar fi, de exemplu, următoarele: ceea ce este considerat inițial și ceea ce este dobândit Biblioteca "Runivers" IDEA DE EVOLUȚIE ÎN FILOZOFIA MODERNĂ în percepția noastră asupra spațiului, întrebările despre energia specifică, despre legile laturii emoționale în senzații sau, cu alte cuvinte, despre "tonul" în senzații (Gesetze der Limilichensust und Unlust) - duce în cele din urmă la nevoia de a găsi a afla ce rol joaca rolul generic in aceste probleme experienta În același timp, aici este imposibil să faci fără observații și experimente pe diverse animale Datorită acestora din urmă, aflăm despre existența unor organe de simț complet noi, necunoscute înainte de noi, despre relația de integrare dintre mușchi, conductorii nervoși, organele nervoase centrale și organele de simț Este respins doar să comparăm învățătura lui Aristotel, care spune că cele cinci sau șase simțuri ale noastre sunt singurele posibile și că întreaga lume obiectivă este total și fără urmă percepută de ele; nu trebuie decât să compare această învăţătură a fondatorului psihologiei şi zoologiei cu perspectivele largi ale psihologiei moderne pentru a înţelege cât de benefică a fost aplicarea doctrinei evoluţioniste în domeniul acesteia din urmă Pe lângă problemele doctrinei simțurilor externe, și întrebările despre geneza mișcărilor involuntare care servesc la exprimarea senzațiilor (Ausdrucksbewegungen) sunt rezolvate foarte satisfăcător într-un mod filogenetic După cum se știe, Darwin a făcut prima încercare în această direcție, ceea ce a dus la rezultate foarte valoroase, și chiar dacă în studiile moderne de acest fel există încă multe elemente pur ipotetice, faptul că nu ne mai mulțumim să nu explicăm nimic și pur și simplu faptul că anumite afecte corespund unor forme de exprimare În ceea ce privește mișcările voluntare, este foarte greu de observat apariția lor treptată în lumea animală, deoarece este dificil de stabilit granița dintre mișcările reflexe și instinctive, pe de o parte, și acțiunile pur volitive, pe de altă parte Această dificultate (de a trasa o linie) între cele două clase ale acestor mișcări este cea care a dat naștere la sugestia unei naturi oarecum fantastice că toate reacțiile la stimuli senzoriali (Sinnesreize), chiar și în cazul protestelor, trebuie atribuite manifestărilor volitionale Mult mai bună este situaţia cu elucidarea genezei re Biblioteca "Runivers" M I SCHWARTS mișcări de îndoire și instinctive; teoria originii speciilor a fost foarte utilă aici Dacă nu toate,

atunci cel puțin multe dintre funcțiile atât ale omului, cât și ale animalelor, izbitoare în oportunitatea lor, sunt explicate prin principiul selecției naturale De o semnificație și mai mare (pentru elucidarea genezei acestor mișcări) ar fi moștenirea caracteristicilor dobândite individual, dacă acest principiu ar putea fi aplicat pe scară largă De asemenea, este posibil ca animalele să aibă, grație imitației, un fel de tradiție a experienței; astfel, primelor două momente, care elucidează geneza mișcărilor instinctive și reflexe, se poate adăuga un al treilea După această scurtă trecere în revistă a influenței doctrinei evoluționiste asupra dezvoltării științifice a anumitor domenii ale vieții mentale, Stumpf trece la probleme mai generale ale psihologiei El începe această nouă secțiune a moștenirii sale cu problema apariției inițiale a vieții mentale Fără îndoială, remarcă Stumpf, cu acesta din urmă apare ceva cu totul nou Dubois-Reymond a subliniat, de asemenea, dificultățile aproape insurmontabile pe care le întâmpină teoria evoluționistă în încercarea de a elucida această problemă Mulți, încercând, ca să spunem așa, să ocolească această întrebare dificilă, chiar admit că viața mentală inconștientă era deja înglobată în atomii sferei originare, care era încă în stare gazoasă, și că abia ulterior, odată cu formarea celule și grupuri de celule, a apărut conștiința Astfel, cei care acceptă această ipoteză ajung din nou la doctrina animației universale Într-adevăr, din această ipoteză rezultă că și acum atomii lumii anorganice trebuie să posede de la bun început proprietăți inconștient-psihice inerente naturii lor Totuși, această teorie se dovedește a fi de asemenea insuportabilă, pentru că, fără să discutăm măcar aici dacă are sens să vorbim despre senzații și sentimente inconștiente permise de această teorie, încă întâlnim aici obstacole de neînlăturat, pentru că cum să explicăm - și într-adevăr asta este întreaga problemă - trecerea senzațiilor inconștiente în cele conștiente Astfel, pentru a evita jena, ar fi necesar să admitem numerar din Biblioteca "Runivers" IDEA DE EVOLUȚIE ÎN FILOZOFIA MODERNĂ cunoștințe deja la început sau chiar procese materiale de natură anorganică pentru a determina modul în care conținutul conștiinței; dar atunci ajungem deja la punctul de vedere al așa-zisului idealism, care în general nu recunoaște materia în primul sens al cuvântului Și, în cele din urmă, nu poate fi trecut cu vederea că, în această ipoteză, se vor deschide din nou goluri între conștiința universală eternă (Allgemeinbewusstsein) și individul care apare temporar Întrebarea cum a devenit posibil aceasta din urmă, cum a luat ființă, este încă nerezolvată și aceleași dificultăți cu care a trebuit să ne confruntăm înainte prind din nou viață, stau din nou în fața noastră, îmbrăcate doar într-o formă diferită După aceste remarci critice, Stumpf continuă să prezinte propria sa ipoteză despre originea vieții mentale Trebuie să ne imaginăm, remarcă el, că viața psihică nu trebuie considerată ca a apărut din timpuri imemoriale o dată și deja o dată pentru totdeauna Fenomenele, care au loc în mod constant cu o anumită regularitate în anumite condiții, nu pot fi în niciun caz considerate un "miracol" și sunt deja supuse legilor naturii "Acolo unde evoluția oricărui grup celular atinge anumite forme, apare viața mentală și, în același timp, de un anumit tip" ( ) Dar aici apare imediat o întrebare insolubilă: ar trebui să considerăm în acest caz condițiile organice drept cauză, si starea mentala ca efect ? Posibilitatea rezolvării afirmative a acestei întrebări i se pare lui Stumpf discutabilă, deoarece mulți pot (și nu fără motiv) să nu fie de acord cu aplicarea legii cauzalității aici Pentru a evita această dificultate, Stumpf propune ca în acest caz să ne mărginim să stabilim doar relația funcțională de natură cea mai

generală, care este folosită de matematică Acesta din urmă constă în faptul că putem numi un fenomen y o funcție a altui x în cazul în care pentru fiecare modificare a lui x îi va corespunde o anumită modificare a lui y Și la fel ca în teoria matematică a funcțiilor sunt cunoscute astfel de cazuri în care modificări continue în x, adică schimbări fără sărituri (stetige Verãnderungen), conformitate-Întrebări de filosofie, vol Biblioteca "Runivers" m a s SCHWARTS există modificări discontinue în *) O relație analogă poate fi observată atât în apariția vieții mentale, cât și în evoluția ulterioară a acesteia din urmă Căci în sfera vieții mentale, atât în apariția ei, cât și în dezvoltarea ei treptată, apar elemente puternic diferențiate, adică calitativ, specific diferite, cărora din punct de vedere fizic le corespund doar modificări cantitative care diferă unele de altele în grad Stumpf demonstrează validitatea acestei propoziții în acest fel Nimeni nu presupune că culoarea și sunetul deja de la început au fost incluse ca componente în materialul senzațiilor Pare mai probabil că acesta din urmă a constat dintr-un singur fel de calitate, cel puțin din senzațiile de atingere, sau din sentimentul primar (Ursinn), care acum a dispărut complet În consecință, teoria evoluționistă a așa-numitului sentimentele superioare s-au alăturat treptat cu cele inferioare Dar cum ar trebui să ne imaginăm chiar modul de origine al primului? Nu se poate presupune cu adevărat că există doar o diferență de grad între senzațiile de atingere și miros, culoare, sunet; o astfel de presupunere ar fi de-a dreptul absurdă, deoarece aceste senzații sunt în mod specific diferite; căci nu este deloc de imaginat că senzația de atingere ar putea trece sau, ca să spunem așa, să treacă doar în miros sau culoare Astfel, fără îndoială, calitățile senzațiilor simțurilor superioare vin, ca ceva cu totul nou, celor vechi În același mod, presupunerea unui sentiment primar neutru (Neutraler Ursinn) nu ajută prea mult, deoarece datorită acestuia din urmă, doar numărul de tranziții discontinue (adică, de la un tip la altul) crește cu încă o unitate Într-adevăr, nu se poate concepe senzații fără o calitate definită, așa cum nu se poate concepe un element chimic fără proprietăți definite Și însăși definiția unui astfel de sentiment primar ipotetic ca "neutru" înseamnă doar ceea ce este simțit) Notă: i e aceasta înseamnă că modificările tipului (sau caracterului) omogen (stetige) al lui x pot corespunde modificărilor tipului schimbător, discontinuu (unstetige) Biblioteca "Runivers" IDEA DE EVOLUȚIE ÎN FILOZOFIA MODERNĂ senzaţiile obţinute cu ajutorul ei nu coincid cu senzaţiile deja cunoscute nouă Deci, trebuie să ajungem la concluzia că evoluția pe latura psihică se reduce la apariția constantă a unor elemente noi, puternic diferențiate, adică calitativ, specific diferit Să vedem acum ce schimbări corespunzătoare au loc pe partea fizică (a organizației noastre) Formarea treptată a organelor de simț și a centrilor senzoriali poate fi privită ca o evoluție continuă, deși are loc în direcții diferite Celulele ganglionare sau neuronii, de care depind senzatiile, contin, pana la urma, aceleasi substante de baza, dar nu identic situate in interiorul celulelor; și ne putem imagina cu ușurință că formele acestor din urmă provin din unele de bază Astfel nu întâlnim aici eterogenitatea pe care o întâlnim imediat în clasele de senzații Rezumând cele spuse, ajungem la următoarea concluzie: evoluție continuă, adică fara salturi, desfasurandu-se pe latura fizica (a organizatiei noastre), corespunde o evolutie discontinua pe cea psihica, i e Diferențele cantitative cu o diferență doar de grad pe de o parte pot corespunde unor diferențe calitative, specifice, pe de altă parte Analizându-ne viața mentală, ne cunoaștem la fiecare pas cu

funcții noi care nu pot fi reduse fără urmă la senzații; astfel, de exemplu: conștiința timpului, memoria, distincția și sinteza, capacitatea de a abstrage, capacitatea de a judeca etc În timp ce studiul suplimentar al naturii duce inevitabil la stabilirea treptată a unei unități tot mai mari în ea, în timp ce diferențele dintre organic și anorganic, dintre procesele chimice și fizice și, în cele din urmă, chiar și diferența dintre fiecare dintre aceste grupuri, sunt acum reduse , și nu fără succes, la aceleași substanțe și forțe, spre deosebire de aceasta, psihologul modern, analizând viața noastră spirituală, trebuie inevitabil să recunoască în ea prezența unor elemente numeroase și deosebite, puternic diferențiate, adică diferite calitativ și specific Și în același timp, aparent, totul indică faptul că evoluția generică în latura psihică Biblioteca "Runivers" M H SCHWARTS (al organizației noastre) a fost realizat în strânsă legătură cu cea a celei fizice Deci, am observat deja mai sus că schimbările calitative din partea mentală (a organizației noastre) corespund doar modificărilor cantitative din partea fizică Să ne întoarcem acum la fapte concrete și să vedem ce se întâmplă de fapt în limitele acestora din urmă cu creșterea organismului Din punct de vedere anatomic, în organizația noastră, se poate observa doar o evoluție continuă: numărul de circumvoluții cerebrale este în continuă creștere, în același mod, greutatea creierului, în comparație cu restul masei nervoase, este devenind mai mari, dar pe de altă parte, neoplasmele fundamentale nu pot fi observate nicăieri, nicăieri abateri semnificative de la fostul caracter (sau tip) de evoluție, care, așa cum ar fi, într-un anumit sens, echivalent, ar putea provoca apariția unor noi funcţii mentale care apar în viaţa psihică în paralel cu evoluţia pe latura fizică Deci, aparent, trebuie să admitem că creșterile cantitative, care diferă doar în grad, pe de o parte, pot corespunde, pe de altă parte, unor neoplasme care sunt diferite calitativ și specific Ipoteza propusă de Stumpf (în sensul indicat mai sus) acoperă aparent pe deplin gama de Fenomene observate, deoarece între etapele corespunzătoare, separate ale ambelor evoluții paralele (pe latura mentală și fizică a organizației noastre) este posibil să se stabilească doar o relație funcțională de un anumit tip, în care fenomenele de schimbare continuă neniyam (stetige Veränderungen) x - în cazul nostru, cantitative, care au loc pe latura fizică - vor corespunde modificărilor discontinue y - în cazul nostru, calitative, specific diferite, care au loc pe plan psihic latură Aceasta este, în termeni generali, ipoteza lui Stumpf despre relația dintre fenomenele mentale și cele fizice Trebuie totuși să remarcăm aici că Stumpf însuși nu consideră ipoteza sa ca fiind soluția finală a acestei probleme complexe și o oferă doar ca un fel de "sinteză temporară" care unește un întreg ciclu de fenomene complexe și complicate Am văzut deja cum, grație doctrinei evoluționiste, Biblioteca "Runivers" IDEA DE EVOLUȚIE ÎN FILOZOFIA MODERNĂ ? posibilă o nouă și destul de satisfăcătoare explicație a apariției vieții mentale, nașterea conștiinței Datorită utilizării acestuia din urmă în domeniul psihologiei, s-a putut arunca o nouă lumină asupra acestui "regat întunecat" și a devenit posibilă subordonarea fenomenelor conștiinței legilor naturii și includerea acestora din urmă în un lung lanț de fenomene naturale, care înainte părea de-a dreptul imposibil La fel ca problema conștiinței, problema oportunității a fost revizuită din punctul de vedere al evoluționismului Și în ea aplicarea doctrinei evoluționiste, și mai ales a formei sale darwiniene, a oferit nu puține servicii Însăși definirea conceptului de oportunitate și elucidarea condițiilor necesare apariției formațiunilor oportune au fost reluate

Locul "ființei sănătoase" care guvernează universul a fost luat de lupta pentru existență, ceea ce duce în cele din urmă la o adaptare în creștere treptată a organismelor la condițiile mediului lor prin distrugerea celor neadaptați și înmulțirea celor mai bine adaptați Aici trebuie remarcat însă că forma originală a darwinismului nu mai satisface pe deplin botaniştii şi zoologii moderni Selecția naturală, în opinia lor, nu mai este singurul factor care determină prezența tuturor momentelor oportune în organizarea atât a lumii animale, cât și a celor vegetale Adevărat, joacă un rol enorm, dar încă nu este decisiv Insuficiența aplicării doar a principiului selecției naturale pentru a explica toate fenomenele de oportunitate este evidentă chiar și în acest exemplu: este imposibil să explicăm apariția acestor sau a altor organe utile numai prin selecție, deoarece, la urma urmei, orice organ este abia apoi capabil să funcționeze și să fie util atunci când a ajuns deja la o anumită dezvoltare Această insuficiență a principiului selecției a condus la apariția unor noi teorii ale adaptării și evoluției, parțial o nouă prelucrare a ideilor lui Lamarck Dar, cu toate acestea, în ciuda existenței unor dezacorduri pe această temă, toți cercetătorii sunt de acord în dorința lor comună de a reduce însăși apariția momentelor oportune la o anumită acțiune a acestor sau a altor forțe ale naturii, supuse anumitor legi b, m a s sh în ap q cu alte cuvinte: ei vor să includă, ca și fenomenele conștiinței, fenomenele de oportunitate într-un lung lanț de fenomene naturale care se supun unor legi A încerca să realizezi aceste eforturi pentru unitate înseamnă să încerci să reduci toate fenomenele la cauze mecanice, înseamnă să urmăm consecvent o viziune mecanicistă peste tot Lotze a fost la un moment dat un agent convins al acestuia din urmă, dar mai târziu el însuși, precum și mulți alți oameni de știință a naturii și gânditori care se străduiau pentru același scop (Leibniz, E von Baer și Weismann), a trebuit să admită că întrebările teleologiei nu erau în cele din urmă rezolvate prin aceste încercări, dar sunt îmbrăcate doar într-o formă diferită "Singularitatea ultimului principiu mondial", remarcă Stumpf, "este un gând de nedemonstrat din punct de vedere logic" ( ) Dar chiar dacă încercările în direcția indicată nu s-au dovedit a fi deosebit de reușite, aceasta nu a împiedicat totuși, sub influența doctrinei evoluționiste, o revizuire a problemei oportunității în sine Să vedem acum ce ar trebui considerată, dintr-un punct de vedere nou, educația oportună și care sunt condițiile necesare pentru manifestarea ei Potrivit lui Stumpf, pornind în acest caz de la principiile doctrinei evoluționiste, pot fi considerate oportune doar acele formațiuni care "deși sunt o combinație de mase dispuse în diverse moduri, ele nu mai puțin au capacitatea de a manifesta acțiuni de o holistică natură " În acest sens, ochiul și organismul sunt formațiuni oportune Acum rămâne doar să decidem ce condiții sunt necesare pentru apariția formațiunilor oportune Un lucru este cert, notează Stumpf: așa-numitele formațiuni de expedient nu pot apărea sub nicio stare inițială, sub nicio distribuție a acelor elemente din care provin aceste formațiuni de expedient, ca un fel special de combinație a acestora din urmă, ca un caz special de posibil din aceste elemente de combinații în general Pentru ca formațiuni precise să apară, anumite condiții pentru distribuirea acestor elemente (servind doar ca material pentru aceste formațiuni) sunt deja date în prealabil În acest sens, spune Kölliker, a unui "plan de dezvoltare" definit; dar prin aceasta, se pare, nu voia decât să indice un astfel de eu   raportul mecanic al acestor elemente, care în rezultatul final ar putea

provoca apariția unor formațiuni oportune Această poziție poate fi generalizată De fapt, efectul selecției naturale se poate manifesta numai cu condiția ca formațiuni cu o structură definită să existe deja Iar pentru lumea anorganică, potrivit lui Stumpf, trebuie să ajungem la concluzii similare Esența problemei nu se schimbă câtuși de puțin, chiar dacă ne imaginăm evoluția ca fără început Atunci această propoziție (privind condițiile de apariție a formațiunilor oportune) va fi destul de aplicabilă și adevărată în ceea ce privește orice moment sau etapă de evoluție, delimitată în mod arbitrar de noi și recunoscut condiționat ca stare inițială Deci, chiar și din această scurtă privire de ansamblu, se vede deja cât de mare și benefică a fost influența doctrinei evoluționiste în domeniul filosofiei, cum, datorită aplicării ei, au fost revizuite multe probleme importante, ducând la rezultate destul de valoroase; dar acest lucru nu epuizează încă toată influența teoriei evoluționiste, pentru că este imposibil să nu observăm schimbările majore pe care le-a făcut în perspectiva noastră asupra lumii moderne Poate fi chiar mai corect dacă spunem că teoria evoluționistă a fost cea care a dat naștere unei viziuni noi și foarte ciudate asupra lumii Originalitatea acestuia din urmă constă în , ca să spunem așa, idei cosmologice care alcătuiesc compoziția sa: i) variabilitatea continuă a tuturor lucrurilor empirice,) interacțiunea continuă (continuă) între substanțele existente simultan,) ideea de progres, conceput ca o realizare treptată a "formei superioare^^ și, în sfârșit,) ideea extinderii infinite a procesului lumii în timp Poziția a X-a a viziunii evolutive asupra lumii a devenit acum un adevăr trivial S-a remarcat deja mai sus că ideea unei schimbări continue a tot ceea ce există a fost nucleul sistemului filozofic al lui Heraclit; dar numai în epoca noastră științifică a primit o bază reală și a devenit universal recunoscută Poziția a -a - despre interacțiunea universală și continuă dintre substanțele existente simultan - era încă considerată de Kant a fi fundamentul a priori al rațiunii noastre Aici, desigur, ne referim nu numai la direct, imediat Biblioteca "Runivers" M H SCHWARTS interacțiunea dintre corpuri (altfel ar trebui să nege acțiunea de atracție dintre acestea din urmă), și ambele tipuri de interacțiune: directă și indirectă Această a doua propoziție, după Kant, ar trebui considerată un principiu a priori sau nu? Un lucru este cert, că am ajuns relativ târziu la cunoașterea lui și a formelor în care se exprimă Esența celei de-a -a propoziții constă în faptul că prin evoluție înțelegem de obicei nu o schimbare deloc în vreuna dintre direcțiile posibile, ci o progresie, o realizare treptată a formelor superioare De remarcat aici că conceptul de progres este în general greu de definit, deoarece conține momentul evaluării Acesta din urmă este întotdeauna subiectiv Valorile, în adevăratul sens al cuvântului, există doar pentru subiect, care le percepe ca atare (Așa-numitele "valori obiective", indiferent de conștiința subiectului gânditor, nu există în natură) Așadar, se pune întrebarea: ce trebuie înțeles prin conceptul de progres? Dacă aceasta din urmă este înțeleasă ca "îmbunătățire", atunci este încă îndoielnic dacă o astfel de interpretare a progresului poate fi aplicată peste tot Astfel, deocamdată, trebuie să ne limităm la acele semne cu caracter exterior pe care le-a propus Spencer și anume: diferențierea și integrarea Stumpf consideră că "extinderea ideilor noastre despre durata procesului lumii în timp" este poziția viziunii evolutive asupra lumii Așa cum sistemul copernican a extins limitele universului la infinit, tot așa viziunea evolutivă asupra lumii a adăugat la această expansiune a ideilor noastre despre spațiul ocupat de univers ideea extinderii

infinite a procesului lumii în timp M N Schwartz Biblioteca "Runivers" Eseuri despre filosofia științelor naturale La rândul celor două viziuni asupra lumii În societate s-a stabilit opinia că grupul de științe, care este cunoscut sub numele de științe exacte, s-a dezvoltat și continuă să se dezvolte strict corect, fără o schimbare bruscă a principiilor de bază și a opiniilor călăuzitoare Această corectitudine a dezvoltării ideologice a fost considerată de mulți chiar și ca o prerogativă specială a cunoașterii exacte, care o deosebește de științele descriptive, istorice și mai ales de științele grupului filozofic Va trebui, totuși, să dezamăgim cititorul cu afirmația tăioasă că în grupul cunoașterii exacte, ca și în toate celelalte ramuri ale sale, nu a existat și nu există această gradualitate maiestuoasă, neabătută; Prima categorie de științe, la fel ca a doua, își cunoaște răsturnările mentale, când o vedere este aproape complet înlocuită cu alta, direct opusă Și acest lucru se întâmplă nu numai cu studii detaliate, departamente private - același lucru se observă în astfel de întrebări care pot fi considerate începuturile aproape tuturor științelor naturale, principiile viziunii științifice asupra lumii Nu observăm sau observăm puține astfel de schimbări în viziunea științifică asupra lumii, parțial pentru că ele apar de obicei foarte lent, deseori începând cu întrebări foarte specializate, și parțial pentru că nu sunt conectate, ca sistemele filozofice, cu numele unei singure persoane Acest articol are ca sarcină să prezinte istoria una dintre astfel de inversări de gândire pe care le trăim în prezent - istoria schimbării succesive a două viziuni asupra lumii Vom începe cu apariția și dezvoltarea primului, care acum pleacă Biblioteca "Runivers" A SCHU CAR E Bъ Circumstanțele întâmplătoare și nesemnificative implică adesea consecințe mari Era în sau , când un student nu foarte sârguincios al facultății de medicină a Universității din Pisa, care asista la o slujbă festivă în catedrala locală, și-a îndreptat atenția inactivă către candelabru care se legăna încet Măsurând timpul balansării acestuia după bătăile propriului puls, el a observat curând că acesta din urmă a rămas neschimbat, în ciuda unei reduceri vizibile a amplitudinii leagănului Astfel a fost descoperită prima dată legea dinamicii, legea izocronismului balansării unui pendul, iar studentul care a descoperit-o a fost nimeni altul decât Galileo Ce este totuși remarcabil în această lege, de ce ar trebui remarcată descoperirea ei ca un punct special în istoria gândirii umane? Nu există nimic remarcabil în ea, este una dintre legile mecanicii foarte particulare și chiar inexacte, dar doar aproximative, cu toate acestea, descoperirea ei constituie încă o epocă în dezvoltarea mentală a omenirii După multe secole de la moartea celui mai faimos mecanic siracusan, aceasta a fost prima regularitate matematică care a căutat să supună unul dintre fenomenele naturii și - cel mai important dintre toate - a fost găsită strict experimental Aceasta a creat o metodă, a indicat posibilitatea de a căuta altele noi similare cu ea, trebuia să fie începutul unei noi interpretări a naturii, o interpretare mecanică Au trecut mulți ani, o viață întreagă, plină de impulsuri fierbinți și polemici pasionale, înainte ca fondatorul mecanicii moderne să înceapă din nou să-și dezvolte întrebările În au publicat la Leiden "Conversații despre două noi doctrine în mecanică și dovezile lor matematice", una dintre principalele lucrări ale lui Galileo Aici se stabilesc pentru prima dată principiile generale ale dinamicii, legile căderii etc și, ceea ce este deosebit de caracteristic, se studiază experimental ultimul grup de fenomene Această lucrare a creat în cele din urmă mecanica nu numai

ca știință a echilibrului, ci și ca doctrină a mișcării "O lume nouă, potrivit lui Kant, s-a deschis oamenilor de știință naturală din momentul în care Galileo a început să-și sufle mingile " Următoarea jumătate a secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea poate fi numită în mod pozitiv perioada de glorie a mecanicii și punctul său cel mai înalt dezvoltare Descoperirea aproape simultan de către Leibniz și Newton a principiilor calculului diferențial, care este atât de important mai ales pentru mecanică (Newton, după cum se știe, l-a găsit pe un sol pur mecanic), a plasat curând această știință pe o înălțime de măreție aproape de neatins și descoperirea ulterioară a legii gravitației a făcut din aceasta baza astronomiei și, acest cel mai vechi reprezentant al cunoașterii exacte Ne este greu în prezent să ne imaginăm impresia pe care descoperirea legii gravitației a făcut-o contemporanilor Suntem prea obișnuiți cu ideea de regularitate în fenomenele naturii; dar nu trebuie să uităm că la vremea aceea această idee era încă la început Lumea era locuită de Archaea și fiecare planetă avea propriul suflet care își controla mișcările; cu atât mai surprinzătoare părea posibilitatea de a găsi o lege generală pentru acestea din urmă Dar a fost găsit, iar mecanizarea naturii și-a sărbătorit primul triumf Involuntar a trebuit să cred că conceptul de mișcare în legătură cu conceptul de forță ar putea epuiza esența naturii Această credință în posibilitatea reducerii tuturor fenomenelor naturale la aceleași cauze mecanice a dat naștere unui fenomen ciudat și de neînțeles la prima vedere: dorința multor mecanici remarcabili din acea vreme pentru dispozitivul așa-numitului automate, păpuși, asociate în majoritatea cazurilor cu un mecanism foarte complex, imitând mișcările oamenilor și animalelor Ei spun că unul dintre ei reprezenta un băiat așezat la o masă de șah, echipat cu un mecanism atât de surprinzător de calculat încât era posibil să se așeze piese pe masa menționată și să înceapă jocul, automatul a răspuns fără greșeală mișcărilor unui partener Un alt automat nu mai puțin remarcabil a fost aranjat de Wacanson Era o rață așezată pe o cutie destul de voluminoasă, care conținea un sistem complex de roți și motoare Când mașina a pornit, rața s-a ridicat, a bătut din aripi, a țipat, a băut și a mâncat boabele așezate pe ea și, ceea ce era particularitatea ei, a digerat ceea ce mâncase Acest minunat automat a supraviețuit altora și a murit relativ recent în rătăcirile prin diverse muzee de rarități Istoria și legenda indică multe alte lucrări de același fel Oricât de ciudați ar fi acești "oameni animale artificiale", el nu trebuie, totuși, tratat prea condescendent; sunt semne ale vremurilor și conțin o idee mai profundă decât suntem obișnuiți să credem În științele experimentale, există două metode diferite de studiere a fenomenelor: analiza și sinteza Nici unuia, nici celuilalt nu li se poate da preferință, dar, în funcție de circumstanțe și timp, acum unul, apoi celălalt merită o atenție deosebită A fost o vreme, de exemplu, când cunoașterea compoziției corpurilor, descompunerea lor în elemente, era sarcina principală a chimiei, iar analiza era tema centrală a acesteia; dar acum se dovedește că nu toți compușii (de exemplu, corpurile organice) pot fi obținute cu ușurință înapoi din elemente Apare problema importantă în timp a sintezei corpurilor organice, rezolvată atât de strălucit de Weller Nu este nevoie ca metoda pe care a gasit-o pentru obtinerea unuia dintre aceste corpuri, ureea, sa fie complet diferita de cea prin care acest corp este obtinut in natura, in organism - sarcina sintezei nu este de a reproduce un proces natural, ci pentru a dovedi că rezultatul dat al unui astfel de

lucru poate fi atins artificial Sinteze similare, ca să spunem așa, sinteze mecanice, sunt, credem noi, automatele secolului al XVIII-lea Scopul lor nu este de a face animale artificiale, ci de a demonstra că cauzele mecanice sunt destul de suficiente pentru a explica întreaga varietate de mișcări și chiar alte funcții ale corpului Așa a fost epoca mecanicii Începutul secolului al XIX-lea a făcut puțin pentru a confirma o perspectivă pur mecanică Pe de o parte, reacția politică care a urmat marii revoluții, pe de altă parte, o cunoaștere mai apropiată a unor ramuri ale științei naturii, în special cu organizarea animalelor, a zdruncinat mai degrabă universalitatea mecanizării Curând, acesta din urmă, însă, primește un sprijin de încredere în lucrările lui Fresnel Acest cercetător a reușit să aducă toate fenomenele luminii cunoscute la acea vreme la teoria mișcării oscilatorii a eterului, la teoria exprimată de Hugens în secolul al XVII-lea Mai mult, folosind aceeași teorie cu adaosuri minore, el a calculat și a justificat experimental multe fenomene luminoase, necunoscute anterior sau puțin cunoscute Analogia completă descoperită de Meloni în fenomenele de căldură și lumină radiantă a făcut posibilă transferarea teoriei lui Fresnel în întregime la această clasă de fenomene Perspectiva mecanică crește din nou; multi vor Biblioteca "Runivers" ESEURI DESPRE FILOZOFIA ȘTIINȚEI NATURII" să credem că în "oscilații", parcă într-o formă specifică specială de mișcare, avem cheia înțelegerii tuturor fenomenelor naturii Cu toate acestea, a mai trecut un sfert de secol înainte ca mecanizarea reînnoită să-și poată sărbători noul triumf Ideea nu era nouă; ca și ideea de "oscilații", aparține aceleiași epoci a mecanicii și a fost exprimată de unul dintre celebrii frați Vernuli A fost ideea că fenomenele din interiorul unei substanțe, proprietățile acesteia etc , în special proprietățile gazelor, ar putea fi explicate pe baza ipotezei că un gaz este un sistem de mici bile elastice care se mișcă constant în toate direcțiile posibile În anii șaizeci ai acestui secol, aceeași idee este reproșată, iar în mâinile lui Clausius și Maxwell se transformă într-o teorie remarcabil de armonioasă și completă a gazelor Aproape toate proprietățile acestora din urmă, întreaga serie de regularități simple observate în aceste corpuri, cum ar fi, de exemplu, legile lui Bayle, Avogardo etc , își găsesc explicația în ipoteza că gazele constau din particule perfect elastice care se deplasează în toate direcțiile, ale căror impacturi asupra pereților vasului formează presiunea gazului Această ipoteză părea atât de firească, consecințele din ea au fost obținute atât de simplu încât mintea umană era gata să exclame împreună cu Descartes: "Dă-mi spațiu și mișcare și voi crea universul" Din păcate, aceste speranțe premature urmau să fie în curând dezamăgite În primul rând, au fost descoperite în curând obiecții în aceeași teorie cinetică a gazelor În calcularea presiunii exercitate de un gaz, Clausius a presupus că particulele sunt toate la fel și se mișcă cu o anumită viteză medie, care rămâne neschimbată în condiții date Maxwell a observat destul de temeinic caracterul arbitrar al acestei presupuneri și a încercat să construiască aceeași teorie fără a face o astfel de presupunere El a realizat acest lucru folosind teoria probabilității, dar acest lucru a complicat foarte mult calculele Curând, același Maxwell a observat un alt defect în aceeași teorie Până acum, s-a presupus în mod tacit că ciocnirile particulelor dintr-un amestec de gaze au loc numai în centru Maxwell a încercat să elimine și această presupunere, ceea ce, desigur, a complicat și mai mult calculele Din aceeași teorie cinetică pot fi deduse experimentele aceluiași Maxwell și ale altora Biblioteca "Runivers" A SHCHUKAREV

proprietățile gazului rii ale unui amestec dintre acestea, desigur, necesitau trucuri matematice și mai complexe Succesele teoriei cinetice a gazelor au dat naștere în mod natural la dorința de a aplica aceeași metodă, aceeași ipoteză, la explicarea proprietăților corpurilor lichide și solide Experiențele în crearea unei astfel de teorii sunt numeroase și variate Din ele, în primul rând, a devenit clar că două concepte - substanță și mișcare - nu sunt oricum suficiente, este necesar să admitem o anumită legătură, o forță de interacțiune care acționează între particulele corpurilor lichide și solide, o forță asta depinde de distanța lor unul de celălalt A fost foarte firesc, și s-a făcut de sute de ori, să presupunem că această forță este analogă cu forța gravitațională și depinde de distanță, ca aceasta din urmă; dar o astfel de presupunere nu a dus la altceva decât la mici generalizări parțiale Nu au mai avut succes ipotezele unei dependențe diferite a aceleiași forțe de distanță Construcția teoriei cinetice a lichidelor, pe lângă dificultățile matematice, a întâlnit pe drum o funcție necunoscută, greu de găsit Era de așteptat să se întâmpine și mai multe dificultăți în teoria cinetică a solidelor în general și a celor cristaline în special, cu simetria uimitoare a acestora din urmă, care se manifestă nu numai în forme exterioare, ci și în proprietăți interne În zadar, în discursurile și prelegerile publice, s-au auzit în continuare profeții că se apropie ora când, doar cu ajutorul ecuațiilor de mișcare, vom prezice toate schimbările în toate substanțele la fel de exact cum prezice un astronom eclipsele, când ambele fierberea rapidă a lichidului și creșterea liniștită a cristalelor oh, și manifestarea misterioasă a forței chimice - toate aceste procese se vor ridica în fața noastră clare în construcția lor cea mai interioară Acest paradis al fizicii era încă foarte departe și era poate mai departe de noi decât de mecanica secolului al XVIII-lea Între timp, în aceeași știință, în liniște și pe nesimțite, începutul unei noi înțelegeri a naturii, a fost pusă o nouă viziune asupra lumii Faraday trebuie considerat fondatorul său Așa cum întâmplarea l-a determinat pe Galileo să rezolve una dintre problemele mecanice și, astfel, a pus bazele lucrării mecanice a lui și a succesorilor săi, tot așa Faraday este îndatorat întâmplării pentru asta Biblioteca "Runivers" ESEURI DESPRE FILOZOFIA ȘTIINȚEI NATURII o serie de idei care era destinată să crească în curând într-o întreagă doctrină În , Wolsten, demonstrând în laboratorul lui Devy în prezența lui Faraday fenomenul descoperit atunci Ersted, devierea unui ac magnetic de către un curent, a făcut o remarcă întâmplătoare că, probabil, experimentul poate fi aranjat în așa fel încât acul magnetic se va roti continuu în jurul unui conductor de curent Faraday a devenit interesat de această idee și în scurt timp a reușit să realizeze rotirea săgeții Oricât de mic a fost acest fapt în sine, în mâinile lui Faraday s-a transformat imediat într-o propunere generală Într-adevăr, producția continuă de electricitate în detrimentul forței mecanice într-o mașină obișnuită de frecare era atunci bine cunoscută; acum, dimpotrivă, s-a găsit o modalitate de a obține continuu mișcare sau forță mecanică în detrimentul electricității; aceasta înseamnă că aceste două fenomene sunt interconectate, trec unul în celălalt, sunt reversibile, după cum se spune acum, și nu numai acestea două, ci toate fenomenele naturale Și acum o viață întreagă este dedicată dovezii ultimei propoziții, căutării acestei conexiuni, reversibilitate, trecere de la un fenomen la altul O caută peste tot, face experimente în toate felurile; trec ani de travaliu pacient; dar sunt încununate cu rezultate uimitoare: între cele mai îndepărtate, aparent, fenomene, precum, de exemplu,

magnetice și luminoase, se stabilește o legătură puternică, se găsește o relație Doar din întâmplare, din cauza aversiunii față de măsurătorile numerice, Faraday nu a descoperit constanța numerică a acestor rapoarte, legea conservării energiei, de care era atât de aproape În ceea ce privește explicațiile acestei corelații, Faraday nu a căutat să o găsească nici în nicio generalitate a mecanismului fenomenelor, în nicio cauză generală a acestora Pentru înțelegerea și interpretarea naturii, așa cum s-ar putea crede din celelalte lucrări ale sale, el este mai degrabă formal Conaționalul și contemporanul său, celebrul fizician Grove, a stat pe același punct de vedere: , adică să stau unul cu celălalt în legătură reciprocă, dar în așa fel încât niciunul dintre ei, considerat separat, să nu poată fi considerat cauza principală a celorlalți Biblioteca "Runivers" A SHCHUKAREV, "Transformarea unei forțe sau a unei forme de forță în alta a făcut ca mulți să reducă toate manifestările (afecțiunile) naturii la una, să le considere ca manifestări ale unei singure forțe Astfel, unul caută să demonstreze că electricitatea este cauza tuturor modificărilor în materie, cealaltă afinitatea chimică Dacă, așa cum am afirmat, reprezentarea exactă a realității este poziția în care orice formă de forță este capabilă să provoace altele și că niciunul dintre ele nu poate fi cauzat altfel, ca prin mijlocul celuilalt, care a dispărut înaintea întunericului, atunci, pe de altă parte, orice idee că una sau alta dintre aceste forțe este principala cauză efectivă a altora trebuie considerată falsă Este greu de exprimat mai precis și mai tranșant dogma fenomenalismului științific Revenind la istoria chestiunii corelării fenomenelor naturale, trebuie în primul rând să ne referim la lucrarea lui Jaul, care a stabilit experimental constanța numerică a trecerii muncii în căldură, așa-numita echivalența căldurii cu lucrul Aceste studii au avut un dublu rezultat: pe de o parte, au pregătit calea pentru stabilirea principiului conservării energiei (forța, după vechea expresie), pe de altă parte, au susținut puternic o viziune pur mecanică de natura căldurii, ca un fel de mișcare moleculară Jaul însuși stătea din punctul de vedere al înțelegerii mecanice a lumii În , o a doua lucrare (prima nu a fost publicată nicăieri) a lui Robert Meyer a apărut în Analele lui Liebig Spre deosebire de Grove, al cărui articol citat a apărut în același an, Meyer adoptă, ca să spunem așa, un punct de vedere metafizic, încercând să găsească proprietățile generale ale "cauzelor" generale ale fenomenelor și din aceasta să derive legile din urmă "Forțele sunt cauze Prima proprietate a tuturor cauzelor este indestructibilitatea lor Capacitatea de a lua diverse forme este a doua proprietate de bază a tuturor cauzelor: cauzele sunt obiecte (cantitativ) indestructibile și (calitativ) convertibile "Există două tipuri de cauze în natură, între care nicio tranziție nu a fost găsită prin experiență Prima este formată din astfel de cauze, care au proprietatea de greutate și impenetrabilitate: aceasta este o substanță; alte motive sunt cele care au nu Biblioteca "Runivers" ESEURI DESPRE FILOZOFIA ȘTIINȚEI NATURII proprietăți similare: acestea sunt forțe Forțele sunt astfel obiecte indestructibile, transformabile, imperceptibile În sfârșit, în , a apărut cunoscutul studiu al lui Helmholtz despre conservarea forței, care, parțial teoretic, parțial pe baza datelor experimentale, nu numai că a stabilit necesitatea unei legături între toate fenomenele, ci și constanța raportului numeric în timpul transformărilor lor reciproce Astfel, unul dintre fenomene, sau o clasă de fenomene, ar putea fi luată ca măsură a tuturor celorlalte Ghidată parțial de comoditate, parțial de tradiția istorică, clasa fenomenelor mecanice în general a

fost luată ca un astfel de criteriu, în special ceea ce este considerat în mecanică ca fiind efectul forței, munca forței și care este de obicei exprimat prin produs de forță (considerată constantă) și mărimea deplasării spațiale, sistem perfect sub influența acestei forțe (calea parcursă) Măsurate prin muncă, fenomenele naturii au următoarea regularitate, care este o consecință a constanței numerice a convertibilității lor reciproce Estimarea de lucru (energia) a tuturor fenomenelor unui sistem izolat dat, cu orice modificări ale acestuia din urmă, rămâne neschimbată Energia unui sistem izolat este constantă Întrucât universul trebuie considerat în esență ca un sistem izolat, întrucât în afara lui nu ne putem imagina un alt univers care să acționeze asupra lui, aceeași propoziție despre constanța energiei trebuie extinsă și asupra acestuia din urmă Conceptul unei evaluări de lucru a fenomenelor, pe care fenomenele de dispariție o pot livra, produce o anumită cantitate de muncă, care, dimpotrivă, trebuie făcută, cheltuită pentru a provoca un fenomen de acest fel care nu există la un moment dat și locul - acest concept poate fi foarte convenabil să fie simbolizat prin noțiunea că toate fenomenele naturale au capacitate de lucru Este convenabil să-l desemnați pe acesta din urmă cu un cuvânt special, de exemplu, cu cuvântul putere (obișnuiau să-l desemneze astfel); dar cuvântul forță are propriul său sens restrâns în mecanică, ceea ce poate da naștere la neînțelegeri Prin urmare, i-a fost propus un nou termen - energie (guerugsch = capacitate de muncă, forță activă); astfel o scurtă simbolizare a circumstanței de mai sus, posibilitatea evaluării tuturor fenomenelor naturale Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" A SHU KARE V prin muncă, poate fi exprimată astfel: toate fenomenele naturale au energie Este foarte ușor să treci de la cuvântul posedă la cuvântul este și atunci se va dovedi: toate fenomenele sunt manifestarea a ceva - energie, care este în esență indestructibilă, a cărei cantitate în univers este constantă Aceasta este soarta generală a simbolurilor umane, imaginile devin idoli, cuvintele devin lucruri, acestea din urmă părăsesc rapid pământul să zboare în spațiu sub forma unor principii speciale, prototipuri de ființă De la nominalism la realism și de la acesta din urmă la cele mai pure forme de idealism - așa se mișcă gândul unei persoane nu numai în metafizică, ci și în domeniul cunoașterii exacte "Ideile" nemuritoare ale lui Platon se dovedesc a fi cu adevărat nemuritoare, cel puțin în mintea oamenilor, prind viață din când în când sub forme noi și noi Deci, esența lucrurilor este energia, iar acest nou suflet al lumii, așa cum ar trebui să fie, este nemuritor, indestructibil Nu vom prezenta aici istoria verificării experimentale a acestei propoziții sub toate formele ei, ne vom atinge aici doar de dovezile teoretice ale acesteia În prezent există două dintre acestea Primul se bazează pe imposibilitatea creării unui perpetuimi mobile, al doilea se bazează pe presupunerea că toate forțele sunt forțe centrale Cel de-al doilea dintre ele nu are, evident, caracterul de universalitate, deoarece poziția sa inițială cu greu poate fi considerată suficient de generală Cât despre primul, are multe obiecții În primul rând, principiul imposibilității creării unui perpetuum mobile este mai degrabă un dat de experiență decât un postulat teoretic demn de a deveni o axiomă; în al doilea rând, apelul la imposibilitatea perpetuum mobile nu poate fi întotdeauna efectuat strict Să profităm de această ocazie pentru a prezenta o obiecție cât se poate de interesantă de acest fel, cu atât mai mult cu cât este puțin cunoscută, chiar și în literatura de specialitate Fie că un fenomen poate trece de la starea A la starea D în două moduri: prima dată de-a lungul ABD și a doua oară

de-a lungul ACD De exemplu mingea se poate rostogoli în jos cu aceeași înălțimea (A) pe același plan orizontal (DJ pe două planuri înclinate de abrupte diferită La începutul conservării energiei, cantitatea de muncă furnizată de acel proces și celălalt proces este aceeași Acest lucru se demonstrează după cum urmează Să presupunem că aproximativ Biblioteca "Runivers" ESEURI DESPRE FILOZOFIA ȘTIINȚEI NATURII tive; să fie unul dintre procese, de exemplu ABD va da mai multă muncă decât proces ACD^ apoi trecerea peste ABD și înapoi peste ACD ar trebui să obținem o diferență pozitivă, o parte din muncă Repetând aceeași operațiune de un număr nedeterminat de ori, putem ajunge la o cantitate nelimitată de muncă, adică să creăm un perpetuum mobile, ceea ce este imposibil, prin urmare presupunerea noastră este insuportabilă Oricât de simplă ar fi această dovadă, ea conține, totuși, o mică ipoteză, aceasta din urmă constă în ipoteza că fluxul proceselor ABD și ACD, atât în sens direct, cât și în sens opus, este la fel de posibil, că în natură există absolut fără astfel de procese care să meargă într-o singură direcție și doar într-o singură direcție Numai în acest caz este posibil să se facă apel la combinația de mai sus a două procese și, prin aceasta, la perpetuam mubile În natură, însă, există procese care, din câte știm, nu merg niciodată în direcția opusă, de exemplu, procesul vieții, dezvoltarea individuală Din toate acestea rezultă că începutul conservării energiei poate fi considerat cu greu demonstrabil teoretic; este o stare de experiență, sau mai degrabă rezultatul credinței noastre în existența unei corelații regulate a tuturor fenomenelor naturale Energia, acest nou universal al fizicii, care, după cum am văzut, a crescut în mare măsură pe baza mecanicii, începe acum să concureze cu aceasta din urmă în capacitatea de a interpreta fenomenele naturii Dacă în domeniul studiului căldurii o astfel de competiție este încă nehotărâtă, mai ales datorită succeselor teoriei cinetice a gazelor, atunci în studiul energiei electrice preponderența aparține în întregime energiei Acesta din urmă este mai clar, deoarece explicațiile mecanice ale electricității ca stare nu sunt încă disponibile, ipoteza unei substanțe electrice imperceptibile este prea brută, iar conceptul de energie electrică, dacă nu dă esența electricității, atunci conectează cu ușurință cele mai eterogene manifestări ale acestora din urmă, permițând în multe cazuri să se prevadă t și noi astfel Ego-ul câștigă rapid noul început drepturile cetățeniei științifice; crește, se extinde, captează din ce în ce mai multe sfere noi Acum este peste tot, acest ceva evaziv: aici este condus de-a lungul unui fir sub formă de electricitate; aici este pre- * Biblioteca "Runivers" A, SHU K A ROAR se rotește în lumină și acolo trece în mișcarea unui tramvai; incalzeste firele si fierbe apa; se atârnă pe cântare speciale, se măsoară în "ergi" și se vinde pe bani; vine un hoț și fură acest lucru noaptea; hoțul este judecat, iar guvernele fac legi împotriva furtului de energie Nu este important pentru noi acum să știm care este mecanismul detaliat al fenomenelor pentru a le înțelege și controla liber; este important doar pentru noi să știm care este mărimea energiei lor; mecanizarea naturii, înțelegerea mecanică a lumii se retrage din ce în ce mai mult în tărâmul îngust al problemelor mișcării; doctrina energiei îi ia locul; stăm la granița, la limita a două viziuni științifice asupra lumii Dar, în timp ce câmpul de aplicare al noii doctrine crește din ce în ce mai mult, în ea încep să apară secte și diferențe În momentul de față, în problema energiei există trei direcții principale: prima este materializarea sus-menționată a energiei, recunoscând parcă esența lucrurilor; a doua este o înțelegere exclusiv mecanică a energiei ca

concept subordonat conceptului de forță, iar a treia este o direcție nominalistă, viziunea asupra energiei doar ca simbol Dintre acestea, prima, cunoscută sub denumirea generală a energeticului, trebuie considerată, dacă nu cea mai răspândită, atunci în orice caz cea mai activă Al doilea poate fi considerat ortodox; dar nu este foarte definită și se exprimă mai mult prin atitudinea sa negativă față de prima decât prin completitudinea propozițiilor; al treilea este relativ încă tânăr Ne limităm aici la o prezentare a dezvoltării și prevederilor doar primei dintre aceste direcții, indicând pe scurt prevederile generale ale celei de-a treia și omițând complet pe a doua Energia, care, după Ostwald, este singurul conținut al cunoștințelor noastre, fiind una în esență, se manifestă nu mai puțin sub diferite forme strict definite În încercările de a stabili și clasifica pe acestea din urmă, totuși, diverși autori diferă foarte mult R Meyer a numărat următoarele forme principale de energie, conform terminologiei de atunci a forței: I Energia (forța) gravitației M II Energia mișcării / Tipuri mecanice de energie O simpla B - oscilator Biblioteca "Runivers" ESEURI DESPRE FILOZOFIA ȘTIINȚEI NATURII III Cald IV Magnetism Electricitate Curentul galvanic V Energia separării chimice a substanțelor cunoscute " compuși chimici ai altor substanțe | Tipuri chimice de energie Această clasificare, prima în timp, și-a menținut, în general, terenul și acum, doar principalele subdiviziuni schimbate, care, totuși, fluctuează foarte mult Cea mai comună, sau mai degrabă cea mai puțin individualizată, ar trebui considerată următoarea clasificare I Forme de energie, asociate în mod necesar în manifestările lor cu materia și transmise doar direct din substanță în substanță Aceasta include: energia mecanică cu toate varietățile sale, energia termică, chimică a volumului și energia de suprafață (altfel capilară) II Forme de energie care pot fi transmise fără mijlocirea materiei grele și, prin urmare, există în afara acesteia Acestea includ gravitația, lumina și căldura radiantă, electricitatea și magnetismul Prin analogie cu lumina, aceste energii, cu excepția gravitației, sunt adesea numite cu denumirea comună de energie radiantă Pe lângă acest tip de clasificări, bazate exclusiv pe manifestarea formală a energiei, există încă altele bazate pe proprietățile interne ale energiei și formele sale individuale Aceste proprietăți interne includ: i) manifestarea sau nemanifestarea) natura transformării unei forme date în alta Conform primului semn, energia conform lui Rankin este împărțită în energie cinetică, altfel activă, în momentul manifestării sale, cum ar fi, de exemplu, energia unui corp în mișcare, și energie potențială, pasivă, latentă, energia poziției După cum arată cuvântul însuși, ultimul tip de energie nu este de fapt energia, ci doar posibilitatea energiei Al doilea semn pentru împărțirea energiei a provocat, pe de o parte, cea mai profundă cercetare și, pe de altă parte, cel mai mare dezacord Cel mai atent studiu al laturii cantitative a convertibilității unor tipuri de energie în altele a dat următoarele Biblioteca "Runivers" A SHU KAPE B fapt Dacă o energie A poate trece complet în energia B, atunci tranziția inversă nu este întotdeauna completă Acest fapt nu încalcă, așa cum se crede adesea greșit, principiul conservării energiei; dacă B nu trece complet în A, atunci aceasta înseamnă doar că o parte din el rămâne sub forma lui B, parte care în schemă, cunoscând trecerea directă, poate fi întotdeauna enumerată pe A Nici nu trebuie să se creadă că acest fapt distruge conceptul de echivalență a acestor fenomene, sau tipuri de energie; echivalenţa între două fenomene se stabileşte întotdeauna (este imposibil să se vorbească altfel) numai după o tranziţie completă

Următoarele cazuri pot servi ca exemple de astfel de relații Energia mecanică este direct sau indirect complet convertibilă în toate celelalte tipuri de energie, inclusiv energia termică, în timp ce aceasta din urmă nu se transformă complet înapoi în energie mecanică în nicio condiție Energia electrică și cea mecanică sunt complet convertibile una în cealaltă Energia chimică este complet convertibilă în energie termică; în anumite cazuri (unele celule galvanice) este, de asemenea, complet convertibilă în energie electrică, în alte cazuri (alte elemente) este doar parțial convertită în energie electrică, în timp ce cealaltă parte este transformată în căldură Acest fapt l-a determinat pe Helmholtz să distingă două părți în fiecare tip de energie: liberă, transformabilă fără limitare în toate celelalte forme și legată, rămânând fie sub formă de astfel de energie, fie sub formă de căldură Această împărțire, totuși, nu este în întregime convenabilă, deoarece aceeași parte a energiei, fiind legată în raport cu alta, este parte a liberului în raport cu a treia Pe același fapt al diferențelor de natură a transmutabilității, Ostwald propune următoarea clasificare El ia energia mecanică ca exemplară și, pe baza reversibilității directe în ea, împarte toate celelalte tipuri în două clase: clasa a I-a, clasa energiilor de ordinul cel mai înalt, energie care este complet convertibilă în energie mecanică, ca precum și energia însăși Clasa II-ñ, energie de cel mai scăzut tip, energie ireversibilă în totalitate în mecanică Pe lângă aceste curente principale în problema clasificării energiilor, se pot sublinia câteva interpretări mai particulare Biblioteca "Runivers" ESEURI DESPRE FILOZOFIA ȘTIINȚEI NATURII Așa că unii, deși recunosc în general existența anumitor forme de energie (Planck), neagă anumite tipuri de astfel de energie Alții (Helm), recunoscând realitatea energiei, resping existența tipurilor sale separate, întorcându-se constant la monism strict Chiar și mai multă discrepanță a fost cauzată de un studiu comparativ al diferitelor tipuri de energie în exprimarea lor matematică După cum se știe, energia mecanică de ridicare sau coborâre lent a unei sarcini M de la o înălțime H este pur și simplu exprimată prin produsul lui MH Energia electrică este exprimată prin produsul cantității de electricitate E cu tensiunea P - EP Dacă înălțimea rămâne neschimbată, de ex sarcina nu este ridicată sau coborâtă, atunci nu se execută lucrările de ridicare sau coborâre; dacă sarcina M coboară de la înălțimea H la h, atunci munca efectuată în același timp este egală cu diferența de lucru de coborâre o dată de la înălțimea H, iar cealaltă de la înălțimea h, adică MH-Mh=M (H-h) Dacă două sau mai multe corpuri au aceeași tensiune electrică, sau altfel, dacă tensiunea de la corp la corp nu se modifică, atunci nu există nici un schimb de energie electrică între aceste corpuri, precum și nicio lucrare electrică Dacă între două corpuri sau în două locuri ale unui corp există o diferență de tensiune P - p, atunci electricitatea trece de la o tensiune mare la una mai mică, iar munca efectuată este egală cu E (P - p) de observat o analogie între expresiile generale ale energiei mecanice și electrice, pe de o parte, precum și condițiile de selecție a acestora, pe de altă parte De fapt, tensiunea electrică este, parcă, un fel de înălțime, iar cantitatea de electricitate E este ca o sarcină care coboară de la această înălțime Când înălțimea este diferită în două locuri, sarcina cade și se lucrează; la fel, electricitatea circulă dintr-un loc în altul, parcă cade doar atunci când există o diferență de tensiune Și această analogie nu este singura Căldura trece de la corp la corp și numai atunci când există o diferență de temperatură; acesta din urmă poate fi deci asemănat cu înălțimea, tensiunea electrică etc Toate

asemenea analogii au condus în mod firesc la o schemă generală de exprimare a tuturor tipurilor de energie Apoi, foarte curând simbolul a devenit un lucru, o schemă o lege, ceva care există de fapt în natură Învățătura a apărut că fiecare energie Biblioteca "Runivers" A SHCH U RAPÈ V este format din două jumătăți, produsul a două cantități sau factori: una, care în general poate fi numită tensiune, intensitate (Intensitãt), iar cealaltă, capacitate, masă, cantitate, extensie (Extensitat) O modificare a primului factor și numai el determină eliberarea energiei, ca să spunem așa, trecerea acesteia de la o stare pasivă la una activă; al doilea factor rămâne neschimbat, legea conservării extensiei Extensitatea determină forma energiei, aspectul ei, parcă, îi conferă o anumită culoare Extensiile nu trec una în alta; în același timp, trecerea unei energii în alta se explică doar ca aparentă, ca un proces de scădere la zero a intensității unui anumit tip de energie, revenirea acestuia în sânul comun al energiei universale cu eliberarea simultană a alteia tip din acest pântece și aducând intensitatea lui de la zero la o valoare dată Masa corpurilor este, de asemenea, extensie Prin urmare, mulți (Ostwald) propun să considere materia ca inexistentă în sine și să vadă în ea doar un factor de energie mecanică Alții încearcă să transfere proprietățile cunoscute ale substanțelor la tot felul de extensii Deci, de exemplu, Meyerhoff a încercat la un moment dat să demonstreze existența unui fel de atomi indivizibili pentru tot felul de extensii (constanța capacității termice atomice, echivalenți electrolitici) Chiar și Helmholtz are o expresie în aceeași ordine de idei, de exemplu, cu referire la celebra lege a lui Faraday, el remarcă că fenomenul este "ca și cum electricitatea în sine ar fi împărțită în atomi" Din aceeași teorie a factorilor se derivă următoarele legi generale ale fenomenelor Zokon de echilibru Intensitatea unei energii date peste tot într-un sistem dat trebuie să fie aceeași în cazul echilibrului Legea direcției Tranziția energiei în spațiu are loc întotdeauna de la o intensitate mai mare la una mai mică Legea transformării unei energii în alta Când o energie trece în alta, raportul intensităților lor rămâne constant Această teorie a factorilor energetici, pe de o parte, dobândind numeroși adepți, a provocat la vremea ei o ascuțită Biblioteca "Runivers" ESEURI DESPRE FILOZOFIA ȘTIINȚEI NATURII obiecții de la alții, dând naștere sau mai bine izolând tendința ortodoxă de mai sus Obiecțiile la teoria factorilor se rezumă la: i) dificultatea determinării lor pentru anumite tipuri de energie (de exemplu, extinderea energiei luminoase);) la incertitudinea lor în alte cazuri (de exemplu, în energia de impact, atât masa, cât și masa la jumătate din viteză, adică cantitatea de mișcare, sunt luate pentru extensie) Apare și o întrebare de acest fel, este posibil, în general, să considerăm valoarea unui nume, ca energie, ca produs a două anumite valori ale altor nume? Aceasta este una dintre direcțiile în doctrina energiei Energia este recunoscută ca o realitate, una în esență, dar diferită în manifestările, formele ei; fie că acestea din urmă formează ceva stabil (tipuri de energie), fie că sunt doar emanații ale unei singure energii, în orice caz numărul lor este limitat Fiecare dintre aceste forme constă din două principii, doi factori de intensitate și extensie În paralel cu această învățătură, începe să se dezvolte în prezent o altă înțelegere a energiei, al cărei caracter general este clar exprimat în citatul de mai sus din Grove; mai precis poate fi rezumat după cum urmează Energia este pur și simplu un cuvânt, un simbol, o măsură convenabilă a proceselor naturii Numărul formelor sale este nelimitat, pentru că, evident, orice fenomen, ale cărui modificări

pot fi reprezentate ca independente de altele, pot fi evaluate separat prin această măsură Energia nu constă din factori speciali care să-i exprimă esența; expresia sa matematică este un simplu produs al unui număr abstract (numărul de unități ale unui fenomen) și cantitatea de energie sau pur și simplu de lucru echivalentă fiecărei unități a acestui fenomen Oricât de simplă este această interpretare, ea conține propriile ei dificultăți Două dintre acestea pot fi citate Dacă energia este un simplu simbol, măsură etc , atunci cum se poate spune despre ea o astfel de lege generală, atât de larg justificată de experiență, precum legea conservării energiei? În al doilea rând, dacă energia este măsura tuturor lucrurilor, atunci astfel de fenomene, de exemplu, ar trebui măsurate prin ea fenomene mentale și sociale; Este posibil, totuși, să se măsoare sufletul uman și cursul proceselor istorice prin lucrarea unei greutăți în scădere? Biblioteca "Runivers" A SHU KAREV În ceea ce privește răspunsul la prima dintre aceste întrebări, acesta a fost deja dat de noi mai sus Principiul conservării energiei este în esență principiul măsurării, convingerea noastră în constanța corelării și a comensurabilității tuturor fenomenelor naturale În ceea ce privește cea de-a doua dintre întrebări, autorul acestui articol, stând personal în punctul de vedere al ultimei învățături, nu poate răspunde decât cu întrebarea: de ce nu? Eseul nostru poate fi finalizat, ne rămâne doar o ultimă întrebare de răspuns Fiind aplicabilă pe scară largă la explicarea celor mai diverse fenomene ale naturii, fiind mult mai simplă în manipulare decât viziunea mecanică asupra naturii, este suficientă doctrina energiei începutul pentru expunerea a tot ceea ce există în natură? La această întrebare trebuie să răspundem negativ Doctrina energiei nu exprimă și este incapabil să exprime trăsăturile temporale, natura temporală a proceselor naturii Din punctul ei de vedere, același proces, care are loc într-un minut și într-o mie de ani, sunt echivalente Evident, însă, există o oarecare diferență între unul și celălalt Această incompletitudine a doctrinei energiei se face deja simțită și, nefiind experimentat pe deplin schimbarea unei alte viziuni asupra lumii, trebuie să ne pregătim pentru următoarea Antichitatea a observat în fenomene și a dezvoltat pe scară largă teoria uneia dintre condițiile lor - spațiul și forma, dar cu ajutorul uneia dintre ele lumea era încă foarte imperfect înțeleasă; Secolul al XV-lea i-a adăugat încă o mișcare și a creat o forță universală, în mișcare și forță natura a găsit o descriere mai bună a ei înșiși decât într-o formă Am unit forța și spațiul și am creat un universal de ordinul cel mai înalt, energia, dar nu putem spune, totuși, că cu ajutorul lui am ajuns la o simbolizare absolut completă și cuprinzătoare a naturii Viitorul va avea sarcina, prin adăugarea timpului, să dezvolte un simbol și mai perfect, care nu numai că va evalua procesele naturii pentru noi, ci și le va exprima în timp și direcție A Schukarev !) La tipărirea articolului anterior din nr Vopr Phil si Crazy, s-au strecurat urmatoarele neglijeri: p , randul de jos dupa o, ar trebui introdus: , si pe randul urmator dupa cuvantul "minge" -, probabil negru Pagină linia de jos în loc de cuvântul "pământesc" ar trebui citit - verde Biblioteca "Runivers" Omisiuni în teoria emoțiilor a lui James Literatura psihologică modernă nu a dezvoltat încă un concept clar și precis al emoției Prin urmare, vorbind despre emoții, nu interferează cu realizarea unei liste aproximative a fenomenelor mentale desemnate cu acest nume Majoritatea psihologilor atribuie acestei clase stări precum frică, frică, groază etc , tristețe, mâhnire, deznădejde, tristețe etc , plictiseală, disperare, langoură, jenă, timiditate, rușine, supărare, pocăință,

remuşcare etc , surpriză, nedumerire etc , bucurie, încântare, admirație, tandrețe, evlavie, generozitate, mândrie, încredere, credință, speranță etc , mânie, furie etc etc , vanitate, ambiție, mulțumire de sine, aroganță, poftă pentru putere, gelozie, invidie, lăcomie, ură, dezgust etc , aroganță, îngăduință, respect, devotament, simpatie, milă etc , etc , etc Majoritatea psihologilor includ și starea de plăcere și neplăcere printre emoții Se întâmplă adesea să auzim despre emoții morale, estetice, intelectuale și religioase Dacă suntem de acord cu Wundt, care spune că "emoția este o serie temporală de sentimente, conectate într-o succesiune continuă, care se remarcă, ca un fel de întreg, din numărul proceselor anterioare și ulterioare și, în plus, dintr-un asemenea întreg care de obicei are o influență mai puternică asupra subiectului decât un sentiment separat," *)> atunci lista de mai sus va trebui extinsă aproape la infinit De fapt, din punct de vedere) Eseu de psihologie, tradus Viktorova, p Biblioteca "Runivers" fî l o s o k y Wundt, nu există o graniță clară între sentimente și emoții; în consecință, multe forme de simț al ritmului, simțul formei optice sau chiar tonurile senzuale ale unor senzații, de exemplu roșu intens, nu sunt în niciun fel diferite de emoții Privind lista de mai sus, se ajunge involuntar la concluzia că în prezent sunt aduse sub conceptul de emoție fenomene eterogene, care vor fi distribuite în diferite departamente de psihologie atunci când apare o teorie satisfăcătoare a acestora Aceste fenomene sunt greu de studiat Prin urmare, pentru a le studia, cel mai bine este să recurgeți la această metodă: să selectați un grup mic de fenomene care sunt cele mai accesibile analizei, să construiți o teorie a acestor fenomene și să dați o definiție precisă a acestora, numindu-le emoții sau altele nume și apoi vedeți care dintre fenomenele enumerate ƀrno nu se potrivește acestei definiții și trebuie să formeze un grup separat Cel mai mare număr de puncte de plecare pentru analiză sunt date de acele tulburări emoționale, care sunt însoțite de un număr mare de modificări în organism Așa sunt mânia, ura, dezgustul, invidia, tristețea, bucuria, frica; de aceea James a acţionat inteligent, începând investigaţia tocmai cu aceste emoţii După cum știți, examinându-le, a ajuns la o concluzie direct opusă opiniilor obișnuite În mod obișnuit, credem că ordinea evenimentelor în experiența emoțiilor este aceasta: o anumită percepție sau idee provoacă o emoție, iar după emoție au loc o serie de schimbări în corp Așa, de exemplu, când vedem un urs, ne înspăimântăm și începem să tremurăm, să pălim; când auzim o remarcă jignitoare, devenim supărați și începem să înroșim, să ne strângem pumnii și să vorbim pe un ton ridicat Potrivit lui James, această descriere conține o eroare grosolană, deoarece ordinea evenimentelor este de fapt destul de diferită: anumite percepții și idei provoacă o serie de modificări în corp, iar aceste modificări constituie cauza emoției Prin urmare, când vedem un urs, începem să pălim și apoi simțim frică, după ce auzim o remarcă jignitoare, strângem pumnii, vorbim cu un ton ridicat și, ca urmare, experimentăm emoția furiei Subliniind natura paradoxală a ipotezei sale, James spune: "Conform ipotezei mele, este cel mai rațional să exprim Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES Este în felul următor: suntem întristați pentru că plângem, suntem înfuriați pentru că batem pe altul, ne este frică pentru că tremurăm, și să nu spunem: plângem, batem, tremurăm pentru că suntem întristați, înfuriați, înspăimântați James își confirmă ideea cu următoarele considerații Orice percepție sau idee este însoțită de o serie de modificări ale creierului mare, iar aceste modificări nu se limitează la regiunile centrale ale sistemului nervos, ci se răspândesc

în valuri în tot corpul sub forma unei accelerații sau încetiniri a bătăilor inimii și respirația, contracția sau dilatarea vaselor de sânge, creșterea peristaltismului etc Aceste modificări corporale, la rândul lor, evocă curenți nervoși centripeți și, prin urmare, toate sunt recunoscute distinct sau vag sub forma unor senzații organice Fiecare emoție nu este altceva decât un complex de astfel de senzații organice De fapt, imaginați-vă emoția de frică provocată de apariția unui urs și încercați să o analizați mental și, în același timp, să eliminați mental din ea senzații de tremur în mușchi, senzații de contracție a vaselor de sânge (frig în spate) , din peristaltismul crescut al intestinelor, din ridicarea părului la capăt b Dacă facem această analiză, se va dovedi că, după deducerea tuturor senzațiilor organice, nu rămâne nimic în conștiința noastră decât o stare pur intelectuală, și anume percepția unui urs În consecință, emoția fricii nu este altceva decât un complex de senzații organice La fel, atunci când analizăm furia, vom constata că această emoție este alcătuită dintr-o senzație de emoție în piept, senzații de năvălire de sânge pe față, nări dilatate, strângerea dinților etc După deducerea acestora senzații organice, în conștiința noastră rămâne doar o stare pur intelectuală, cunoștințe despre urs, despre faptul resentimentului etc În consecință, caracterul emoțional al furiei, fricii și altor stări similare de conștiință ar trebui atribuit în întregime senzațiilor organice James consideră că raționamentul de mai sus este principalul argument în favoarea teoriei sale Potrivit acestuia, toate persoanele care au efectuat analiza mentală a emoțiilor indicate de el au fost de acord cu acesta, cu excepția celor care, aparent, nu au putut înțelege exact ce a cerut In plus- Biblioteca "Runivers" n l o s s k y Acestui argument, James acordă o considerație indirectă în favoarea teoriei sale, și anume, acordul realității cu concluzia care decurge din teoria că reproducerea artificială a manifestărilor corporale exterioare ale emoției trebuie să fie însoțită de apariția emoției în sine Strângând intenționat dinții și pumnii, bătând din picioare și vorbind cu un ton ridicat, putem trezi sentimente de furie în noi înșine "Pentru a ne da curaj", spune James, "fluierăm și, făcând acest lucru, ne dăm cu adevărat încredere Pe de altă parte, încearcă să stai toată ziua într-o ipostază gânditoare, oftând în fiecare minut și răspunzând la întrebările celor din jur cu vocea căzută și îți vei crește și mai mult starea de spirit melancolică Dimpotrivă, suprimarea manifestărilor corporale ale emoției este însoțită de dispariția emoției în sine Și mai importante sunt acele cazuri în care emoția apare fără un obiect adecvat și fără reproducerea artificială a modificărilor corporale, cum ar fi, de exemplu, mânia, frica, tristețea în nebun, bolnav, beat etc În aceste cazuri, conform lui James, emo tsiya mod evident nu este altceva decât un complex de senzații organice Sunt cazuri când, prin întârzierea manifestării emoției, o intensificăm, de exemplu, reținându-ne de râs sau de manifestări de furie, care în astfel de cazuri se transformă uneori în ură James explică aceste cazuri în felul următor Suprimând expresia feței, nu eliminăm încă excitația internă în piept, cavitatea abdominală, care poate chiar crește în acest caz, așa cum se întâmplă cu râsul suprimat În alte cazuri, ca, de exemplu, atunci când este necesară suprimarea manifestării furiei, apare o emoție complet nouă datorită apariției unor noi excitații interne, chiar mai puternice decât înainte, dar mai puțin vizibile din exterior, excitații organice Nici teoria lui James nu contrazice mărturia unor actori cunoscuți pe care aceștia le pot reproduce perfect pe scenă, prin expresiile feței, mișcările corpului și vocea, toate nuanțe de

emoții, fără să experimenteze deloc în același timp emoțiile în sine Acești actori se pare că reușesc să disocieze excitația organică internă (activitatea inimii, respirația) și expresia externă a emoției, iar din moment ce în componența unor emoții senzația de internă Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIILOR LUI JAMES puțină emoție joacă un rol foarte important, atunci reproducerea unor modificări externe în organism corespunzătoare unor astfel de emoții (de exemplu, furie, tristețe) nu creează încă aceste emoții Deși afirmă că curenții centripeți servesc ca sursă a emoțiilor brute, James admite, totuși, că emoțiile mai subtile, morale, intelectuale, estetice, se datorează probabil exclusiv excitației centrale "Dar", adaugă el, slăbiciunea și paloarea acestor sentimente, atunci când nu sunt legate de emoțiile corporale, sunt un contrast foarte puternic cu emoțiile mai aspre James vede principalul merit al teoriei sale în faptul că arată calea unui studiu detaliat al emoțiilor De fapt, deoarece, din punctul de vedere al lui James, fiecare emoție este rezultatul unei reacții corporale la anumite percepții sau idei, de exemplu, la ideea unui inamic, a unui câine care lătră, a unei persoane pe moarte, apoi, care dorește să să studiem emoția, trebuie în fiecare caz dat să urmărim originea unor astfel de stări corporale, ca modificarea bătăilor inimii, a respirației, a peristaltismului etc Este de la sine înțeles că atunci când începem să rezolvăm aceste probleme, putem a priori contează pe cel puțin un oarecare succes, deoarece avem de-a face cu fapte care pot fi observate yu și vo multe relații studiate "Aceste probleme", spune James, "constituie o problemă, pe de o parte, a mecanicii fiziologice și, pe de altă parte, a istoriei dezvoltării psihicului uman, o problemă care, ca toate problemele științifice reale, este în esență rezolvabil, deși dificil, poate găsi o soluție " În loc să înceapă o serie de investigații atât de detaliate, teoria lui James a dat naștere unor ample controverse, în special din partea psihologilor americani și englezi Cu toate acestea, majoritatea dintre ei, dorind să demonstreze că emoția este alcătuită din procese centrale, merg prea departe, și anume, ei afirmă că senzațiile organice nu intră deloc în emoții și, prin urmare, ridică obiecții cărora James le poate face față cu ușurință În plus, ei țin puțin cont de senzațiile din reacțiile interne, care joacă un rol important în teoria lui James De exemplu, Worcester Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și și Iron spun că aceeași emoție în cazuri diferite este însoțită de reacții corporale diferite Ca răspuns la aceasta, James atrage atenția, în primul rând, asupra faptului că diferite simptome externe pot fi însoțite de aceleași simptome interne și, în al doilea rând, asupra faptului că fiecare emoție poate varia într-adevăr în limite foarte largi Worcester subliniază și fenomenul opus, și anume că emoțiile foarte puternice sunt însoțite de manifestări externe similare James este de acord cu acest lucru, dar adaugă că emoțiile foarte puternice sunt similare între ele în conținutul lor mental Worchester și Iron mai notează că suspinele sau râsetele, care au apărut pur prin reflex, fără un obiect trist sau amuzant corespunzător, nu sunt ca emoțiile, ele pot fi comparate cu sughițul, tremurul de frig etc senzații organice Alături de această obiecție, trebuie pusă considerația lui Stumpf că, acceptând teoria lui James, trebuie incluse printre emoții stări mentale precum migrena sau durerile reumatice Aceste două obiecții se numără printre cele foarte puternice, dacă nu se exagerează semnificația lor, și anume, a se vedea în ele nu o răsturnare completă a teoriei lui James, ci un indiciu că emoția conține, pe lângă senzațiile organice, un alt element pe care

James pierdut din vedere Toți adversarii lui James acordă atenție faptului că o reacție corporală nu poate fi provocată de percepția unui obiect și de aici concluzionează că este motivată de emoție, care, prin urmare, trebuie să precedă reacția Worcester, de exemplu, subliniază că un urs într-o cușcă nu evocă nimic ca reacția corporală pe care o avem atunci când îl vedem în pădure Înfățișând teoria lui James într-un mod caricatural, el spune: "după bunul simț, alergăm pentru că ne este frică să nu fim mâncați, iar conform teoriei lui James, este neplăcut să fim mâncați pentru că alergăm" James le răspunde oponenților săi că cauza reacției și, în consecință, a emoției, nu este doar percepția, ci percepția împreună cu diverse amintiri care apar despre ea în diferite cazuri La aceasta trebuie adăugat că Worcester, după cum se vede din cele de mai sus Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES deasupra frazei sale, ca și din afirmațiile sale directe, amestecă sentimentele de plăcere și durere cu emoții și vom vedea în continuare că confuzia acestor concepte duce la erori majore Ca urmare a acestei confuzii, apare cea mai importantă obiecție a lui Wundt, iar după el, Lehmann Wundt spune că emoția începe cu un simplu sentiment inițial, care are un caracter subiectiv, spre deosebire de caracterul obiectiv al senzațiilor (deci, el consideră sentimentul ca fiind o reacție de apercepție), iar după aceasta apare deja o reacție corporală, dând organic senzații ale căror tonuri senzuale se unesc cu sentimentul originar și formează împreună cu acesta o emoție Desigur, teoria lui James a stârnit mai mult decât doar obiecții A mai dobândit fundași mari, precum Ribot, Fulier, Sergi Unul dintre apărători, Sollier, a făcut chiar o încercare de a confirma empiric ideea lui James Sollier a observat un pacient care suferea de o anestezie aproape completă nu numai a pielii, mucoaselor și mușchilor, ci și a viscerelor, astfel că, de exemplu, nu avea nici măcar senzația de foame și de sațietate După cum a descris Sollier, acest subiect era aproape complet apatic Observația lui Sallier este în concordanță cu concluziile care trebuie trase din teoria lui James și, prin urmare, servește drept o confirmare indirectă a acesteia, dar, desigur, nu oferă dovezi directe, deoarece modificările în corpul unui neuropat, studiat de Sollier, au fost probabil nu se limitează doar la pierderea senzațiilor organice Și mai puțin reușite au fost experimentele făcute de Sollier pe doi pacienți isterici, la care a distrus prin sugestie sensibilitatea viscerelor sau sensibilitatea periferiei corpului, precum și ambele împreună În cazurile de anestezie completă, precum și de anestezie a viscerelor, pacienții erau apatici și chiar spuneau: "Nu iubesc pe nimeni, nici măcar pe mine, pentru că nu simt nimic (puisque je ne sens rien) În ceea ce privește aceste experimente, Stumpf observă pe bună dreptate că nici chiar psihologia nu face încă o distincție strictă între termenii simt și simți, prin urmare, Sollier ar putea distruge nu numai senzațiile, ci și viața emoțională a pacienților săi prin sugestie directă Zeitschrift far Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane, Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" n l o s s to ï i IL Teoria lui James este alcătuită din mai multe afirmații care nu au aceeași valoare și nu sunt la fel de sigure Prin urmare, încă mai găsește puțini susținători și nu a adus psihologiei beneficiul pe care James se aștepta de la ea Pentru a-l evalua, să o exprimăm sub forma unei serii de propoziții separate În primul rând, potrivit lui James, reacția corporală nu este rezultatul emoțiilor În al doilea rând, reacția corporală este cauza emoției În al treilea rând, emoția este alcătuită din agravări organice corespunzătoare reacțiilor corporale În al patrulea rând, după deducerea senzațiilor organice care

alcătuiesc o stare emoțională complexă, fie nu rămâne nimic în conștiință, fie rămâne o stare pur intelectuală Prima și a doua dintre aceste afirmații dau teoriei lui James un caracter paradoxal, dar exprimate într-o formă puțin diferită, mai precaută, nu ar părea atât de improbabile Exprimându-le, James aderă la "ipoteza de reglementare" pe care a pus-o la baza psihologiei, pe care o formulează astfel: toate procesele mentale sunt, fără îndoială, o funcție a activității creierului, modificându-se în paralel cu aceasta din urmă și raportându-se la el ca un efect asupra unei cauze Fără îndoială, psihologia modernă la fiecare pas folosește cu succes această ipoteză, dar trebuie remarcat că mulți psihologi o exprimă într-o formă mai precaută, și anume, recunosc că un anumit proces fiziologic corespunde fiecărei stări de conștiință, dar nu la toţi afirmă că există o relaţie cauzală între o serie de fenomene fizice şi o serie de fenomene mentale x) Din acest punct de vedere, procesul psihic și procesul fiziologic corespunzător pot fi considerate două expresii diferite ale aceluiași lucru Exprimând în această formă mai atentă prima și a doua afirmație, vom spune acea reacție corporală *) În același timp, trebuie avut în vedere și faptul că tabloul proceselor fizice nu este, poate, altceva decât modul nostru de a imagina procesele mentale ale altor oameni și, prin urmare, există doar ca reprezentare a noastră, astfel încât paralelismul spinozist trebuie înlocuit * idealist paralelism   nu este rezultatul emoției, ci însoțitorul ei, corelatul ei fiziologic Prin urmare, nu avem dreptul să spunem, așa cum se face de obicei: "El este trist și de aceea plânge" Dar, de asemenea, este imposibil să recunoaștem drept corectă expresia paradoxală a lui James: "Plânge și, prin urmare, este întristat" De fapt, ar trebui să spunem: "Este trist și plânge cu el" (starea mentală și fiziologică există în paralel una cu cealaltă) Exprimate în această formă, primele două propoziții coincid în sensul lor cu a treia, și anume cu afirmația că emoția este alcătuită din senzații organice Prin urmare, evaluarea acestor trei poziții trebuie făcută una în raport cu cealaltă: ele stau și cad împreună Dintre acestea, al treilea este fără îndoială De fapt, trebuie doar să privim cu atenție stările mentale numite furie, tristețe, frică, pentru a observa că acestea includ multe senzații organice din regiunea inimii, organelor respiratorii, aparatului digestiv etc Principalul merit al lui James constă tocmai în în acest gând care nu necesită nicio dovadă, cu excepţia unei referiri la autoobservarea Mai mult, în legătură cu acest gând, primele două afirmații ale lui Iacov devin neîndoielnice, cel puțin sub forma unei afirmații că reacția corporală nu este rezultatul emoției, ci corelatul ei fiziologic Din păcate, pentru a-și dovedi punctul de vedere, James a recurs, pe lângă referirea la autoobservare, și la încă două argumente care nu au rezistat criticilor și au fost infirmate de adversarii săi Cu toate acestea, contestând ideea că emoția constă numai din senzații organice, adversarii lui James au mers prea departe; unii dintre ei au început să afirme că aceste senzații organice nu intră deloc în ea Întrucât ei își apără a doua afirmație în focul luptei, controversa se transformă parțial într-o dispută asupra cuvintelor, și anume într-o dispută cu privire la dacă cuvântul emoție denotă o stare mentală trecută cu vederea de James și precedând o reacție corporală, sau emoție această stare mentală împreună cu senzațiile organice care i se alătură Întrucât disputa își asumă un astfel de caracter, utilizarea obișnuită este de partea lui James, deoarece sub n L O S S K i mânie, tristețe, frică etc , toată lumea înțelege stări mentale

atât de complexe, în care senzațiile de inimă ciupit, tremurând mușchi, peristaltism crescut etc , sunt fără îndoială o componentă importantă Până acum ne-am ocupat de aspectele pozitive ale teoriei lui James Acum trebuie să remarcăm un neajuns important al acesteia, care constă în a patra afirmație, conform căreia emoția constă numai din senzații organice, astfel încât, după scăderea senzațiilor organice, care constituie o stare emoțională complexă, fie nimic nu rămâne în conștiință, fie ceva starea pur intelectuală rămâne Dacă ar fi așa, atunci emoția nu ar fi diferită de stările pasive precum migrena, durerea de spate , oboseala, durerile reumatice, senzațiile plăcute din procesul normal de digestie etc De fapt, acest lucru nu este adevărat; în emoțiile de furie, frică, angoasă etc , pe lângă percepția pasivă a senzațiilor organice, mai există un element care ne face să considerăm emoția ca ceva mai apropiat de sinele nostru, mai subiectiv decât senzațiile Prin urmare, acest element trebuie recunoscut ca o stare de conștiință corespunzătoare unor procese centrale din cortexul cerebral, și nu curenților centripeți Întrebarea este, care este acest proces central și ce stare de conștiință, ce element de emoție îi corespunde Înainte de a răspunde la această întrebare, pentru o mai mare claritate, să exprimăm schematic diferența dintre punctul de vedere obișnuit asupra emoțiilor, teoria lui James și punctul de vedere pe care îl considerăm corect P - iritație externă P - V - reprezentare și amintiri asociate acesteia Em-emoție Org din -senzatii organice X este procesul central dorit, care, împreună cu senzațiile organice, constituie emoția ext r - reacţie viscerală R pr m este o reacție a mușchilor subordonați voinței Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES Determinând natura procesului central pe care l-am admis, nu putem folosi autoobservarea, întrucât emoția este alcătuită din stări de conștiință, slab diferențiate, senzațiile organice ies în prim-plan în ele și maschează alte elemente ale emoției Prin urmare, la întrebarea pusă se poate răspunde doar cu ajutorul unor considerații indirecte, tocmai pe baza acelor elemente de emoție pe care le cunoaștem deja Știm că o mare parte a emoției constă din senzații organice și, prin urmare, este condiționată de reacția corporală Unele aspecte ale acestei reacții, și anume manifestările exterioare ale emoțiilor în zona în principal a musculaturii, subordonate voinței, au fost deja studiate În ceea ce privește originea lor, Darwin a reușit să stabilească trei legi, dintre care una, cea mai importantă și cu cea mai largă gamă de aplicare, a fost acceptată într-o formă sau alta de către alți cercetători pe acest subiect Această lege, numită în "Despre expresia senzațiilor la om și animale" a lui Darwin începutul obiceiurilor utile, asociate, constă în următoarele: mișcările care ni s-au dovedit utile în cazuri trecute sunt repetate de noi din obișnuință și în mod nou cazuri analoge, chiar și atunci când au devenit inutile Așa sunt strângerea pumnilor și a dinților la adresa unei persoane absente care ne-a provocat mânie, bătăi de picioare, dinți dezgolit, urechi întinse, întâlnite la animalele furioase care au obiceiul de a mușca în luptă, coborând colțurile buzelor cu dezgust și tristețe, ridicarea colțurilor interioare ale sprâncenelor cu durere, încruntarea din sprâncene de jenă, tresărirea și clipirea în zgomot neașteptat, contracția mușchiului zigomatic în invidie și gelozie, deschiderea gurii și a ochilor în uimire, lingerea la gândul la ceva plăcut, un zâmbet, o privire piezișă la o persoană vicleană etc , etc A doua lege stabilită de Darwin, începutul antitezei, conține doar o descriere a faptului că unele stări psihice opuse sunt însoțite prin mișcări opuse, dar nu oferă nici un indiciu de explicație a acestui

fapt, deoarece presupunerea lui Darwin că "când o dispoziție complet opusă, există o dorință puternică și involuntară de a îndeplini De Şi l o s s to ï i femei de natură opusă, chiar dacă erau complet inutile", a construit el destul de arbitrar Este foarte posibil ca fenomenele aduse sub această lege de Darwin să fie explicate din punctul de vedere al primei legi De exemplu, conducerea ondulată a câinelui, schimbarea poziției tensionate a întregului corp al acestuia, când vine vorba de omul cu noi ostili, și apoi, care, că acesta este stăpânul, se grăbește cu bucurie spre el, se explică că aceste mișcări dau o oportunitate, ele dau o oportunitate mângâiere, atingerea diferitelor suprafețe ale corpului proprietarului A treia lege a lui Darwin, începutul influenței directe a sistemului nervos, Conține următoarea afirmație: cu excitarea puternică a centrilor sensibili, forța nervoasă s-a dezvoltat în exces sau se transmite în anumite direcții specifice, în funcție de conexiunea nervoasă celulele între ele și parțial pe obișnuință, sau activitatea nervoasă poate, aparent, să fie întreruptă După ce a afirmat această lege, Darwin adaugă: "Desigur, fiecare mișcare pe care o facem se datorează structurii sistemului nervos, dar excludem în acest caz, pe cât posibil, toate mișcările care depind de voință, de obișnuință, sau la începutul antitezei Subiectul pe care l-am atins acum este extrem de obscur; din cauza importanței sale extreme, merită să stai puțin mai mult asupra ei, deoarece este întotdeauna util să vezi propria ignoranță În aceste cuvinte ale lui Darwin se află o condamnare completă a celei de-a treia legi a sa De fapt, toate mișcările noastre sunt determinate de structura sistemului nervos, prin urmare, în acele cazuri în care căutăm legi speciale pentru diverse grupuri de mișcări, o referire generală nedefinită la această lege este doar rezultatul ignoranței noastre De aceea, Darwin subsumează acestei legi pur și simplu toate acele fenomene pe care nu le-ar putea explica altfel Acestea sunt tremurul mușchilor în timpul fricii, mâniei sau bucuriei mari, modificări ale bătăilor inimii, ale sistemului vasomotor și ale respirației, separarea transpirației, bilei etc , ca un produs secundar accidental al unei combinații de nervi elemente stabilite în alte scopuri Această presupunere este contrară învățăturilor moderne ale org nismul, ca produs al unei evoluții îndelungate, adaptat condițiilor externe, adică iritațiilor De fapt, din punctul de vedere al acestei învățături, traseele descărcărilor depind de structura sistemului nervos, dar această structură se modifică la rândul ei sub influența descărcărilor, iar această interacțiune duce la faptul că reacțiile sunt din ce în ce mai adecvat adaptate la iritaţiile corespunzătoare existente Chiar și acele reacții, care la prima vedere nu conțin nimic adecvat (exprimarea mimării emoțiilor), la o examinare mai atentă se dovedesc a fi apărut din adaptări oportune Dacă da, atunci putem spune cu încredere că reacțiile din cele mai importante organe au apărut în același mod, adică pot fi subsumate la începutul unor obiceiuri utile asociate Această sarcină nu a fost îndeplinită până acum deoarece reacțiile inimii, ale sistemului vascular, ale organelor respiratorii au apărut în lumea animală mai devreme decât alte reacții care compun compoziția emoțiilor: sunt rezultatul unei evoluții mai îndelungate, în care ar putea exista multe metamorfoze și relații complexe Așadar, având în vedere reacțiile emoționale, am constatat că unele dintre ele se explică prin debutul unor obiceiuri utile asociate, în timp ce altele, în special cele interne, nu sunt explicate deloc, însă referitor la ele se poate spune cu mare probabilitate că pot fi aduse sub aceeasi lege

Mai departe, ținând cont de faptul că reacția corporală nu urmează emoția, ca rezultat al ei, ci intră în ea ca parte integrantă, vom fi forțați să concluzionam că emoția, cel puțin partea ei principală, nu este altceva decât totalitatea obișnuită acte care au fost utile în alte cazuri similare cu acesta: prin urmare, o emoție este fie un reflex, fie un act Desigur, nu se poate numi o reacție emoțională un reflex, deoarece numai reacțiile care apar fără participarea conștiinței sunt rezumate sub acest concept; stimulul care declanșează un reflex își atinge rezultatul chiar dacă centrii de activitate conștientă sunt distruși Între timp, majoritatea reacțiilor emoționale nu apar în această condiție, de exemplu, un câine la care centrul percepției vizuale este distrus nu detectează la vederea unui bici n Eu despre CKI th niciun semn de frică în respirația și bătăile inimii lui Deci, emoția este un act *)· Considerând emoția ca un act, adică ca un act de voință, intrăm în tărâmul celor mai periculoase probleme din psihologie, tărâmul întrebărilor despre care putem fi observați la fiecare pas că ne îndepărtăm de faptele reale și introducem conceptul metafizic al voinței Pentru a evita astfel de reproșuri, vom folosi unii dintre termenii și opiniile lui Wundt, care, deși se abat de la cele general acceptate, sunt convenabile în sensul că nu pot da naștere acuzațiilor de mai sus, întrucât prin termenii lor Wundt desemnează mentalul stări accesibile observării fiecărei persoane Stabilind conceptul de mișcări voliționale, el spune următoarele: "Toate mișcările care provin din inervația centrală a mușchilor externi ai corpului pot fi împărțite în două clase: i pe acestea, în apariția cărora se poate dovedi doar participarea la condiții fizice; le numim mișcări parțial automate, parțial reflexe și astfel, în cazul în care percepem, alături de condițiile fizice, anumite stări de conștiință drept cauze psihice ale mișcării exterioare: aceste mișcări condiționate psiho-fizic sunt la rândul lor subdivizate în mișcări i, care decurg din aspirații (Triebbewegungen) și mișcări voluntare") În psihologia sa, el explică ultima diviziune în felul acesta: "Sub acțiunea care decurge din aspirații, vom înțelege o simplă acțiune volitivă, adică determinată doar de un motiv Înțeleasă în acest sens, acțiunea, care decurge din aspirații, servește drept punct de plecare necesar pentru x) Pentru a evita o digresiune asupra acestui punct, mă refer la următoarea definiție a lui Wundt din Grundriss der phys Psih Ed a IV-a, T P p : "A existat o oarecare incertitudine în distincția conceptului; în special, conceptul de reflex a căpătat un număr extrem de mare de semnificații, ceea ce interferează adesea cu claritatea acestuia Prin urmare, în prezentarea următoare, conform sensului inițial al conceptelor, sub mișcări automate și reflexe vom înțelege doar astfel de mișcări care apar exclusiv ca rezultat mecanic al conexiunilor elementelor nervoase și impactul stimulilor fizici asupra acestora, nu însoţită de Senzaţii şi sentimente Grundries der phys Psih , p   orgie de acțiuni volitive, deși poate apărea și împreună cu acte volitive mai complexe De îndată ce mai multe sentimente și idei tind să treacă într-un anumit afect în acțiuni exterioare și de îndată ce aceste părți componente ale afectului, devenite motive, au în vedere și diverse acțiuni finale externe, atunci o acțiune complexă ia naștere dintr-o acțiune simplă acţiune volitivă Spre deosebire de acțiunea care o precede, care decurge din străduință, o numim acțiune voluntară "O acțiune volițională complexă în rezultatul final este condusă și de un fel de aspirație, de un singur motiv, dar acest motiv este prezentat numai după o luptă cu alte motive care i se

opun, adică după un proces de selecție care este absent, la cel puțin într-o formă conștientă în simple acțiuni volițional Wundt explică această diferență astfel: "În momentul declanșării acțiunii volitive, sentimentele care însoțesc decizia și intenția sunt întotdeauna înlocuite cu un sentiment specific de activitate, al cărui substrat, în timpul acțiunilor volitive externe, sunt senzațiile tactile interne însoțirea mișcării enie Dacă recunoaștem procesul care se observă cu acțiuni determinate de alegere, pentru o acțiune volițională completă, atunci diferența esențială între acțiunile care decurg din aspirații (Triebbewegungen) va fi aceea că cu ele acțiunea premergătoare a sentimentul asociat cu deciziile dispare, iar sentimentul asociat cu motivul ъ, intră direct în sentimentul de activitate, iar apoi în acele sentimente care corespund rezultatelor acțiunii") Deci, Wundt numește volitivă orice reacție corporală care este însoțită de un sentiment de activitate și este recunoscută de noi (corect sau eronat, nu contează) ca având o cauză psihică Pe baza acestor definiții, este clar că trebuie să subsumăm emoțiile conceptului de simplu act volițional De fapt, în primul rând, chiar și din punct de vedere pur fizic, are principala trăsătură a unui act, este precedat de iritare x) Wundt, Schiță de psihologie, p) Psihologie, p Biblioteca "Runivers" nr n l o s s K I J lipsa scoarței cerebrale, în al doilea rând, iar din latura psihică conține semnul principal al unui act - este recunoscut ca având o cauză psihică, este recunoscut ca o reacție a corpului produsă de noi Această conștiință este exprimată de noi în limbaj: spunem "Sunt supărat, urăsc, invidiez", și nu "Mă percep supărat, urăsc", etc Cu toate acestea, ar fi mai corect să spunem că, vorbind despre emoții, trebuie să folosim ambele expresii: "Sunt supărat" și "Mă percep supărat", astfel încât există două acte în emoție, actul de a genera o reacție în corp și actul de a o primi Prin aceasta se deosebește de percepțiile care au apărut ca urmare a modificărilor la periferia corpului, care nu sunt generate de noi, ci provin din iritația externă sau printr-un reflex Vorbind despre ei, de exemplu, despre percepția unui pahar, nu putem spune "Eu beau" și apoi "Percep un pahar" Când vorbim de contracția reflexă a mușchiului pleoapei sau a mușchiului de pe frunte (când suntem supărați nervos, astfel încât suntem nevoiți să apelăm la bromură de potasiu etc), spunem "am o strângere musculară" (I percepeți-l ca zvâcniri), și nu "Eu trec mușchii" Acum este clar care X, care element de emoție a fost trecut cu vederea de James James consideră emoția ca fiind percepția unei schimbări în corp; de fapt, emoția este producerea unei schimbări în organism și percepția acestei schimbări Să explicăm acest lucru printr-un exemplu: James găsește în emoție doar o astfel de stare de conștiință pe care o avem atunci când cineva ne îndoaie brațul (percepția mișcării pasive); de fapt, emoția este alcătuită din astfel de stări de conștiință pe care le avem atunci când noi înșine ne îndoim brațul în mod conștient și nu în mod reflex (conștiința despre mișcarea activă) Aceasta înseamnă că James pierde din vedere starea care precede actul, care conține o nuanță de activitate, pe care chiar o izolăm, oricât de absurd ar părea, și numim sentimentul de activitate, efort, dorința de a realiza sau de a evita ceva Psihologia modernă, analizând stările de conștiință premergătoare actului, în fața multor reprezentanți ai acestuia, susține că aceste stări sunt doar amintiri ale unor acțiuni similare anterioare, amintiri care evocă actul însuși prin asociere În conformitate cu aceasta, dacă o emoție este un act, atunci ea este precedată de o amintire a fostului emo Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIILOR LUI JAMES tsiyah, prin asociere provocând o nouă reacție în organism și o nouă emoție

reală, și nu doar o emoție amintită Fără a dori să ridicăm aici un punct prea important, putem fi de acord cu această interpretare a tuturor acțiunilor în general, insistând asupra faptului că stările de conștiință care preced o reacție emoțională corporală sunt în aceeași relație cu această reacție ca și stările de conștiință care preced o reacție mâna în sus intenționată și chiar ridicarea mâinii, precum și faptul că în aceste stări există o nuanță de activitate, un sentiment de activitate, efort, dorința de a realiza ceva sau de a evita (psihologii tocmai menționați reduc acest sentiment de activitate la amintiri ale senzațiilor motorii anterioare, dar nu vom analiza întrebarea: este important pentru noi să punem emoțiile la același nivel cu acțiunile, și să nu dăm o teorie a tuturor acțiunilor în general) Din păcate, aceste nuanțe importante de stări mentale devin rar subiectul observației noastre și sunt puțin amintite de noi, deoarece acordăm atenție exclusiv scopurilor noastre, și nu mijloacelor prin care sunt realizate În emoții, este și mai greu de observat elementul pe care îl subliniez, întrucât toate stările psihice în general care intră în emoție sunt slab diferențiate și sentimentul de activitate, care este punctul de plecare al emoției, este absorbit de masa de senzații organice intense care îl urmează Totuși, în favoarea discuției de mai sus este împrejurarea că punem emoțiile în relație mai strânsă cu sinele decât senzațiile organice percepute pasiv, care provin din cauze periferice și apar din cauza reflexelor Considerațiile de mai sus explică de ce nu considerăm migrenele sau durerile de spate drept emoții Mai mult, acordând atenție elementului de activitate, pe baza unor considerații teoretice, putem găsi și confirmarea clară a acestor considerații Pentru a face acest lucru, trebuie să găsim cazuri în care emoția constă în principal din reacții interne și este cauzată de o astfel de iritare care ar putea da naștere acestor reacții într-un mod pur reflex Aceasta este emoția fricii cauzată de o lovitură neașteptată Printr-o combinație de circumstanțe, ea mi-a făcut câteva observații care confirmă asemănarea emoțiilor cu acțiunile În acelea n l o s s k y Într-o iarnă, parchetul din camera mea s-a crăpat foarte des și de fiecare dată mi-a provocat crăpături, întrucât eram oarecum supărat, tremurând, o senzație intensă în regiunea inimii, care zone ale sistemului vascular de la periferia corpul Starea psihică în același timp a fost un exemplu tipic al emoției de frică, foarte dureroasă, după cum știți Dorind să scap de ea, am început să lupt în modul care duce cel mai bine la obiectiv, când vrei să scapi de vreun obicei neplăcut, de fiecare dată când a apărut, mi-am imaginat mental viu cauza acesteia, adică crăparea a parchetului și mi-am imaginat cu insistență mentală că mă abțin de la o reacție fără sens Câteva zile mai târziu am început să observ un astfel de fenomen: trosnitul mi-a evocat imediat un gând complet calm despre cauza acestui fenomen, nu m-am înfiorat deloc, dar în același timp de uimire, iar această uimire este foarte caracteristică în acest caz, am perceput un val lung de senzații neplăcute din regiunile inimii și ale vaselor de sânge Starea psihică era compusă din aproape aceleași senzații organice, cu excepția tremurului, ca în primul caz; cel puțin cineva poate fi sigur că cele mai intense și neplăcute elemente au fost prezente și, deși nu aș numi această stare psihică o emoție, ci aș compara-o cu migrene, dureri de rinichi etc , stări mentale percepute pasiv, care decurg din modificări ale periferie care nu depind de conștiință Uimirea cu care am perceput această stare este analogă cu sentimentul cu care se raportează uneori la reflexul popliteu, la această contracție puternică a piciorului, care ni se pare că se

întâmplă complet independent, fără nicio participare din partea noastră Argumentând că emoția este un act de voință, exprimăm un gând paradoxal care contrazice opiniile stabilite în știință Din punctul nostru de vedere, înroșirea de bucurie (vasodilatația), palirea de frică (constricția vaselor de sânge), tremurul, modificările aparatului digestiv trebuie să fie considerate acțiuni, deoarece sunt precedate de o dorință obscura conștientă de a realiza ceva sau evadare Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES culege Între timp, în știință s-a stabilit opinia că toate aceste fenomene corporale sunt complet independente de voință: procesele conștiente influențează foarte des aceste activități, dar această influență este rezultatul iradierii curenților nervoși, nu este însoțită de un sentiment de efort , aspirație și, prin urmare, nu poate fi comparabilă cu influența volitivă a conștiinței Este atât de periculos să ne opunem acestei opinii bine stabilite încât, înainte de a aduce argumente împotriva ei, ar fi indicat să se apeleze la autorități (deși o asemenea referire este un argumentum ad hominem nepermis), și anume, să se facă referire la considerațiile lui Wundt, care pot servesc drept punct de plecare "Pe baza istoriei generale a dezvoltării", spune Wundt, "se poate presupune că chiar și mișcări precum contracția inimii, care la animalele superioare sunt complet independente de voință, sau ca mișcarea respirației, parțial independentă de voinţa, dezvoltată din mişcările iniţiale care decurg din aspiraţii (Triebbewegungen) Având în vedere problema originii reflexelor și a actelor automate, Wundt vorbește în general în favoarea presupunerii că toate au apărut din mișcări care decurg din aspirații Observând manifestările organismelor unicelulare, în care întreaga viață se desfășoară în acte precum contracția și extinderea întregului corp, învelirea substanțelor comestibile, împingerea celor necomestibile etc , trebuie să admitem, în opinia sa, că acestea sunt acte simple de voință, adică - e mişcări care decurg din aspiraţii (Triebbewegungen) Într-un organism foarte dezvoltat, astfel de acte nu sunt produse de întregul corp, ci sunt limitate la anumite organe (contracția și expansiunea unui organ datorită contracției și extinderii vaselor de sânge, a organelor digestive etc) și sunt reglementate de nervul inferior centre (în care, poate, există conștiința lor), astfel încât sunt comise fără controlul centrelor superioare, fără controlul conștiinței superioare, neintentionat Nu este de mirare că suntem obișnuiți să considerăm astfel de procese în corp independent de aspirațiile și intențiile noastre (de voință) Între timp, nu avem motive decisive pentru asta Dacă la strămoșii noștri infinit de îndepărtați aceste acte au fost determinate de aspirațiile lor, deși nu erau clare, slab diferențiate și deci nu asemănătoare cu Biblioteca "Runivers" fi Sunt despre CKI și deciziile noastre, este firesc să presupunem că ne-am păstrat capacitatea de a ne influența în mod conștient intestinele, vasele de sânge etc Totuși, activitatea acestor organe este necesară organismului nostru în fiecare secundă, prin urmare controlul lor este concentrat în centrii inferiori (de exemplu, în medulla oblongata) și ne arătăm în mod conștient capacitatea de a influența aceste organe foarte rar Prin urmare, influențele noastre conștiente asupra vaselor, inimii, intestinelor etc , rămân încă sub forma unor stări de conștiință slab diferențiate, cu greu surprinse de autoobservare Tocmai acest efect asupra corpului îl producem în acele cazuri când primim vestea morții unui prieten, ne întâlnim față în față cu un urs în pădure, ascultăm o remarcă jignitoare etc Șocul provocat de aceste percepții este atât de mare încât nu avem timp să reacționăm în mod deliberat și să efectuăm o

serie de acte organice primitive pe care noi și strămoșii noștri cei mai îndepărtați eram obișnuiți să le facem în alte cazuri mai obișnuite, primitive neplăcute Rezultatul acestor acte este o astfel de masă de senzații organice, încât efortul vag care le-a precedat se îneacă în ele Starea complexă de conștiință astfel obținută este o emoție Prin urmare, emoția este în esență aceeași stare de conștiință ca cea pe care o experimentăm atunci când ridicăm mâna în mod conștient, singura diferență fiind că elementele acestei din urmă stări - decizia de a ridica mâna și senzațiile motorii de la ridicarea efectivă a mâinii - sunt diferențiate și, prin urmare, ușor de definit Se poate obiecta, în replică, că într-un asemenea caz am putea, după bunul plac, în orice moment, să realizăm orice proces fiziologic dorim, la fel de ușor ca ridicarea mâinii Cu toate acestea, această obiecție nu rezistă controlului În primul rând, procesele organice sunt în dependență constantă de activitatea centrilor inferiori ai sistemului nervos, care uneori pot contracara influența centrilor superiori Acest lucru este cu atât mai probabil cu cât nici decizia de a ridica mâna nu duce întotdeauna la obiectiv, din cauza opoziției centrilor inferiori, de exemplu, în caz de convulsii În al doilea rând, un act arbitrar se realizează cu ușurință în cazul în care este precedat de dorința unui scop asociat raportului Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES printr-o reamintire vie a senzațiilor motorii care însoțesc atingerea acestui scop, după care, desigur, asocierea dintre scop și mișcare poate fi ulterior întărită atât de mult încât elementul intermediar, amintirea senzațiilor motorii, poate cădea fără prejudiciu la act Controlul viscerelor nu poate trece prin aceste faze de dezvoltare, deoarece senzațiile motorii care emană din ele trebuie să rămână întotdeauna slab diferențiate și, prin urmare, nu pot fi reținute bine De fapt, aceste senzații trebuie să rămână la cel mai scăzut nivel de dezvoltare, în primul rând, pentru că sunt de puțină importanță pentru noi, deoarece provin de la organele, al căror control este lăsat în seama centrilor inferiori și, în al doilea rând, pentru că sunt condiționate de organele interne şi de aceea nu poate fi combinat cu şi controlat de senzaţiile simţurilor superioare Dacă considerațiile exprimate aici sunt adevărate, atunci trebuie așteptat a priori ca unii oameni să reușească, în virtutea unor condiții excepționale, să atingă un grad relativ ridicat de capacitate de a-și controla organele interne, iar realitatea confirmă această presupunere Multe astfel de cazuri au fost descrise în literatură Îmi voi aminti câteva dintre ele, împrumutându-le din lucrarea de încredere Spirit and Body a lui Hack Tuke Hack Tuke însuși a investigat un membru al Societății Regale Fox din Londra, care a avut capacitatea, printr-un efort de voință, de a crește numărul de bătăi ale pulsului său cu zece și chiar douăzeci de bătăi pe minut În același timp, respirația ei nu s-a schimbat deloc El îl mai menționează pe colonelul Townsend, care avea capacitatea de a-și induce în sine o letargie de genul celor observate la fachirii indieni În același timp, respirația și bătăile inimii lui păreau să se oprească complet Unii subiecți au capacitatea de a se autoinduce voluntar să vomite Erasmus Darwin relatează despre o persoană care avea capacitatea de a provoca în sine un peristaltism crescut prin efortul voinței În general, pot fi citate multe cazuri de influență a imaginației asupra peristaltismului Există cazuri când pacienții cu blocaje ale intestinelor, cărora urmau să le dea un medicament, au văzut în vis că au luat deja medicamentul și acest vis i-a vindecat Adesea în spitale din greșeală sau intenționat Biblioteca "Runivers" fi L O S S K I și unor astfel de pacienți li s-a dat o

substanță indiferentă și a dus la rezultatele dorite Un domn, care a fost prezent la moartea prietenului său, care a murit din cauza constricției spasmodice a esofagului, a fost teribil de impresionat de imaginea morții sale, nu a putut scăpa de gândul la ea și a murit de aceeași boală câțiva zile mai tarziu În general, concentrarea prelungită a atenției asupra oricărei părți a corpului este însoțită, după cum se știe, de modificări ale acesteia Un medic avea capacitatea de a provoca în mod arbitrar durere în orice parte a corpului său: în același timp, în organul în care a provocat durere, pulsația vaselor a crescut Aici putem aminti și fenomenele de stigmatism - despre Louise Lato, etc Mulți subiecți au capacitatea de a dilata voluntar pupila; totuși, acest lucru se realizează de obicei într-un mod foarte opus, și anume printr-o amintire vie a întunericului Cu toate acestea, Dr Paxton a avut capacitatea de a dilata și de a îngusta pupila fără acest dispozitiv artificial În concluzie, mă voi referi și la Prof Tarkhanov, care a descris mai multe cazuri de abilitatea de a crește în mod arbitrar numărul de bătăi ale inimii Desigur, cu privire la toate aceste cazuri, se poate observa că ele sunt explicate în felul următor Contracțiile musculare ale oricărui organ intern sunt însoțite de apariția curenților nervoși care sunt direcționați către creier și produc în el o serie de procese care provoacă senzații organice: atunci când ne amintim aceste senzații organice, atunci, în virtutea legii asocierii, există un curent invers de la centru către organul intern și produce o contracție a mușchilor săi; acest fenomen ar trebui să fie vizibil în special la persoanele care sunt capabile să-și amintească extrem de viu senzațiile organice Totuși, această remarcă nu poate fi considerată o obiecție față de opiniile exprimate mai sus, deoarece acțiunea noastră volitivă asupra mușchilor striați este explicată de mulți psihologi în același mod, iar scopul discuției de mai sus este doar acela de a arăta că, în unele cazuri, procesele a conștiinței sunt exact aceleași, adică este necesar să precedăm contracțiile mușchilor netezi, precum și contracțiile mușchilor striați Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES III Ipoteza pe care am construit-o, că emoția este un act, va deveni și mai probabilă dacă, în cercetările ulterioare, vom urma calea indicată de aceasta, și anume, ne întoarcem spre istoria desfășurării acțiunilor în general Din păcate, există un singur studiu pe acest subiect în literatura psihologică, Der thierische Wille al lui Schneider, dar chiar și acesta oferă deja indicii extrem de valoroase Analizând acțiunile tuturor animalelor de la unicelular la om și urmărind complexitatea lor crescândă, Schneider ajunge la concluzia că toate mișcările animalelor superioare au apărut ca urmare a diferențierii a două mișcări inițiale ale organismelor inferioare Aceste două mișcări inițiale sunt contracția și expansiunea întregului organism Dorința de contracție apare la organismele inferioare atunci când se întâlnesc cu ceva neplăcut, dorința de expansiune la întâlnirea cu ceva plăcut Din dorința primară de contracție se dezvoltă toate mișcările de autoapărare, îndepărtându-ne de un obiect dăunător, de exemplu, toate mișcările de frică, iar din dorința de expansiune se dezvoltă toate mișcările care ne apropie de un obiect plăcut, de exemplu, mișcări în timpul alimentației, relații sexuale purtare Din păcate, Schneider nu și-a folosit cercetările pentru a construi o teorie a emoțiilor James se referă la opera lui Schneider, dar o folosește puțin și pentru teoria sa, probabil pentru că, în general, pierde din vedere natura volitivă a emoțiilor Am folosit cu mai mult succes opiniile lui Schneider Fulier, care definește emoțiile în același mod în care sunt definite în acest

articol Foulier spune: "Emoțiile sunt în cele din urmă mișcări instinctive ale voinței, reacționând sub influența plăcerii sau a durerii; aceste mișcări modifică, pe de o parte, fluxul de idei, iar pe de altă parte, sunt comunicate organelor prin care sunt exprimate în exterior Este necesar doar să adăugăm la această definiție că mișcările organelor fac parte din emoția în sine, în sensul că senzațiile organice generate de acestea constituie, poate, cea mai importantă parte a emoției; poate se datorează tonului lor pronunțat senzual, plăcerii Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și sau necazuri și ne fac să privim emoțiile ca pe un grup special, deosebit de fenomene mentale Fără atenție acestui punct, Fulier chiar subliniază prea mult natura volitivă a emoțiilor și, prin urmare, cercetările lui Schneider sunt o descoperire valoroasă pentru el După ce a expus punctele de vedere ale lui Schneider, el spune: "Acum, să luăm în considerare ce stări de sentiment trebuie să fi corespuns la animalele primare diferitelor tipuri de activități comune, însoțite de mișcări generale de expansiune și contracție Vom obține următoarele două propoziții: i odată cu apropierea unui obiect favorabil, activitatea generală se ridică peste normal; de aici şi plăcerea şi mişcarea expansiunii generale, care devine expresia acestei plăceri; odată cu apropierea unui obiect dăunător, activitatea scade sub normal și, prin urmare, suferința și o mișcare contractilă generală, care devine o expresie a suferinței Urmărind în continuare dezvoltarea organismelor, vom vedea că mișcarea contractilă internă, îmbunătățită prin selecția naturală, va conduce organismul viu la mișcarea întregii sale mase în spațiu, iar această mișcare va îndepărta organismul de obiect; această mișcare este mișcarea de respingere, respingere, retragere și fuga Dimpotrivă, mișcarea de expansiune, în curs de dezvoltare, va conduce organismul să miște întregul corp către un obiect plăcut; este o mișcare de înclinare, aspirație și urmărire S-au obţinut astfel două semne în acest limbaj natural Adăugați acum ideea sau ideea unui obiect care provoacă durere sau plăcere și aveți aversiune conștientă și dorință conștientă Așa sunt emoțiile primare, cu mișcările lor corporale generale, care le exprimă în primul moment Putem spune, spre deosebire de Spencer, că dacă un sentiment plăcut este exprimat prin excitare și o creștere a activității motorii, atunci, dimpotrivă, o intensificare a unui sentiment copleșitor se exprimă imediat printr-o reducere și o scădere a activității motorii În timpul unei emoții vesele, diverse organe, în esență, reproduc doar din partea lor mișcările generale de expansiune și le ajută: trăsăturile feței se extind, sprâncenele se ridică, gura se deschide, întreaga fizionomie Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES latră, după cum se spune, deschis, vocea devine mai tare, gesturile devin mai numeroase și mai ascuțite Definind emoțiile ca acțiuni și ținând cont de gândurile lui Schneider și Fulier, nu putem decât să fii de acord cu James că un studiu detaliat al emoțiilor ar trebui să se bazeze în întregime pe istoria dezvoltării activității mentale Mai mult, însăși metoda acestei investigații este conturată destul de clar Această metodă trebuie să fie psihofiziologică Într-adevăr, să presupunem, de exemplu, că trebuie să investigăm emoția fricii Din punctul de vedere al ipotezei enunțate, această emoție nu este altceva decât conștientizarea unei serii întregi de astfel de acțiuni și reflexe precum deschiderea largă a ochilor și a gurii, ținerea respirației, micșorarea întregului corp și aplecarea la pământ, accelerarea bătăilor inimii, contractarea vaselor de sânge, transpirația rece, tremurul mușchilor, ridicarea părului pe cap, în

final, accelerarea respirației, încetarea salivației etc Complexul de senzații organice generate de aceste acțiuni și reflexe se pretează analizării cu mare măsură dificultate Prin urmare, dacă ne concentrăm atenția exclusiv asupra stării mentale, vom determina doar câteva elemente ale fricii și nu vom ghici deloc cum au apărut Pentru o analiză de succes, este necesar să folosim instrumentele fiziologilor, precum pletismograf, sfigmograf etc și notează toate manifestările fizice ale fricii Mai departe, privind fiecare dintre aceste manifestări ca pe un act instinctiv bazat pe dorința de a realiza sau de a evita ceva, un act care ne-a beneficiat nouă sau strămoșilor noștri în cazuri similare, va trebui să facem o serie de observații asupra reacțiilor fizice ale animalelor inferioare la obiecte neplăcute sau dăunătoare, până când fiecare dintre manifestările fricii la o persoană este explicată, i e până când găsim acele cazuri în care reacţiile care sunt inutile omului au fost utile altor animale şi au devenit atât de fixate încât se păstrează sub forma unui act instinctiv la om Un astfel de studiu detaliat al fiecărei reacții corporale va arăta relația dintre ele și va da, prin urmare, *) Fulier, despre expresia entuziasmului emoțional, trad Obolensky, p * Biblioteca "Runivers" N L O S S K I-lea terial pentru rezolvarea finală a dezacordului dintre James și Lange, care, împreună cu James, au construit o teorie esențial omogenă a emoțiilor Lange susține că emoția este un complex de senzații organice care decurg din contracțiile mușchilor voluntari, mușchilor involuntari și vasomotorii, dar, spre deosebire de James, el consideră aceste trei elemente ca fiind inegale, el consideră că cauza principală a emoției o reprezintă modificările vasomotorii, pe care le am trageți un rând contracții sau relaxare în alți mușchi netezi și striați În mod evident, teoria lui Lange este mai restrânsă decât cea a lui James; conține o presupunere suplimentară greu de dovedit despre ordinea reacțiilor corporale, presupunere care este dubioasă și, în același timp, ne face să renunțăm la ideea bine întemeiată a lui Darwin că o mulțime de reacții emoționale se explică prin începutul unor obiceiuri utile asociate În plus, Lange însuși respinge ca neîntemeiată doar acea parte a presupunerii sale suplimentare, care ar fi cel mai ușor de apărat, și anume afirmația că modificările mușchilor netezi se datorează modificărilor vasomotoare În nota la lucrarea sa "Afecte"; el govarit * "Mg to cxj^-r/bpj s-a opus funcției vasomotorie a restului activității nervoase, în principal de dragul simplificării problemei; în același timp, însă, ei nu au uitat că în chestiunea manifestărilor primare ale afectelor, poate, s-ar putea admite și că aparatul vasomotor se dovedește a fi aici în general doar o parte a aparatului neuromuscular involuntar și că acesta din urmă este cel care se opune în afecte, ca fiind afectat în primul rând, astfel încât, de exemplu, tulburările în mișcările vezicii și intestinelor ar trebui considerate primare Astfel, teoria lui Lange este îndoielnică tocmai în acele puncte în care diferă de teoria lui James și, de asemenea, desigur, în acele puncte în care teoria lui James în sine se dovedește a fi incompletă ' IV Acum ne putem întoarce la definiția finală a conceptului de emoție, și anume, definiția departamentului și clasei căreia îi aparțin aceste acțiuni, Biblioteca "Runivers" YEDOMOLVKI ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES Acțiunile sunt instinctive sau premeditate Un act instinctiv este alcătuit din reacții inconștiente (nu sunt însoțite de o idee despre oportunitatea și scopul lor), dar în același timp oportune și, prin urmare, înnăscute, adică decurgând din experienţa strămoşilor Deoarece mânia, bucuria, frica, dezgustul sunt alcătuite din acte care nu sunt însoțite de o idee a

rezultatului pe care îl obțin și sunt înnăscute (respirație crescută sau oprită, modificări ale bătăilor inimii, deschidere largă a ochilor, etc), atunci aceste simple acte volitive pot fi numite instinctive De alte acțiuni instinctive, de exemplu, zborul de toamnă al păsărilor, construirea unui cuib etc , emoțiile diferă, în primul rând, prin faptul că constau în principal din cele mai primitive acte, și anume din reacții interne, iar aceasta este principala lor trăsătură distinctivă În al doilea rând, multe dintre actele incluse în emoții se disting printr-un caracter rudimentar Așa sunt mai ales manifestările mimice și pantomimice ale emoțiilor, dezvelirea colților, bătaia piciorului, zâmbetul etc Acestea nu sunt, de fapt, fapte, ci rudimente subdezvoltate ale faptelor Este foarte probabil ca reacțiile emoționale interne să aibă același caracter, deoarece au apărut mai devreme decât celelalte și, ca urmare a schimbării condițiilor, una dintre ele a trebuit să se schimbe, iar altele, devenind inutile, ar trebui să se stingă treptat Această presupunere, însă, poate fi testată numai atunci când reacțiile emoționale interne sunt examinate din acest punct de vedere și comparate cu reacțiile corespunzătoare ale animalelor inferioare În al treilea rând, unele elemente ale unei reacții emoționale pot apărea într-un mod pur reflex în acele cazuri în care emoția este cauzată de un stimul exterior foarte simplu (cum ar fi, de exemplu, unele elemente de frică de la un zgomot neașteptat) Reacțiile reflexe pot apărea și ca un fenomen derivat cauzat de reacții instinctive Deci, de exemplu, Darwin explică lacrimile: el crede că strigătele unei persoane care suferă sunt cauza vaselor de sânge ale ochiului care debordează de sânge; pentru a proteja țesuturile ochiului de o posibilă ruptură a vaselor este o contracție puternică a circularei Biblioteca "Runivers" n eu despre cu CK Í și mușchii ochiului, iar iritația neplăcută a ochiului de la supraumplerea acestuia cu sânge și o contracție puternică a mușchiului provoacă separarea reflexă a lacrimilor Cu această explicație a cauzei lacrimilor, aparent, nu se poate fi de acord (Wundt), dar în orice caz nu se poate nega că unele elemente ale unei reacții emoționale pot apărea în acest fel Deci, emoția este parțial un act instinctiv rudimentar, care conține un număr mare de acte interne, printre care pot exista și reacții care au apărut în mod pur reflex Din această definiție reiese că, pe lângă emoțiile tipice, trebuie să existe și o stare psihică care constituie o etapă de tranziție între emoții și reflexe complexe, precum și o stare opusă, care conține foarte puține reacții interne, constând în principal din acte instinctive a mușchilor voluntari şi deci apropiindu-se de caracter persistent de alte tipuri de acţiuni instinctive Stările de tranziție de primul fel diferă de emoțiile tipice prin faptul că sunt prea pasive în natură, se reduc în principal la percepția senzațiilor organice care au apărut din cauza reflexelor Această categorie include cele mai simple forme de tristețe și unele dintre cele mai simple emoții, pe care le vom discuta mai jos, numindu-le emoțiile nemulțumirii și mulțumirii Stările de tranziție de al doilea fel diferă de emoțiile tipice prin activitatea prea clar exprimată și conștiința reacției Trebuie remarcat că la fiecare emoție se adaugă probabil un alt element de caracter pasiv, despre care nu am menționat încă, și anume amintirea unor emoții anterioare de același fel Poate că prezența acestor amintiri, mai ales în acele cazuri când preced apariția emoției reale, îi determină pe oponenții lui James să susțină că reacția corporală este precedată de o stare centrală care constituie deja emoție Există, de asemenea, cazuri în care iritația din anumite motive nu poate evoca emoții reale în noi, de exemplu reacție

corporală, dar generează doar amintiri ale emoțiilor trăite de noi înainte în cazuri similare Observând astfel de stări în noi înșine, putem concluziona în mod eronat că teoria lui James nu este Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIILOR LUI JAMES nu include un singur element de adevăr, iar această concluzie va fi la fel de eronată ca și cum am afirma că imaginile vizuale nu depind de stimuli de la periferie, deoarece putem, după ce am închis ochii, să ne imaginăm un cal etc Amestecul amintirilor și posibila înlocuire completă a emoției cu amintiri ne privează de speranța că disputa despre originea emoției poate fi rezolvată cu ușurință prin metoda experimentală Într-adevăr, chiar dacă ar fi posibil să se găsească multe cazuri în care subiectul de testare experimentează o emoție și nu au loc schimbări notabile la periferia corpului, apărătorii teoriei lui James și ai ipotezei expuse în acest articol pot argumenta că în aceste cazurile pe care le avem, nu este cu emoție, dar cu amintirea emoției ' Având în vedere definiția emoțiilor dată în acest capitol, putem exprima pe scurt diferența dintre punctul nostru de vedere și teoria lui James în acest fel: teoria lui James are un caracter senzațional, iar completările la ea, făcute de noi, o transformă într-un caracter voluntarist unu Datorită acestei transformări, toate afirmațiile lui James sunt păstrate, doar negările lui scad Totuși, această teorie poate fi numită voluntaristă doar pentru că subsumează emoțiile conceptului de act volițional în sensul în care actele volițional sunt permise de toți psihologii (chiar și cei care văd în aceste acte un reflex complex, precedat doar de amintiri ale anterioare) acte similare) Dacă prin cuvântul "voluntarist" înțelegem "aparținerea unei direcții în psihologie care recunoaște activitatea ca principală proprietate a vieții mentale" (cum ar fi, de exemplu, învățătura lui Wundt), atunci va fi necesar să admitem că punctele de vedere dezvoltate în acest articol oferă doar material pentru teoria voluntaristă (cum ar trebui să fie: în acest articol nu se poate ridica problema importantă a voinței și, prin urmare, trebuie să luăm un punct de vedere convențional, așa cum am făcut noi, sau să adere la unele doctrina definitivă a voinței deja existentă) Să trecem acum la cea mai importantă concluzie care se poate trage din doctrina emoțiilor ca acțiuni instinctive Biblioteca "Runivers" n l o s s k y ca o concluzie, a cărei expunere detaliată este deosebit de necesară pentru că elimină unele dintre nedumeririle cauzate de teoria lui James Din punctul de vedere al teoriei prezentate, locul ocupat de emoții în rândul fenomenelor mentale se schimbă Anterior, s-au remarcat într-un departament principal special, dar acum trebuie să intre în departamentul instinctelor Totuși, nu întregul fost departament al emoțiilor va intra aici Întrucât emoțiile se numără printre fenomenele mentale greu de analizat și se contopesc ușor cu alte stări mentale, ar trebui presupus a priori că departamentul de emoții în psihologie a fost unul combinat; include probabil multe fenomene care nu se încadrează în teoria construită de James Trebuie să excludem astfel de stări mentale din departamentul emoțiilor și să reținem această denumire doar pentru stări precum frica, mânia, tristețea etc , care se încadrează în această definiție a emoției Desigur, se poate dovedi că cineva ar dori să păstreze numele emoțiilor în spatele stărilor excluse și să boteze fenomenele psihice luate în considerare cu un alt nume Dar nu contează, ideea nu este în nume, ci în faptul că departamentul tradițional al emoțiilor poate fi recunoscut ca fiind format din fenomene omogene sau dacă ar trebui împărțit în mai multe grupuri, deoarece fenomenele eterogene sunt îngrămădite în el În primul rând, pe baza definiției emoției ca act

instinctiv, plăcerea și durerea trebuie excluse din acest departament Prin aceste cuvinte, înțelegem aici, de fapt, nu fenomene independente, ci o nuanță de plăcut sau neplăcut inerente tuturor stărilor de conștiință Toate senzațiile noastre sunt în sine plăcute sau neplăcute (au un ton senzual): trecerile de la o senzație la alta, succesiunea actelor (de exemplu, ritmul) sunt plăcute sau neplăcute; procesele de amintire, activitatea de imaginație, gândire sunt plăcute sau neplăcute; acțiunile exterioare (tragerea la o țintă, un salt cu dibăcie) sunt plăcute sau neplăcute etc , etc Deoarece aceste nuanțe însoțesc toate stările de conștiință , de la cea mai joasă la cea mai înaltă (insultă de la o acuzație nedreaptă și percepția mirosului urat în sensul său) aparţin în egală măsură categoriei stărilor neplăcute), apoi pt Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES este util să avem mai multe cuvinte pentru desemnările lor, amintindu-ne însă că ele desemnează aceeași nuanță de conștiință Vom folosi următoarele cuvinte: ton senzual plăcut, plăcere, plăcere (însemnând prin acest cuvânt doar plăcere în sine, și nu plăcere în sine); ton senzual neplăcut, neplăcere, neplăcere, suferință (însemnând prin aceasta doar neplăcerea stării cuiva, și nu starea în sine) Tonul senzual al senzațiilor, pe măsură ce trecem de la senzațiile simțurilor superioare (văz, auz) la cele inferioare (gust, miros), totul crește și devine mai puțin separabil de calitatea senzației, astfel încât deja avem tendința de a ne împărți miroase în primul rând în plăcut și neplăcut Senzațiile organice de foame, sete, respirație sunt și mai puțin diferențiate, iar în ele iese și mai puternic în prim-plan un ton senzual intens Prin urmare, în primul rând, împărțim emoțiile în plăcute și neplăcute și chiar nu observăm nimic altceva decât plăcut și neplăcut în ele De aici vine opinia ciudată și extrem de răspândită în psihologie că emoțiile sunt modificări ale plăcerii și durerii În consecință, ar trebui să credem că frica și invidia sunt forme diferite de neplăcut, ca neplăcut De fapt, aceste stări diferă între ele prin faptul că sunt alcătuite din acte diferite și, în consecință, senzații organice diferite, care în acest caz sunt toate asemănătoare doar prin faptul că sunt neplăcute; de aceea, considerându-le drept modificări ale suferinţei, încercăm să le distingem tocmai pe baza trăsăturii care este aceeaşi în ele Această eroare poate fi explicată prin următoarea analogie: fiecare senzație a simțurilor superioare are un ton senzual, poate fi plăcută sau neplăcută: dacă considerăm emoțiile ca modificări ale plăcerii și durerii, atunci este necesar să luăm în considerare senzațiile vizuale etc ca modificări ale plăcerii şi durerii Pe lângă cele de mai sus, există un alt motiv, poate mai important, pentru care mulți psihologi identifică plăcerea și durerea cu emoțiile A priori, trebuie să presupunem că asemenea nuanțe de stări de conștiință care sunt importante pentru noi, precum plăcerea sau durerea, presupun, din obișnuință moștenită de la cei mai primitivi strămoși, o serie de acte instinctive care aveau ca scop al acestor strămoși să fie reproduce cât mai complet posibil Biblioteca "Runivers" n l o s s k y a folosi un obiect plăcut sau a scăpa de unul neplăcut Aceste acte instinctive, imediat evocate de orice sau aproape orice plăcere sau neplăcere, trebuie să fie emoții și, mai mult, cele mai primitive, ele trebuie reduse în principal la contracția și expansiunea organismului În cele din urmă, aceste emoții trebuie să fie constituite din reacții primitive în așa măsură încât multe dintre ele trebuie clasificate drept reflexe, și nu acțiuni instinctive Să le numim a priori emoții permise mulțumire și nemulțumire și să vedem care sunt ele cu adevărat Dacă o persoană lovește un calus foarte dureros pe ceva tare, atunci

senzația dureroasă a loviturii cu greu va avea timp să ajungă la conștiință, deoarece o serie de reacții vor apărea deja în întregul organism, bine studiate de Moceo, Heidenheim, Lehmann și alții Activitatea inimii încetinește și devine greșită, ritmul respirației devine greșit, cantitatea de dioxid de carbon eliberată scade, prin urmare, arderea încetinește, temperatura corpului scade La început, pot exista mai multe mișcări viguroase ale brațelor și picioarelor sub influența emoției de furie, furie etc , dar apoi, atâta timp cât există senzații de durere în picior, există tendința de a reduce mișcările a sta sau chiar a merge cumva înghesuit Reacțiile în urma primei senzații de durere sunt probabil benefice organismelor inferioare, pentru care singura modalitate de a scăpa de un obiect neplăcut era să contractăm organismul și să-i înghețe activitatea pentru un timp, dar pentru noi aceste reacții sunt probabil în multe cazuri doar dăunătoare: nu ne salvează de obiectul care provoacă suferință, ci produc doar suferință nouă, inutilă, rezultată din perturbarea funcționării normale a organismului Complicat de aceste senzații suplimentare neplăcute, tonul senzual neplăcut inițial al senzației de durere (d), uneori relativ nesemnificativ, poate crește până la limite extreme Deoarece senzația inițială neplăcută de durere și reacțiile descrise se contopesc într-un întreg, cu dificultate În urma lui Wundt, considerăm durerea nu ca pe un ton senzual, ci ca pe o senzație aparte, însoțită întotdeauna de un ton senzual neplăcut Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES casa supusă analizei, atunci psihologii și fiziologii, de regulă, nu separă aceste două puncte și consideră că tonul senzual neplăcut și emoția care îl urmăresc sunt doar grade diferite ale aceleiași stări mentale, care poate fi numită denumirea generică de nemulțumire De fapt, din cele de mai sus se poate observa că în cazul descris avem de-a face cu un sentiment de neplăcere, suferință, iar după aceea cu un act-emoție, care constă dintr-o serie de senzații organice, la rândul lor din nou însoțite de un sentimentul de "suferință", iar în loc de a ne alina poziția doar o înrăutățește, ca și emoția fricii Acest lucru poate fi confirmat de următoarea experiență De îndată ce apare reacția descrisă, putem încerca să ne controlăm, mai ales pentru a ne controla respirația, afectează în acest fel și inima și vasele de sânge și ne îndreptăm membrele strânse; emoția primitivă de nemulțumire începe să slăbească, rămâne doar un ton senzual neplăcut de durere, care emană doar din organul cu adevărat afectat și suferința nu este la fel de semnificativă ca atunci când era complicată de emoția nemulțumirii Poate că unele boli cronice se dovedesc a fi dureroase și distructive pentru organism atât din cauza importanței înfrângerii, cât din cauza ascensiunii celor mai multe primitiv de emoții tocmai descris Într-un asemenea caz, disciplina psihică, efortul pacientului de a se controla, de a nu acorda atenție neplăcutului durerii, ar fi un remediu important împotriva bolii Medicii ar putea face observații interesante, confirmând sau respingând presupunerea că tabloul tipic extern al suferinței este o imagine a unei emoții primitive care decurge dintr-un sentiment de neplăcere Dacă raționamentul anterior este corect, atunci naturile emoționale, în special cele predispuse la emoții de tristețe, ură, furie, ar trebui, în condiții egale, să experimenteze suferințe mai severe și să îndure boli mai rău decât persoanele care se controlează, nu sunt predispuse la reacții instinctive tsiyam Cu toate acestea, făcând aceste observații, se pot întâlni cu ușurință contradicții aparente, de exemplu, confundarea autocontrolului cu insensibilitatea naturală sau insensibilitatea rezultată din declinul organismului Biblioteca

"Runivers" EL L O S CKI I Exact același raționament poate fi repetat atunci când se analizează stările de plăcere Majoritatea acestor stări sunt complexe Ele sunt alcătuite dintr -un sentiment de plăcere și o emoție extrem de primitivă de mulțumire (bucurie) imediat ce o urmează, alcătuite din reacții corporale, parțial inutile pentru noi, dar aducând probabil mare beneficiu strămoșilor noștri îndepărtați La un copil care pune o bomboană delicioasă în gură, după o senzație plăcută de dulceață, există o creștere a bătăilor inimii, vasodilatație, strălucire a ochilor, respirație mai intensă și activitate musculară puternică Toate aceste reactii presupun o serie de senzatii organice placute, care se contopesc cu placerea originara din gustul dulce si cresc foarte mult aceasta placere Este de la sine înțeles că această emoție de mulțumire este utilă și organismului uman, dar nu în sensul că ne asigură posesia unui obiect plăcut, ci în sensul că este o creștere a vitalității Existența acestor două emoții este perfect confirmată de cercetările experimentale ale lui Lehmann asupra tonului senzual al senzațiilor A ajuns la următoarele concluzii "Senzațiile simple, care au un tonus senzual plăcut, sunt însoțite de vasodilatație și, poate, și de o creștere a volumului contracțiilor inimii datorită creșterii inervației mușchilor voluntari, în special a mușchilor care acționează în timpul respirației" contracția vaselor la suprafața corpului, contracția lor în interior și scăderea volumului contracțiilor inimii Primii doi factori produc o scădere bruscă și adesea puternică a volumului membrelor, iar ultimii doi factori produc o scădere a înălțimii undei pulsului și, în același timp, volumul redus al contracțiilor cardiace este cauza stagnarea sângelui venos, care se exprimă în creșterea viitoare a volumului organelor Această creștere a volumului crește și mai mult, deoarece contracția vaselor este urmată de expansiunea lor, iar vasele din corp revin la tonul anterior *) J Lehmann Die Hauptgesetze des menschlichcn Geftihlslebens, p ι) Ibid , p Biblioteca "Runivers" DIVERSE ÎN TEORIA EMOȚIEI LUI JAMES Emoțiile primitive de mulțumire și nemulțumire urmează atât de repede și adesea tot felul de stări de plăcere și durere, încât psihofiziologii fie nu fac distincție între aceste două momente, fie, și mai rău, identifică plăcerea și durerea cu emoțiile de mulțumire și neplăcere, deoarece suferința și plăcerea crește foarte mult Xia atunci când aceste emoții sunt În acest fel, doctrina plăcerii și neplăcerii (plăcerea și neplăcerea) și doctrina emoțiilor sunt distorsionate Această distorsiune, în ciuda toată enormitatea ei, este greu de observat și chiar greu de găsit cuvinte care să o indice, deoarece, vorbind despre plăcere și neplăcut, noi imediat, chiar și în cazul în care vorbim despre tonul senzual al senzațiilor, vom adaugă la acest simplu o nuanță de stări de conștiință o întreagă emoție de mulțumire sau nemulțumire Putem examina acum obiecția lui Wundt la teoria lui James, care atinge opiniile dezvoltate în acest articol Wundt spune că emoția începe cu un simplu sentiment inițial, care are un caracter subiectiv, spre deosebire de caracterul obiectiv al senzațiilor (deci, el consideră sentimentul ca fiind o reacție de apercepție), iar după aceasta apare deja o reacție corporală, dând organic senzații, ale căror tonuri senzuale se adaugă, merg la sentimentul inițial și împreună cu acesta formează o emoție Sentimentul original despre care vorbește Wundt este sentimentul imediat al plăcutului sau al neplăcutului unui obiect Evident, descrierea de către Wundt a cursului proceselor mentale în urma percepției și compoziția lor nu diferă de opiniile dezvoltate în acest articol Singura diferență este în cuvinte: Wundt numește cuvântul emoție sentimentul inițial împreună cu tonurile

senzuale ale senzațiilor organice ale reacției corporale, dar numim acest cuvânt tot ceea ce urmează sentimentului inițial, adică dorința vagă de a evita neplăcutul sau atrage plăcutul (există adică Wundt-ul său parțial trebuie să admită, deoarece plasează o parte din reacția emoțională în Triebbewegungen) și senzațiile organice ale reacției corporale cu tonurile lor senzuale Utilizarea obișnuită în acest caz este mai degrabă de partea noastră, deoarece sub cuvintele mânie, frică de rațiune Biblioteca "Runivers" n l o s s k y există astfel de stări, care includ chiar senzațiile de la ridicarea părului pe cap, de la creșterea peristaltismului, și nu doar tonurile senzuale ale acestor senzații În cele din urmă, cuvântul emoție provine de la verbul movere (a mișca) și, prin urmare, este, de asemenea, mai convenabil să îl aplicăm întregului complex de stări care sunt cauzate de o reacție corporală, și nu unui singur ton senzual, elementul cel mai subiectiv a conștiinței noastre În concluzie, remarcăm că în descrierea noastră a stărilor de conștiință care urmează actului intelectual de percepție până la apariția emoției, există un element omis, despre care nu putem vorbi aici, nevrând să ridicăm o problemă importantă care se abate prea mult în lateral Este posibil ca mulți oameni să folosească cuvântul emoție pentru a numi doar acest element pe care l-am omis și apoi, din nou, poate apărea o dispută cu privire la cuvinte Pentru a evita acest lucru, vom indica locul unde se află În urma percepției unui obiect, de exemplu, un urs în pădure, apar amintiri (cel puțin sub formă de recunoaștere; amintirile pot fi foarte vagi) de natură neplăcută, apoi un element omis, apoi, poate, amintiri de foste emoții de frică și, în sfârșit, o nouă frică emoțională, constând într-o dorință instinctivă de a evita un obiect dăunător prin reacții, parțial în acest caz nepotrivite (ridicarea părului pe cap, creșterea peristaltismului) Prin cuvântul emoție numim toate stările de conștiință enumerate în această descriere, începând cu amintirile emoțiilor anterioare Poate că o astfel de utilizare a acestui cuvânt până în prezent va trebui să fie recunoscută ca incomodă; totuși, în esență, întrebarea nu este aceasta, ci dacă faptele care sunt numite aici prin acest cuvânt sunt corect interpretate și împărțite în părți N Lossky Biblioteca "Runivers" Despre fluctuațiile individuale ale atenției (Din laboratorul psihologic al Privatdozent A A Tokarsky) Echilibrul de atenție, oricât de lung, nu este realizabil în nicio condiție (Hclmholț) Nu se poate observa periodicitatea corectă a fluctuațiilor atenției: atenția nu reprezintă o funcție periodică corectă a psihicului (blindi) eu APROBAT NICIO ALTA INTREBARE A PSI-ului EXPERIMENTAL - Observatii generale despre cercetare CHOLOG I-a luat ATAT de mult timp SI munca ca intrebarea ATENTIE a atentiei: -η singurul pro- manie Motivul pentru aceasta trebuie căutat în cardinalitatea auto-încheierii - fluctuatie in afara- întrebare: atenția este una dintre operațiunile de capital, care este a spiritului și aparține întrebărilor generale ale psihologiei, iar astfel de întrebări, în general, prezintă mari dificultăți pentru analiza experimentală Desigur, mecanismul acestei activități a psihicului nu a fost elucidat, iar faptul fluctuațiilor atenției trebuie considerat singurul rezultat ferm stabilit al acestor studii, în ciuda numărului imens de lucrări pe tema atenției Rezumând lucrările experimentale pe acest subiect în l'année psychologique din , Binet își face evaluarea generală aproximativ după cum urmează: en somme, il faut bien constater que, quoique beaucoup de récherches experimentales, qui ont demandé énormément de temps et de patience aient été faites sur l'attantion, bien peu sont à l'abri de la critique; les seules qui jus Biblioteca "Runivers" I H X O L CH E V b

qu'ici ont dat de rezultate serieux sont celles sur les oscillations de Pattandoti (Trebuie să fie ferm stabilit că, în ciuda numeroaselor lucrări experimentale care au fost făcute în atenție și care au necesitat nenumărate cantități de timp, muncă și răbdare, există puține critici în ele; singurele rezultate bine stabilite au venit din studiile privind fluctuațiile atenției) Experimentele organizate de mine în Laboratorul de Psihologie din Moscova și-au limitat analiza proceselor atenționale la metoda reacțiilor simple II Legați reacțiile și Pe drumul către obiectivul nostru, ca piatră de hotar, merită să acordați atenție Pr Sj conexiuni intre atentie si reactie Care este legătura dintre aceste două fapte? Merită calitatea reacțiilor în relație directă cu calitatea atenției? Acest lucru este necesar pentru a judeca, deoarece materialul obținut prin metoda reacțiilor simple este potrivit pentru a judeca procesele de atenție Problema relației dintre reacție și atenție a fost pusă de mulți cercetători și trebuie spus că aceasta este una dintre întrebările esențiale ale psihometriei Pe scurt, acolo unde trebuie să se ocupe de metoda reacțiilor, această întrebare nu poate fi ignorată: ea apare de la sine și într-un fel sau altul este decisă de fiecare experimentator - nu există aici o soluție generală, general acceptată Laboratorul de la Leipzig a pus mai întâi această întrebare sub forma a două tipuri de reacții - musculare și senzoriale Numeroase lucrări ale altor autori au fost consacrate aceleiaşi întrebări: Marcius, Münsterberg, Dwelschauvers, Kettel ş a x) Moyer, în legătură cu această întrebare, a dedicat o întreagă lucrare studiului metodelor de distragere a atenţiei) În Notele Laboratorului de Psihologie din Moscova, munca este, de asemenea, dedicată clarificării semnificației E Martius: Uber musc Reacție (Fil Sf VI); Münsterberg: Beitrage z exp Fihologie i; L Lange-Neue Experimente, Ph Sf IV; Cattel: Aufm u Reacție-Pli Sf vili B, - tradus în cartea a I-a Note de psihologie laborator A A Tokarsky) Myer: Une étude de certaines méthodes pour distraire l'attantion op no G Année psychologique, alin A Binet, și " Biblioteca "Runivers" VOLUMUL VARIAȚILOR INDIVIDUALE DE ATENȚIE nicio direcție a atenției în experimente cu reacții simple *) Rolul primordial al atenției pentru reacție este confirmat de datele psihometrice ale diverșilor cercetători, iar cercetările pe această temă au fost efectuate în diverse direcții Deci, în primul rând, Wundt a constatat că cunoașterea prealabilă a tăriei iritației reduce mult timpul de reacție: la o schimbare cunoscută sau corectă a sunetelor de tărie diferită, timpii de reacție au fost - (în funcție de intensitatea iritației), cu o modificare incorectă și necunoscută a - ; în al doilea rând, același rol al atenției pre-pregătitoare este indicat de o comparație a experimentelor cu un semnal preliminar "pregătește-te" și fără un semnal: în primul caz, atenția se pregătește pentru momentul potrivit de a imagina despre senzațiile care urmează să apară ; în al doilea, acest preparat, dacă are loc, atunci maximul său nu coincide de obicei cu momentul iritației Același rol al semnalului este indicat, de exemplu, de experimentele lui Dwelschauvers (Unters z Mechanik d act Aufm Phil Stud VI), în al treilea rând, parola de atenție este indicată de experimentele lui Wundt privind efectul zgomotului de interferență străin asupra duratei reacției sonore Deci, dacă fără zgomot străin timpul de reacție a fost , atunci cu zgomot străin crește la Această influență indică dificultatea de a ridica tensiunea atenției în circumstanțe tulburătoare Care este rostul aici, și anume, în interferența cu atenția, și nu cu percepția externă, este evident, în primul rând, din faptul că zgomotul străin prelungește timpul nu numai

de reacție la stimularea auditivă, ci și la cea vizuală, percepția de care, evident, nu interferează direct poate; (aceleași rezultate au fost obținute în Laboratorul de Psihologie din Moscova, experimente cu muzică), iar în al doilea rând, acest lucru este indicat de o împrejurare foarte caracteristică, și anume că timpul de reacție este prelungit nu atunci când sunetul perturbator apare simultan cu iritația, ci atunci când ea precede: de aici vedem clar că problema aici se află într-o împrejurare care interferează cu o pregătire preliminară a atenției; în al patrulea rând, rolul important al atenţiei în experimentele cu i) Note de psihologie laborator la moscoviţi psihiatru, clinica A A Tokarsky: Influența direcției atenției asupra unei reacții simple I Holcev Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" I H X O L CH E V b Exner indică clar reacțiile atunci când spune că diferența de durată a reacțiilor la diferiți indivizi depinde nu numai de vârstă, temperament sau mobilitate, ci, și mai ales, de o capacitate mai mare sau mai mică de concentrare a atenției (Exper: Exp Unters d einf psych Proc -Pflügers Archiv VIL·, Wundt: Psysiol Psych ï) Din faptele și experimentele de mai sus, rezultă cu siguranță un lucru, că toate condițiile care afectează reacția și supuse analizei diverșilor cercetători sunt importante pentru reacție în măsura în care reglează atenția reactivului într-un fel sau altul Unele dintre aceste afecțiuni sunt mai mult sau mai puțin aleatorii - puterea iritației, zgomot străin în timpul reacției, intervale - altele sunt mai constante - vârsta, temperamentul, plasticitatea atenției și altele Astfel, plasând analiza proceselor atenției într-un cadru atât de îngust și special (metoda reacțiilor simple), vom obține totuși indicații ale proprietăților generale ale mecanismului acestei activități mentale Și trebuie spus că, cu cât sfera analizei experimentale este mai restrânsă și mai precisă, cu atât rezultatele obținute sunt mai clare și mai fiabile III Interval ca Condiții constante, care acționează și reglează atenția, creează un indicator proprietățile curbei, un anumit ton individual de atenție, formează atenția o V tipuri individuale speciale ale acestei funcții și astfel se creează limitări individuale, în cadrul cărora singură atenția poate funcționa cu succes În mod clar, această particularitate a atenției, plasticitatea individuală prin care sunt create tipurile pur subiective ale acestei funcții, este clar exprimată și marcată de reactivul însuși în reacții cu semnalul de "pregătire" Între timp, valoarea intervalului, adică intervalul dintre semnal și stimul, ca regulator al atenției, a fost trecută cu vederea de către cercetători Cu toate acestea, intervalul este strâns legat de atenție, ca regulator al acesteia, și afectează semnificativ reacția În toate studiile experimentale efectuate prin metoda reacțiilor simple, valoarea și influența intervalului Biblioteca "Runivers" VOLUMUL VARIAȚILOR INDIVIDUALE DE ATENȚIE nu a fost clarificată cu suficientă completitudine și acuratețe, este mai corect să spunem - o astfel de întrebare nu a fost pusă cu toată completitudinea și corectitudinea în psihologia experimentală - psihometrie și, prin urmare, tot materialul obținut în acest mod (prin metoda simplă) reacții) nu pot fi considerate adecvate pentru prelucrare și chiar mai mult pot fi utilizate pentru concluzii decisive și majore În timpul producerii experimentelor, în primul rând, s-a dovedit că cea mai bună reacție pentru toți reactivii a fost cea în care tensiunea maximă a atenției - vârful valului coincide cu momentul iritației O astfel de reacție a fost remarcată ca fiind cea mai plăcută În al doilea rând, astfel de reacții nu au fost obținute la fiecare interval N Lange *) fluctuații

extinse ale unei reacții simple, durata sa variată este explicată prin varietatea gradației percepției și corespondența diferitelor reacții la diferite etape ale acestei percepții După ce a subliniat influența asupra reacției intervalului, observată de Dwelshauvers'OMb, N Lange nu s-a mai oprit asupra acestei împrejurări, nu a clarificat întreaga semnificație a duratei intervalului pentru reacție și în experimentele sale iar argumentele în favoarea legii percepției (existența mai multor stadii de percepție etc) ns au eliminat suficient din această împrejurare Și astfel, în mod firesc, se pune problema conexiunii dintre interval și atenție, deoarece intervalul reglează atenția și creează condițiile cele mai favorabile pentru reacție, condițiile în care doar setarea corectă a oricăror experimente conform metodei de reacţii simple este posibilă IV Privind prin tabelele primite, trebuie să anulăm rezultate experimentale de remarcat, în primul rând, că reacția, și mai ales variația medie, a porimentului și creșterile acestora cu creșterea intervalului și invers, cu scăderea intervalului - scade; in al doilea rand scaderea duratei reactiei si variatia medie in paralel cu scaderea) H N Lange: Cercetare psihologică Legea percepției și teoria atenției volitive E Biblioteca "Runivers" I H X O L CH E V b rezoluția intervalului urcă până la o anumită limită, în fiecare caz diferită: pentru reactivii noștri se folosește un interval de aproximativ două secunde; la un astfel de interval se obține cea mai scurtă și mai stabilă reacție; cu o scădere suplimentară a intervalului, durata reacției, și în principal a variației medii, începe să crească din nou și vine un moment, cu o scădere suplimentară a intervalului, aproximativ o jumătate de secundă, când reactivul nu este capabil să primiți reacții cu atenție Aparent, acest interval subiectiv fluctuează subiectiv În al treilea rând, reacțiile la intervalul indicat sunt cele mai scurte și mai stabile, conform enunțului tuturor reactivilor, cu un sentiment de satisfacție și sunt notate ca "plăcute din toate punctele de vedere" Dimpotrivă, la orice alt interval, nu numai că sunt sentimentele indicate lipsesc, dar reacțiile sunt însoțite de un sentiment de nemulțumire și supărare Astfel, cu un interval mai mic de două secunde, iritația apare atunci când atenția nu și-a atins încă tensiunea maximă;cu un interval de la o secundă la jumatate de secunda, reactivul nu intotdeauna si nu toata lumea reuseste sa-i capteze atentia; cu un interval de secunde- In functie de zeroul reactivilor, imaginea preconizata sa irita pe tot parcursul intervalului, atinge maximul de tensiune si luminozitate , și se slăbește din nou, - că iritația nu vine întotdeauna în momentul corespunzător; coincidență între maximul de atenție și iritație, care este posibil accidental, din interval, este posibil accidental părți apariția de "reușită" se explică reacţiile în aceste condiţii În al patrulea rând, toți reactivii adaptează intervalele la intervalul lor subiectiv; deci, dacă intervalul este mai mare decât cel subiectiv, atunci valul de atenție începe să se ridice nu imediat după sunetul de alarmă, ci după un timp Acest fapt este marcat de reactivii K și M ; același lucru este evidențiat și de faptul că primele trei sau patru experimente la un interval mai lung decât cel subiectiv, în special la s, sunt marcate de reactivii înșiși ca adaptative și ca atare sunt tăiate Aceasta este o altă condiție care trebuie să explice posibilitatea unor "reacții de succes" la alte intervale și faptul că nu în toate tabelele și nu pentru toți reactivii este posibil Biblioteca "Runivers" VOLUMUL VARIAȚIILOR INDIVIDUALE DE ATENȚIE notați proprietățile reacției și toate modificările lor în legătură cu modificările intervalului, cel puțin nu toate sunt pronunțate Și în

sfârșit, în al cincilea rând, tabelele de mai sus arată că intervalul poate regla atenția doar în anumite limite, strict limitate, pentru fiecare reactiv în parte Tabelul I Reg M Interv Aritmetica avg avg var- Număr de experiență V ' Ultimul interval este incomod și reacțiile sunt lungi (conform reactivului însuși) Tabelul II Reag LA Interv Aritmetica sred Sred, var Număr de experiență *) % %) !) Intervalul conform recunoașterii reactivului este cel mai convenabil și reacțiile acestui interval sunt reușite "în toate privințele": "scurt și plăcut") Aceste reacții reactivul le consideră "nu tocmai pure senzoriale": sunt mai degrabă musculare (în sensul automatității) Ținând cont de observația de mai sus a reactivului și altele în același spirit, pe care le-a făcut în mod repetat despre interval de o jumătate de secundă, avem motive să presupunem în ele absența atenției active și să le considerăm mai degrabă reacții la simțul timpului Reactivul însuși le-a considerat nepotrivite scopului experimentelor noastre În unele cazuri, a spus că la un interval de o jumătate de secundă nu-și putea stăpâni atenția Biblioteca "Runivers" I H X O L CH E V b Tabelul III Turbă X Interv Ariem, sred Sred, var Număr de experiență Vg În ceea ce priveşte reacţiile obţinute la intervale de o secundă şi jumatate de secunda, trebuie spus ca au fost obtinute cu alte subiective condiții decât seria de reacții anterioare ale aceluiași tabel: reactivul se simțea puțin obosit Această împrejurare, deși afectează valoarea absolută a reacției, nu modifică în nici un fel valoarea relativă a acestor serii În tabelele prezentate nu redau tot materialul experimental pe care l-am primit pe această problemă în perioada - Pentru a face acest lucru, ar fi necesar să aduceți zeci de tabele corespunzătoare numărului de zile în care s-a desfășurat munca Nu este posibil să rezumați aceste tabele deoarece condițiile subiective în care au fost efectuate experimentele în fiecare caz individual nu sunt aceleași Le citez pe cele mai strălucitoare dintre ele, ating altele în măsura în care clarifică materialul prezentat în tabelele date Deci, care este sensul și semnificația calității intervalului în analiza atenției după metoda reacțiilor simple? Acest sens și semnificație constă în faptul că un interval stabilit subiectiv ne permite, la înființarea experimentelor, să punem fiecare reactiv în cel mai favorabil, și toate împreună în exact aceleași condiții de reacție; iar această ultimă împrejurare este conditio, sine qua non, fără de care este absolut imposibil să se dispună într-un fel sau altul de materialul experimental obţinut Pe lângă rezultatul particular obținut, a cărui semnificație principală constă în sensul său metodologic, în experimentele organizate de noi și în tabelele obținute, o proprietate generală extrem de esențială a atenției, faptul fluctuațiilor individuale, iese clar în prim-plan pentru S U A Biblioteca "Runivers" VOLUMUL VARIAȚILOR INDIVIDUALE DE ATENȚIE nicio atenție, adică procesul de atenție nu se potrivește tuturor într-o curbă comună, determinată în sfera senzațiilor vizuale în , secunde, în sfera auditive secunde etc , dar reprezintă în fiecare caz individual și pentru fiecare persoană în parte propria sa curbă individuală v experimental demonstrat în tabelele noastre, cu faptele de psihopatologie, și anume, cu faptele psihopatologice ale patologiei atenției, vom obține considerații curioase niya, care va lumina într-un mod adecvat materialul experimental primit de noi și va confirma luarea în considerare a proprietății generale prezentate de noi Patologia, în general, dezvăluie mai clar și mai viu ceea ce în viața normală este adesea greu de distins prin analiza cea mai atentă Dezorganizează procesele mentale, slăbește conexiunea unui singur întreg proces mental și își evidențiază componentele, ajută la înțelegerea părților

constitutive și la vizualizarea clară a elementelor constituenților săi Actul de atenție este definit și epuizat de faptul că una dintre multele senzații prezente evocă ideea corespunzătoare, clarifică ideea pe care a evocat-o și determină cursul ulterioar al asocierii ideilor Acest act este însoțit de un ton senzual pozitiv Psihopatologia mărturisește două anomalii în procesul atenției În unele cazuri, cazurile de scădere a atenției, așa-numita argosechie, senzațiile evocă prea puține reprezentări corespunzătoare, sau nu evocă deloc: valul de atenție se ridică prea încet și atinge înălțimea necesară reproducerii reprezentării corespunzătoare la senzația prezentă În această direcție, punctul extrem îl reprezintă stările depresive, conexiunea psihică, ajungând uneori la încetarea completă a proceselor asociative Omitem complet cazurile de demență extremă primară sau secundară, ca atare, în care procesele atenției) N Lange: Cercetare psihologică A Binet: Introduction à ia psychologie expérimentale, p $ Biblioteca "Runivers" I H X O L CH E V b nici nu este necesar să vorbim pentru sărăcirea sau absenţa completă a sferei reprezentărilor În alte cazuri, atenția crescută - așa-numita hiperprosexi'n - gradul de sensibilitate al imaginilor latente corespunzătoare senzațiilor prezente este mult crescut Drept urmare, valul de atenție se ridică extrem de repede, atinge tensiunea maximă și trece la o altă senzație - o reprezentare, astfel încât, ajungând rapid la maxim, folosindu-și obiectul și, uneori, fără a-l atinge, trece la următorul obiect etc Ultimul punct în această direcție sunt stările cu un flux vârtej de idei (fuga idearum), ajungând uneori la confuzie în rândul maniacilor (status maniacalis-amenticus) Pentru o caracterizare completă a patologiei proceselor atenției, trebuie să se indice starea de idee fixă Aceste stări, pe de o parte, conțin proprietățile proceselor de hiperprosexie, sensibilitatea extremă a imaginilor latente, care constituie una dintre părțile principale ale proceselor de atenție; cu această diferență, că această sensibilitate se limitează la un grup mic de idei, sau chiar la o singură idee Cu starea de apro-zexia, au acest lucru în comun că, odată ridicată, curba atenției se transformă într-o linie dreaptă, atenția rămâne mult timp concentrată pe o idee sau pe același grup de idei Această idee concentrează asupra ei însăși toată energia proceselor de atenție și astfel schimbă cea mai esențială latură a atenției - fluctuația, încât trebuie să vorbim despre o absență completă a atenției și prezența unor procese patologice pur fiziologice în creier Privind în procesele patologice ale cazului nostru, vedem clar și distinct că procesele de atenție sunt alcătuite din două proprietăți foarte speciale Pe de o parte, plasticitatea atenției în sine nu este aceeași în sensul rapidității creșterii undei de proiecție Fiecare dintre noi a observat asupra noastră și asupra celorlalți că uneori atenția este foarte vie, subiectul o controlează și o dirijează liber; în alte cazuri, este foarte lent și necesită un efort mare pentru a ridica un val de atenție, iar uneori, cu un grad puternic de oboseală, acest lucru nu este deloc posibil O altă proprietate este acea durată în care Biblioteca "Runivers" VOLUMUL VARIAȚILOR INDIVIDUALE DE ATENȚIE care, stăpânindu-și atenția, reușește să mențină această atenție asupra unui anumit obiect Și aici este suficientă o simplă observare și autoobservare pentru a ne asigura că durata nu este aceeași pentru toată lumea VI Între zonele patologice indicate se află o fâșie de grafică atentie normala Este necesar să facem rezerva că urletul atenției, aici, ca și altundeva, granița dintre patologie și normă este evazivă Există multe tranziții treptate între aceste două sfere, iar această punte între punctele extreme ale patologiei este

norma Dacă combinăm într-o anumită proporție proprietățile proceselor de atenție care caracterizează cazurile patologice notate, ca atare, obţinem un singur întreg proces de atenţie Grafic, orice proces de atenție se exprimă sub forma a trei linii drepte, formând o singură curbă sau, mai corect, o linie întreruptă Unul dintre ele ascendent vertical sau oblic; al doilea după primul este orizontal, iar în final ultimul este vertical sau oblic descendent Toate aceste linii, care alcătuiesc o singură curbă de atenție, sunt diferite în fiecare caz în parte Ceea ce determină proprietățile, natura acestor linii individuale care alcătuiesc o curbă generală de atenție, fie că sunt proprietățile naționalității, vârstei, temperamentului, profesiei și obiceiului, fie cum ar fi, combinația acestor proprietăți determină proprietățile și natura curba generală de atenție VII Excursie in zona de patologie CLAR si clar iluminata J g ny ton ars- prezintă rezultatele experimentale obţinute de noi în tabelele anterioare Am spus deja că trecerile de la ambele puncte patologice extreme la sfera normală de atenție sunt extrem de graduale Același lucru trebuie spus și despre sfera proceselor normale de atenție Aici se notează și două puncte extreme, care nu trec încă în patologie și stau pe ru ei I H X O L CH E V b alerga Analizând procesele propriei atenții, putem observa cu ușurință în ele, în limitele normei, aceleași componente pe care le-am identificat în domeniul patologiei Fiecare dintre aceste componente, intrând în ansamblul general, nu rămâne fără schimbare, ci este continuu, sub acţiunea unor condiţii diverse, modulată În fiecare dintre aceste componente, în ansamblu, există o mulțime de tranziții și nuanțe graduale Toate sunt la fel de instabile în anumite limite pe cât întregul lor este instabil În timpul muncii de atenție, proprietățile acestor modificări se reflectă în mod necesar în rezultatele muncii - în reflexe mentale - în cazul nostru, simple reacții luminoase Ce modificări și rearanjamente pot fi în componentele procesului de proiecție, nu este greu de imaginat și de luat în considerare cu acuratețe, acceptând schema grafică a acestor procese pe care ne-am propus-o Varietatea și varietatea combinațiilor componentelor procesului atenției, diferența și neasemănarea reflexelor noastre mentale, în aproximativ aceleași condiții externe, în cazul nostru experimental s-a exprimat în diversitatea unei simple reacții senzoriale luminoase Privind tabelele noastre, vedem că în procesele de atenție există un astfel de moment în care, totuși, se obține o reacție foarte scurtă - și cel mai important, stabilă Un astfel de moment nu se obține pentru toată lumea în aceleași condiții Pentru unii - ceteris paribus - există la un interval de jumătate de secundă, pentru alții - secunde etc Pe scurt, un astfel de moment este produsul unei combinații pur individuale și specifice de procese de proiecție Atenția volițională este în esență un proces motor și aperceptiv; interacţiunea senzațiilor, mișcărilor și amintirilor constituie atenția volitivă (Lange) Fiecare act de atenție, pe lângă o masă de senzații musculare, este însoțit de unul sau altul grad de cutare sau cutare ton senzual Aceste tonuri senzuale și tonuri masculine creează un fel de ton de atenție predominant, caracteristic mai ales unei anumite individualități Fiecare reactiv, cu un ton propriu de atenție, funcționează fără probleme, liber și "cu plăcere" - așa cum au observat ei înșiși VOLUMUL VARIAȚILOR INDIVIDUALE DE ATENȚIE reactivează reacţiile lor la tonul corespunzător De îndată ce tonul de atenție, din anumite motive, a crescut sau a scăzut, eficiența reactivului a fost semnificativ redusă, a apărut rapid o senzație de oboseală și nemulțumire; durata și stabilitatea reacției au fost

semnificativ afectate Reacția a fost uneori foarte scurtă, alteori foarte lungă; iar uneori reactivul, înlănțuit de stimulul luminii, a uitat complet să reacționeze VIII Deci, pe baza unei analize experimentale a proceselor de atenție conform metodei reacțiilor simple și a faptelor de natură psihopatologică, concluziile noastre finale ar trebui să ia aproximativ următoarea formă: În primul rând, dintre toate tonurile de atenție posibile pentru noi în limitele normei, fiecare are propriul său ton de atenție individual - mai tipic și mai caracteristic - determinat de multe motive În al doilea rând, acest ton este cel mai convenabil și potrivit pentru lucru în general și în special în analizele experimentale ale proceselor mentale; căci, dând proceselor psihice un ton adecvat, dă o idee mai adevărată a individualității pe care se experimentează În al treilea rând, acest ton, atunci când este experimentat prin metoda reacțiilor simple - ceteris paribus - se obține numai la un anumit interval individual În al patrulea rând, înainte de a trece la analiza proceselor de atenție prin metoda reacțiilor simple, este necesar să se creeze aceleași condiții experimentale pentru toți subiecții experimentali, i e determinați pentru fiecare persoană față de un interval individual În ceea ce privește concluzia generală, bazată pe considerații psihologice și psihopatologice generale, confirmate de analiză experimentală, este necesar să se stabilească cu fermitate faptul fluctuațiilor individuale ale atenției: atenția, fără a reprezenta corect funcția periodică a psihicului, reprezintă tipuri individuale de curbe; în cazurile în care aceste curbe individuale sunt efectuate, munca care necesită atenție este Concluzii și n h o l h e v b efectuate productiv, lin și liber; în alte cazuri, performanța subiectului este redusă semnificativ, apare rapid un sentiment de oboseală și nemulțumire Aici, de la sine, se pune o întrebare extrem de importantă despre tipurile de atenție și esența lor, pentru a cărei soluție materialul propus nu este suficient și care, având în vedere marele său interes teoretic și enorma valoare aplicată - în domeniul pedagogiei, merită o discuție specială și specială I Holcev CRITICA si BIBLIOGRAFIE I Recenzie de cărți G Tarantino Saggio sulle idee morali e politice di Tommaso Hobbes Napoli, Scrierea lui Tarantino se află în legătură cu simpatia recent reînviată pentru ideile dreptului natural Dar această renaștere a servit doar ca prilej pentru autor de a studia filosofia lui Hobbes, iar întrebările actuale referitoare la diferite teorii ale dreptului nu ocupă mult spațiu în această carte Cartea este o analiză completă și detaliată a teoriilor psihologice, morale și politice ale lui Hobbes, expuse de el în scrierile lui De Corpore și Leviathan În capitolele introductive, autorul introduce cititorul în geneza scrierilor lui Hobbes și examinează problema locului pe care Hobbes îl ocupă în istoria filozofiei Tarantino îl pune pe Hobbes alături de Bacon și îl consideră și fondatorul științei timpurilor moderne, care caută să se bazeze pe datele experienței nu numai în studiul naturii, ci și în studiul societății umane și al statului Teoriile psihologice și moralo-politice ale lui Hobbes se bazează, potrivit autorului, pe presupunerea că mișcarea, ca principiu al mecanicii, constituie esența interioară a oricărei vieți, atât viața naturii, cât și viața omului Din acest punct de vedere, care este principala forță și în același timp slăbiciunea lui Hobbes, el oferă o descriere extrem de clară și exactă a acelor fenomene inferioare ale vieții mentale, care sunt alcătuite din senzații și asocieri de idei (le sensazioni) , le reprezentazioni RECENZIE DE CARTE cu la loro associazione), dar,

pe de altă parte, viața intelectuală superioară, care nu este susceptibilă unei astfel de explicații mecanice, este prezentată în el foarte slab și incomplet Tarantino găsește același lucru în domeniul fenomenelor morale Dacă toată viața se bazează pe mecanică, doar pe "adunare și scădere", atunci este destul de înțeles că Hobbes ar fi trebuit să considere dorința de autoconservare și egoismul care rezultă din aceasta ca fiind singurul principiu al moralității Dar o astfel de doctrină a moralității este neputincioasă să explice multe fapte ale vieții, complet lipsite de culoare egoistă; iar acest lucru lipsește, fără îndoială, o asemenea teorie de o mare parte din valoarea ei În ceea ce privește teoria politică a lui Hobbes, ea, în opinia autorului, constituie o concluzie logică din morala sa: dacă aceasta din urmă se bazează doar pe egoism, atunci, evident, nu există alte mijloace de a controla oamenii, cu excepția unui nelimitat putere asupra lor - putere care ar reține manifestările egoismului Autorul cărții analizate este pătruns de cel mai profund respect pentru Hobbes, în principal pentru consistența strictă, precizia aproape matematică a sistemului său Expunându-l, trece în mod constant, așa cum spune el însuși, d'ammirazione in ammirazione, dar, totuși, nu-i ascunde deficiențele, dintre care consideră că următoarele două sunt cele mai importante Prima dintre ele este însăși proprietatea sistemului care provoacă cea mai mare surpriză a lui Tarantino: natura sa prea strictă, matematică, care nu i-a oferit lui Hobbes ocazia de a explica multe dintre fenomenele pe care le descrie Desigur, nu putem fi de acord cu aceasta, deoarece un astfel de caracter al sistemului, oricât de imperfect ar fi el, nu este întotdeauna un dezavantaj, ci, dimpotrivă, marele său avantaj: un sistem strict susținut și realizat la nivelul sfârşitul este un fenomen atât de rar, încât nu trebuie decât să fii surprins de claritatea, inteligenţa şi fermitatea caracterului lui Hobbes, care nu s-a oprit la concluziile din principiul de bază pe care îl adoptase şi nu şi-a ascuns acele rezultate cărora le-a fost consecvent analiza naturii umane trebuie să-l conducă inevitabil Autorul vede o altă latură întunecată a sistemului hobbesian în "il mostruoso sconcio dell'intervento dello Stato", prin aceea că personalitatea sa este complet absorbită de statul-Leviathan, care necesită executarea necondiționată a comenzilor sale Această viziune a autorului Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE asupra teoriei politice a lui Hobbes pare, totuși, prea sumbră Autorul pare să uite de poziția principală a filosofului - moralitatea se bazează pe dorința de autoconservare Și nu este manifestarea acestui efort tocmai cea mai înaltă și completă manifestare a personalității? Într-adevăr, principalul motiv care îi îndeamnă pe oameni să lupte pentru viața publică este tocmai dorința de a-și plasa personalitatea în astfel de condiții în care ea să se manifeste, să se dezvolte și, în consecință, să se păstreze cel mai bine Din acest punct de vedere, regretul lui Tarantino pare de prisos că Hobbes identifică dreptul cu insatiabilitatea dorințelor noastre (identifica il dritto coll'insaziabilità del desiderio) și uită că "più della conservazione fisica istessa c'è cara la libertà, come sa chi per lui vita rifiuta Libertatea în sine, cât și plăcerea, poate fi un scop: este și un mijloc de conservare a individului și, la rândul său, este posibilă și numai în stat, deoarece duce la încheierea războiului de toti impotriva tuturor Aceasta este una dintre principalele greșeli făcute de Tarantino în cartea sa Dar, pe lângă toate erorile, are un dezavantaj esențial: nu oferă informații noi despre Hobbes și nu deschide noi puncte de vedere asupra filozofiei sale Cu toate acestea, poate servi în continuare ca un ajutor pentru clarificarea vederilor de

bază ale filosofului Un oarecare interes poate fi și capitolul final al cărții, unde autorul oferă o comparație curioasă a lui Hobbes cu filozofii următori, care au început prin a infirma teoriile lui Hobbes, dar au revenit treptat la principiile sale; Autorul vede reflectarea acestor principii atât în utilitarismul lui Mill, cât și în evoluționismul lui Spencer µ Waldenberg Lohannes Volkelt A g thu g S c h o r c nh a ue g S e i ne R e g s õ n-lichkcit, seine Lehre, sein Glaube Mit Bildnis Stuttgart (Frommanns Klassiker der Philosophie) Noua carte a lui Volkelt este o analiză foarte amănunțită și serioasă a filozofiei lui Schopenhauer, împletită cu caracterizarea creatorului său Autorul se apropie Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE sistem al marelui pesimist cu mai mult de un criteriu logic: el vede în el o sumă spirituală de stări și sentimente interioare, o amprentă prețioasă a ceea ce poate experimenta și regândi o personalitate umană profund interesantă Sublimul și meschinul au fost combinate la Schopenhauer, iar contradicțiile care abundă în cărțile sale sunt în mare măsură reflectări ale naturii sale inarmonice Dar dacă caracterul său empiric, cu tot farmecul său particular, este imprimat cu trăsături dureroase și întunecate, atunci în lucrările sale esența lui ni se dezvăluie într-o formă luminată și autentică - în fața noastră se află caracterul inteligibil al lui Schopenhauer ' Dacă geniul omenirii este destinat să se epuizeze în toate tipurile semnificative posibile, atunci ceva asemănător filosofului voinței inspirat trebuie să-și fi găsit întruchiparea Schopenhauer a adus un tribut abundent vieții de zi cu zi, intereselor mărunte ale existenței; avea pofte egoiste și răutate față de oameni și impulsuri nestăpânite de sete senzuală Dar totuși, sufletul vieții sale a fost căutarea adevărului mondial, iar filosofia a fost locul de naștere al spiritului său "Dacă uneori m-am simțit nefericit", spune el, "este pentru că m-am luat pentru altul Mă consideram, de exemplu, un Privatdozent care nu are studenți și care nu reușește să devină profesor; sau pentru cineva despre care vreun filistin, vreo bârfă vorbeau de rău; sau pentru pierderea unui proces pentru aducerea unei insulte; sau pentru un iubit căruia aceasta sau acea fată este nefavorabilă; sau pentru un pacient care este ținut acasă de boală, în general, pentru una dintre persoanele care suferă de probleme similare De fapt, nu eram eu, era material străin, din care, în cel mai bun caz, mi-a fost făcută haina, pe care am purtat-o la un moment dat și apoi schimbat-o în alta Dar cine sunt eu cu adevărat? Eu sunt cel care a scris Lumea ca voință și idee și am dat soluția marii probleme a ființei, soluție pe care contemporanii o tac, dar pe care gânditorii generațiilor viitoare o vor percepe Așa sunt eu și ce se poate întâmpla cu un astfel de om în anii în care este sortit să trăiască încă? (pagina) Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Filosofia, în ochii lui Schopenhauer, este gânduri despre esența lumii În ciuda respectului său pentru Locke și Hume, el a fost întotdeauna împotriva limitării filozofiei la cadrul teoriei cunoașterii și psihologiei Creațiile sale sunt o metafizică solidă, iar dacă la începutul ei vedem un moment gnoseologic, atunci imediat, ca la Fichte, este supus unei prelucrări filosofice generale Contemplarea lumii, și nu etapele ei preliminare, este nervul vital al lui Schopenhauer; elucidează metafizic teoria cunoaşterii, iar când vorbeşte de reprezentare are deja în minte voinţa Epistemologia însăși poartă în el culoarea pesimismului: lumea, ca idee, se transformă într-o lume muritoare și trecătoare, ca un vis Dar dacă în viziunea sa asupra subiectului filosofiei, Schopenhauer este de acord cu idealiştii perioadei post-kantiene, el diferă mult de ei prin metoda gândirii

filozofice Spre deosebire de Fichte și Hegel, el este cufundat în gândirea sa nu în concepte abstracte, ci în contemplarea lumii exterioare și interioare Conceptul nu are putere și sens independent pentru el, ci servește doar ca un reprezentant simplificat a ceea ce a fost contemplat și experimentat Dialectica pură a conceptelor nu este înrudită cu spiritul său, iar puterea lui nu este în el Adevărat, el posedă o logică nemiloasă și clară; dar în limitele ei este prea îngustă pentru el, iar adevărul i se dezvăluie în intuiție Dacă Kant face toate eforturile pentru a înconjura fiecare teză de posibile limitări, pentru a-și arăta relația cu alta, pentru a se asigura cu precauții logice, atunci, dimpotrivă, filosofia lui Schopenhauer, în strălucirea luxoasă a contemplațiilor sale, are ceva regal nepăsător și îndrăzneț în sine, păstrează toată aroma și prospețimea experienței directe și a simțirii - și, așa cum a recunoscut el însuși, fiecare obiect al realității concrete, asupra căruia și-a fixat ochii, i-a spus mii de revelații Dar, fiind un profund metafizician, Schopenhauer încă nu începe cu considerații despre esența lumii, ci, ca și Kant, se ocupă mai întâi de subiect "Lumea este ideea mea": cu acest adevăr de bază al oricărei filosofii critice, Schopenhauer își marchează ruptura cu realismul naiv Cu toate acestea, el nu se oprește aici, iar învățătura lui se transformă în subiectivism sau fenomenalism alieno-logic Din faptul că lumea - Întrebări de filosofie, carte Yu Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE ideea noastră, se ajunge la concluzia că cunoaşterea lumii ca atare ne este pentru totdeauna închisă Din faptul că lumea în esența ei este inaccesibilă ideii noastre, se ajunge la concluzia că gândirea reflexivă nu este capabilă să pătrundă dincolo de conștiința imediată pe calea indirectă a logicii, să construiască ipoteze despre ființa transsubiectivă: nicio tensiune a rațiunii și a rațiunii ne va duce dincolo de reprezentari Acest scepticism cu privire la realitatea transsubiectivă îl face pe Schopenhauer, ca și Kant, să transforme involuntar prăpastia epistemologică dintre reprezentare și lucrul în sine într-o prăpastie metafizică Ignoranța despre lucru în sine se transformă într-o cunoaștere negativă despre el, în afirmația că nu posedă proprietățile lumii fenomenale Scepticismul se transformă în dualism metafizic, ignoranța în inexistență cunoscută, subiectivul devine pur subiectiv Între timp, nu există niciun motiv pentru a concluziona că conținutul reprezentărilor noastre nu se află nicăieri în afara subiectului și nu se poate referi, în aceeași formă sau similară, la atributele lucrului în sine Și dacă formele reprezentării noastre sunt încorporate în subiect, atunci, spre deosebire de Schopenhauer, nu rezultă încă imediat că aceste forme sunt străine de lucrurile înseși Credința metafizică în unitatea voinței a întărit teoria lui Schopenhauer a idealității spațiului și timpului și a avut o influență secretă asupra cursului argumentației sale În epistemologia sa, el nu pune și nu rezolvă întrebarea centrală dacă cunoașterea este posibilă sau nu Această epistemologie nu este susținută în toată puritatea și independența ei: în ea sunt permise trăsături metafizice Pe lângă dualismul tocmai indicat, ea a convertit idealismul kantian al reprezentării în idealismul hindus al visării Pentru Schopenhauer, somnul nu numai că seamănă cu viața, dar este și identificat cu ea Reprezentarea și fantasmagoria erau una pentru el; el considera fiecare moarte o trezire, pentru că fiecare viaţă i se părea un vis trist sau vesel la care visează spiritul etern Lumea lucrurilor era pentru el acoperită cu un văl înșelător de Maya, iar evaluarea epistemologică a acestei lumi era în același timp o condamnare metafizică a acesteia, o evaluare pesimistă Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Idealismul

gnoseologic al lui Schopenhauer, spre deosebire de toate celelalte teorii ale cunoașterii, este pătruns de elemente străine ale romantismului Căci Schopenhauer aparține acelui curent mare și semnificativ în gândurile și sentimentele oamenilor, pentru care realitatea, în ciuda caracterului ei dur și arzător, pare totuși a fi un fluturat trecător și crepuscular al vreunui vis fantomatic Deși filosofia lui Schopenhauer începe cu faptul că se încrede în sine a conștiinței, deși obiectul din el are sens și semnificație numai în raport cu subiectul, cu toate acestea, acesta din urmă nu are deloc niciun privilegiu în el în comparaţie cu obiect şi nu pretinde independenţă Dimpotrivă, subiectul și obiectul sunt laturi corelative ale unui întreg, iar subiectul are sens doar în raport cu obiectul și în legătură inseparabilă cu acesta Subiectul și obiectul sunt două jumătăți inseparabile ale conștiinței noastre despre lume ca reprezentare Corelativitatea subiectului și obiectului apare astfel ca un moment subiectiv-idealist; presupune deja o conștiință care îmbrățișează ambele părți ale relației date - atât reprezentarea cât și cea reprezentată Dar atunci când Schopenhauer identifică corelativitatea subiectului și obiectului cu corelativitatea intelectului și materiei, el se abate de la idealismul său și vorbește adesea de parcă subiectul ar avea propriul său corelat într-o lume care nu depinde de reprezentare, ca și cum odată cu conștiința există este o lume transsubiectivă egală și independentă Apoi, deja aici, în domeniul gnoseologiei, se dovedește că materia, pe de o parte, este reprezentarea cunoscătorului, iar pe de altă parte, cunoscătorul este un produs al materiei Teoria subiectiv-idealistă a cunoașterii este parcă uitată, fenomenalismul, care încă predomină în general, este slăbit și se manifestă o tendință spre materialism Fenomenalismul palidează și pentru că Schopenhauer afirmă că subiectul nu cunoaște decât lumea, dar nu se poate cunoaște pe sine: subiectul este cel care cunoaște, cel necunoscut Fenomenalismul, în sfârșit, suferă prejudicii din cauza faptului că Schopenhauer, înclinând spre o tendință materialistă (încă pe baza epistemologiei) adesea exprimate ca și cum lucrurile și schimbările în spațiu și timp ar constitui lumea exterioară într-un obișnuit, naiv-realist Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărţi sensul acestui cuvânt Acest realism naiv, atât de neașteptat la "moștenitorul de drept al tronului kantian", este mai ales pronunțat acolo unde citim despre transformarea senzațiilor subiective în intuiții obiective de către rațiune Aici apare peste tot ca și cum percepțiile lumii fizice ar însemna direct o lume fizică transsubiectivă independentă de conștiința noastră Retină, ochiul trece imperceptibil sub mâna lui Schopenhauer în lucruri reale care există înaintea imaginației noastre Aceeași întunecare a fenomenalismului prin trăsături naiv-realiste se remarcă, totuși, la Kant Este ca și cum acel lucru nefiresc care constă în recunoașterea spațiului, mișcării și materiei ca simple reprezentări, își găsește autocorecția în această revenire ulterioară și involuntară a vederilor naiv-realiste Schopenhauer se alătură de fapt acelei mișcări de gândire care este imprimată de numele lui Reinhold, Maimon, Beck, Fichte și care caută să introducă în formele a priori ale intelectului mai multă legătură și unitate decât se poate găsi la Kant Apriorismul lui Schopenhauer, cu singura sa categorie de cauzalitate, cu legea sa atotcuprinzătoare a rațiunii, este mult mai simplu și mai transparent decât apriorismul lui Kant, cu aparatul său greu de manevrat de douăsprezece categorii Spre deosebire de Kant, Schopenhaer nu numai că vede în conceptul de spațiu o formă a priori a sensibilității, ci explică și în detaliu modul în

care această funcție a priori se dezvoltă în timp Dar creatorul Lumii ca reprezentare este un airist nu numai în sensul că acceptă funcțiile a priori ale intelectului nostru: el construiește și cunoștințe a priori pe această bază, de exemplu, legile inerției și conservarea energiei Am văzut deja că Kant nu a lăsat moștenire "singurului său moștenitor" caracterul logic al filozofiei sale Schopenhauer tratează conceptul abstract și "lumina lui reflectată" cu dispreț și nedrept, metoda euclidiană a demonstrațiilor geometrice i se pare insuportabilă; vrea să citească direct "cartea lumii" și să transfere în filosofia sa toată bogăția și culorile realității lumii El este un gânditor de viziune, intuiție; dar punctul de vedere nu este identificat cu "observarea" empiricului modern Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Rikov, bate cu el cheia vieții și a pasiunii El consideră filosofia asemănătoare cu arta, o privește prin ochii unui aristocrat și a unui romantic și, dacă râde de "viziunea lui Schelling asupra rațiunii", atunci acesta este doar un exemplu viu al atitudinii sale parțiale față de idealiști după perioada kantiană De fapt, există multe în comun între el și Schelling: amândoi construiesc filozofia pe o intuiție strălucitoare, aristocratică și văd în ea crearea unor minți selectate, destinate unor minți selectate Adevărat, intuiția lui Schelling are un caracter rațional, în timp ce la Schopenhauer natura sa este irațională; mai mult, acesta din urmă, spre deosebire de Schelling, nu alungă din filosofie metodele științei empirice În general, trebuie spus că Schopenhauer nu distinge nicăieri între metafizica științifică și acele considerații metafizice cu care o persoană vie și întreagă își completează artistic și intuitiv cunoștințele experimentale Dar în ciuda acestui neajuns și a multor alte neajunsuri, învățătura lui Schopenhauer arată clar cât de mult are nevoie o persoană de momente super-științifice, intuitive; cum misterul ființei, a cărui suflare suflă în cărțile unui gânditor strălucit, ne face "surprinde" și din această surpriză creăm filozofie; cât de tristă și misterioasă umple gândul de anxietate și curiozitate Moartea, în ochii lui Schopenhauer, este adevăratul geniu inspirator și muza filozofiei, iar acest lucru conferă metafizicii sale un caracter solemn și profund uman Cunoașterea este limitată de lumea fenomenelor, iar cercul vicios al fenomenalismului, de fapt, ar fi trebuit să blocheze accesul lui Schopenhauer la lucrul în sine Chiar și metafizica timidă a lui Kant este incompatibilă cu teoria subiectivistă a cunoașterii, ca să nu mai vorbim de magnifica cameră metafizică a lui Schopenhauer Și dacă filozoful voinței lumii depășește totuși limitele ființei fenomenale, atunci el face asta doar datorită unei ruperi fericite cu epistemologia sa Înclinația metafizică a lui Schopenhauer a triumfat asupra acestuia din urmă Și acum, prin analogie cu omul, el a recunoscut voința ca nucleu al lumii - un impuls orb, nesăturabil, de neobosit către viață, foamea eternă a ființei Voința este un principiu universal și respiră în orice Filosofia lui Schopenhauer Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE aparține marilor teorii ale animației lumii Tot ceea ce unui observator obișnuit pare a fi materie inertă și natură moartă, el a chemat la viață; tot ce este material în ochii lui nu este doar epistemologic, ci și metafizic, derivat; el a arătat că universul este un om într-o formă mare (Macranthropos) Ethyed Schopenhauer se apropie nu numai de metafizicienii speculativi, din familia lui Schelling și Hegel, ci și de Leibniz, Fehner, Lotz, Wundt, desigur, și-a construit voluntarismul pe post-out-urile generate intuitiv, în timp ce voluntarismul lui Wundt, de exemplu, crearea mult mai metodică și lentă a caracterului Dacă orice metafizică idealistă apare prin ridicarea la

nivelul necondiționului a unei părți a vieții noastre mentale proiectată în exterior, atunci aceasta se aplică lui Schopenhauer cu o forță deosebită Și dacă alți metafizicieni ascund sursa antropologică și antropocentrică a principiului lor mondial, atunci autorul Lumii așa cum a voit a arătat-o cu deplină franchețe și a văzut în ea avantajul filozofiei sale Will este un monstru sălbatic, orb, neînfrânat, ilogic Schopenhauer încearcă să explice lumea de la începutul irațional, să scoată mintea din nerezonabil Aceasta este principala lui diferență față de idealiștii postkantieni - nu numai față de panlogistul Hegel și Schelling, ci și de Fichte, al cărui eu îl reprezintă, este adevărat, voința, dar voința, în ființa sa interioară identică cu rațiunea Pentru Hegel, lumea se naște din tăcere și claritate, măsură și lege logică; la Schopenhauer, toată ființa provine dintr-un abis întunecat de forțe pasionale și nestăpânite În acest sens, filozoful voinței întunecate repetă într-un mod deosebit unul dintre gândurile fundamentale, una dintre convingerile profunde ale omenirii Anaximandru a învățat despre iraționalitatea și tragedia universului când a recunoscut copilul vinovăției în fiecare existență individuală; toată gândirea lui Heraclit este lupta cu secretele iraționale ale universului, a căror unitate și armonie sunt în același timp discordie și autodivizoare; Vrăjmășia i-a fost adăugată Iubirii de Empedocle, principiul enigmatic al meocismului a fost exprimat de Platon, iraționalul respiră în filosofia lui Boehme și chiar hegelian Biblioteca "Runivers" recenzie de carte negația și contradicțiile, deși sunt prezentate ca elemente ale rațiunii, semnifică de fapt, într-o mască logică și într-un grad slăbit, același element nerezonabil al universului Începutul irațional al filozofiei lui Schopenhauer, voința, ne introduce în chiar centrul vieții și al forțelor creatoare, în adâncul sufletului și al ființei Dar pentru a explica organizarea ordonată și regularitatea lumii, pentru a deduce oportunitatea din voința oarbă, Schopenhauer trebuie să se retragă de la iraționalism și tot ce spune despre obiectivarea voinței și a ideilor - toate acestea arată slăbirea naturii ilogice a principiului creator de lume Acest tărâm al ideilor contrazice din fericire un alt principiu al lui Schopenhauer - unitatea voinței, panteismul său specific, εν και παν Sfera de mijloc de obiectivare a voinței reunește principiul fundamental unic și inseparabil, imobil și absolut al lumii cu diversitatea și multiplicitatea fenomenelor, iar aceste fenomene capătă realitate și sens Dacă în teoria sa a cunoașterii Schopenhauer se mișcă sub semnul lui Kant, atunci doctrina ideilor este un moment platonic puternic al filozofiei sale La temelia lumii se află nerezonabilul, nelegiuitul, cel fără scop - prin urmare, lumea este tristă, iar filosofia voinței, prin forța necesității interioare, devine o filozofie pesimistă Dar la Schopenhauer, pesimismul nu este doar o deducție dintr-un principiu de bază: este în aceeași măsură rezultatul unor observații profunde ale lumii Toată lumea își amintește acele pagini uimitoare în care Schopenhauer vorbește despre domnia eternă a răutății, întâmplării și prostiei, despre cât de deplorabil și sumbru curge viețile oamenilor din trecutul infinit în viitorul infinit Pesimismul lui Schopenhauer exprimă fără îndoială doar o latură a adevărului Dar, pe lângă faptul că este asociată cu o viziune profund morală și religioasă asupra vieții, cu o învățătură sublimă despre teleologia suferinței, cu predicarea mântuirii prin contemplație strălucită, artă și asceză, pe lângă aceasta, are și marea valoare că a întrerupt filozofia germană actuală optimistă și a arătat acele aspecte ale vieții care contrazic laudele neîncetate ale armoniei mondiale Și nu e nimic de vorbit Biblioteca

Runiverse RECENZIE carte cât de benefică este această contrabalansare a pesimismului filozofic pentru degenerarea modernă a ideii optimiste, degenerarea în îmbrăcămintea vulgară și filisteană a lumii Pentru filosofia lui Schopenhauer, abundentă în contradicții (contradicții, a căror sursă nu constă în natura superficială a gândirii, ci în complexitatea infinită a realului), pentru această filozofie cu surprizele, capriciile și romantismul ei, este caracteristic că din afirmarea animală a voinței, care este lumea în miezul ei, ia naștere, ca cea mai înaltă creație a acestei lumi, aceeași negare animală a acelei voințe Schopenhauer a arătat prin aceasta că respingerea vieții, asceza, lupta pentru supraexistența nirvanei nu este un fenomen unic și dureros, ci un moment profund și etern în sufletul omenirii Pentru Hegel, scopul lumii este autocunoașterea spiritului absolut, pentru Schopenhauer este autocunoașterea voinței absolute: panteismul rațiunii și metafizica alogistică a voinței coincid Dar la Hegel autocunoașterea duce la autosuficiență optimistă, la Schopenhauer duce la negația voinței Y Aikhenwald Cărți și broșuri noi primite de la editori A V Birilev Despre atingerea orbului Kazan, P Wilhelm Windelband Istorie și științe naturale Traducere de la germanul Fedor Lemberg Moscova, pp C k • N I Gerasimov Nietzscheanismul Moscova, pp C i r k S F Godlevsky Moartea lui Nevolin și rătăcirile sale în Siberia SPb , Pg C i r I N Gyuzelev Stabilitate pe teorie în fizică Sofia, P ■ Anuarul colegiului Pavel Galagan Anul Kiev, N cu ochi verzi Pe drum Dramă în acte Moscova, Pagină Friedrich Jodl Tradus din germană de A A Meyer David Yum, viața și filosofia lui Ed A Yu Manotskova Moscova, U-{- B D Katkov Știința și filosofia dreptului Berlin, C i p k VIII-{-i Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE O scurtă trecere în revistă istorică a activității de de ani a bibliotecii Societății de Asistență Reciprocă a Funcționarilor Evrei din Odesa numită după fondatorul acesteia S A Bernfeld (-) și un raport al bibliotecii pentru Odesa, Pp Kuno Fisher Istoria noii filosofii vol IV Immanuel Kant și învățăturile sale Partea I Apariția și fundamentul filosofiei critice Transl din a -a germană ed N Polilov, N Lossky și D Jukovsky Cu un portret al lui Kant Publicarea asociației "Knowledge" St Petersburg, Pagină C p A L Lipovsky popoarele slave croatii SPb , P+ A I Lintsbakh Stenografia universală (cursivă), ca înregistrare a momentelor de mișcare a organelor vorbirii Moscova, pp Pret k A Lichtenberger Filosofia lui Nietzsche Transl ed M Nevedomsky Ed O N Popova SPb , C şi râu o k SHYV + A P Nechaev Psihologia experimentală modernă în relația sa cu problemele educației școlare SPb , Pg XII C i r k fără expediere, i p k cu transport maritim Oblomievskaia Câteva secole mai târziu Note în apărarea individului SPb , C k Raportul Societății de la Moscova pentru Propagarea Educației Comerciale pentru Moscova, Pp + C și frecați Raportul Societății pentru Ajutor Reciproc Studenților și Studenților din Instituțiile de Învățământ Inferior din Provincia Kaluga pentru Kaluga, Pagina A S Rozhdestvin Vl S Solovyov ca poet VII Lecturi în societatea iubitorilor de literatură rusă în memoria lui A S Pușkin la Imp Kazan uni Kazan, P G I Rossolimo Artă, nervi bolnavi și educație (Despre "Decadent") Pagină Moscova, B Savodnik Poezie Vl S Solovyova Moscova, pp C k Al lui: E A Baratynsky (-) Eseul critic Moscova, pp C k Louis Favre La Methode dans les choses de la vie courante Lo-gique-psihologie I A propos d'une affaire'récente (affaire Dreyfus) Paris, p Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărţi L Favre La muzica des culori Paris p ii L Favre Metoda în științe experimentale Paris, p L Favre L'Organisation de la Science, Paris Pagină A Shapir Eseuri de filozofie critică Traducere din Germania N A Broker Ed Intermediar Moscova, XXXVIII-]-i c

k Serghei Şarapov Pute de zăpadă Pagină o C k Moscova, L Gheață în derivă Pagină o revista bogat ilustrată QzÚ J No și premii, inclusiv: un tablou oleografic mare "Kisnet-ki-baby", frumos executat în de culori și cărți ale Noii Biblioteci "Cuvânt sincer **:) Mici soldați) Ce spune câmpul) Cartea de cântece "Cuvânt intim*) Învăț limba germană) Atelier în creșă) Farse de câine și) Jucând Murzilka În plus, abonații vor primi pe parcursul anului: "Moda Copiilor" și "Foșul Pedagogic"*) Pentru copii mai mari (- animale de companie) E O Kfh Kfh în anul de interes spag > revista bogat ilustrată O ZU și premii, care vor cuprinde: volume biblioteci ale unor scriitori celebri pentru tineret si anume: I Labor Caracteristici din viața unor oameni celebri care au devenit celebri pentru munca lor grea Eu insumi Zâmbete In prelucrare pentru tineri "Poveștile pline de umor ale lui Jerome-Jerome pentru tineret Exploatarea minții umane în primul an al noii ere Povestea ilustrată obz descoperit si inventat Fata - Robinson Aventura lui Lely pe o insulă pustie Cu ilustrații Calendar cu "Manual" * pentru tinerii studenți ruși pentru școala / Ġ În plus, abonații vor primi pe parcursul anului: "Moda copiilor"* și "Foșul pedagogic"* Anul abonamentului a început la noiembrie Prețul abonamentului pentru fiecare jurnal cu livrare și expediere G ruble Plata în rate a ruble este permisă: la abonament, până la februarie și până la mai La abonare, pentru a evita erorile, vă rugăm cu umilință să indicați pentru ce vârstă trebuie trimis jurnalul Abonamentul la "Cuvântul intim" este acceptat în librăriile Parteneriatului M Wolf: St Petersburg, Gostiny Dvor, nr , și Moscova, Kuznetsky Most, nr Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonament deschis pentru PE REVISTA Lectură pentru copii PENTRU COPII SCOLARI Al treizeci și treilea an de publicare Comitetul științific al Ministerului Învățământului Public "Lectură pentru copii" pentru anul a fost aprobat pentru bibliotecile studențești din instituțiile de învățământ inferior și de acum înainte a fost recunoscut și ca autorizat pentru extras pentru bibliotecile studențești ale instituțiilor de învățământ și pentru bibliotecile publice și sălile de lectură gratuite; aprobat Despre Comitetul Academic al Cancelariei Majestăţii Sale Imperiale pentru Instituţiile Împărătesei Maria, Direcţia Principală a Instituţiilor Militare de Învăţământ este inclusă în catalogul pentru citire elevilor corpului de cadeţi Revista "Lectură pentru copii" conține: a) nuvele, povestiri, legende și basme (originale și traduse); b) poezii; c) eseuri istorice și biografii ale unor oameni remarcabili; d) articole științifice populare care prezintă natura și omul; e) călătorii; e) din viața rusă modernă; g) din viața vecinilor noștri; h) mici articole ("În jurul lumii", "Din cărți și reviste"); i) glume, jocuri și activități; i) sarcini, rebusuri, șarade etc "Lectură pentru copii" este publicat lunar în cărți de la zece la douăsprezece coli tipărite, cu ilustrații în text Revista "Lectură pentru copii" din va fi publicată conform programului de mai sus, cu participarea angajaților săi permanenți Din cartea din ianuarie în "Lectura pentru copii" marea poveste a dumneavoastră Iv Nemirovici-Danchenko "Ajută-te", povestiri de D N Mamin-Sibiryak, K S Barantsevici, eseuri de Iv Iv Ivanov, D A Koropchevsky, N A Alexandrov, B B Glinsky, D I Evarnitsky și alții Rezervați ianuarie înainte de PX PREȚ DE ABONAMENT pentru "CITURI COPII": Transport inclus rub cop Cu redirecționare " - " Pentru grapipa O" -" Prețul abonamentului pentru "Lectura pentru copii" împreună cu "Foșul pedagogic" fără trimitere este de ruble copeici, cu expedierea ruble Prețul abonamentului pentru "Foșul pedagogic" fără "Lectura pentru copii" este de ruble cu trimitere Plata sumei abonamentului

poate fi plătită în rate - pe o jumătate de an, pentru treimi și trimestre ale anului Separat Na kop Adresa editorială: Moscova, Bolshaya Molchanovka, -D I Tikhomirova Editura E N Tikhomirova Editor D I Tihomirov Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul continuă pentru și a fost deschis pentru pe REVISTA LUNARĂ ILUSTRATĂ CU FOTOTIPURI CAUCAZ ŞI ASIA CENTRALA iris Fotografii și descrieri FORMAT ÎN CUATRO Publicația este dedicată exclusiv familiarizării, într-o prezentare populară și ilustrații, cu Caucazul, Asia Centrală și țările învecinate, pentru care are departamente:) artistică, ilustrarea textului cu fotografie;) geografică;) etnografice;) istoric,) științe naturale și) arheologice Într-un an se obține un album fototip de lux de desene pe carton, format din o sută de exemplare ale originalului fotografii și un volum elegant de de coli de text tipărite pentru aceste fotografii Redacția are propriile sale - fotografie, fototip, fotolitografie și tipar Preț abonament cu redirecționare - Timp de an p - La l-i - ru vânzare separată - de la k la I p pentru absolvire, la ce Prima carte este trimisă ramburs la livrare pentru ruble cu o compensare a acestei sume ulterior abonamentului Abonații din afara orașului, pentru a evita întârzierile inutile în livrarea abonamentelor prin librării, se demnează să se adreseze în principal la Biroul Principal: Sankt Petersburg, Moika, Librăriile primesc o concesiune de la la de copeici din exemplarul anual, in functie de tipul de abonament Rămânând într-un număr mic de copii complete ale primului ani se vând pentru IO rub , cu peres ruble fiecare martie, octombrie va începe să apară în orașul Kerci zilnic, cu excepția zilei de luni și după sărbători, ziarul literar-politic, public-" comercial "CURIERUL SUD", dedicat discuției despre nevoile administrației orașului Kerci-Yenikalsk, provincia Tauride și cel mai apropiat de locurile Kerci din Marea Neagră și Marea Azov Peste tot în raionul ziarului există corespondenți constanti O cronică detaliată a vieții rusești și străine Program complet al ziarelor mari Telegrame de la Agenția Telegrafică Rusă și proprii corespondenți PREȚ DE ABONAMENT pentru "Southern Courier" până la sfârșitul anului: cu livrare la Kerci ruble; cu mutare În afara orașului ruble Cu livrare la Kerch: "~° timp de luna " luni " · i ··" Este permis un plan larg de rate cu o primă tranșă de la p Redacția și sediul principal al "Curierului de Sud": Kerci, strada Dvoryanskaya, casa Makridi, nr - Cei care doresc să obțină un număr de ziar pentru revizuire sunt rugați să indice adresa Editura B I Khariton Editor-editor D T Ovsenko Întrebări de filosofie, carte - Cu redirecționare către nerezidenți: timp de lună r - " " " " " "- - r k (r) • "-"Ś aproximativ " "$ La Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE EDIȚIA XX AN Este deschis un abonament pentru la publicarea ziarului literar și politic VOSTOCHNOE REVIEW Publicat la Irkutsk sub redacția cotidianului I I Popov, cu excepția zilelor de după vacanță Program de publicare:) Telegrame de la agenție și corespondenți proprii,) ordine guvernamentale,) editoriale,) eseuri despre viața siberiană,) știri și fapte din Siberia,) recenzie a vieții publice rusești,) recenzie politică,) cronica Irkutsk,) corespondență,) departament științific,) recenzie literară,) literatură fină-feuilletons, povestiri, poezii etc ,) cronică judiciară) informații comerciale și industriale în Siberia,) departament de referință,) anunțuri La ziar se publică colecții periodice sub formă de anexe, cuprinzând articole de amploare literare și științifice Prețul abonamentului cu transport și manipulare: în cadrul Imperiului timp de un an - ruble, jumătate de an - ruble, luni - ruble și timp de lună - rub , cu "Colectare" timp de an - ruble În

străinătate timp de un an - ruble, jumătate de an - ruble k , luni - p lună - p k , cu "Colectie" pe an p Pentru schimbarea adresei copeici AL PATRUL AN DE EDITARE Abonament pentru acceptat la o revistă ilustrată publicat de Departamentul de la Moscova al Societății Ruse pentru Protecția Animalelor în cadrul următorului program:) Velletzstika) Biologie și psihologie) La întrebări despre protecția animalelor) Zootehnie și medicină veterinară) Printre ziare și reviste,) Mix) Informații despre activitățile Societăților și Direcțiilor pentru Protecția Animalelor Revista apare o dată pe lună Pret abonament cu transport si livrare p intr-un an Taxă publicitară: pagină de ruble, / țări p , Va p p , rând cu rând k pentru un rând de petit în de litere ' Editor N "Ko^^tnevt" Adresa editorială: Moscova, Ostozhenka, Ilyinsky per , casa Zobova, ap nr Biblioteca "Runivers" ANUNTURI ABONAMENT ACCEPTAT pentru (an III de apariție) pentru ziar ASHABAD" ZILNIC (fără a exclude zilele de după sărbători) un mesager al literaturii, politicii, comerțului, industriei și vieții publice locale Iese în aceeași dimensiune mărită Programul ziarului: Cronica generală - Știri din străinătate · Știri de presă - Local și regiune, cronică - În toată Asia - Departamentul științific - Departamentul comercial și industrial - Ochelari PREȚUL DE ABONAMENT: PENTRU Abonații URBANIS: fără livrare la domiciliu- p , timp de o jumătate de an p , timp de luni - p și timp de lună - k Cu livrare la domiciliu: ruble pe an, timp de jumătate de an - ruble k , timp de luni - p k iar timp de lună - Í p PENTRU ALTE ORASE; NIH: timp de un an - ruble, timp de șase luni - ruble, timp de luni - ruble iar timp de lună-I p k În străinătate - ruble Pentru schimbarea adresei: de la nnogor pentru un nerezident k , dintr-un oraș pentru un nerezident rub Camere separate cop Pentru comoditatea atât a abonaților urbani, cât și a celor nerezidenți, sunt permise următoarele INSTALARE: La abonare - p și apoi în fiecare lună pentru rublă până la plata întregii sume Abonamentul și anunțurile trebuie trimise la: ASKHABAD, la biroul redacției ziarului, colțul pieței Pochtovaya și Skoblevskaya, satul Khubova * Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Ediție P P Soykina Abonamentul este deschis pentru XII an de publicare la revista săptămânală ilustrată PENTRU CITURI DE FAMILIE NATURA și oamenii Pe parcursul anului, abonații vor primi: C O ilustr №№, care va conține evenimente marcante ale lumii întregi, eseuri și povești din istoria științei, călătorii și invenții, romane și povești cu o mulțime de ilustrații Și în plus, FĂRĂ TRANSPORT, GRATUIT DICTIONAR ENCICLOPEDIC, complet finisat, conținând peste de coli tipărite în formatul dicționarelor Brockhaus și Meyer Ύ θ volume ilustrate, fiecare cu un volum de - I-Xi pagini cu litere mici, în care, într-o prezentare fascinantă, călătoriile și aventurile pe uscat și pe mare sunt descrise sub titlul general: BIBLIOTECA ROMANOV CĂLĂTORIA PĂDURILOR Gabriela Ferry, în volumul :) Aventurier) Carabină roșie) Vulturul munților înzăpeziți - AVENTURILE LUI CYRANO DE VERGERAC L Galle, în volume:) Document fatal) Căpitanul Satan - NOUL ROMAN L Boussenard: Iadul de gheață -Ultimul ROMAN de Jules Verne: A doua patrie -COMOARELE PERU Rom Varishofer, în volume:) Rătăcirile unui tânăr fugar) Prin sălbăticii și deșerturi - RABBERS DE LUNCI ÎN TEXAS Rom Gershtecker, în volumul :) Sub pretextul unei sutane) Legile lui Lynch-MINELE REGElui Solomon Rom Haggard Jurnalul Natură și Oameni Min Oameni Iluminarea permis să fie eliberat bibliotecilor și sălilor de lectură gratuite PRET DE ABONAMENT: pe un an cu livrare si DIN RUB fără expediere suplimentară în toată Rusia Șase ruble, pentru o rată gra- O în Sankt Petersburg nitsa frecați Rata este permisă: la abonament ruble, până la martie rub , până la mai rub iar până la

iulie, restul sau câte o rublă pentru primele șase luni Adresă editorială: St Petersburg, Stremyannaya, > , propriu d Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonament deschis pentru Anul (fondat, în) editie saptamanala Ziarul muzical rusesc (cu ilustrații) Comitetul Educațional al Oficiului Majestății Sale Imperiale pentru Instituțiile Împărăteasei Maria "Ziarul Muzical Rus" este recomandat bibliotecilor studențești senior și bibliotecile fundamentale ale instituțiilor de învățământ secundar ale Oficiului Împărătesei MARIA În ultimii ani, publicarea "R Au fost publicate articole M G ": Potrivit dep istoria muzicii și istoria materiale: scrisori și altele de la Berlioz, Wagner, Verstovsky, Glinka, Serov, Ceaikovski și altele; articole de VV Bessel, prof S K Bulich, prof S V Smolensky, V V Stasova, Nick Findeisen și alții Potrivit dep Pedagogie: articole de K Ed Weber, V D Korganov, K I Nelidov, I II Pryanishnikova, II Tikhonov, S F Shlesinger și alții Potrivit dep cântarea bisericească și istoria sa: Sf V M Metallova, K Nelidova, Ant Preobrajenski, prof S V Smolensky și alții În plus, participă: B Bystrov, K E Weber, M V Vladimirov, N N Voroshilov, Rost Genika, V Kashkia, A P Koptyaev, V D Korganov, N M Krivoshein, D Kulygin, IO V Kurdyumov, Iv Lipaev, K Nelidov, E M Petrovsky, G Polilov, A Pokrovsky, A V Preobrazhensky, S G Rybakov, prof L A Sacchetti, prof S -V Smolensky, Nick Findeisen, Veev Cheshikhin, V E Piolts și alții Prețul abonamentului Timp de an cu livrare z rub la m la şi Cu livrare p k str - La Cu redirecționare " i " " Timp de an cu transport Zr bok Cu livrare în străinătate timp de un an ruble Separate nr kop din banda de copeici Numărul de probă este trimis pentru de copeici ABONAMENT ACCEPTAT ÎN FILIALELE BIROULUI: în Sankt Petersburg - în magazinul de muzică Jurgenson (Bolshaya Morskaya,); la Moscova, în comerțul muzical, Vasily Bessel and Co (Petrovka); la Kiev - în librărie și muzică magazinul L Idzikovsky (Kreshchatyk,); în Odesa - în magazinul muzical și instrumental al lui G și V Baltz, și în toate magazinele de cărți și muzică Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Primul număr a fost lansat (al II-lea an de publicare) revista lunară de artă și literatură OTDYKH, publicată în stilul celor mai luxoși ilustratori străini editii Cuprins: Telushka este o poveste de Nemirovici-Danchenko, cu ilustrații Iadul este povestea lui P Gnedich, cu ilustrații Miraj - povestea lui E Chirikov, cu ilustrații Pagina - Annenkova-Bernard, cu ilustrații Poezii - M Lokhvitskaya și L Afanasiev Feuilleton - P Nikolaev Artistic feuilleton - Petroniya Sfinxul estic Globul în adâncurile sale - E Predtechensky Articole despre artă, modă și știință populară Peste de desene: V Makovsky, Sverchkov, Solomatkin, Mihailov, Kravchenko, Bakst, Novoskoltsev, Railyan, Pozdnev, Zal, Zarina, Riznichenko, Pakhomov, Popov și alții Portrete ale figurilor celebre Portret în culori al unui artist celebru Note - melodeclamație pe cuvintele lui K R - Taskin Abonamentul este acceptat în Sankt Petersburg, în sediul principal de la tipografia Evg succesorul lui Thiele (Amiral Kanal, ani) la Moscova - la Pechkovskaya, la Kiev - la Idzikovsky și în toate librăriile din Rusia Pret cu transport si livrare pentru " p intr-un an Rambururs la livrare p k Ed -ed Yakovlev-Karich ABONAMENTUL ESTE DESCHIS DUMNEZEU al doilea pentru DUMNEZEU al doilea pentru ziarul săptămânal financiar, economic, comercial și industrial și tehnic LUME INDUSTRIALĂ Ziarul "Lumea industrială" apare săptămânal, dar în cantitate de aproximativ foi de text PREȚ DE ABONAMENT cu livrare și expediere: pentru un an - ruble, pentru jumătate de an - ruble și pentru un sfert de an - ruble ABONAREA SE ACCEPTĂ în redacția: Sankt Petersburg, str Kolomenskaya, , și în toate librăriile Abonații la primesc ziarul în lunile noiembrie

și decembrie GRATUIT Trial №№ sunt trimise la prima solicitare GRATUIT Editor-editor A S Zalshupin Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonament deschis pentru unui mare cotidian politic, social și literar, publicat fără cenzură prealabilă, "Listov rusesc" (ediția a XIII-a) În , numărul de cititori ai ziarului a ajuns la zilnic, ceea ce ar trebui să servească drept cea mai bună dovadă a meritelor ziarului însuși Posibila noutate și prospețime a tuturor știrilor, concizia și claritatea prezentării, cu vastitatea materialului oferit spre lectură, constituie o trăsătură distinctivă și particularitate a ziarului nostru Toate știrile din viața administrativă a Sankt-Petersburgului sunt comunicate la telefonul internațional și plasate în LISTK RUS, concomitent cu ziarele din Sankt Petersburg Informațiile despre operațiunile militare din China au fost plasate în "LISTA RUSĂ" înainte de alte publicații, detalii despre bătălii au fost plasate de la corespondenții lor Există, de asemenea, corespondenți în multe orașe din Rusia, precum și în străinătate - la Paris, Londra, Berlin, Viena, New Yorke și altele , iar în toate cazurile importante se trimit corespondenți speciali Cele mai bune romane, nuvele, articole istorice și științifice sunt publicate zilnic în feuilletons Săptămânal sunt oferite suplimente ilustrate artistice cu desene pentru evenimentele zilei, portrete, hărți, mode etc În anul viitor vor fi introduse multe îmbunătățiri semnificative în publicație pentru a pune "LISTOK RUS" la egalitate cu cele mai bune publicații străine Abonament c-fcHas pentru DUMNEZEU cu livrare si expediere OPT r II timp de luni p k, timp de luni p k , pe | II luni p k , timp de luni eu p k , m II || I " kop U| Cu un abonament anual se admite rate: A la abonare - p și până la iulie - p sau la abonament ruble, până la aprilie - ruble și până la iulie - p Adresa sediului central: Moscova, strada Myasnitskaya, numărul casei Filialele sale sunt la Moscova, Petersburg, Tula, Kaluga și Ryazan Editor-editor JT L Kazetsky Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE ABONAMENT DESCHIS ANUL pe revista Întrebări de Medicină Neuro-Psihică Publicat sub redacția Profesorului Univ Sf Vladimir I A SIKORSKAGO în íε> K și e în db Revista, așa cum chiar și denumirea ei arată parțial, are ca sarcină - pe lângă studiile speciale de psihiatrie și patologie nervoasă - să contribuie la rezolvarea problemelor comune tuturor departamentelor de medicină, în măsura în care aceste aspecte pot fi acoperite din din punct de vedere al psihiatriei şi al patologiei nervoase Revista își stabilește unul dintre obiectivele sale - convergența diferitelor specialități medicale pe baza unor probleme comune și generalizări științifice realizate de neurologie Unificarea medicinei pe baza neurologiei pare dezirabilă și fructuoasă Forța unificatoare este cuprinsă în întrebările de etiologie și patologie a bolilor; acestor întrebări li se va acorda locul potrivit Atenția revistei va fi dedicată și tratamentului bolilor nervoase și igienei neuropsihice, întrucât ambele conțin o serie de date care unesc majoritatea medicinei Jurnalul intenționează să urmărească întrebări și fapte restante în diverse domenii ale medicinei și se va strădui să facă rezumate și recenzii cu privire la conținutul acestor probleme în timp util Dar, indiferent, pentru atingerea cu succes a scopului urmărit, în cartea din ianuarie a fiecărui an vom publica un raport privind progresul medicinei neuropsihice și cunoștințele aferente în ultimul an Acest raport - într-o formă critic-bibliografică - va conține o trecere în revistă sistematică a tendințelor științifice noi și importante, subliniind rezultatele obținute de știință și aplicațiile sale în practică Revista este publicată în cărți la fiecare trei luni, după următorul program:)

Articole originale pe probleme de psihiatrie și patologie nervoasă, precum și despre probleme de anatomie, fiziologie, igiena sistemului nervos și expertize medicale legate de aceste subiecte) Critică și bibliografie pe aceleași probleme) Cronica clinicilor nervoase, clinicilor de psihiatrie, caselor de nebuni, institutiilor de idioti si institutiilor corectionale) Note scurte privind conținutul celor trei secțiuni anterioare Articolele pentru reviste sunt trimise redactorului în scrisori recomandate sau colete la următoarea adresă: Kiev, profesor I A Sikorsky (B Podvalnaya,) Autorii recenziilor critice primesc o taxă de de ruble pentru imprimare listă Autorii articolelor primesc de exemplare Impresii separate Cărțile și publicațiile trimise la redacție vor fi anunțate într-una din cărțile următoare Preț abonament cu transport și livrare pe an p Persoanele care se abonează pentru anul și al revistei plătesc ruble, pentru , , , , și - de ruble Se acceptă abonament: în redacția revistei (Kiev, B Podvalnaya,), în librăriile Ogloblin, Jogansov și Rozov din Kiev, precum și în librăria lui Karl Rikker din Sankt Petersburg (Nevski, ani) Biblioteca "Runivers " ANUNTURI Abonamentul pentru este deschis PE Sever este o revistă săptămânală ilustrată literară și de artă Al XIV-lea an de publicare În abonații "Svera" vor primi: Nr unei reviste ilustrate de lux, în departamentele literare și artistice ale căreia, după exemplul anilor trecuți, vor fi publicate lucrările scriitorilor și artiștilor noștri celebri; ΛίδΛίδ al unui săptămânal trecerea în revistă a vieții politice și sociale, în formatul unui ziar care alcătuiește un departament al revistei "Sever"; Nr al revistei "Moda parisiană Menaj și menaj "" cu multe dintre cele mai recente desene la modă și instrucțiuni utile necesare economiei și gospodăriei; modele JVsJXfi" pe foi mari separate, cu modele și desene de aci pentru doamne; în plus, pe baza dreptului pentru a tipări toate ѣx eliberate în lumina lucrărilor sale, editorii, neîncetandu-se la costuri bănești însemnate, vor da în decurs de un an , în cărțile "Bibliotecii Nordului" pe hârtie glazurată, cu portretul autorului , de volume de LUCRĂRI COLECTATE t°ma E fi]VIop obtse a Într-o vânzare separată, aceste lucrări au costat de ruble Pe lângă toate acestea, domnii abonații anuali vor primi un album de lux: "Galeria scriitorilor și artiștilor ruși, care va include portrete fototipărite ale artiștilor noștri celebri ai cuvântului, pensula și tăietorul, cu biografiile și caracteristicile lor Prețul abonamentului rămâne același: Fără livrare în Sankt Petersburg p Fără livrare la Moscova:) în cont L şi E Metzl şi Co ;) în carte mag Alshvang și Gerlakh (împotriva Teatrului Malago) - p k în Odesa în chioșcurile lui G V Svistunov - ruble, de copeici Pentru / an cu dost si peres p k , pe metru - p k , pe! m - k In strainatate-ÍI rub Rata este permisa timp de sase luni, trimestri ale anului si lunar Garantii domnii trezorieri și managerii nu sunt necesari Abonamentele de credit nu sunt acceptate Cei care au semnat în rate și au plătit taxa de abonament până la sfârșitul anului vor primi prima integrală la egalitate cu anii abonati anuali Abonamentele sunt rugate să fie adresate Biroului principal al revistei , Sever "(Sankt Petersburg, Nevsky Prospekt, No) adresată editorului Nik Fed Mertz Numărul de încercare este trimis gratuit Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Publicat de K L RIKKER, în Sankt Petersburg, Nevsky Prospekt, Abonamentul pentru este deschis (VI an de publicare) Revista de psihiatrie, neurologie Și PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ Revista lunară publicată sub redacţia lui pro<o V M BEKHTEREV, Director al Clinicii de Boli Mintale și Nervose din Sankt Petersburg Scopul publicației este de a oferi cea mai deplină reflectare posibilă a

stării actuale a neuropatologiei, neurologiei, psihiatriei, psihologiei experimentale, hipnotismului și antropologiei criminale, ținând cont de familiarizarea în timp util a cititorilor săi cu succesele și dezvoltarea acestor ramuri de cunoaștere Toate întrebările de mare importanță practică, printre altele, tratamentul bolilor nervoase și mentale, vor primi locul lor corespunzător în Revista Revista este publicată după următorul program: I Articole originale despre neuropatologie, neurologie, psihiatrie, psihologie, hipnotism, antropologie criminală și probleme conexe II Recenzie și rezumate pe subiectele indicate Sh Rapoarte, scrisori și corespondență IV Articole critice, recenzii, recenzii și bibliografie V Cronica, știri și mix VI Biografii și necrolog VII Anunturi si notificări Articolele (în colete înregistrate) sunt rugate cu umilitate să fie adresate redactorului revistei, prof V M Bakhtereva (Sankt Petersburg, partea Vyborg, clinică de boli mintale) Pentru negocieri personale, redacția este deschisă marți și vineri între orele - Scrisorile privind îmbunătățirea instituțiilor neurologice și psihiatrice și corespondența de natură domestică, ca material pentru cronică, ar trebui adresate cu cea mai umilitate secretarului redacției, dr P A Ostankov (Sf Articolele, dacă este necesar, sunt supuse reducerii și modificărilor editoriale; După tipărire, autorilor li se oferă gratuit de exemplare de tipărituri individuale Despre fiecare carte trimisă editorilor, o declarație va fi tipărită într-unul dintre următoarele numere ale revistei Pentru toate problemele economice (trimiterea redevențelor, printuri separate, nr nr neprimit, acceptarea anunțurilor etc), trebuie să contactați exclusiv editorul Abonament acceptat la Sankt Petersburg, în librăria lui K L RIKKER (Nevsky), și în alte orașe, la toate librarii cunoscuți Prețul pentru o publicație anuală, atât cu livrare în alte orașe, cât și cu livrare în Sankt Petersburg, este de ruble; timp de șase luni - ruble k ; timp de luni - p cop Biblioteca "Runivers" ANUNTURI La ianuarie va apărea o nouă revistă PICTURESKY RUSIA Buletin ilustrat al patriei, istoriei, culturii, statului și vieții economice a Rusiei, publicat de parteneriatul M O Wolf, editat de П M Olkhina Prima revistă rusă dedicată exclusiv studiului Rusiei în trecut și prezent, precum și clarificării și discutării nevoilor și cerințelor sale Nr în anul PRET ABONAMENT PE AN cu acc si peres frecați Semnificația culturală și istorică a marii noastre țări, aflată la granița dintre Vest și Est, crește în fiecare an Pentru a clarifica acest sens, pentru a reflecta viața patriei noastre în toate manifestările ei, pentru a nota trăsăturile trecutului său istoric din punctul de vedere al ultimei științe, pentru a răspunde, dacă este posibil, la toate cerințele realității ruse în legătură cu reprezentarea tuturor momentelor caracteristice ale mișcării culturale trăite de patria noastră - aceasta este ъ sarcinile imediate ale "Rusia pitorească " Ținând cont de faptul că pentru un cititor inteligent nu este doar interesant, ci și direct necesar să aibă o imagine a Rusia modernă în permanență în fața ochilor lui, "Rusia pitorească" cu un cuvânt viu și un desen vizual va înfățișa Rusia zilelor noastre, generația noastră, în totalitatea bucuriilor și greutăților ei În conformitate cu sarcina principală intenționată, "Rusia pitorească" va consta din două secțiuni: în prima, locul principal este acordat descrierilor celor mai remarcabile zone ale Rusiei, călătoriilor în diferite regiuni și colțuri ale Rusiei, eseurilor istorice, cercetării științifice , cunoașterea trăsăturilor de zi cu zi ale triburilor care locuiesc în Rusia și naționalități, caracteristicile obiceiurilor și ritualurilor poporului rus, credințele lor, legendele, credințele, creativitatea

poetică etc În a doua secțiune, vor fi discutate probleme urgente ale vieții rusești , cu o acoperire cuprinzătoare a ceea ce se întâmplă în diferite părți ale vastei noastre patrii, în general, tot ceea ce poate interesa un cititor gânditor și simpatic În aceeași secțiune, o cronică completă a tot ceea ce se întâmplă în fiecare zi în Rusia, în toate colțurile a patriei noastre se conturează o cronică completă a vieții rusești Cele mai bune forțe științifice și literare, metropolitane și locale, sunt implicate în participarea în ambele departamente ale publicației Descrierile și articolele vor fi ilustrate în principal prin autotipuri fotografice din viață, reprezentând cel mai fidel mod de a reproduce realitatea În acest moment al ascensiunii generale a forțelor culturale și sociale ale Rusiei, când relațiile de viață devin din ce în ce mai dificile, când nevoia unei cunoașteri cuprinzătoare a patriei este atât de puternic simțită, sperăm că "Rusia pitorească" va fi o publicație complet oportună, va ocupa un loc proeminent în periodicele familiei ruse și va avea dreptul de a conta pe o simpatie largă în rândul părții gânditoare a societății ruse Conținutul estimat al revistei: Noi cercetări în domeniul studierii pământului și naturii rusești Studii și caracteristici etnografice, studiul ritualurilor, obiceiurilor, legendelor, credințelor populare etc Actele expedițiilor științifice și ultimele călătorii Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE peste Rusia Eseuri despre progresul și cultura rusă Eseuri și studii istorice, în principal pe probleme care sunt încă puțin dezvoltate Note arheologice Articole științifice despre Rusia în toate ramurile cunoașterii Viețile unor personalități marcante din toate domeniile Descrieri și fotografii ale fabricilor proeminente, fabricilor, instituțiilor agricole, mănăstiri, temple etc Studii statistice cu hărți, diagrame și tabele Articole editoriale de frunte dedicate discutării tuturor problemelor vieții moderne rusești Revizuirea vieții actuale a Rusiei - de stat, socială și economică Cronica despre zemstvo, autoguvernarea orașului și a clasei Ce gândește și face provincia: corespondență originală, știri și alte mesaje Note despre întrebări despre nevoile Rusiei Știri geografice despre Rusia Informații meteorologice despre Rusia Informații despre activitățile societăților științifice rusești Cronica Rusiei financiare, industriale și agricole O revizuire a literaturii despre Rusia Bibliografie Decrete și ordine ale guvernului etc , etc Revista va fi publicată săptămânal Anul abonamentului începe la ianuarie PREȚ DE ABONAMENT "Rusia pitorească" pentru un an cu tarif și livrare în toate locurile Imperiului Rus G p Plata în rate este permisă, iar în momentul abonamentului trebuie plătite cel puțin ruble, restul de bani poate fi trimis la două luni la rublă Abonamentele sunt acceptate în librăriile parteneriatului M VOLF, Sankt Petersburg, Gostiny Dvor, , și Moscova, Kuznetsky Most, , și în toate librăriile ANUL DE PUBLICARE, SE DESCHISĂ ABONAMENTUL pentru la un ziar apărut în orașul Vilnius, SLOVO DE NORD-VEST, INDEPENDENT, un ziar mare, cotidian, politic, literar, industrial și comercial pentru întregul Teritoriu de Nord-Vest (pentru provinciile: Vilna, Kovno) , Grodno, Minsk, Vitebsk și Mogilev) Ziarul apare zilnic, inclusiv după sărbători, din noiembrie abonamentului : La Vilnius, Cu expediere cu livrare in toate orasele din Ros imperiu În străinătate Timp de luna -p k an - k - r i " · i "" " " · " " " - " " " i · z" - " " - " " i " " - " " '- " " Editor-editor responsabil H E Klochkovskyi Biblioteca Runiverse ANUNTURI ANUL AL TREILEA DE PUBLICARE ABONAMENT ACCEPTAT la ora ha ziar social şi literar APENDICE PROVINCIA VYATKA VEDOMOSTYAM, publicată conform următorului program I Articole pe probleme publice II Telegrame III Știri interne IV Cronică V Viața

orașului VI Cronică judiciară VII Știri din străinătate VIII Știri științifice IX Anunturi Ziarul este publicat în zilele de marți, joi și sâmbătă Prețul abonamentului pentru un ziar cu telegrame cu livrare și expediere: pentru un an - ruble, pentru jumătate de an - ruble, pentru luni - rub , pentru o lună - de copeici Pentru profesori și profesori de școală primară, prețul unui ziar cu livrare și poștă este de ruble pe an - Plata pentru reclame si publicatii: pe ultima pagină - pe rând de tip ziar dată - copeici, de ori - copeici, de ori - copeici și pentru fiecare linie de mai mult de trei ori - copeici; la comanda pentru mai mult de ruble - reducere e ° / ; pe prima pagină - taxa este dublată, iar reducerea pentru comenzile de peste ruble fabricat si in marimea °/ - Abonament acceptat în Vyatka, în redacția "Anexe" (clădirea Consiliului Provincial), în depozitul de cărți zemstvo și în toate librăriile din provincie Ziare separate sunt disponibile în următoarele orașe: Nijni Novgorod, Perm, Zlatoust, Sarapul, Urzhum, Nolinsk, Slobodsky, Kotelnych, Malmyzh, Yelabug, Glazov, Yaransk și Orl Editorul N Ozerov